Robert Louis Stevenson

Stamherren til Ballantrae

Robert Louis Stevenson

Stamherren til Ballantrae

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Robert Louis Stevenson: *Stamherren til Ballantrae* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Robert Louis Stevenson: *Stamherren til Ballantrae* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

1. Uddrag af de begivenheder, der hændte under stamherrens rejse

Den rene sandhed i denne sælsomme sag har alle ønsket at kende, og det i mange år, så den vil sikkert blive modtaget med stor glæde. Tilfældigvis har jeg haft en del med slægten at gøre i de sidste år, og der er ikke mange mennesker, som bedre er i stand til at kaste lys over dens historie; heller ikke kan nogen nære et varmere ønske om at fortælle husets historie sandfærdigt og nøjagtigt. Jeg kendte stamherren; jeg er i besiddelse af et skrift, hvori han har optegnet mangt og meget af, hvad der hændte ham på hans hemmelige rejser; jeg var omtrent den eneste, der ledsagede ham sidste gang, han var ude at sejle, var med på den vinterrejse, hvorom der går så mange sagn, og jeg var tilstede, da manden døde. Hvad den afdøde lord Durrisdeer angår, så har jeg tjent ham – holdt af ham i næsten tyve år, og jo mere jeg så til ham, jo større hengivenhed kom jeg til at nære for ham. Tillige synes jeg, det er uret, at så mange mærkelige ting skal gå i glemme, jeg synes, jeg skylder lordens minde at fortælle sandheden, mine sidste år vil glide lettere for mig, og mine hvide hår vil hvile tryggere på puden, når den gæld er betalt.

Durie'erne til Durrisdeer og Ballantrae var en mægtig slægt, havde været mægtige i sydvestkanten af landet lige siden de ældste dage. Aldeles pålidelige historier er fulde af den families bedrifter, som (lige til vore dage) ikke just er aldeles rosværdige, og slægten led under de ulykker, der så ofte traf de store skotske

huse. Men alt det går jeg let over, lige til det Herrens år 1745, da denne sørgelige historie tager sin egentlige begyndelse.

På den tid bestod familien af fire personer, der beboede Durrisdeer, i nærheden af St. Bride ved Solwaybugten; denne går havde lige siden reformationen været slægtens hovedtilholdssted. Den gamle lord – den attende i rækken, – var forresten ikke så overmåde gammel, men han var blevet svag og sygelig før tiden, og sad mest ved arnen med sin bog, klædt i en lærredskittel; han var fåmælt og gav sjældent onde ord af sig, ret som en gammel husherre skal og bør være; dog var han kundskabsrig og over hele egnen bekendt for at vide mere end de fleste mænd. Stamherren til Ballantrae, James hed han, havde arvet faderens lyst til alvorlig boglig syssel, vel også en del af hans klogskab, men hvad der hos den gamle herre var politik, blev hos sønnen lumskhed og forstillelse. Hvad man mest lagde mærke til hos James, var rå vildskab; han sad længe ved drikkelag, endnu længere over kort og terninger; desuden havde han ord for at være "slemt efter pigerne" og var altid med, hvor der blev spektakler. Men skønt han var den første til at yppe klammeri, var han ufravigelig også den flinkeste til at smutte bort i rette tid, og hans slagsbrødre og svirekammerater måtte altid betale gildet. Dette mærkelige held gjorde ham ikke just afholdt på egnen, men han blev betragtet som en kløgtig fyr, som man ventede sig store ting af, når han havde løbet hornene af sig. En styg historie fortaltes forresten om ham, men sagen blev dysset ned og var næsten blevet et sagn, før den kom mig for øre, derfor ved jeg ikke, om jeg bør omtale den. Er den virkelig sand, da sætter den en græsselig plet på en så ung mands karakter, og er den usand, da er det skændig

bagvaskelse. Et er sikkert, han roste sig altid af sin hævngerrighed og blev i almindelighed troet, hvad den egenskab angik, så at han af sine naboer blev anset for ikke at være god at have noget udestående med. Da han knap var 24 år, var han allerede vidt og bredt kendt i landet, derfor er det temmelig naturligt, at folk beskæftigede sig mindre med den yngre broder Henry (min lord Durrisdeer), som hverken var meget ond eller meget begavet, men en hæderlig, støt fyr, som så mange andre. Folk beskæftigede sig ikke meget med ham, – siger jeg, – men han gav forresten heller ingen anledning til sladder. Han var en meget ivrig og dygtig laksefisker i Solwaybugten, desuden var han en udmærket dyrlæge, især forstod han sig på heste, og fra han var ganske ung, viste han stor interesse for godsets drift. Og at dette ikke altid var et lysteligt arbejde, ved sagtens ingen andre bedre end jeg, og jeg ved også, hvor let man uden grund bliver berygtet eller får skyld for at være både tyrannisk og gerrig.

Det fjerde medlem af familien var frøken Alison Graeme, en forældreløs slægtning, arving til en betydelig formue, som faderen havde samlet sig ved handelen. Hendes penge var i høj grad nødvendige der i huset, for gods og jord var svært belagt med gæld; og derfor var frøken Alison også blevet trolovet med stamherren, noget, hun med glæde var gået ind på; hvorvidt James imødeså deres forening med samme følelser, er en ganske anden sag. Hun var en køn pige, på den tid forresten noget selvrådig og heftig, for den gamle herre havde ingen døtre, og fruen var for længe siden gået til sine fædre, så den unge frøken havde fået lov til at vokse op og få sin vilje i omtrent alting.

På den tid fik man på Durrisdeer efterretning om, at prins Charles var landet; og dette gjorde naturligvis et stærkt indtryk på alle de fire beboere. Den gamle herre var, som naturligt, for at holde gode miner med begge partier. Frøken Alison tog prinsens parti, det var nu det mest romantiske, og mærkeligt nok var stamherren denne gang enig med sin brud. Han havde lyst til at prøve sin lykke sammen med prins Charles, det er jo også forståeligt, at han havde lyst til at hæve sin slægts stilling, både på den ene og på den anden måde, jeg for min part er overbevist om, at han tænkte på sin sørgelige forfatning med hensyn til formue. Hvad nu Henry angik, så lader det til, at han til en begyndelse lod de andre snakke; han viser sig først lidt senere på skuepladsen. I tre hele dage og en halv skændtes de, før de blev enige om at vælge en middelvej: nemlig at lade den ene søn slå et slag for kong James, mens den gamle herre og den anden søn blev hjemme og erklærede sig for kong George. Det var sagtens den gamle herres plan, og det er jo en bekendt sag, at mange ansete skotske familier bar sig således ad. Men ikke så såre var det ene stridspunkt afgjort, før der viste sig et ny. For både faderen, Henry og frøkenen holdt for, at det var den yngste søns hverv at drage ud; mens stamherren, enten dette nu havde sin grund i ungdommelighed eller forfængelighed, på ingen optænkelig måde ville høre tale om at sidde hjemme på Durrisdeer. Fadere søgte at tale ham til rette, frøkenen græd, Henry gav ham rene ord for pengene – alt sammen til ingen nytte.

"Det er nu engang arvingen til Durrisdeer og Ballantrae, der skal ride ved kongens side!" påstod stamherren.

"Ja vist, hvis vi her handlede som mænd," indvendte Henry, "så kunne den tale være meget fornuftig. Men hvad er det, vi her gør? Vi snyder simpelthen i kortspil."

"Vi redder vort hus, Henry!" sagde faderen.

"Og hør så, James," vedblev Henry, "hvis det er mig, der drager afsted, og prinsen vinder, vil du let kunne forsone dig med kong James. Men hvis det er dig, der rejser nu, deler vi både ret og titel. Hvad bliver jeg så?"

"Du bliver lord Durrisdeer," lød stamherrens svar. "Jeg sætter alt på ét kort!"

"Nej, ikke vil jeg være med i dette spil!" råbte Henry. "Jeg vil komme i en stilling, som ingen mand med æresfølelse kan tåle. Jeg bliver hverken kød eller fisk!" Og kort efter sagde han noget, der måske endnu bedre udtrykte, hvad han mente: "Det er *din* pligt at blive hos fader. Du ved jo fuldt vel, at du altid har været hans yndling."

"Hvad er det, du der siger, Henry? Der talte nok misundelsen. Måske du har i sinde at slå benene fra mig, lille James?" sagde stamherren med betoning på det sidste ord.

Henry gik, uden at svare, ned i den anden ende af hallen; tie kunne han som ingen anden. Så kom han tilbage.

"Jeg er den yngste, jeg *vil* afsted!" gentog han. "Og vor fader, der er herre her i huset, mener, at jeg *skal* afsted. Hvad har du at svare til det, James?"

"Kun et. Nemlig: når meget trodsige folk kommer sammen, er der kun to udveje: *enten* slås mand – og i dette tilfælde tør jeg vel antage, at dette ikke sker – *eller* man lader tilfældet være voldgiftsmand. Her er en guinea; vil du lade skæbnen råde, så spiller vi plat og krone?"

"Ja nok!" svarede Henry, der kendte broderens stive sind. "Krone, så er det mig, der rejser; plat, så bliver jeg hjemme."

Mønten fløj op i luften, og James fik sin vilje sat igennem.

"Der fik James en lektion!" sagde stamherren.

"Det kommer vi til at angre!" svarede Henry og fo'r ud af hallen.

Frøken Alison tog mønten op fra gulvet – den guinea, der tog hendes kæreste fra hende – og smed den lige igennem familievåbnet i den malede rude.

"Hvis du holder af mig, som jeg holder af dig, ville du ikke have båret dig sådan ad!"

"Og min kærlighed var ikke værd at eje, hvis jeg ikke satte æren over alt!" lød stamherrens svar.

"Åh Gud," råbte hun heftigt. "Du har ikke hjerte i livet, gid du aldrig må komme herhjem igen!"

Der siges, at stamherren med sit mest fornøjelige smil vendte sig om til faderen, idet han sagde: "Det bliver en satans frue at hjemføre!"

"Du er selv en djævel af en søn!" udbrød den gamle herre. "Du, som alle dage har været mit yndlingsbarn – det være sagt til min egen skam. Aldrig en glad time har du voldt mig, siden du kom til verden – nej, ikke én!" og det gentog han tredje gang. Hvad enten det nu var stamherrens stivsind og ulydighed eller Henrys ord om faderens mangel på kærlighed til ham, der satte den gamle herre i bevægelse, det kan jeg ikke sige, men jeg er tilbøjelig til at tro, det snarest var det sidste. En ting er vis, nemlig at Henry fra denne time af var kommet faderen nærmere.

Forresten var hele familien temmelig misfornøjet med arvingen, da denne red nordefter, og det var sørgeligt at tænkte på senere hen, da det syntes at være for sent at fortryde noget. Med gode og onde ord havde han skrabet omtrent et dusin mænd sammen; det var mest bondeknøse, og de var drukne, da de red op ad bakken ved det gamle kloster; de sang og skrålede af fuld hals og havde alle som en den hvide kokarde på hatten.

Det var et fortvivlet foretagende for så lille en flok i disse urolige tider at drage gennem Skotland, og hvad der gjorde sagen endnu alvorligere, var den ting, at just mens de klavrede op ad bakken, lå et stort krigsskib af kong Georges flåde med flagrende vimpel inde i bugten; med et eneste skud kunne det have spredt eller knust den beskedne håndfuld mænd.

Den næste eftermiddag var det Henrys tur, og han kom da afsted, ganske alene, han skulle tilbyde kongen sin tjeneste og sit sværd og bringe brev og budskab til den engelske regering.

Frøken Alison havde lukket sig inde på sit kammer; hun bestilte ikke andet end at græde, indtil begge de to unge herrer var borte; hun havde dog syet den hvide kokarde på stamherrens hat, og (det fortalte John Paul mig) den var ganske våd af hendes tårer.

I hele de følgende veg den gamle herre og Henry ikke fra deres engang fattede plan. Forresten har jeg aldrig hørt om, at de har taget nogen virksom del i striden, og jeg har ondt ved at tro, at de var meget ivrige for kongens sag, men de udvekslede breve med præsidenten [Note 1)], sad roligt hjemme i på Durrisdeer og havde intet med stamherren at skaffe, så længe dette stod på. Forresten var han heller ikke synderlig meddelsom; naturligvis skrev frøken Alison, sendte ham bud og

brev, når som helst det var muligt, men jeg har ikke hørt noget sige om, at han svarede hende. Macconochie red engang for hende og traf højlænderne for Carlisle; stamherren red ved prinsens side og lod til at stå i høj gunst; han tog brevet – sådan sagde Macconochie – åbnede det, læste det igennem med en mine, som om han ville give sig til at fløjte, og stak det så med bæltet, hvorfra det faldt ud, da hesten gjorde et skridt til siden, og den unge herre lagde slet ikke mærke til det, men lod sin trolovedes brevskab ligge på jorden. Macconochie tog det op; han beholdt det, og jeg har selv set det i hans hænder senere hen.

Naturligvis kom der efterretninger til Durrisdeer ligesom til alle andre steder. Rygter farer jo så vide om land, spredes med en hurtighed, der altid har forekommet mig vidunderlig. Således hørte de også på borgen om, hvordan det var gået til, at stamherren stod sig så godt med prinsen, og grunden var ganske mærkelig, når man tænker på, hvor den unge mand var stolt. Forresten var hans ærgerrighed da endnu større end hans hovmod, og derved kan også forklares, at rygtet ikke løj, da det meldte, at han havde krøbet for irlænderne, og således indyndet sig. Sir Thomas Sullivan, oberst Burke og de øvrige var hans daglige omgangsfæller, hvilket naturligvis fjernede ham fra hans egne landsmænd. Han havde mange lumskerier i gang, gjorde alt muligt for at gå lord George i vejen, var altid af den mening, der smagte prinsen bedst, enten den så var fornuftig eller ej, og det lader til, at han i det hele taget har set meget mere på sin egen personlige fordel (han var og blev spiller!) end på den sags fordel, han egentlig var draget ud for. Forresten var

han meget modig, når det gik løs; om hans mod er der aldrig rejst tvivl.

Næste efterretning, vi fik, var om slaget ved Culloden, og den blev bragt os af en bondeknøs, en af fæsternes sønner, som var draget med stamherren, og som erklærede, at han var den eneste levende af alle dem, der hin dag var gået syngende op ad Klosterbakken.

Uheldigvis har John Paul og Macconochie netop samme morgen fundet den guinea, der var ophavet til al elendigheden; den lå midt inde i en kristtjørnbusk. De var straks gået på kroen, og der ikke ret meget tilbage af hverken pengene eller deres forstand. Hvad gjorde så John Paul? Han fo'r naturligvis lige ind i spisesalen, hvor familien netop sad ved middagsbordet, og busede ud med den sørgelige nyhed: "Her var Tom Macmorland nu akkurat ved døren ... å Gud, å Gud og skaber! ... ikke én kommer nogensinde hjem igen!"

Den gamle herre og de unge mennesker sagde ikke et eneste ord, sad som dødsdømte; Henry lagde hånden over øjnene, og frøken Alison skjulte sit ansigt; faderen var så bleg som et lig.

"Jeg har endnu en søn," sagde han. "Og, Henry, det skylder jeg retfærdighed at sige, det er det kærligste af mine børn, jeg endnu har tilbage."

Det var sælsomme ord i et sådant øjeblik, men lorden havde aldrig glemt den yngste søns tale hin dag, og han havde årelang uretfærdighed at udsone. Alligevel var det underligt, og frøkenen kunne heller ikke bære det i tavshed. Hun brød ud i hårde ord over faderens ukærlighed, imod Henry, fordi han sad der i sikkerhed, mens broderen lå død, og mod sig selv, der havde været uvenlig mod sin trolovede, da han tog bort, vred

hænderne, talte om sin kærlighed og kaldte på ham i en sådan vild fortvivlelse, at tjenerskabet stod aldeles forfærdet over hendes heftighed. Henry sprang op og greb fat i sin stol. Han var ligbleg i ansigtet.

"Å," brød han ud, "jeg vidste nok, at du elskede ham!"

"De må alverden vide, i Guds, den almægtiges navn!" råbte hun så, og vendte sig om til Henry: "Men én ting ved jeg og ingen uden jeg, og det er, at du i dit hjerte var en forræder mod din broder!"

"Å, Himlen ved, at det var ulykkelig kærlighed både den ene og den anden gik og bar på!" jamrede Henry.

Imidlertid gled dage og uger hen uden nogen videre forandring; – kun var der tre, i stedet for fire; stamherrens tomme plads mindede dem bestand om det tab, de havde lidt. Frøkenens penge, – det er allerede sagt ovenfor, – var temmelig nødvendige for familien, og da nu døden havde hævet hendes forlovelse med den ældste søn, havde den gamle lord kun et ønske: at se hende gift med den anden. Dag ud og dag ind talte ham med hende om det, mens han sad ved ilden med sin latinske bog på skødet og øjnene fæstede på den unge pige med et inderligt udtryk, der klædte ham rigtig godt. Når han græd, talte han godt for hende, som en gammel mand, der har set så mange sørgelige ting her i verden, at han begynder at føle en vis overlegenhed, selv ved en sådan sorg, som den, der havde ramt ham; og når hun havde sine heftige anfald, gav han sig til at læse i sin bog, men gjorde altid en høflig undskyldning; – når hun tilbød ham, – og det gjorde hun mere end én gang, – at give dem sin formue, plejede han at forklare hende, hvor umuligt dette var, – og han tilføjede, at selv om *han* modtog en

sådan opofrelse, ville hans søn aldrig gå ind på noget sådant. "*Non vi sed saepe cadendo*" Note 2) var hans yndlingssætning, og denne rolige stadighed har sikkert øvet stor virkning på hendes heftige sind, – desuden havde han megen magt over frøken Alison, hvem han havde været i faders og moders sted, forresten var hun selv besjælet af slægtsånden, og ville gøre meget for Durrisdeer, _ skønt jeg aldrig tror, hun havde giftet sig med min stakkels herre, hvis han ikke havde været så miskendt og ulykkelig, som han senere hen blev.

Og det var Tam Macmorland skyld i. Der var forresten ikke en ond bloddråbe i samme karl, – men han var en svag karakter og meget snakkesalig, og da han var den eneste af egnens folk, der havde været med, – eller rettere sagt, der var kommet tilbage, – var han altid sikker på at have en talrig tilhørerkreds. Jeg har bemærket, at slagne folk altid taler om at de er blevet "forrådt". Efter Tams beretning var oprørerne blevet solgt ved enhver lejlighed, og af alle officererne; der havde været forræderi ved Derby, forræderi ved Falkirk, nattemarchen var et forræderi af lord George, – og slaget ved Culloden blev tabt formedelst Macdonald'ernes forræderi. Det blev en ligefrem vane hos befolkningen at tale om forræderi, indtil de endte med at beskylde Henry for også at have været med. Tam kom med den mening, at stamherrens broder havde forrådt knøsene fra Durrisdeer, – han havde lovet at følge efter med en ny flok, og i stedet var han draget til kong George. "Ja, – og oven i købet dagen efter!" – Tom var ved at græde, så rørt var han over sig selv. "Den stakkels flinke stamherre, – og de stakkels flinke knøse, som var med ham, – de var næppe kommet af syne, – før han var væk, – den Judas. Å Herrejemini! han fik nu sin vilje, –

nu er han arving, og der ligger mange døde kroppe i Højlandets heder!" Når Tam kom så langt, og han var tilstrækkelig drukken, plejede han at bryde ud i høj gråd. Den, som gider gentage en historie tilstrækkelig ofte, ender altid med at blive troet. Lidt efter lidt sneg Tams beretning sig omkring mellem folkene der på egnen, – meget havde de jo ikke at tale om, og de stakkels enfoldige bønder tog hans historier for gode varer. De begyndte at undgå Henry, – murrede, når han kom i nærheden af dem, og fruentimmerne (der altid er de modigste, fordi de ved, at man sjældent kræver dem til regnskab) råbte efter ham. Stamherren blev en ren helgen. Nu hviskede de alle sammen, at han aldrig var den, der snakkede om afgifter til de fattige fæstere; og deri havde de ret, – han brød sig kun om at ødsle penge bort, uden at bekymre sig om, hvor de kom fra. Herregud, – han var jo nok helt vild og gal, – hed det, – men sådan en ung, rask herre, der med tiden nok blev fornuftig, var dog noget ganske andet end en posekigger og en tørvetriller, der evig og altid sad med næsten i en regnskabsbog og kun tænkte på at pine og presse fattigfolk! En pige, som havde et barn med stamherren, og efter alles mening var blevet meget hårdt behandlet af ham, blev nu med et den ivrigste forkæmper for hans minde. Hun kastede en dag en sten efter Henry.

"Hvor er den flinke, tapre knøs, der stolede på dig?" råbte hun samtidig.

Henry standsede sin hest og så på hende, mens blodet flød ham ned ad ansigtet. "Herregud, Jess," sagde han, "begynder du nu også? Du burde da kende mig bedre." For det var ham, der havde hjulpet hende med penge.

Pigen skulle til at sende ham endnu en sten; hun løfte armen. For at værge sig, gjorde den unge mand en bevægelse med den hånd, der holdt ridepisken.

"Hvad, skal du slå en kvinde, din grimme –!" råbte hun og fo'r skrigende afsted, som om han havde gjort hende fortræd.

Næste dag fortaltes det vidt og bredt, hvordan han havde slået Jessie Broun halvt fordærvet, (dette er kun et eksempel på, at en snebold vokser med rivende fart,) indtil min stakkels herre blev så ilde set, at han sad hjemme som sin gamle fader. Aldrig kom en klage over hans læber, det er vist og sandt, for grunden til al den bagtalelse var jo et emne, han dårligt kunne behandle hjemme på gården. Min unge herre var en meget stolt og overordentlig tavs og indesluttet karakter. Den gamle lord måtte have hørt tale om sagen, om ikke af andre, så dog af John Paul, i hvert fald måtte han da lægge mærke til sønnens forandrede væsen og levevis. Men han kunne vel ikke vide, *hvor* slemt der taltes om Henry, og frøken Alison var den allersidste, der hørte efter sladder, og brød sig om at fortælle den videre.

Da denne uvilje var på sit højeste (den svandt, som den var kommet, ingen vidste hvordan,) skulle der være valg i St. Bride, som var den nærmeste by ved Durrisdeer; der var noget i gære, jeg husker nu ikke rigtig, hvad, hvis jeg da nogensinde har hørt det; folk mente, der ville vanke brådne pander før aften, og at fogeden havde sendt bud til Dumfries efter soldater. Den gamle herre mente, sønnen skulle vise sig ved denne lejlighed: han var jo dog egnens fornemste mand. "Og hvis der ingen kommer fra Durrisdeer, siger folk, vi bekymrer os ikke om landets sager."

"Jeg kan hverken gøre fra eller til, det forsikrer jeg dig, fader," sagde Henry, og da den gamle lord trængte ind på ham, lagde

han til, "når du endelig vil have sandheden, så tør jeg slet ikke vise mig mellem egnens folk."

"Du er den første af slægten, som fører sådan tale," udbrød frøken Alison.

"Så tager vi afsted alle tre," sagde lord Durie, og ganske rigtigt kom han i sine støvler, (for første gang i fire år, og et drøjt arbejde var det for John Paul at trække dem på!) Frøken Alison tog sin ridedragt på, og de fulgtes ad til St. Bride.

Gaderne var fulde af alt muligt skrabsammen, og aldrig så snart fik de øje på den unge herre, før de tog på at pibe og huje og fløjte og skråle: "Judas! Hvor er stamherren? og hvor er de stakkels knøse, der drog ud med ham?" En sten blev kastet, – men det syntes endog flokken selv var for groft – mod den gamle herre og frøkenen. Det varede ikke fem minutter før lord Durie indså, at hans søn havde ret i at holde sig hjemme. Ikke et eneste ord sagde han, men vendte sin hest og red med bøjet hoved ad Durrisdeer til. Ikke et ord sagde Alison, men hun tænkte des mere; hendes stolthed var dybt såret, for hun var en ægte Durie, og hendes hjerte har sikkert blødt ved at se sin fætter behandlet så uretfærdigt. Den nat var hun ikke i seng; jeg har tit og mange gange været vred på min frue, men når jeg mindes den nat, da tilgiver jeg hende alting; og straks den næste morgen gik hun hen til sin onkel, der sad ved kaminen som sædvanlig.

"Hvis Henry endnu vil have mig," sagde hun, "så er jeg villig til at gifte mig med ham nu." Til min unge herre selv talte hun anderledes.

"Jeg byder dig ikke kærlighed, Henry, men Himlen ved, at mit hjerte rummer den dybeste medfølelse for dig."

Første juni 1748 stod deres bryllup. Det var samme år i december måned, at jeg for første gang kom til det store hus, og her begynder jeg at berette, hvad jeg selv har set og hørt, som et vidne for retten.

2. Fortsættelse

Den sidste del af min rejse foretog jeg i slutningen af december, en frygtelig kold dag, og hvem skulle være fører for mig andre end Patey Macmorland, og af en hørtoppet, barbenet knægt på ti år var han mere ondskabsfuld i sin mund, end jeg havde hørt magen til; han havde vel gået i skole hos broderen, kan jeg tænke. Meget gammel var jeg forresten ikke selv, og min nysgerrighed var stærkere end min stolthed, desuden mener jeg, at enhver ville være blevet betaget ved i den kolde morgenstund at høre alle egnens sladderhistorier disket op, mens vi drog forbi steder, hvor meget af de mærkelige ting, drengen fortalte, var foregået. Jeg fik krøniker om Claverhouse, da vi vandrede gennem mosen, og sagn om Fanden selv, da vi kom op over bakkerne. Ved klostret var det munkene, der måtte holde for, men dog endnu mere smuglerne, der bruger det gamle abbedis ruiner til oplagssted for deres varer, som de sætter i land omtrent i et kanonskuds afstand fra Durrisdeer; da vi nærmede os den gamle går, gik munden på Patey endnu raskere, nu var det den stakkels unge herre, der blev bagtalt. Jeg havde derfor ikke just videre gode tanker om den familie, jeg skulle tjene hos, så at jeg var halvvejs overrasket, da jeg endelig fik øje på den gamle borg, som den lå ved en venlig bugt i ly af klosterbanken. Bygningen selv var i fransk eller måske snarere i italiensk stil, jeg er ikke videre bevandret i arkitektur, og rundt om gården var der dejlige haver, med busketter og plæner og de skønneste træer, jeg nogensinde har set for mine øjne. De

penge, det kostede at vedligeholde alt dette, ville have bragt slægten på fode.

Den unge herre kom selv og tog imod mig på trappen, han var høj, mørk (familien er mørkhåret) med et fornuftigt, bedrøvet ansigt, kraftig af udseende, men ikke så stærk af helbred, som han så ud til; han gav mig hånden, ligefrem og venligt, mens han med få ord bød mig velkommen. Han førte mig straks ind i vestibulen, inden jeg fik ridestøvlerne af, for at jeg kunne hilse på lord Durie. Det var endnu ikke mørkt, og det første, jeg lagde mærke til, var en lys firkant midt i det malede skjold i vinduet, noget jeg betragtede som skæmmende for så smukt et værelse med familieportrætter og udskåret bjælkeloft og kamin, hvor den gamle lord Durie sad og læste i sin Livius. Han lignede sønnen, havde omtrent samme ansigt, kun var det klogere og behageligere i udtrykket, og hans tale var ganske anderledes underholdende. Jeg mindes, at han stillede mig mange spørgsmål angående Universitetet i Edinburgh, som jeg netop var dimitteret fra, om flere af professorerne, som han lod til at kende temmelig godt; og ved således at tale med mig, fik han mig snart til at føle mig hjemme der i huset.

Mens jeg underholdt mig med den gamle herre, trådte hans svigerdatter ind; hun var langt henne, den unge frøken blev jo født næppe seks uger efter min ankomst til slottet, derfor fandt jeg hende ikke straks ved første øjekast så smuk, som hun virkelig var; hun var mindre ligefrem, mere nedladende i sit væsen en de to herrer, så jeg må tilstå, hun fik kun tredje plads i min gunst.

Det varede ikke længe, før jeg havde glemt alle Patey Macmorlands historier, og jeg blev, hvad jeg endnu altid er,

huset Durrisdeers tro og hengivne tjener. Men højst satte jeg dog min unge herre, Henry. Ham arbejdede jeg med, og han var fordringsfuld med arbejdet, gemte sine venlige ord, til vi var færdige med, hvad der skulle gøres, og gav mig ikke alene overordentlig meget at bestille, men passede på, at jeg gjorde mig den skyldige umage. Til sidst så han en da op fra sit papir og sagde i en noget undselig tone: "Mackellar, jeg synes, jeg må sige Dem, at De er rigtig flink." Det var det første rosende ord, jeg hørte, og fra den dag holdt han op med at iagttage mig, og snart var det "Mackellar" her og "Mackellar" der, og "Mackellar" alle vegne i huset; jeg skaltede og valtede, indrettede omtrent alting efter mit hoved, og ingen fordrede nogensinde, at jeg skulle aflægge regnskab.

Allerede før han fattede tillid til mig, var jeg begyndt at holde af min unge herre, det var sagtens af medlidenhed med ham, for det var så at se, hvor ulykkelig han var. Han kunne sidde og falde i staver over vore regnskaber, stirre på papiret eller ud af vinduet, og han kunne da sukke så dybt, at der hos mig vaktes både nysgerrighed og medfølelse. Jeg mindes en dag, da vi sad til langt ud på aftenen over noget arbejde i mit værelse, der var helt oppe i øverste etage af huset, og hvorfra der var en dejlig udsigt over bugten og over en lille skovklædt pynt; vi kunne netop i dette øjeblik i den nedgående sols stråler se en stor flok smuglere, som gik i land; min unge herre sad og stirrede ud mod vest, så jeg undrede mig over, at han ikke blev blændet af solen; pludselig rynker han panden, stryger sig med hånden over øjnene og venders sig smilende om mod mig.

"De kan aldrig gætte, hvad jeg sidder og tænker på," siger han så. "Jeg tror, jeg kunne være en hel del lykkeligere, hvis jeg hver

dag kunne sætte mit liv på spil som de lovløse fyre derhenne ved pynten."

Jeg svarede ham, at jeg nok havde lagt mærke til hans tunge sind, og at det ikke var så usædvanligt at ønske sig i andres sted, når man selv ikke var tilfreds med sin lod; og jeg tror, jeg ved den lejlighed citerede Horats som en nybagt student.

"Ja, der har De aldeles ret," svarede han; "men lad os så igen tage fat på vort arbejde."

Jeg var forresten ikke gammel i gårde, før jeg mærkede, hvad der trykkede og pinte ham. Man måtte da have været både blind og døv for ikke at se, at der hvilede en skygge over huset, og det var stamherrens skygge! Død eller levende, (og på den tid antog man, at han var død) var han sin broders rival: både udenfor, hvor ikke en sjæl nogensinde havde et venligt ord til Henry, men både savn og længsel efter stamherren, og i hjemmet mellem sin fader og sin hustru, ja endog blandt tjenerskabet.

Det var de to ældste af folkene, der førte an. John Paul, en lille, gammel, skaldet, tyk, salvelsesfuld mand, overmåde gudfrygtig, og, alt i alt, en temmelig tro tjener, var den, der turde gå videst i sin dyrkelse af den ældste søns minde. Han fandt ligefrem sin glæde i ved enhver mulig lejlighed at anstille ufordelagtige sammenligninger mellem brødrene. Ganske vist lod den gamle herre og fruen ikke dette gå hen upåtalt, men efter min mening burde de have trådt ganske anderledes bestemt op mod ham; for han behøvede bare at sætte et ynkeligt bededagsansigt op, behøvede kun at jamre over sin "egen, kære stakkels dreng", som han kaldte stamherren; så var al hans næsvished mod den overlevende søn glemt og tilgivet. Henry selv tog aldrig til genmæle, nøjedes med at kaste et vredt eller

bedrøvet blik på den gamle John Paul. Han vidste kun alt for vel, at mod de døde kan man ikke kæmpe, og han indså, at det var vanskeligt at bebrejde en tro tjener hans hengivenhed mod hans afdøde herre. Han havde jo desuden altid svært ved at udtrykke sine følelser.

Macconochie var anføreren af det andet parti; han var en gammel, uforskammet, grov, skrydende, fordrukken slubbert, og jeg har mangen gang tænkt på, hvor mærkeligt det var, at disse to tjenere netop, hver for sig, havde opkastet sig til forsvarere for den af husets sønner, der var stik modsat dem selv. Macconochie opdagede straks, hvad jeg mente om Henry, derfor valgte han mig til sin fortrolige, og plejede at give ondt af sig over herren, så at han tit og ofte forstyrrede og sinkede mig i mit arbejde. "Jeg tror min salighed, de er tossede her alle sammen!" brølede han, "og gid den onde havde dem hver og en! Stamherren! Det er hr. Henry, der er herren, og det er da en velsignelse! De var ikke så forlibte i den ældste søn, mens de havde ham her, det kan jeg fortælle Dem! Ve over den slemme knægt! Aldrig har jeg eller nogen anden hørt et godt ord af hans mund, bare banden og sværgen og fløjten og galen; gid Satan havde ham! Ingen kunne være værre end han; og så var han dog en fin herre. Har nogen fortalt Dem om Wully White, hr. Mackellar, om væveren? Nå ikke? Wully var en grumme gudfrygtig mand – hvad man må kalde et hældøre – ikke sådan en som jeg; jeg så nu hellere hans hæl end hans tå, den kedelige karl! Men han sad i kirken både tidlig og silde, og så en skøn dag kommer han herop og holder hus med stamherren for hans gudsforgående liv og fæle spilopper. Det var også rigtig sagen for herren til Ballantrae at give sig af med en sølle væver! Hvad,

hr. Mackellar?" Macconochie formelig snerrede, hver gang han sagde "stamherren!" – "Men han generede sig ikke, gjorde han! Og det var et net stykke arbejde, han fik gjort: han bankede på mandens døre og vinduer, skrålede både "buh" og "bæh", listede krudt i hans ild og brændte raketter af under hans vinduer, så det dumme fæ troede, den Onde selv drev sit spil med ham. Nå. men for at få en ende på historien, så blev Wully da tosset. Til sidst lå han på knæ både dag og nat og bad for sin arme sjæl og skrålede og skreg om nåde, til der endelig løstes op for ham. Det var rent ud mord, og det var vi alle sammen så enige om. Spørg De bare John Paul, – han var brav flad over den historie, han som er så kristelig! Det var et nydeligt stykke arbejde for herren til Ballantrae!" Jeg spurgte ham, hvad stamherren havde sagt om den historie. "Han bandede og lynede som før; han talte ikke noget om væveren!" En anden gang betroede han sig til mig og viste mig brevet, som han havde bragt herren ved Carlisle, man kunne godt se mærket af hesteskoen på papiret. Men det blev også Macconochies og min sidste fortrolige samtale; for han skældte fruen således ud, at jeg måtte bede ham for fremtiden blive mig fra livet med sine ondskabsfulde historier.

Lorden var for det meste god og venlig mod Henry; han kunne vise ham sin taknemmelighed på en rørende måde: klappe ham på skuldrene og sige hen for sig, som talte han til alle mennesker i almindelighed: "Her har jeg en rigtig god søn!" Og taknemmelighed følte han sikkert også, for han var en rettænkende mand, men heller ikke andet, det var den "gode søn" overbevist om. Al hans kærlighed var begravet med den døde stamherre. Forresten kom denne følelse kun sjældent til

syne i ord, kun én gang i min nærværelse. Lorden spurgte mig en dag, hvorledes jeg kom ud af det med den unge herre, og jeg sagde ham, hvad jeg mente om Henry.

"Ja," svarede han og så ind i den flammende ild, "han er en god søn, en god dreng! De ved jo nok, Mackellar, at jeg har mistet en anden søn? Jeg er bange for, han ikke var slet så pligtopfyldende som hans broder, men herregud, nu er han død eg borte, og mens han levede, var vi alle sammen meget stolte af ham. Måske holdt vi mere af ham, netop fordi han ikke altid var så fejlfri!" Mens han sagde dette, vedblev han tankefuldt at stirre ind i kaminen. Og så lagde han til lidt hastigere: "Men det glæder mig meget, at De kommer så godt ud af det med Henry. Han er en god herre." Og med dette ord tog han atter fat på sin bog, hvilket var hans måde at tilkendegive, at nu var vor samtale afsluttet. Dog tror jeg ikke hans tanker var hos Livius: Valpladsen ved Culloden og stamherren optog ham vist mere end det, han læste, mens jeg pintes ved at tænke over, hvor meget min kære herre måtte lide for den broder, der ikke var mere.

Jeg taler sidst om den unge frue, derfor får min dom om hende måske mere vægt, end det er meningen at give den; nu kan min læser selv dømme, når jeg har sagt, hvad jeg vil. Først vil jeg dog tale om en anden sag, der gjorde mig mere fortrolig med familien. Jeg havde ikke været et halvt år i huset, da John Paul blev syg og måtte holde sengen. Drikfældighed var grunden til hans svaghed, efter min ringe mening; men han blev passet og plejet og betragtede sig selv som en stakkels hjemsøgt helgen, og vor præst, der kom og så til ham, erklærede ved sin bortgang, at den gamle mands fromhed var

en opbyggelse for hans omgivelser. Den tredje dag, John Paul lå i sengen, kom min unge herre til mig med en temmelig nedslået mine.

"Mackellar," siger han, "gid De ville gøre mig en tjeneste. Vi giver en person en vis sum om året; John plejer altid at besørge udbetalingen, og nu han er syg, ved jeg ikke, hvem der skal påtage sig dette, hvis De ikke vil gå i hans sted. Det er en meget kedsommelig sag. Der er grunde, som gør, at jeg nødig går selv; Macconochie kan jeg ikke heller sende afsted, han er en sladderhank, og jeg er ... jeg har ... Nå, kort sagt; min hustru skulle helst være udenfor den sag," føjede han stammende til, mens han rødmede til op over ørene.

Når sandheden skal frem, tilstår jeg, at jeg mistænkte Henry selv for et ungdomsfejltrin, da han bad mig bringe penge til Jessie Broun, som just ikke var bekendt for sin dyd. Så meget mere indtryk gjorde det på mig, da jeg fik at vide, hvorledes sagen virkelig hang sammen.

Jessie boede i en lille gyde i St. Bride; huset var mest beboet af smuglere; på trappen mødte jeg en drukken mand, og ud fra en vinstue hørte jeg brølen og syngen; det var i det hele taget et af de styggeste steder, jeg har set, selv i Edinburghs mest berygtede kvarterer kunne det ikke se værre ud, og jeg var lige ved at vende om. Jessies kammer var ikke smukkere end opgangen, og hun selv svarede til resten. Hun ville ikke give mig noget bevis for modtagelsen af pengene (det havde min herre anmodet mig om at få, han var jo så ordentlig), før hun havde sendt bud efter brændevin og drukket et glas med mig; hele tiden snakkede hun løs på en underlig letfærdig, usammenhængende måde, snart skabte hun sig som en fin

dame, snart kom hun med alt andet en høviske vittigheder, og snart var hun koket og venlig imod mig, så jeg ikke vidste, hvor jeg skulle gøre af mig selv. Om pengene talte hun højst tragisk.

"Det er blodpenge!" brød hun ud, "det er det, det er! Blodpenge for min egen, forrådte knøs! Se, hvad der er blevet af mig! Å, herregud, hvis min tapre svend kunne komme hjem, ville det nok se anderledes ud for mig! Men han er død og borte, han ligger død og kold mellem lyngen i højlandet, min tapre svend, min modige dreng!"

Hun havde en egen henrykt måde at skrige op om "sin dreng", så foldede hun hænderne og vendte det hvide ud af øjnene, hun mindede om en omrejsende skuespiller, hendes sorg var overmåde teatralsk og påtaget, og hun dvælede ved sin skændsel, som om det var det eneste, hun nu havde at være stolt. Egentlig havde jeg ikke megen medfølelse for hende fra begyndelsen af, og jeg var både led og ked af hende, da hun endelig havde sat sit navn på min kvittering og med en drøj ed gav mig den tilbage, idet hun bad mig gå ad Helvede til og bringe papiret til den Judas, jeg gik ærinder for. Det var første gang, jeg hørte nogen give Henry denne benævnelse, jeg blev aldeles betaget af dette og af at se på hendes ukvindelige heftighed, så jeg kom afsted i en fart, mens hun bøjede sig ud over trapperækværket og sendte en strøm af ukvemsord ned efter mig. Ikke engang, da jeg kom ud på gaden og sted der som en hund, der har fået prygl, lod heksen mig have fred; hun smækkede vinduet op, lænede sig ud og blev ved at råbe, så længe hun kunne se mig; smuglerne kom ud i døren til vinhuset og stemmede i med; en af dem havde den uforskammethed at pudse en bidsk hund på mig, som rev mine bukser itu og bed

mig i anklen. Dette viste mig, hvad både Jessie og hendes omgivelser var for folk, og jeg red højlig opbygget hjemad. Min herre stod i mit værelse, han lod, som om han var beskæftiget med at se nogle papirer igennem, men jeg så straks, at han længtes efter at høre, hvorledes min sendelse var løbet af.

"Nå?" sagde han straks, da jeg kom ind, og da jeg meddelte ham, hvad jeg mente om Jessie, og at hun på ingen måde var taknemmelig for, hvad der blev gjort for hende, lagde han hastigt til: "Jeg har ikke noget med hende at skaffe! Men, Mackellar, jeg er jo ikke afholdt i almindelighed, og Jessie er blevet forurettet af en, der er meget nær i slægt med mig." Dette var første gang, jeg hørte ham hentyde til broderen, og jeg syntes, jeg kunne mærke, hvor svært det var ham at få disse temmelig ligegyldige ord over sine læber; han sagde efter et øjebliks ophold: "Derfor ønsker jeg ikke denne sag gjort til genstand for sladder! Det kunne såre min hustru ... og min fader!" Her rødmede han igen som en ung pige.

"Hvis jeg måtte give herren et råd," svarede jeg, "så skulle De lade den pige være den, hun er. Hvad nytter de penge hende? Hun er ikke ædruelig og ikke nogen ordentlig person; taknemmelighed kan De før vente af en sten, og jeg for min del indser ikke, hvad det kan hjælpe hende, at Deres forvalters bukser bliver flået itu, og at han bliver bidt i benet at hendes venners hunde!"

Henry smilede. "Det er slemt med den ankel!" tilføjede han så med en alvorlig mine.

"Og læg mærke til," vedblev jeg, "at jeg giver Dem dette råd efter moden overvejelse, – i begyndelsen var jeg på nippet til at blive rørt over den slemme tøs."

"Nå, der ser De selv!" sagde Henry, "og så skal De huske på, at hun en gang var en net, anstændig pige! Jeg holder ikke af at bruge mange ord om min familie, men jeg holder alligevel strengt på dens ære."

Og med disse ord afbrød han vor samtale. Det var første gang, han betroede sig til mig om familiens sager. Men samme dags eftermiddag mærkede jeg, at den gamle herre var vidende om hele historien, og at det kun var den unge frue, den skulle holdes skjult for.

"Jeg er bange for, De har været ude i et ubehageligt ærinde, min gode Mackellar," sagde lorden til mig. "De skal have tak for Deres tjenstagtighed med hensyn til den sag, og lad mig så med det samme sige Dem, – jeg ved jo ikke, om min søn har underrettet Dem om hele sammenhængen, – lad mig bede Dem passe på, at min svigerdatter ikke får nys om noget. Det er dobbelt smerteligt at måtte harmes på én, der ikke er mere, ikke sandt, Mackellar?"

Jeg var harmfuld, og jeg havde den største lyst til rent ud at sige den gamle mand, hvor stor uret han havde i således at hæve den afdøde til skyerne i den unge frues tanker, og hvor meget fornuftigere det ville være at kaste afgudsbilledet i støvet, for allerede dengang stod det klart for mig, at det ikke var, som det burde være mellem min unge herre og hans frue.

Min pen kan godt sige sandheden uden omsvøb, kan fortælle en historie, som den er gået til – men jeg tvivler undertiden om, at det vil lykkes mig at forklare en masse småting, der i sig selv næsten er for ubetydelige til at fortælles; jeg skulle jo her nedskrive meningen af blikke, beskrive tonefaldet i en sætning, hvor selve ordene intet har at betyde, på en halv side

sammentrænge familiens stille liv i halvandet år, og det er et vanskeligt arbejde. For at sige det hele med få ord, så lå al skylden hos min unge frue! Hun mente, hun havde fortjeneste af at have givet sit samtykke til at ægte Henry, hun tog sit ægteskab med ham som et martyrium, og hendes svigerfader holdt egentlig med hende og bestyrkede hende i denne opfattelse. Desuden betragtede hun sin trofasthed mod den afdøde som en dyd, skønt mangen én ville have anset den som en forsyndelse mod den levende; også i dette stykke var den gamle herre enig med hende. Jeg formoder, han fandt en art trøst i at tale om sin sorg og skammede sig over at ytre den for levende til Henry. Der var en fortrolighed mellem den gamle herre og den unge frue, som Henry var stængt ude fra. Det lod til, at det var en gammel skik der på gården, at lorden hver dag efter middagsbordet satte sig med sin rødvin hen til kaminen; frøken Alison var da straks kommet til, havde taget en skammel og talt sagte med ham; efter at hun var blevet Henrys hustru, blev der ikke gjort noget brud på denne vane, naturligvis var det smukt at se den gamle mand kærlighed til den unge kone, men jeg holdt for meget af min unge herre til ikke at føle harme, når jeg så, at han så åbenlyst satte dette til side. Mangen en gang så jeg, hvordan Henry samlede sig, tog en rask beslutning og gik hen til de andre, der naturligvis tog imod ham med smilende ansigt, men med en mine som voksne folk, der er nødt til at tåle et påtrængende barn, som generer deres samtale; derfor kom min unge herre også altid snart tilbage igen til det store bord, hvor jeg sad, og så rummelig var dagligstuen på Durrisdeer, at deres stemmer henne fra kaminen kun nåede os som en utydelig mumlen. Henry sad da stille og lyttede, det samme

gjorde jeg, og undertiden rystede den gamle mand sorgfuld på hovedet, fru Alison lagde trøstende hånden på hans knæ, og de så på hinanden med tårefyldte blikke, så vi havde ikke svært ved at gætte os til emnet for deres fortrolige samtale, og den dødes skygge fyldte op i den store, gamle stue.

Jeg ved nok, at der var tider, hvor jeg blev ærgerlig på Henry for hans langmodighed, men så mindedes jeg, at hun havde giftet sig med ham af medlidenhed, og at han havde taget imod et sådant offer. Og jeg må sige, han blev ikke opmuntret, når han prøvede på at spille herre der i huset! En gang husker jeg, han kom og meldte, at han havde bestilt en mand op på gården for at gøre den ituslåede rude i stand, og da han som regel ordnede alle den slags ting, var det jo en sag, der påhvilede ham. Men denne rude var som en relikvie, og så såre Henry nævnte den, fo'r blodet op i fru Alisons kinder.

"Du forbavser mig i allerhøjeste grad!" udbrød hun med stor heftighed.

"Ja, jeg er selv forbavset over min dristighed!" svarede Henry i en mere bitter tone, end jeg nogensinde mindedes at have hørt hos den rolige, beherskede mand.

Nu kom den gamle herre til og mæglede med blide ord, så at alt lod til at være glemt, før måltidet var til ende, men da de to sad ved kaminen som sædvanlig, så vi fruen lægge sit hoved op mod faderens knæ, og vi kunne høre, at hun græd. Henry blev ved at tale om forretninger med mig, han talte forresten sjældent om andet, var overhovedet kun lidet snaksom, men den aften mærkede jeg, at han *ville* holde samtalen ved lige, skønt hans øjne stadig vandrede hen til kaminen. Ruden blev

ikke istandsat, og jeg har følelsen af, at min unge herre anså dette for et stort nederlag.

Han trådte måske ikke op med tilstrækkelig bestemthed. Men himlen ved, at han var god og kærlig nok. Hans hustru havde et nedladende væsen overfor ham, et væsen, som *jeg* ikke ville have tålt af min kone, men han tog imod alt med ydmyg taknemmelighed. Hun holdt ham i tilbørlig afstand, overså ham og tog ham så igen til nåde efter forgodtbefindende, pinte ham med venlig kulde, gjorde ham bebrejdelser på en stolt, behersket måde, som om hun skammede sig over ham; og man så tydelig, at hun anså enhver ubetydelig venlighed for en uhørt gunstbevisning. Og alt dette mødte han med den mest uforanderlige ømhed, han elskede, som man siger, den jord, hun trådte på, og hans kærlighed lyste ham ud af øjnene som en solstråle. Da frøken Katharine blev født, *måtte* han sidde inde hos sin hustru ved hendes hovedgærde. Han var bleg som en død, den kolde sved dryppede ned fra hans pande. Lommetørklædet, som han holdt i hånden, var til sidst trykket sammen, så at det lignede en geværkugle. Og i mange dage kunne han ikke tåle at se barnet for sine øjne, jeg er slet ikke vis på, at han nogensinde kom til at holde af frøken Katharine, som andre fædre holder af deres børn; og alle dadlede ham for denne mangel på kærlighed.

Således så det ud på Durrisdeer omkring den 17. april 1749, da der skete en af de begivenheder, som kom til at knuse så mange hjerter og forårsage så megen ødelæggelse. Den dag sad jeg på mit værelse lidt før aftensmåltidet, da John Paul smækkede min dør op, uden så meget som at banke på, og meddelte mig, at der nedenunder var én, som ville tale med

forvalteren; den gamle vrissede arrigt, da han nævnede min bestilling.

Jeg spurgte John Paul, hvad slags mand det var, og hvad han hed, og her fik jeg rede på den gamle fyrs fortørnelse, for det lod til, at den fremmede havde nægtet at navngive sig til andre end mig, hvilket majordomoen havde betragtet som en stor uforskammethed.

"Nå," sagde jeg og trak på smilebåndet, "sig, jeg skal straks være hos ham."

I vestibulen stod en svær mand, tarveligt klædt, med en sømandskappe; han så ud, som var han nylig kommet i land. Lidt fra ham så jeg Macconochie med tungen stikkende ud af munden og en finger eftertænksomt på hagen, som om han anstrengte sig for at huske noget, mens den fremmede samlede kappen op om ansigtet og skævede til Macconochie med et noget uroligt blik. Næppe fik han øje på mig, før han uhyre livligt fo'r hen mod mig.

"Min gode mand," sagde han, "tusinde undskyldninger, fordi jeg ulejliger Dem, men jeg er i stor forlegenhed. Og derhenne står en fisk, som jeg synes, jeg skulle kende, og hvad mere er, som vist også før har haft sine øjne på mig. De er jo her i familien – hvad? – og har en betroet stilling (derfor har jeg været så fri at henvende mig til Dem!) og jeg tør vel tro, min gode mand, at De er tilhænger af den gode sag?"

"Et kan De i alt fald stole på," svarede jeg, "og det er, at alle, der hører til det parti, er velkomne her på Durrisdeer."

"Aldeles, hvad jeg havde tænkt mig, akkurat!" siger han. "Nå ja, jeg er lige nu blevet sat i land her af en overordentlig hæderlig person, hvis navn jeg har været så uheldig at glemme,

men han har da forresten lovet mig at vente på mig her til i morgen tidlig, – ikke uden fare for samme person – og for at tale rent ud af posen, har jeg en anelse om, at det kunne være en lille kende farligt for mig selv at blive her meget længere. Men jeg er så tit sluppet heldigt fra det, hr. – (ja Deres navn har jeg også glemt, skønt det er et nydeligt navn), at jeg min tro nødig vil blive stikkende i bekneb denne gang!

Og denne fisk der, ladestokken mener jeg, som jeg synes, jeg skulle have set før, å, ved Carlisle!"

"De kan trygt stole på Macconochie, til i morgen i det mindste," sagde jeg.

"Det er mig sand fornøjelse at høre!" siger den fremmede. "For når jeg skal være ganske åbenhjertig har mit navn ikke nogen rigtig god klang i denne del af Skotland. Når man taler med en dannet mand som Dem, gider man jo ingenting stikke under stolen, og derfor vil jeg være så fri at hviske til Dem, hvem jeg er. De kalder mig Francis Burke, oberst Francis Burke; her kommer jeg nu anstigende, og en forbandet farlig historie er det da, – for at tale med herrerne her på Durrisdeer! Hvis De ville være så venlig at ulejlige Dem med at melde mig, så skal jeg overrække dem nogle brevskaber, som de vist vil blive glade over at læse."

Oberst Francis Burke var en af prinsens irlændere, en af dem, der skadede hans sag så meget, og som var så forhadt i Skotland under oprøret, og pludselig kom jeg da i tanker om, at stamherren til Ballantrae havde forbavset alle ved at slutte sig til de fyre. I samme øjeblik fik jeg en anelse om, hvad der bragte obersten til Durrisdeer.

"Hvis De vil træde ind her et øjeblik," sagde jeg og åbnede en dør, "så skal jeg straks gå og tale med herren."

"Og det skal De rigtig have tak for, min gode – hvad det nu er, De hedder!" svarer obersten.

Langsomt gik jeg op til dagligstuen, hvor de alle tre opholdt sig, min gamle lord ved ilden, fru Alison ved vinduet med et håndarbejde og Henry (som han så tit gjorde) gående frem og tilbage. Midt i det store værelse stod aftensbordet dækket. Hastigt og med få ord sagde jeg, hvad der var på færde. Den gamle herre lænede sig tilbage i sin stol. Fru Alison sprang uvilkårligt op, og hun mødte sin mands blik; der var et sært, vildt, spørgende udtryk i de to ægtefællers ansigter, og mens de således på hinanden, blegnede de begge to. Derpå vendte min unge herre sig om til mig, men ikke for at sige noget; han vinkede kun med hånden, men jeg forstod ham så godt, og jeg gik altså ned efter obersten.

"Lord Durrisdeer, antager jeg?" siger obersten og bukker. Min herre nikkede igen "Og dette," vedblev obersten, "er altså herren til Ballantrae?"

"Jeg har aldrig båret den titel," siger Henry, "men jeg er Henry Durie, til Deres tjeneste."

Derpå vender obersten sig om mod fru Alison, bukker og lægger hånden på venstre side med et højst indtagende og morderisk galant smil. "Her er jeg ikke et øjeblik i tvivl! Jeg har den ære at henvende ordet til den fortryllende frøken Graeme, hvis navn jeg så ofte har hørt?"

Atter udvekslede mand og hustru et meget sigende blik.

"Jeg er Henry Duries hustru, mit pigenavn var Alison Graeme."

Nu tog lorden ordet:

"Jeg er en gammel mand, hr. oberst! En gammel, svag mand. Vær barmhjertig mod mig og fat Dem i korthed. Bringer De mig efterretninger fra," her standsede han et øjeblik, men så brød ordene frem i en forandret tone, "fra min søn!"

"Min kære lord, jeg er en åbenhjertig og ligefrem krigsmand! Ja, det er mit ærinde på Durrisdeer. Jeg bringer efterretninger fra Deres søn!"

Den gamle herre løftede sin rystende hånd, det så ud, som vinkede han, men om han mente, at den fremmede skulle tie eller gå videre, det stod os ikke klart. Endelig fik han fremstammet:

"Gode?"

"Ja, det ved Gud! De allerbedste under solen!" udbryder obersten. "For min kære ven og beundrede kammerat er i dette øjeblik i den skønne stad Paris, og kender jeg ham ret, er han netop nu i færd med at trække sin stol ind til middagsbordet – Du milde Gud – jeg tror, den nådige frue får ondt ...!"

Fru Alison var ganske rigtigt bleg som døden og støttede sig mod vindueskarmen. Men da hendes mand gjorde et skridt hen imod hende, rettede hun sig; en gysen fo'r igennem hende. "Tak, nu er det bedre!" sagde hun, men hendes læber var kridhvide.

Henry stod stille, hans ansigt fortrak sig af harme. I næste øjeblik vendte han sig mod obersten:

"Lad det ikke forbavse Dem, at min hustru bliver bevæget. Det er så rimeligt, for vi er alle tre blevet opdraget som broder og søster."

Fru Alison tilkastede sin mand et blik, der sagde Tak. Efter min mening var det nok første gang, han rigtigt behagede hende.

"Jeg beder Dem så meget om tilgivelse, nådige frue," tog obersten fat. "Jeg har virkelig opført mig højst ubetænksomt, ret som en irsk vildmand. Jeg fortjente at skydes ned, fordi jeg ikke er gået lidt forsigtigere til værks i en dames nærværelse. Men her er egenhændige breve fra stamherren; et til dem hver; og (jeg kender min vens åndrighed) han vil bedre kunne fortælle sin historie end en stakkels irlænder som jeg."

Mens han talte, trak han tre breve frem, så på udskriften, overrakte først lorden sit, den gamle mand greb det ivrigt, og gik så hen imod fru Alison med det andet brev i hånden.

Men fruen vinkede ham tilbage.

"Til min mand!" sagde hun med halvkvalt stemme.

Obersten var en kløgtig mand, men dette var ham lidt underligt. "Naturligvis," siger han, "ja, naturligvis! det var igen en dumhed af mig! Naturligvis!"

Men han blev stående med brevet.

Endelig rakte min unge herre hånden ud, og der var ikke andet for obersten at gøre end at levere ham begge brevene, som Henry tog; så stirrede han på dem med rynket pande og et meget alvorligt ansigt. Han havde glædet og overrasket mig hele tiden med sin ædle holdning, men nu overgik han sig selv.

"Lad mig følge dig op på dit værelse!" sagde han til sin hustru, "dette har grebet dig alt for stærkt, du skal have ro til at læse dit brev."

Atter så hun op på ham med det forundrede udtryk, men denne gang gik han helt hen til hende.

"Kom, dette er meget bedre, tro du kun mig," sagde han, "oberst Burke vil sikkert undskylde os begge to." Og med disse ord tog han hende ved hånden og førte hende ud af stuen.

Fru Alison viste sig ikke mere den aften, og da min herre den næste morgen kom ind på hendes værelse (det hørte jeg længe efter), gav hun brevet tilbage, hun havde ikke brudt seglet.

"Å, men så læs det dog og lad det få en ende!" havde han udbrudt.

"Forskån mig for dette," var hendes svar.

Og ved denne samtale syntes det mig, at de ødelagde en hel del af den smukke måde, hvorpå de begge havde taget sagen aftenen forud. Brevet endte i mine hænder, og jeg brændte det uåbnet. For at kunne være særlig nøjagtig i berettelsen af stamherrens hændelser efter Culloden, skrev jeg for ikke længe siden til oberst Burke, nu ridder af St. Ludvigs-ordenen, og anmodede ham om nogle notitser fra hans hånd, for jeg stoler ikke på min egen hukommelse efter så lang tids forløb. Når jeg skal være ganske ærlig, satte hans svar mig lidt i forlegenhed, for jeg modtog hans egen levnedsbeskrivelse; meget udførlig var den, og berørte kun som i forbigående stamherrens hændelser; den var af meget større omfang end hele min historie om Durie'erne, og ikke altid aldeles opbyggelig, hvad indholdet angik. I det brev, der ledsagede manuskriptet (dateret fra Ettenheim) bad han mig se at finde en forlægger, når jeg havde gjort de uddrag, jeg ønskede, og jeg har valgt at afskrive en del af oberstens optegnelser ord til andet. På den måde vil læseren få en omstændelig og vistnok original beretning om hovedsagen, og dersom en eller anden forlægger skulle synes om stilen, ved han, hvor han kan finde mere af

samme slags, hvilket står til hans tjeneste. Her sætter jeg mit første uddrag af ridderens memoirer, i stedet for den beretning, obersten ved bordet gav os om hans og stamherrens oplevelser; dog bedes bemærket, at han af hensyn til den gamle lord på flere steder modificerede de temmelig brutale kendsgerninger.

3. Stamherrens oplevelser efter Culloden

(Uddrag af ridder, oberst Burkes memoirer.)

… Det turde være overflødigt at bemærke, at jeg forlod Ruthven med større glæde, end jeg var kommet der; om det var mig, der fo'r vild i ødemarken eller om mine kammerater listede fra mig, det er aldrig blevet mig ganske klart; men jeg stod pludselig ganske alene, hvilket var alt andet end behageligt, for jeg har aldrig været så heldig at lære det vilde sprog, som tales i dette sære, kedsommelige Skotland; desuden havde prinsens sidste nederlag gjort os irlændere endnu mindre afholdte end før. Jeg stod og tænkte over min ubehagelige stilling, da jeg opdagede en rytter på den nærmeste bakke; først troede jeg, det var en genganger, for vi havde alle sammen troet, at han var faldet i forreste række ved Culloden. Det var stamherren til Ballantrae, søn af lord Durrisdeer, en ung adelsmand, der var i besiddelse af tapperhed og udrustet med sjældne evner, lige så skikket til at bevæge sig ved hoffet som til at høste laurbær på valpladsen. Jeg var så meget gladere ved at træffe ham, som han var en af de få skotter, der havde behandlet os irlændere med høflighed, og nu kunne han hjælpe mig med at undslippe. Men hvad der især bragte os til at slutte os til hinanden, var en hændelse så eventyrlig, som nogen historie fra kong Arthurs tid.

Det var den anden dag, vi flygtede; vi havde om natten sovet under åben himmel på skråningen af en høj, øsende regn. Det hændte, at en mand fra Appin, en vis Allan Black Stewart [Note 3)]

(eller sådan noget, jeg har forresten senere truffet ham i Frankrig) fulgte et stykke vej med os; han havde noget udestående med herren til Ballantrae, og uhøviske ord udvekslede mellem de to, så Stewart anmodede denne sidste om at stå af hesten og få den strid bragt til ende ved en duel.

"Å, Stewart," svarede herren til Ballantrae, "jeg har egentlig mest lyst til at ride væddeløb med Dem denne gang." Og i det samme jager han sporerne i sin hests sider.

Stewart løb efter os; latterligt som det lyder, forfulgte han os over en fjerdingvej, og jeg kunne ikke bare mig for at le, da jeg vendte mig om og så ham stå der med hånden presset ind i siden, næsten sprængt af at rende efter os.

"Min kære Ballantrae," sagde jeg til sidst, "jeg ved nok, at jeg ikke ville lade nogen mand løbe efter mig for den sags skyld; jeg skulle virkelig snart have ladet ham få sin lyst styret! Naturligvis er det en ypperlig spas, men den lugter en smule af kujoneri."

Han rynkede panden.

"Jeg ved nok, hvad jeg gør. Ingen vil beskylde mig for fejhed, når jeg rider i følge med den mest forhadte mand i Skotland!"

"Så sagte," svarede jeg, "måske jeg uden kikkert kunne vise Dem én, der ikke er meget mere afholdt end oberst Burke; og passer mit følgeskab Dem ikke, så kan De min tro godt blive fri for mig!"

"Oberst Burke, lad os ikke blive uvenner, og lad mig med det samme meddele Dem på forhånd, at jeg ikke just er langmodig."

"Jeg ikke heller," svarede jeg, "det ved alle og enhver!"

"På den måde er det ikke muligt at følges ad," sagde han, og trak i hestens tøjler, "jeg foreslår derfor, at vi *enten* slås straks og får den sag afgjort, *eller* bliver enige om at bære over med hinanden og holde sammen til det yderste."

"Som brødre?" spurgte jeg.

"Sådan en dumhed kunne jeg aldrig komme med," svarede han; "jeg har en kødelig broder, og jeg bryder mig ikke mere om ham end om en kålstok. Men hvis vi slipper helskindede ud af denne knibe, lad os så sværge på, at vi viser os for hinanden, som vi er, og hverken skader hinanden eller skælder hinanden ud. Jeg er en temmelig slet person i grunden, og jeg finder det overmåde kedsommeligt at spille den dydige."

"Å, jeg er ikke et hår bedre end De," svarede jeg. "Francis Burke er ikke noget hængehoved! Men hvad skal det så være? Slås vi, eller slutter vi forbund?"

"Jeg mener, vi kan spille plat og krone, og lade skæbnen afgøre det."

Dette forslag var så eventyrligt, at jeg straks syntes om det, og, så mærkeligt som det lyder mellem to adelsmænd i vor prosaiske tid, spillede vi plat og krone som i den gamle riddertid for at afgøre, om vi skulle skære halsen over på hinanden eller være svorne venner. Mønten faldt ned med fred, og vi beseglede vor pagt med et kraftigt håndtryk. Og nu forklarede min ven mig, hvorfor han havde ladet Stewart løbe efter os; og jeg så deraf, at han var meget snu og kløgtig. Han sagde, at rygtet om hans død var en overordentlig heldig omstændighed for ham og hans sikkerhed; nu havde Stewart genkendt ham, hvilket var en fare, derfor havde han gjort sit for at lukke munden på denne herre.

"For," mente han, "Allan Black er en alt for forfængelig mand til nogensinde at omtale en sådan historie selv."

Hen imod aften kom vi ned til den bugt, som vi styrede efter, og der lå et fartøj, der netop ankret. "*Sainte-Marie-des-Anges*" var skibets navn, det var fra Hâvre de Grace; Ballantrae signalerede efter en båd, og spurgte mig så, om jeg kendte kaptajnen. Jeg meddelte ham da, at denne var en landsmand af mig, en uhyre hæderlig mand, men ikke just i besiddelse af stor dristighed.

"Det gør intet til sagen," svarede han. "Det bliver sagtens bedst, vi siger ham sandheden."

Jeg spurgte ham, om han mente, vi skulle fortælle ham om nederlaget. For når kaptajnen fik at vide, hvordan prinsens sager stod, ville han sikkert skynde sig at stikke til søs.

"Selv i så tilfælde er jo våben ikke til nogen som helst nytte."

"Kære ven," svarede jeg, "hvem tænker på våben nu? Men vi må naturligvis ikke glemme vore venner! De må jo være lige i hælene på os, prinsen selv er måske med, og hvis skibet er borte, kan mange kostbare liv sættes i stor fare."

"Kaptajnen og hans mandskab har da også liv at redde, når De tager det på den måde," siger Ballantrae.

Men det ville jeg intet høre om. Kaptajnen skulle ikke vide, at alt var tabt, og så var det, at Ballantrae kom med et meget vittigt svar, for hvis skyld (også fordi jeg er blevet hårdt angrebet senere hen i den anledning) jeg har meddelt den foregående samtale så udførligt.

"Frank," sagde han, "husk vor overenskomst. Jeg kan naturligvis ikke indvende noget imod, at De tier stille, De har fuldstændig ret i at holde mund; men De må finde Dem i, at jeg gør, som jeg selv synes i den sag!"

Igen måtte jeg le, skønt jeg på forhånd havde sagt ham, hvad følgerne ville blive.

"Fanden selv må komme ud af det!" sagde den ryggesløse fyr. "Jeg har for vane at følge mit eget hoved!"

Alt skete, som jeg havde forudset. Aldrig så snart hørte kaptajnen, hvad der var hændet prinsen og hans parti, før han lettede anker og stod udefter, så vi allerede næste morgen var i rum sø.

Det var et gammelt skib, og med al sin hæderlighed var skipperen overmåde udygtig til at styre det. Vejret var hårdt, og der gik svær sø. Den hele dag kunne vi knap spise eller drikke, og vi gik tidligt til køjs, temmelig bekymrede; og (som var det et varsel) den nat sprang vinden om i nordøst og blev til en ordentlig storm. Vi blev vækket af dens rædsomme brølen og af matrosernes trampen oppe på dækket, så jeg mente, vor sidste time var slået, og min rædsel blev drevet til det yderste af Ballantrae, der gjorde nar ad mig, fordi jeg tænkte på min sjæls frelse. I sådanne frygtelige øjeblikke viser et menneskes sande fromhed sig, og man forstår (hvad man som lille læste), at man kun dårligt kan stole på verdensbørn: jeg ville føle mig som en dårlig kristen, hvis jeg ikke her indskød denne bemærkning. I tre dage lå vi nede i kahytten, vi fik kun en drik vand og en beskøjt en gang imellem. Den fjerde dag lagde stormen sig, men skuden lå nu uden master og drev på de tårnhøje bølger. Kaptajnen havde end ikke den fjerneste idé om, hvor vi vel kunne være, han var, som allerede bemærket, højst ukyndig og kunne kun påkalde den hellige jomfru, hvilket i og for sig er en udmærket ting, men ikke alt, hvad der behøves under slige farlige omstændigheder. Vor eneste redning var at blive optaget

af et andet skib, og hvis det tilfældigvis var engelsk, kunne det blive til meget liden velsignelse for Ballantrae og mig.

Den femte og sjette dag blev vort skib kastet hid og did som en hjælpeløs tingest; syvende dag havde vi fået lidt sejl op, men det havde alle dage været en ussel skude, og vi kom ingen vej nu, spoleret som den var. Forresten drev vi nok stadig i sydvestlig retning, og mens stormen rasede måtte vi være kommet langt. Den niende nat var mørk og kold med svær sø og meget hårdt vejr. Det var derfor ganske rimeligt, at vi blev mere end glade ved synet af et lille skib, der styrede hen mod "*Sainte-Marie-des-Anges*". Men vor glæde varede kun kort, for da dette skib satte båd ud, fyldtes den straks med vilde karle, der skrålende og syngende roede hen imod os og entrede op til os med dragne knive, mens de udstødte forfærdelige eder og de græsseligste forbandelser. Deres anfører var en frygtelig skurk, sværtet kulsort i ansigtet og med langt skæg, der hang i krøller ned over brystet; hans navn var Teach, og han var en meget berygtet sørøver. Han trampede om på dækket, skreg og skrålede, at han var Satan selv, og at hans skib hed Helvede. Han lignede et uartigt barn eller et halvgalt menneske, og var ved at skræmme livet af mig. Jeg hviskede til Ballantrae, at jeg nok kunne have lyst til at gå med ham som frivillig, og bad Vorherre, at han måtte trænge til mandskab; han gav mig ved et nik til kende, at han var enig med mig.

"Hør engang," sagde jeg så til mester Teach, "hvis De er Satan, kunne De måske have brug for en djævel?"

Dette behagede fyren, og (for at fatte mig i korthed) så blev Ballantrae og jeg tillige med to andre antaget af sørøveren, mens skipperen og resten af mandskabet blev kastet i søen.

Det var første gang, jeg så noget sådant, jeg var nær ved at få ondt, og mester Teach eller en af hans staldbrødre så på mit blege ansigt med et noget foruroligende blik. Jeg havde netop så megen åndsnærværelse, at jeg kunne gøre et par trin, som om jeg ville danse *reel*, mens jeg sang en drikkevise, hvilket frelste mig for den gang, men mine ben rystede under mig, da jeg måtte ned i jollen til disse græsselige karle, og det var med nød og næppe, jeg af rædsel for dem og de høje bølger kunne sige en eller to irske vittigheder, da vi blev halet ombord i sørøveren. Ved den almægtige Guds styrelse var der en fiol på skibet, den fo'r jeg løs på, og jeg vandt snart som spillemand alle folkenes yndest. "Spille-Pat" var det øgenavn, de straks gav mig, og jeg var ligeglad med, hvad de kaldte mig, så længe mit skind var helt.

Det er mig næsten ikke muligt at beskrive, hvilket djævelsk væsen, der blev drevet ombord på dette helvedes skib; jeg kan kun sige, at det blev ført af et galehuslem, og at de bar sig ad, som om de alle havde skade på forstanden. De drak og skrålede og sang, kivedes og dansede, de var aldrig ædru alle sammen på én gang, ofte ville vi være gået til bunds med mand og mus, hvis der var kommet et vindstød, og hvis kongens folk havde overrasket os, ville vi have været aldeles forsvarsløse. En eller to gange fik vi sejl i sigte, og hvis mandskab og kaptajn var nogenledes ved deres fulde fem, overhalede vi det, – Gud forlade os vor slemme synd; – var vi derimod drukne, slap sejleren fra os, og i mit stille sind velsignede jeg vor fuldskab. Teach herskede, hvis dette ellers kan kaldes at herske, ved den rædsel, han spredte om sig, og jeg lagde mærke til, at fyren var grumme hoven af sin stilling. Jeg har kendt marskaller af

Frankrig, ja endog høvdingen for en skotsk klan, der var mindre opblæste af deres værdighed, hvilket kaster et ganske mærkeligt lys over, hvad han anså for hæder og ære. Jo længere man lever blandt menneskene, jo mere erkender man de dybe sandheder hos Aristoteles og oldtidens tænkere, og skønt jeg i mit liv ganske vist har stræbt efter fortjent udmærkelse, så kan jeg nu ved slutningen af min løbebane lægge hånden på hjertet og med sandhed bekende, at der ikke her på jorden gives æresbevisninger, ja at end ikke selve livet er værd, at man ofrer det mindste af sin værdighed for at erhverve de første eller beholde det sidste!

Det varede længe, før jeg kunne komme til at tale i enrum med Ballantrae. Men endelig krøb vi en aften ud på bovsprydet, mens de andre havde vigtigere sager for, og der talte vi da om vor sørgelige stilling.

"Kun Gud og hans helgener kan frelse os!" sagde jeg.

"Der er jeg aldeles ikke enig med Dem, kære ven," svarede Ballantrae. "Jeg vil virkelig gøre mit for at slippe herfra. Denne Teach er en usselryg; vi har ingen fordel af at være her hos ham, vi vover vort skind dag ud og dag ind; og," siger han, "jeg gider ikke spille røver bare for fornøjelsens skyld eller komme i galgen, hvis jeg på nogen måde kan undgå det." Derpå meddelte han mig, at han havde den plan – hvis den ellers var udførlig – at få en bedre disciplin indført blandt mandskabet; dette ville sikre for stilling for den nærmeste fremtid, og vi kunne håbe, at befrielsens dag ville komme snarere, når røverne havde lagt så meget til side, at de blev til sinds at holde op med deres håndværk og opløse deres kompagniskab.

Jeg tilstod, at mine nerver var gennemrystede ved disse skrækkelige gerninger, og at jeg egentlig ikke turde stole på min selvbeherskelse ret længe.

"Å, jeg lader mig ikke så let skræmme," sagde han, "heller ikke opgiver jeg ævred før i allersidste øjeblik."

Nogle få dage efter denne samtale hændte der noget, som nær havde bragt os alle til at dingle i galgen, og som samtidig giver et sandfærdigt billede af den galskab, der herskede blandt mandskabet. Vi var temmelig drukne, og da en af de halvtossede fyre så en sejler, gav Teach sig til at forfølge den, uden at se sig for, og vi begyndte at tage vore våben frem, mens vi pralede af alle de græsselige ting, der nu skulle gå for sig. Jeg så Ballantrae stå ganske rolig med hånden over øjnene for bedre at se, mens jeg som sædvanlig slog omkring mig med irske vittigheder for at skjule min rædsel og more mine modbydelige kammerater.

"Op med flaget!" skråler Teach, "vis de idioter, at vi er karle for vor hat!"

Det var rent ud galmandssnak under de forhåndenværende omstændigheder, og den kunne havde forspildt os en kostbar prise, men jeg mente, at det kom ikke mig ved at blande mig i den sag, og jeg hejste med egen hånd den sorte klud. Ballantrae kommer nu agterud med smilende ansigt.

"Ved du fyldehund af, at du er ved at jage efter en orlogsmand? Det kunne forresten godt ligne dig!" sagde han til Teach.

Teach brølede, at han løj, men løb dog med det samme til rælingen, og det gjorde de andre også. Aldrig har jeg set så mange fulde mænd med ét blive ædru. Krydseren kom op mod

os, den stagvendte, og vi så nu tydeligt orlogsflaget; og netop som vi alle stod der og stirrede, kom der en lille røgsky, så et knald, og en kanonkugle faldt ned i vandet ikke så farlig langt fra os. Nu fo'r de til takkelagen og fik "*Sarah*" vendt i en ruf. En af folkene faldt over romtønden, der stod midt på dækket, og han rullede den overbord. Hvad mig angik, så tog mig for at få smidt det sorte flag i søen, og havde den største lyst til selv at gå på hovedet bagefter, så ærgerlig var jeg over vor fjantede opførsel. Teach blev så hvid som et lagen og gik øjeblikkelig ned i sin kahyt. Kun to gange den eftermiddag viste han sig, han gik op på hakkebrættet, så længe på krydseren, som i horisonten stadig satte kurs efter os, og uden at mæle et ord gik han så tilbage i sit lukaf. Man kunne godt se, at han lod os klare os, som vi bedst kunne, og havde vi ikke haft en ypperlig sømand ombord, som forstod at benytte sig af den friske vind, ville vi sikkert alle have hængt i rånokken ikke længe efter, at Teach havde tonet sit flag så ubetimeligt. Sandsynligvis har vor kaptajn følt sig noget flov og lidt uhyggelig ved sin stilling overfor sine folk, og den måde, hvorpå han søgte at genvinde det tabte terræn, er meget karakteristisk for manden. Tidligt næste morgen kunne vi lugte, han var i færd med at brænde svovl inde i sit lukaf, og brøle op om Satan og Helvede; det var vist ikke første gang, han brugte de manerer for at kyse sine lettroende matroser. Lidt efter kom han op, så ud som en nar, med sværtet ansigt, hår og skæg hængende i krøller og bæltet fuldt af pistoler, han tyggede på glasstumper, så blodet flød ned ad hagen, og han svang hele tiden sin dolk. Jeg ved ikke, om han har lært dette væsen af indianerne derovre i Amerika, som var hans fødeland, men han skabte sig altid sådan, når han havde i

sinde at begå grusomheder. Den første, der kom ham for øje, var ham, der dagen før havde trillet romfadet overbord. Teach jog ham sin dolk i livet, idet han erklærede, at det var straf for mytteri, og derefter gav han sig til at gøre kaprioler rundt om liget; han bandede og svor og spurgte, om nogen havde lyst til at give sig i kast med ham. Det var både grimt at se på, og overmåde dumt, hvad han her gjorde, forresten var det også farlig, for den elendige karl arbejdede sig op i et formeligt raseri; og vi ventede hvert øjeblik, at han skulle begå et nyt mord.

Lige med ét trådt Ballantrae frem.

"Er De snart færdige med den komedie," siger han. "Mener De, at De kan skræmme os med de grimasser. I går, da vi trængte til Dem, var De usynlig hele dagen, og vi klarede os godt; det vil jeg bare lade Dem vide."

Mandskabet mumlede, folkene var både glade og ængstelige over Ballantraes ord; hvad Teach angår, så udstødte han et vildt brøl og svingede igen med dolken for at kaste den, hvilken kunst han som de fleste sømænd var meget dygtig i.

"Slå ham den dolk ud af hånden!" siger Ballantrae i en så bydende tone, at jeg uvilkårligt lystrede ham, næsten før han havde udtalt ordene.

Teach stod aldeles forstenet; det faldt ham ikke ind, at havde bæltet fuldt af pistoler.

"Gå nu straks ned i Deres lukaf," råber Ballantrae, "og kom ikke herop på dækket, før De er ædru. Bilder De Dem ind, at vi lader os hænge for sådan en halvgal, drukken, sværtet slagterhund som Dem! Gå så ned!" Og dermed stampede han i dækket så bestemt, at Teach skyndte sig afsted uden at svare et

eneste ord. "Og nu, kammerater," siger Ballantrae videre, "hør et par ord. Jeg ved ikke, om I er røvere for løjers skyld, men det ved jeg, at jeg ikke tager sagen på den måde. Jeg vil tjene penge ved dette alt andet end morsomme håndværk, og vil jeg i land og bruge dem som et menneske. En ting er bestemt: jeg vil kun hænges, hvis jeg ikke kan undgå det. Kom nu, forklar mig lidt om sagen, jeg er kun begynder! Er det ikke muligt at få lidt orden og disciplin indført her ombord?" En af folkene tog ordet, han mente, man burde have en kvartermester, og aldrig så snart havde han sagt dette, før de alle var enige med ham; og Ballantrae blev enstemmigt valgt til at beklæde denne post: Rommen blev ham betroet, og der blev vedtaget love, omtrent i stil med dem, en bekendt sørøver, Roberts, havde ombord på sit skib, og endelig blev det foreslået, man skaffede Teach af vejen. Men Ballantrae var bange for, at en dygtig anfører ville kunne tage magten fra ham igen, så dette modsatte han sig på det bestemteste. Teach, således lød hans ord, var meget god til at entre skibe og skræmme tosser med sit sværtede ansigt og sine eder, til det stykke arbejde kunne vi ingen bedre mand få, og da han nu så omtrent var afsat, kunne man også give ham meget mindre andel i byttet. Dette sidste gjorde udslaget, Teach'es andel blev sat ned til en ganske latterlig ubetydelighed; mindre end min, og nu var der kun to ting at afgøre: nemlig at få den forhenværende eneherskers samtykke, og så at bestemme, hvem der skulle påtage sig at meddele ham sagernes nye stilling.

"Det skal I aldrig bekymre jer om!" siger Ballantrae, "for det skal jeg gerne besørge!"

Og med disse ord gik han ganske alene ned til den drukne vildmands lukaf.

"Det er vor mand!" skrålede en af besætningen, "tre hurraer for kvartermesteren!" og de lød straks enstemmigt. Jeg skreg højere end nogen, og jeg tror jeg tør sige, at disse bifaldsytringer har haft en vis virkning på drukkenbolten dernede; man har jo både før og senere set, hvordan selv lovgivere kan gå fra sans og samling, når folk giver sig til at skråle og støje på gader og stræder.

Hvad der foregik mellem de to i lukafet, det ved ingen aldeles bestemt, skønt det vigtigste efterhånden sivede ud mellem folkene; men vi blev alle sammen både glade og beroligede ved at se mester Teach træde frem på dækket med Ballantrae under armen, og vi fik at vide, at alting var ordnet efter mandskabets ønske.

Nu glider jeg hastigt over de følgende fjorten-femten måneder, som vi tilbragte med at sejle rundt i Atlanterhavet, hvor vi fik vore levnedsmidler og vand fra de skibe, vi tog, og egentlig gjorde ganske gode forretninger. Der er vist ingen, der gider læse noget så lidet opbyggeligt som en simpel sørøvers oplevelser, selv om han kun er sørøver mod sin vilje og bedre overbevisning, sådan som tilfældet var med mig. Alting gik naturligvis bedre end før, og jeg må sige, at jeg hele tiden beundrede Ballantrae og hans optræden. Jeg havde troet, at godt blod altid bringer et menneske til højbords, selv ombord på en elendig røverskude, og jeg er af den mening, at min irske herkomst kan stilles ved siden af en hvilken som helst skotsk stamherres, men jeg må med skam tilstå, at jeg blev ved at være "Spille-Pat", og ikke var for stort andet at regne end folkenes

nar. Men det var jo heller ikke et sted, hvor fine manerer passede! Mit helbred led af mange forskellige årsager; jeg har altid foretrukket en hesteryg for et skibsdæk, og for at tale rent ud, så nærede jeg en uovervindelig frygt for søen, foruden den rædsel, mine kammerater indgød mig. Jeg behøver ikke at rose mig af min tapperhed, jeg har vist mig til min fordel i så mange slag under så mange feltherrer, har fået min sidste forfremmelse ved en udmærket heltedåd i mange mænds nærværelse. Men hver evige gang, vi skulle gå løs på et skib, var Francis Burkes hjerte i hans støvler, og denne infame lille nøddeskal, vi sad i, disse frygtelige gyngende bølger, skibet, vi skulle entre op ad, tanken om alle dem, der her retmæssigt forsvarede deres liv og ejendom mod vore røveriske angreb, den lave, skulende tågehimmel, som evig og altid tyngede på hovedet af os, ja selve vindens susen om ørene på mig, var alt sammen ting, der bragte mig aldeles ud af stemning. Desuden har jeg alle dage været i besiddelse af et mere end almindeligt fintfølende hjerte, og de optrin, jeg måtte se på, enten vi så sejrede eller tabte, var mig højst modbydelige. To gange var der kvinder ombord, og selv om jeg har været med til at indtage og plyndre flere byer, og nu i den sidste tid har set rædselsfulde ting i Frankrig, var der noget i den indskrænkede plads, i den sorte brølende sø om os, der gjorde os myrderiet og folkenes vildskab særlig oprørende ombord. Jeg tilstår frit, at jeg altid var mere eller mindre drukken, og det samme var tilfældet med besætningen, selv Teach var ikke i stand til at føre and, før han havde fået sat sin ladning rom til livs, og det var en af Ballantraes vanskeligste bestillinger at give os, netop hvad vi behøvede. Men selv dette forstod han til fuldkommenhed, han

var sin stilling voksen, og i det hele taget en af de mærkeligste personligheder, jeg nogensinde har truffet, af naturen så rigt begavet i alle retninger. Han gjorde intet for at vinde folkenes yndest, som jeg, der stadig spillede nar for dem, han bevarede tværtimod ved enhver lejlighed en vis alvor og bestemthed, der indgød de vilde karle respekt og holdt dem i en vis afstand. Ét voldte ham mange vanskeligheder; skønt disciplinen var yderst slap, var den dog besværlig at vedligeholde, for besætningen var af oprørsk karakter og når de ikke var drukne, tænkte de ofte på at frigøre sig fra Ballantraes kommando, eller de henfaldt i anger over deres græsselige gerninger, en især, der for resten var oprigtigt troende katolik, med hjem jeg nu og da listede mig til at sige en bøn eller to, når det var hårdt vejr, med storm og piskende regn, så vi havde fred for de andre, og jeg er vist på, at selv ikke to dødsdømte i kærren kunne bede Vorherre inderligere om deres synders forladelse end vi to. De øvrige havde hverken håb eller tro, og de plejede at fordrive tiden med at anstille beregninger angående den andel af byttet, der kunne tilkomme dem hver især. Jeg tror, jeg har sagt, at vi havde været ganske heldige, men her må jeg indskyde den bemærkning, at beregningerne næsten aldrig slår til, og at fordelen kun meget sjældent svarer til forventningerne. Vi traf mange skibe, tog og plyndrede en hel del, men der var i almindelighed kun lidt af rede penge, og ladningerne kunne vi for det meste ikke bruge – hvad skulle vi gøre med en masse plovjern eller selv med en ladning tobak? – og det gør mig bitterlig ondt at tænke på alle de gode sømænd, vi druknede til ingen som helst nytte, eller bare for en smule beskøjter eller et par ankre brændevin.

Imidlertid blev vort skib meget ramponeret, og det var på høje tid, vi kom lidt i land og undergik en reparation, hvilket skulle ske i en flodmunding mellem nogle store sumpe. Vi var temmelig enige om med det samme at opløse vor bande, sprede os og bruge vor tjeneste hver efter sit eget hoved, og denne omstændighed fik os til at trække tiden ud og fra dag til dag udsætte udbedringen; vi ville stadig kun have en prise endnu. Hvad der endelig gjorde udslaget, var en ubetydelighed, som et uvidende menneske godt kunne have taget for et rent tilfælde. Men her må jeg komme med en forklaring: kun én eneste gang, den første gang, vi fandt kvinder ombord på et skib, mødte vi kraftig modstand. Ved den lejlighed fik vi to af folkene dræbte og flere sårede, og havde Ballantrae ikke vist en aldeles utrolig tapperhed og snarrådighed, ville vi sikkert være blevet overvundet eller kastet tilbage. Ellers ville de usleste soldater i Europa have lét af den modstand, vi traf på, så det farligste ved vore foretagender var at klatre op ad skibenes sider; mere end én gang kastede de sølle skrog en tovende ned til os, så man skulle tro, de længtes efter at blive kastet overbord af os. Det, at vi således til stadighed sejrede, havde gjort besætningen temmelig blødagtig, og jeg forstod, hvorledes Teach med sine halvgale manerer havde fået magt over dem; – han var virkelig den største fare for os alle sammen! Den begivenhed, jeg nu sigter til, var følgende: En dag i diset vejr fik vi øje på et lille fuldrigget skib, der sejlede omtrent lige så godt, eller rettere sagt, lige så slet som vi, og vi satte sejl til for om muligt at hale lidt ind på det. Dønningen var svær, skibet slingrede og duvede forskrækkeligt, og det var intet under, at vi tre gange fyrede vore kanoner af uden at træffe noget som helst. Men imidlertid

havde det andet skib bedre held med sig, vi fik et skud i boven, og vore to kanonerer blev lavet til hakkemad, så blodet sprøjtede rundt på os alle sammen; derpå fo'r kuglen gennem dækket ned i bakken, hvor vi sov. Ballantrae ville blive ved, og i dette uheld var der da heller ikke andet, end hvad enhver soldat ville have set på, men han forstod på folkene, at de aldeles havde mistet modet. De var alle af én mening. Jagten blev opgivet, "*Sarah*" var for havareret til at give sig i kast med en flaske, det var rene narrestreger at sejle med den rådne skude, og af alle disse grunde styrede vi da i retning af den flod, hvor den skulle repareres. Det var mærkeligt at se den glæde, der med et blev mellem besætningen, der trampede om på dækket spøgende og leende, mens de regnede ud, hvor meget hver mands andel vel kunne være forøget ved de to kanonerers død. Vi var vel en ni dages tid om at nå vort mål, så lidt vind var der og så tilredt var vort skrog, men tidligt om morgenen den tiende dag, endnu før solopgang, i diset luft, klarede vi pynten, og lidt efter, da tågen lettede, så vi en krydser ganske nær ved os. Dette var et hårdt slag for os, så nær havnen. Der opstod ivrig diskussion mellem os, om vi var opdaget, og i så tilfælde, om man havde genkendt "*Sarah*". Vi havde altid passet på at dræbe hver eneste mand ombord på vore priser, for at ingen skulle kunne sladre af skole; men vort skib kunne vi jo ikke gøre usynligt, og især i den sidste tid var det blevet så dårligt, at vi flere gange havde måttet opgive forfølgelserne, så det var jo mere end rimeligt, at krydserne havde en nøjagtig beskrivelse af os. Jeg mente, at denne sidste forskrækkelse ville have til følge, at vi straks skiltes, men atter åbenbarede Ballantraes åndsnærværelse og skarpsindighed sig for mig på den mest glimrende måde. Han

og Teach (og det var vi alle enige om at beundre) havde lige siden hin dag været enige i alle spørgsmål. Flere gange havde jeg prøvet at få at vide, hvorledes det egentlig havde sig med dem, men Ballantrae havde altid undveget mit spørgsmål og sagt, "at man havde en forståelse, som højligt ville overraske besætningen og endnu mere ham selv, hvis den blev bragt til udførelse." Nå, nu denne gang var han også enig med Teach, og aldrig så snart var ankeret kastet, før alle folkene drak sig fulde, som var de en flok gale mennesker. Hele eftermiddagen teede de sig på den ubeskriveligste måde, kylede hvad som helst overbord, hujede og skrålede hver sin græsselige sang, kivedes og forligedes igen, sloges og faldt i hinandens arme et øjeblik efter. Ballantrae havde med et vink ladet mig forstå, at jeg ikke måtte drikke, men skulle lade, som om jeg var aldeles beruset, hvis jeg ellers havde mit liv kært, og aldrig er en dag forekommet mig så uendelig lang og kedsommelig, jeg lå den meste tid henslængt på bakken og stirrede ud over sumpene, der omgav vor lille havn på alle sider, så langt øjet rakte. Lidt efter solnedgang kom Ballantrae tumlende op til mig, lod som han faldt, lo på en beruset måde, og før han kom på benene igen, fik han i hast hvisket til mig: "Driv ned i kahytten, lad, som De falder i søvn på en kistebænk, jeg får snart brug for Dem!" Jeg gjorde naturligvis som han sagde, der var bælgmørkt i kahytten; jeg ravede ben til den første den bedste kistebænk og blev liggende der så stille som en mus. Der var allerede én mand; men han skubbede mig så energisk bort, at jeg ikke kunne tro, han var meget drukken, men ikke desto mindre snorkede han videre uden at bryde sig om mig. Mit hjerte bankede voldsomt, jeg så jo nok, at Ballantrae havde en eller

anden fortvivlet plan på bedding. Nu kom han selv, tændte lampen, så sig om, nikkede tilfreds med hovedet og gik uden at mæle et ord op på dækket. Jeg kiggede mellem fingrene og så, at vi var tre, der lå og sov på kistebænken: jeg og Dutton og en fyr ved navn Grady, begge resolutte og modige karle. På dækket var vildskaben steget til en aldeles utrolig højde. Det var dyr og ikke mennesker, som brølede og skreg deroppe, og det var aldeles umuligt at beskrive den støj, der lød ned til os. Jeg har hørt mange drukne folk; mange gange ombord på "*Sarah*" har hele besætningen raset natten igennem, men noget lignende har jeg aldrig i mine dage oplevet, hverken før eller siden, og derfor tænkte jeg straks, at der denne gang vist var blandet noget tøjeri i drikkevarerne, som gjorde folkene så rent gale. Længe varede det, inden disse hyl og skrål døde hen i en sørgelig jamren og stønnen, til sidst blev der stille, og jeg syntes, der gik mange timer inden Ballantrae anden gang kom ned, denne gang med Teach lige bag efter sig. Denne gav sig til at bande, da han fik øje på os tre.

"Bryd Dem ikke om det," sagde Ballantrae, "De ved da selv, hvad vi har givet dem at drikke!"

Der var en luge i kahytsgulvet, under hvilken den bedste del af byttet lå gemt. Lemmen var gjort fast med tre svære hængelåse, og for en sikkerheds skyld var nøglerne betroet til tre forskellige personer ombord, en havde Teach, Ballantrae den anden, og styrmanden – Hammond var hans navn – gemte den tredje. Derfor overraskede det mig meget at se alle tre nøgler samlet i aften; jeg lå stadig og kiggede ud mellem fingrene; end mere forbavsede jeg, da Ballantrae og Teach bragte flere pakker

op – fire i alt – som omhyggeligt blev bundet sammen med en løkke til håndtag.

"Og så," sagde Teach, "så er det vel bedst, vi kommer afsted!"

"Blot et eneste ord," svarede Ballantrae, "jeg har opdaget, at en af folkene foruden Dem kender en genvej over moradset, en, der er kortere end Deres, tror jeg oven i købet."

Så gav Teach sig til at skråle op, at hvis dette var tilfældet, så var det ude med dem.

"Det ved jeg da slet ikke," sagde Ballantrae, "og der er desuden flere andre omstændigheder, jeg må meddele Dem. For det første, er der ingen kugler i Deres pistol, som jeg, hvis De mindes ret, var så forekommende at lade for Dem i morges. For det andet, kan De måske indse, at da en anden kender genvejen over sumpen, måtte jag da være godt dum, hvis jeg bebyrdede mig med en forrykt karl som Dem; for det tredje er disse tre herrer, der godt kan vågne nu, alle på mit parti, de vil øjeblikkelig kneble Dem og surre Dem til masten, og når mandskabet har sovet rusen ud, hvis de da ellers nogensinde vågner efter det tøjeri, vi har givet dem ind, håber jeg, de vil være så venlige at løse Dem, og så vil det sikkert være let for Dem at forklare, hvorledes det er gået til med de nøgler."

Og således forlod vi "*Sarah*". Sagte gled hver med sin pakke ned i jollen. Alt var dødstille ombord på skibet, kun engang imellem hørtes en af drukkenboltenes stønnen ud i natten. En tyk tåge lå over vandet, en tåge, som nåede os op til brystet, så at Dutton, der kendte vejen, måtte stå op i jollen for at styre i den rigtige retning; dette tvang os til at ro ganske sagte, og det blev vor frelse. Vi var kun et lille stykke vej fra skibet, da det begyndte at lysne. Fuglene fløj op over sumpene. Lige med et

faldt Dutton på knæ og hviskede, at vi skulle være stille som mus, ellers var i dødsens. I åndeløs tavshed lyttede vi alle fire. Og nu hørte vi ganske forsigtige åreslag, først på den ene side og så lidt længere henne samme lyd på den anden side af vor jolle. Det var øjensynligt, at vi alligevel var blevet set af den krydser om morgenen; her var bådene ude efter os, og vi lå værgeløse midt imellem dem. Aldrig havde elendige stakler nogensinde været i værre knibe, vi lå på årerne, og mens den kolde sved brast os ud af panden, bad vi til Gud, at tågen ville blive liggende – det var vort eneste håb. Nu var den ene båd næppe et stenkast fra os. "Stille, manne," hørte vi officeren hviske, og jeg undrede mig over, at han ikke også kunne høre mit hjerte banke som en hammer i mit bryst.

"Lad os ikke styre efter stien," siger Ballantrae, "vi må i ly etsteds, lad os bare ro lige efter næsen, til vi når land."

Og dette gjorde vi så, selv om vi skælvede ved hver en bevægelse og roede, som vi kunne bedst, midt inde i tågen, der dog var vor eneste beskyttelse. Men Himlen styrede for o, vi kom i land i et buskads, tumlede afsted med vor skat, og da vi intet skjulested havde og tågen begyndte at lette, borede vi jollen i sænk. Vi var ikke ret langt inde mellem træerne, da solen stod op, og netop i det øjeblik hørte vi skrigen og skrålen ude på vandet, vi vidste, at måtte være krydserens mandskab, der gik ombord på "*Sarah*". Jeg har senere hørt, at den officer, som fandt vor skude, erhvervede stor hæder ved denne bedrift; ganske sikkert har han båret sig meget kløgtigt ad, men jeg har en anelse om, at det ikke just har kostet ham særlig store anstrengelser at blive herre over Teach og hans mandskab.

Jeg var ved at takke Vorherre og hans helgener for vor redning, da jeg opdagede, at vi atter var i klemme. Vi var her gået i land på må og få midt i en stor og farlig sump, og nu at finde den rigtige sti var både svært og trættende. Det var Duttons mening, at vi helst skulle vente, til skibet var borte, og se at få fat i vor jolle igen, for et hvilket som helst ophold var mindre farligt end at vove sig ud i moradset. Altså gik vi tilbage til strandbredden; vi holdt dog først udkig gennem buskene, så tågen lette, og det engelske flag vaje på "*Sarah*"s top; men det så slet ikke ud til, at de havde hast med at få hende flot. Nu var vor stilling yderst vanskelig. Moradset var meget usundt, og vi havde så mange penge og kostbarheder at slæbe på, at vi kun havde fået meget få levnedsmidler med på rejsen; desuden måtte vi skynde os at komme lidt bort fra "*Sarah*", inden det blev bekendt, at skibet var taget af krydseren, og til at veje op mod disse farer var der kun vanskeligheden ved at finde stien over sumpen. Derfor kan man ikke undre sig over, at vi satte os i bevægelse og ikke ventede længere her. Det var allerede en smeltende hede, da vi begav os på vej, eller rettere sagt gav os til at søge efter stien ved kompassets hjælp. Dutton tog det, og vi andre tre skiftedes til at bære hans pakke, og jeg skal svare for, han passede ordentligt på bagtroppen, for han havde jo betroet os noget, der var ham lige så kært som selve livet. Buskadset var meget tæt; grunden overordentlig lumsk, vi sank ofte i, så vi var halvdøde af skræk, måtte ofte gå omveje, desuden var det stadig kvælende varmt, og usædvanlig lummert; om os summede sådanne svære af afskyelige moskitoer, at vi gik som i en sky. Det er ofte blevet omtalt, hvor meget bedre fine folk tåler træthed og anstrengelser end simple, så at befalingsmænd, der

stamper afsted, ofte gør folkene til skamme ved deres udholdenhed. I dette tilfælde havde jeg lejlighed til at iagttage denne kendsgerning, her gik Ballantrae og jeg, to adelsmænd, og vi kunne ganske anderledes tåle både heden og marchen end Grady, der ved siden af os to så ud som en kæmpe. Her taler jeg ikke om Dutton, for jeg må indrømme, at han var lige så udholdende som vi, mens Grady allerede i begyndelsen af vor vandring gav sig og jamrede og ikke kunne holde skridt med os; han vægrede sig ved at bære Duttons pakke, da turen kom til ham, tiggede uafladeligt om rom (som vi kun havde meget lidt af), og endte med at true os med at skyde sin ladte pistol af på os, hvis vi ikke gav ham hele flasken. Ballantrae ville ikke give efter, men jeg fik ham dog til at standse og indtage et måltid for at hvile og styrke os en smule. Men dette beroligede ikke Grady i nogen synderlig grad, han var stadig agterud, klagede sig og var fortvivlet over sin skæbne, og da han ikke passede på, snublede han, faldt i et hul, der var fuldt af vand, gav nogle græsselige skrål fra sig, og før vi kunne komme ham til undsætning, var han forsvundet med samt sin pakke. Hans død og især hans forfærdelige skrig fyldte os med skræk og rædsel, men egentlig var vi ganske glade ved at blive ham kvit, for det bevægede Dutton til at klatre op i et træ og vise mig, som var krøbet efter ham, en klynge høje træer, der skulle ligge lige for stien. Han gik igen foran os, men var vist ikke rigtig opmærksom, for nu så vi ham synke i, komme op igen, igen synke, og så vendte han sig om mod os, dødbleg i ansigtet.

"Giv mig en håndsrækning," sagde han, "jeg er vist kommet uden for stien."

"Det tror jeg ikke," svarede Ballantrae og stod stille. Dutton brød ud i gruelige eder og sank lidt dybere, så at mudderet gik ham omtrent til livet. Nu rev han sin pistol ud af bæltet. "Hjælp mig straks," skreg han, "eller dø, din forbandede karl."

"Nå, nå," siger Ballantrae, "det var jo bare spøg. Nu kommer jeg!" Med disse ord satte han sin og Duttons pakke fra sig. "Kom os ikke nær, før det er nødvendigt," sagde han til mig og gik alene hen til manden, der nu forholdt sig ganske rolig, men med rædslen malet i sit ansigt.

"For Gud skyld," råbte Dutton, "pas på!"

Ballantrae kom helt hen til ham. "Hold Dem ganske stille," siger han, så betænkte han sig, og tilføjede så: "og ræk mig begge hænderne."

Dutton slap sin pistol, og så meget vand var der, at den øjeblikkelig sank ned i moradset. Med en ed bøjede karlen sig efter den, men netop i det øjeblik bøjede Ballantrae sig frem og stødte ham sin kniv ind imellem skuldrene. Han slog begge hænderne op over hovedet; var det i smerte, eller for at værge sig? – og straks efter faldt han uden en lyd forover i mudderet.

Ballantrae begyndte nu selv at synke, men han var behændig og kom hurtigt tilbage til mig, der stod og rystede som et espeløv.

"Gid Fanden havde Dem, Francis," siger han, "jeg tror, De er et stykke af en gammel kælling, når alt kommer til alt! Han har jo fortjent at dø mere end en snes gange, den dumme sørøver! Hermed er vi da helt fri for ethvert minde om "*Sarah*". Hvem kan nu komme og fortælle, at vi har være med ved den slags uregelmæssige forretninger?"

Jeg forsikrede ham, at han gjorde mig uret, men jeg var så rystet over hans rædsomme gerning, at jeg næppe nok kunne samle mig til at svare ham.

"Nå, vær nu bare lidt mere resolut, Francis. Den fyr var jo blevet os ganske unyttig, efter at han viste Dem, i hvilken retning stien går, og jeg kan kun sige, at jeg ville have anset det for at være en dumhed, om jeg havde ladet en sådan lejlighed til at blive ham kvit slippe mig af hænde."

Naturligvis måtte jeg give Ballantrae ret, dog kunne jeg ikke afholde mig fra at fælde en tåre, hvilket jeg forresten ikke er bange for at tilstå, og det var først, da jeg havde fået en slurk rom, at jeg nogenlunde kom til mig selv. Jeg gentager, at jeg ikke skammer mig over den medlidenhed, jeg havde med Dutton; en modig mand bør nok kunne vise, at han nærer menneskelige følelser; på den anden side kan jeg dog ikke fordømme Ballantrae, der virkelig bar sig meget heldigt ad. Vi fandt stien uden flere uheld, og hen imod aften kom vi ud af sumpen.

Vi var alt for trætte til at søge nattely; på det tørre sand, der endnu var gennemvarmet af solens stråler, lagde vi os ned og faldt øjeblikkelig i en dyb søvn.

Meget tidligt næste morgen vågnede vi, og straks vi slog øjnene op, blev vi uenige og var nær kommet i hårene på hinanden.

Vi var i de sydlige provinser, tusinder af mile fra de franske besiddelser, en gruelig rejse og tusinde farer lå for os, så det var mere end nogensinde nødvendigt at holde sammen i en sådan stund. Jeg er bange for, at Ballantrae imellem disse vilde søfolk havde mistet det vigtige begreb om høflighed, vist er det, at han

bar sig alt andet end net ad mod mig, og fejede mig af, så enhver velopdragen person ville have ærgret sig over det.

Det sagde jeg ham lige ud; han gik lidt bort fra mig, jeg forfulgte ham med bebrejdelser, og til sidste vinkede han ad mig, at jeg skulle tie stille.

"Frank," sagde han, "De mindes jo nok vor ed, men ingen ed i verden ville få mig til at døje de ting, De her siger mig, hvis jeg ikke nærede et oprigtigt venskab for Dem. Dette kan De umuligt tvivle om, beviser har De fået nok af. Dutton måtte jeg have med, fordi kun han kendte stien over sumpen, og Dutton ville ikke ud af pletten uden Grady, ellers havde jeg sandelig ikke belemret mig med ham. Men jeg behøvede ikke at tage Dem med, vel? De er og bliver en stadig fare for min sikkerhed med Deres forbistrede irske tunge! De burde jo nu have ligget i lænker ombord i den engelske krydser, og her står De og kives med mig som et barn i anledning af rene ubetydeligheder!"

Jeg mener, dette var en alt andet end høvisk tale, og indtil denne dag kan jeg vanskeligt glemme, at den mand, der førte et sådant sprog, kaldte mig sin ven. Jeg svarede ham, at han ikke behøvede at holde sig op over mit sprog, hans egen skotske accent var mig meget ubehagelig, skønt jeg har hørt dem, der talte endnu afskyeligere og mere barbarisk end Ballantrae, det må jeg indrømme, og vor uenighed ville sikkert være udartet til åbne fjendtligheder, hvis der ikke var sket noget, der øjeblikkelig bragte os til at slutte fred i betragtning af den fare, denne hændelse truede os begge to med. Vi var gået et stykke vej hen ad sandet. På det sted, hvor vi havde sovet, lå vore pakker åbne og pengene spredte rundt omkring, og mellem det og en fyrreskov fik vi pludselig øje på en fremmed mand, en

stor, svær klods med en økse over skulderen, der stod med åben mund og skiftevis gloede på skatten og på vort skænderi, som vi endnu ikke var kommet så vidt i, at vi havde grebet vore vågen. Aldrig så snart fik vi øje på ham, før han tog benene på nakken og løb ind mellem fyrretræerne.

Men denne scene var egentlig ikke skikket til at berolige os; når manden fortalte, at han havde set to sømandsklædte personer kives om en skat ikke ret langt fra et sted, hvor en sørøver var blevet bragt op, var det mere end nok til at bringe alle egnens folk over os. Vor strid behøvede ikke at bilægges, den var med et udslettet af vort sind. I en håndevending fik vi vore sager bundet sammen og kom afsted, så hastigt, vore ben kunne bære os. Nu var ulykken, at vi ikke kendte hverken vej eller sti, og at vi stadig måtte slå ind i en ny retning. Ballantrae og jeg havde naturligvis frittet Dutton så meget vi kunne, men det er svært at rejse med så løse forestillinger, og hvert øjeblik måtte vi gå store omveje, for landet omkring flodmundingen var både sumpet og dyndet, og der skar sig ofte bugter og sunde ind i fastlandet.

Vi var næsten ude af os selv, dødtrætte af at løbe, fortvivlelsen nær, da vi endelig kom op på en klitbanke og atter opdagede, at vi var afskåret fra landet ved en arm af floden.

Men denne var en del forskellig fra de øvrige, der havde standset vor fremgang, den var omgivet af sten og klipper og så dyb, at et lille skib lå til ankers i den; besætningen havde lagt et bræt mellem land og skibet. De sad på strandbredden om et bål og spiste. Skuden selv var fra Bermuda-øerne, det så vi straks på dens bygning.

Begærlighed efter penge og had til sørøvere er meget virkningsfulde og kunne sikkert bringe hele egnen på benene mod os på meget kort tid. Desuden var det os nu klart, at vi befandt os på en eller anden halvø, der måtte være af form omtrent som en hånd med fem fingre, og håndleddet, altså forbindelsen med det faste land, som vi straks skulle have fundet, var nu efter al sandsynlighed bevogtet og altså umulig at passere for os to. Disse betragtninger affødte en dristig plan hos os. Så længe vi turde, lå vi ganske stille mellem nogle buske på klittens top, hvert øjeblik ventede vi at se eller høre vore forfølgere, og da vi således var kommet en smule til os selv og så mindre forstyrrede ud, drev vi ganske ligegyldigt ned til selskabet omkring bålet.

Det var en koffardimand med sine negre, der var fra Albany i provinsen New York; og på vej hjem fra Indien med en ladning; hans navn husker jeg ikke mere. Vi hørte med forbavselse, at det var rædslen for "*Sarah*", som havde drevet ham ind i denne lille bugt; vi vidste ikke, hvor frygtet Teach var i disse farvande. Så snart Albany-manden fik at høre, at sørøveren den foregående dag var blevet opbragt, sprang han op, gav os et stort glas brændevin for den gode efterretning, og sendte sine sorte matroser ned for at gøre skibet klart til at lette. Vi blev ved snapsen mere meddelsomme, og bad til sidst kaptajnen tage os med som passagerer. Han så lidt forundret på vort slidte tøj og rustne pistoler, men svarede meget høfligt, at han kun havde såre lidt plads ombord, og hverken bønner eller en temmelig betydelig sum, vi bød ham, kunne bevæge ham til at føje os.

"Jeg ser nok, De har dårlige tanker om os," sagde Ballantrae, "men jeg vil vise Dem, at De gør os uret. Jeg vil tilstå for Dem, at

vi er jakobitiske flygtninge, og at der er udsat en belønning til den, der kan os, døde eller levende."

Dette lod forresten til at gøre indtryk på manden, der spurgte os ud om den skotske krig, og Ballantrae gav ham meget tålmodigt alle de oplysninger, han ønskede. Til sidst sagde han: "Nå ja, I og jeres prins Charles, I fik altså mere, end I egentlig ønskede."

"Ja, det skal Gud vide," svarede jeg, "og min bedste kaptajn, gid De nu også ville give os, hvad vi nu ønsker, det er dog så let for Dem."

Albany-manden gav sig til at le, og vi begyndte at få lidt bedre håb. Men han stillede en masse betingelser, og allerførst tog han vore våben fra os, før han lod os gå ombord, hvilket var tegn til afrejsen, så at vi et øjeblik efter stod ud af bugten med en frisk brise, mens jeg velsignede Gud for hans nådige bistand i denne farens stund. Helt ude i flodens munding passerede vi krydseren og lidt efter "*Sarah*" med dens nye besætning; jeg tilstår, at vi ikke var rigtig vel til mode ved dette syn; vi var ganske sikre ombord på vor amerikaner, men ikke desto mindre skælvede vi, da vi sejlede så nær op ad vort forrige skib, og således på en meget håndgribelig måde mindedes om vore forhenværende kammerater; vi vidste jo forresten heller ikke, om vi var købt eller solgt, vi var måske kommet fra dynen i halmen, sluppet ud af orlogsmandens kløer for at falde i hænderne på denne Albany-mand, som vi aldeles intet vidste om.

Alligevel viste det sig, at vi havde haft mere held med os, end vi egentlig turde håbe. Byen Albany var på den tid indviklet i smughandel mellem franskmændene og indianerne. Dette var

jo alt andet end lovligt, men da det til stadighed bragt beboerne i forbindelse med verdens høfligste nation, var deres sympatier delte. De var kort sagt, som alverdens smuglere, spioner og agenter for forskellige partier. Vor mand var forresten ganske hæderlig på sin måde, men meget nærig, og til lykke for os morede han sig rigtig godt i vort behagelige selskab. Før vi kom til New York var vi så enige som to fioler og en bas: han skulle føre os til Albany på sit skib, derfra skulle han vise os vejen til grænsen, så vi kunne komme til de franske besiddelser. Vi skulle betale vort ophold ombord på hans skib meget dyrt, men fredløse kan nu engang ikke være vanskelige i det kapitel.

Så sejlede vi op ad Hudson-floden, en overordentlig mægtig strøm, og lagde til ved *King's Arms* i den gode stad Albany, der var fuld af provinsmilitsen, som var rasende oprørte på franskmændene. Guvernør Clinton var selv til stede, han havde nok at gøre med at holde sin "forsamling" og sine embedsmænd i tømme. Alle indianerne, enten de nu holdt med det ene eller det andet parti, var på krigsstien, vi så flokke af dem bringe fanger, eller hvad værre var, både kvinde- og mandsskalpe, som der betaltes en bestemt takst for, og jeg kan forsikre, at det var langt fra noget opmuntrende skue for os. I det hele taget kunne vi vanskeligt være kommet på en mere uheldig tid; vor Albany-mand holdt os hen med tusinde påskud, og var lige på nippet til at gå fra sine løfter; kun farer omringede os to elendige flygtninge, og vi søgte i nogen tid at døve vore sorger i et temmelig vildt levned.

Dette viste sig også at være et held, og når jeg tænker på, hvordan vi slap igennem, må jeg undre mig over den vidunderlige lykke, vi stadig havde med os. Dette er virkelig en

ydmygende tanke for en mands værdighed. Min filosofi, Ballantraes begavelse, vor tapperhed – for vi var lige modige – alt dette viste sig at være utilstrækkeligt uden Herrens bistand, der fulgte og støttede vore anstrengelser på en så mærkelig måde. Og hvor sandt er det ikke, det vi lærer af vor velsignede moder kirken, at religionens dybe lærdomme kan anvendes i det daglige livs mindste ubetydeligheder! Det var således midt i et vildt drikkelag, at vi gjorde bekendtskab med en kløgtig yngling ved navn Chew. Han var en af de allerdristigste indianske smuglere, vel kendt med hver en genvej og hver en hemmelig sti i skoven, han trængte til penge, var en samvittighedsløs fyr, og, til vort held, i uenighed med sin familie. Ham fik vi nu overtalt til at hjælpe os, han skaffede i al hemmelighed midler til flugt, og en dag listede vi os så ud af Albany, uden at sige et ord til vor ven kaptajnen, og indskibede os i en kano.

Der kræves en dygtigere pen end min til ret at beskrive denne rejses besværligheder og farer. Læseren må selv tænke sig, hvorledes det så ud i den frygtelige øde skov, vi skulle drage igennem; buske og sumpe, stejle klipper og frygtelige afgrunde, rivende floder og forbavsende vandfald. Så lang, som dagen var, arbejdede vi os gennem alle disse besværligheder, undertiden roede vi, så bar vi vor kano på skuldrene, og om natten sov vi ved vort bål, mens ulvene og andre vilde dyr hylede omkring os. Det var vor hensigt at rejse til Crown Point, hvor franskmændene midt i skoven havde et fort ved Champlainsøen. Men den lige vej turde vi ikke følge, og vi måtte passere en sådan labyrint af flodarme og småsøer og vildnis, at jeg endnu den dag i dag svimler alene ved tanken om

det. Dette sted var under almindelige omstændigheder aldeles øde, men nu var der uro i landet, stammerne var på krigsstien, og skovene fulde af indianske spejdere. Hvert øjeblik stødte vi på dem, hvor vi mindst ventede det; en dag, den glemmer jeg aldrig, blev vi ved daggry omringet af en fem-seks malede djævle, der trampede rundt og svingede med deres tomahawker på en højst uhyggelig måde, mens de hujede og skrålede. De drog afsted uden at gøre os fortræd, for Chew var godt kendt hos de forskellige stammer; han var i det hele taget en flink ung fyr, men hans beskyttelse kunne nok en skønne dag vise sig at være utilstrækkelig. Ved enhver lejlighed måtte romflasken frem for at bevise, at vi var venner, og under en hvilken som helst forklædning er det det vigtigste mellem indianerne og smuglerne, at man holder en art omflakkende skænkestue for de vilde; og når de brave indianere havde fået deres flaske "*scaura*" (det kalder de spiritus) fik vi lov at ro eller vandre videre uden at blive forulempet. Når de først blev drukne, var det forbi med deres værdighed, de havde da kun én tanke, nemlig at få fat i en flaske til. Det kunne meget vel falde dem ind at forfølge os, og hvis de havde fået fingre i os, ville disse memoirer sikkert aldrig have set dagens lys.

Vi var nu kommet til det farligste punkt af vor rejse, et sted, hvor vi kunne falde både i franskmændenes og i englændernes hænder, da en frygtelig ulykke ramte os. Chew blev ganske pludseligt syg, jeg tror, han var blevet forgivet, og efter nogle timers lidelser udåndede han i kanoen. Vi mistede i ham på engang vor fører, vor tolk, vor styrmand og vort pas, og befandt os med et i den mest fortvivlede stilling, man vil kunne forestille sig. Chew, der var temmelig stolt af sin viden, havde

ofte prøvet at lære os lidt af landets geografi, og jeg tror, Ballantrae plejede at høre efter, når han gjorde dette; jeg for min part fandt den slags ting overmåde kedsommelige, og med undtagelse af, at vi var mellem Adirondack-indianere og ikke langt fra vort bestemmelsessted, anede jeg intet som helst. Min måde at tage sagen på viste sig snart at være den eneste rigtige, for Ballantrae havde intet for sin møje og var ikke dygtigere end jeg, da det kom til stykket. Han vidste, at vi skulle op ad én strøm, ned ad en anden, og endelig op ad en tredje. Men i et bjergland som dette, er der en overflødighed af bække og floder at vælge imellem; og hvor skal et menneske, der aldrig har sat sin fod i sådanne vildnis, kunne kende den ene fra den anden. Dette var heller ikke vor eneste bekymring. Vi forstod kun dårligt at håndtere kanoen, det var os uhyre besværligt at bære den, ofte måtte vi sidde og hvile os i halve timer i fortvivlet tavshed, og hvis en eneste indianer havde overrasket os, ville det have været ude med os nu, da vi på ingen måde kunne forklare os for dem. Naturligvis kan Ballantraes dårlige humør undskyldes; men han havde den vane at kaste skylden over på andre, når det gik galt, på andre, der i alle måder var hans ligemænd, og hans væsen og sprog var ofte højst utålelige. Ombord på sørøveren havde han vænnet sig til at bruge meget uhøviske udtryk, der kun dårligt sømmede sig mellem dannede mennesker, og nu, da han var fortvivlelsen nær, blev han for hver dag mere og mere brutal mod mig.

Den tredje dag efter Chews død tabte vi kanoen, og den fik en slem lækage. Vi bar den over klippegrund mellem to temmelig store søer, hvis bredder var aldeles ufarbare på grund af sumpe, så at vi ikke alene måtte lade båden og den største del af vor

bagage blive tilbage, men tillige trænge igennem skov og tykning og forlade den eneste rettesnor, vi endnu havde, nemlig floden. Altså stak vi vore pistoler i bæltet, tog øksen på skulderen, pakkede vor skat og så mange levnedsmidler, som vi nogenlunde kunne slæbe, i to bylter, derefter lod vi båden og resten af bagagen, ja endog vore kårder ligge, disse sidste kunne kun være os til ulejlighed på vor frygtelige rejse gennem skovene. Herkules' arbejder, som så skønt beskrives af den store Homer, er kun bagateller sammenlignet med, hvad vi udstod!

Lidt før solnedgang på et åbent sted ved en bæk, omringet af vilde klipper, kastede Ballantrae sin bylt fra sig. "Nu går jeg ikke et skridt videre," udbrød han og bad mig så tænde et bål, mens han samtidig bandede mig, som var han en staldkarl.

Jeg spurgte, om det ikke var muligt, han kunne glemme, at han havde været i dårligt selskab og mindes, at både han og jeg af fødsel var adelsmænd.

"Er De gal?" skreg han. "Kom ikke og skændes med mig her." Så rystede han sin knyttede næve ad de høje klippestykker: "At tænke sig, at jeg skal lægge mine ben i dette forbandede vildnis! Gud i Himlen give, at jeg var død på skafottet som en adelsmand!" Dette blev sagt med teatralsk patos; derefter satte han sig ned, mens han bed sig i fingrene og stirrede på jorden med en højst ukristelig mangel på resignation.

Jeg så på ham med en smule ringeagt, for jeg syntes ikke, det sømmede sig for en adelsmand at opgive ævred eller vise et sådant raseri ved tanken om sin død. Derfor svarede jeg ham heller ikke med ord. Nu blev det så koldt, at jeg var glad ved at tænde et bål for at få en smule varme i kroppen. Og Gud skal vide, på dette åbne sted midt imellem vilde, fjendtlige stammer

var det nærmest vanvid at tænde ild. Ballantrae så ikke til den side, hvor jeg var, men mens jeg stod og ristede lidt majs, spurgte han mig med ét:

"Har De nogensinde haft en broder?"

"Ja, Gud være lovet," svarede jeg, "jeg har endog hele fem!"

"Jeg har kun én," sagde han i en sær tone. Så lagde han til, "og han skal komme til at betale mig for alt, hvad jeg her må lide!"

Og da jeg spurgte ham, hvordan hans broder havde skyld i vor nød, råbte han aldeles rasende: "Hvad? – Han sidder på min plads, gør kur til min forlovede, bærer mit navn, mens jeg er her i denne Helvedes udørk med en forbandet irlænder. Å – jeg har været et fordømt asen!"

Dette udbrud lignede så lidt Ballantrae, at jeg blev ganske forskrækket! Ganske vist havde han ikke omtalt mig med den skyldige agtelse, men under så fortvivlede omstændigheder tager man det jo ikke så nøje. Det var noget andet, som slog mig. Kun én eneste gang før havde han hentydet til den dame, han var trolovet med. Det var, netop som vi fik New York i sigte; for da bemærkede han, at han velsagtens her kastede sine blikke på sin egen fremtidige ejendom, så som frøken Graeme besad et stort gods i denne provins. Den gang kom hentydningen ganske naturligt, men nu, da han igen nævnede hende, var han ophidset, og jeg lagde mærke til senere hen, at det skete i november –47, vistnok samme dag, hvor hun blev viet til Ballantraes broder, mens han sad her imellem vilde bjerge og i en fortvivlet sindstilstand. Jeg er slet ikke overtroisk, men Forsynets hånd er alt for tydeligt at skue i denne tilfældighed. [Note 4)]

De to følgende dage gik på samme måde. Ballantrae slog flere gange plat eller krone, når vi var i tvivl om den retning, vi skulle slå ind på, og engang gjorde jeg bemærkninger om denne barnagtighed, hvilket han svarede på på en måde, jeg stadig mindes: "Jeg kender ingen bedre måde at udtrykke den ringeagt, jeg nærer for alle menneskelige fornuftgrunde."

Det var vist tredjedagen, vi fandt liget af en europæer, skalperet og rædsomt lemlæstet, i en blodpøl. Himlens fugle sværmede skrigende om det, og det var dækket med ådselsfluer. Det er mig umuligt at beskriv, hvilket indtryk dette rædsomme syn gjorde på os; jeg kan kun sige, at det betog mig alt håb og røvede min sidste rest af tillid til et heldigt udfald. Kun kort efter, samme dag, mens vi gik gennem et stykke af skoven, som for nylig havde været brændt, dukkede Ballantrae sig pludselig ned bag en væltet træstamme; jeg gjorde det samme, og der, hvor vi lå, kunne vi se os om, uden at blive opdaget. Nede i dalen travede en stor flok indianere forbi. Der kunne vel være omtrent så mange som en bataljon, alle nøgne til bæltestedet, oversmurte med sod og fedt og malede med rød farve, som det er deres barbariske skik. De gik i gåsegang, temmelig hastigt, så de var ikke længe om at rasle forbi os og forsvinde mellem træerne; og dog tror jeg nok, at de minutter, som gik, rummede lige så megen angst og spænding som mange menneskers hele liv. Var denne stamme fransk- eller engelsksindet? Jagede den efter fanger eller skalpe? Skulle vi slå følge med dem eller ligge stille i vort skjul og atter tage fat på vor fortvivlende vandring gennem det ukendte land? Alt det var sandelig spørgsmål, der kunne have sat selv en Aristoteles i forlegenhed. Ballantrae vendte sig om mod mig, og jeg blev

ganske forskrækket ved at se hans ansigt, for det var aldeles fortrukket, man så alle hans hvide tænder, som det er blevet mig sagt, det er tilfældet med folk, der er ved at dø af sult; han sagde ikke et ord, men hele hans skikkelse var som ét rædsomt spørgsmål.

"Det kan jo være, de er på engelsk side?" hviskede jeg, "og så kunne vi i bedste tilfælde begynde forfra!"

"Ja, ja, vist så," stønnede Ballantrae, "men dette må jo have en ende!" Og med et rev han en mønt op af lommen, rystede den i hænderne, så på den – og faldt så med ansigtet i støvet.

Tilføjet af Mackellar.

Her holder jeg op at benytte oberst Burkes manuskript, for på dette punkt blev der uenighed mellem de to staldbrødre, så at de skiltes samme dag, og den beretning, obersten giver angående grunden til uenigheden, er så lidet overensstemmende med disse to herrers karakter, at jeg har ondt ved at tro ham, – det tilstår jeg ganske åbenhjertigt. Nu vandrede de hvor for sig og gennemgik utrolige besværligheder, indtil først den ene og derefter den anden blev samlet op af folk fra Fort St. Frederick. Kun to ting vil jeg endnu optegne: Først, og dette er det vigtigste her i historien, at Ballantrae begravede sin skat på et sted, der aldrig er blevet opdaget, men som han aftegnede med blod på foret af sin hat. For det andet, at da han uden en skilling kom til fortet, blev han modtaget med åbne arme af oberst Burke, der betalte hans overrejse til Frankrig for ham. Obersten roser her i sit hjertes enfoldighed stamherren i begejstrede vendinger, for andre kunne det snarere se ud, som

om det var obersten, der her bar sig ædelt og smukt ad mod Ballantrae. Det er mig en personlig tilfredsstillelse at understrege denne oberstens handlemåde, for jeg frygter for, at jeg flere gange kan have såret min højtærede korrespondent. Jeg har afholdt mig fra bemærkninger om hans i mine ringe øjne ofte umoralske begreber, for jeg ved, at han holder af at blive behandlet med skyldig respekt. Men hans beretning om hans og vennens uenighed er mere, end jeg kan optegne, for jeg kender jo selv stamherren, og en mere frygtløs natur gives der ikke på jorden. Det gør mig ondt, for ellers kunne denne historie have været meget interessant i og for sig.

4. Hvorledes Henry Durie blev pint af stamherren

Man forstår let, ved hvilke omstændigheder i ovenstående beretning obersten især med forkærlighed dvælede. Hvis vi havde fået hele sandheden den gang, nærer jeg en vis tvivl om, at brødrenes historie ville have formet sig, som den senere gjorde. Heller ikke hørte jeg enden på oberstens fortælling hin aften, for min unge herre, der i nogen tid havde siddet i dybe tanker, rejste sig nu med ét op, og efter at have bedt obersten om undskyldning, da han havde vigtige forretninger, vinkede han til mig, at jeg skulle gå med ham op i vort kontor.

Her søgte han ikke længere at skjule sin bekymring, men gav sig til at gå op og ned med aldeles fortrukket ansigt, mens han nu og da strøg sig med hånden over panden.

"Vi må ordne disse sager," udbrød han endelig, og så standsede han, erklærede, at han måtte have noget at drikke, og sendte bud efter en stor flaske af det bedste, der fandtes i kælderen. Dette var så stik imod hans sædvane, og hvad der forekom mig endnu mærkeligere, var at se ham skylle det ene glas i sig efter det andet på en aldeles uhøvisk måde. Men vinen beroligede ham øjensynligt.

"Det kan næppe forbavse Dem, Mackellar," siger han, "at min broder, over hvis frelse vi alle glæder os, trænger til penge."

Jeg svarede ham, at jeg havde haft en anelse om denne kendsgerning, men tiderne var jo dårlige, og vi havde ikke lagt meget til side.

"Jeg har ikke så lidt, Mackellar," vedblev han. "Vi har jo pengene til at indløse det lån, De nok ved."

Jeg huskede ham på, at det var hans hustrus ejendom.

"Min hustru skal jeg nok stå til ansvar for, hvad hendes er!" brød han ud, meget heftigt, forekom det mig.

"Jamen, hvad gør vi så ved lånet?"

"Det var netop det, jeg ønskede at rådføre mig med Dem om."

Jeg prøvede at vise ham, hvor højst uheldigt det var på dette tidspunkt at bruge disse penge til et andet øjemed; vi mistede da frugten af flere års sparsommelighed og faldt tilbage i borg og gæld.

Jeg sagde ham ligefrem imod, og da han stadig blev siddende overfor mig, rystende på hovedet og med et sært, halsstarrigt, vredt smil om munden, er det nok muligt, at min tjenstiver drev mig videre, end passende var; for jeg udbrød:

"Dette er det rene, skære vanvid! Jeg vasker mine hænder; jeg vil intet have at skaffe med denne sag!"

"De taler, som om jeg kunne handle efter lyst i dette tilfælde! Tror De, jeg glemmer, at jeg nu har et barn, og, når jeg skal være ærlig, at jeg i den senere tid er begyndt at blive stolt af at bringe vort hus og gods på fode igen?"

I et par minutter sad han og så mørkt hen for sig.

"Men hvad er der at gøre ved det," lagde han så til. "Intet er mit; intet her! Denne efterretning har helt kuldkastet alle mine planer. Jeg har kun et navn, kun en skygge af virkeligheden; ja kun skyggen, mine rettigheder er ikke mere kendsgerninger."

"Åh, for en domstol ville de da have en vis soliditet," indskød jeg.

Han så på mig med et flammende blik; det så ud, som om han ville sige noget, og jeg angrede mine ord, for jeg mærkede jo nok, at mens han talte om gods og gård, tænkte han mest på sin hustru. Pludselig rev han et krøllet brev op af lommen, glattede det ud på bordplade med heftighed, og så læste han fra det med rystende stemme:

"'Min kære Jakob!' – Se, således begynder han," råbte han, "'min kære Jakob! Husker du dengang, jeg kaldte dig således? Nu har du fået det, som du ville, og benene har du slået ganske artigt væk under den stakkels Esau!' Hvad mener De, MacKellar! Således skriver min eneste broder til mig! Jeg sværger ved alt, hvad helligt er, at jeg holdt meget af ham, altid har været trofast imod ham, og så kan han behandle mig på en sådan måde! Men jeg tåler ikke en slig beskyldning," – her fo'r han atter op og ned ad gulvet, – "jeg er lige så god som han, ja, bedre end han, det skal jeg vise Gud og alverden! Den uhyre sum, han fordrer, kan jeg ikke udrede, men hvad jeg har, det skal han få, og det er mere, end han venter! Jeg har allerede været alt for langmodig! Se, hvad mere han skriver! Læs selv: 'Jeg ved jo, du er en nærig hund!' En nærig hund! Jeg, nærig! Er det sandt, Mackellar? Synes De det?"

Jeg troede, han ville have slået mig, da han kom med det spørgsmål.

"Åh, jeg ser, De mener det samme! Og det gør alle! Nå, nu skal I få at se! Om jeg så skal ødelægge godset og gå barfodet ud af vort hus, så skal jeg stoppe den blodsugers mund; lad ham forlange det alt sammen, alt, alt skal han få, siden han har ret til det hele! Å Gud i Himlen," råbte han højt, "og alt dette forudså

jeg, jeg så, at dette og det, som værre er, ville ske, da han absolut *ville* afsted!"

Han skænkede sig et glas vin og skulle lige til at drikke det, da jeg var så dristig at lægge min hånd på hans arm. Han standsede.

"De har ret!" sagde han og kastede både vin og glas ind i kaminen. "Kom, lad os så tælle de penge!"

Nu turde jeg ikke mere sætte mig op imod ham; jeg var helt elendig over at se min ellers så rolige unge herre i en så ophidset sindsstemning, og vi satte os ned sammen, talte pengene og lagde dem i pakker, for at obersten lettere kunne føre dem med sig. Derefter gik Henry Durie ned i hallen, hvor min gamle lord og han blev siddende hele natten med deres gæst.

Lidt før daggry blev der sendt bud efter mig. Jeg skulle følge obersten på vej. Han ville vist ikke have været tilfreds med følgeskab af en mindre betroet person, for han var en mand med bevidsthed om sit eget værd, men jeg var også den eneste, som kunne ledsage ham, for min unge herre måtte ikke vise sig i selskab med smuglerne. Det var bitterlig koldt den morgen, og da vi gik gennem det langstrakte buskads i haven, holdt obersten sin kappe tæt sammen om ansigtet.

"Hr. oberst," sagde jeg da, "Deres ven er noget fordringsfuld. Han bruger vist mange penge?"

"Det gør han vel sagtens," lød svaret, lidt kort, forekom det mig, men det var måske kappen, der forandrede tonefaldet en smule.

"Jeg er jo kun en tjener her af huset," vedblev jeg, "men De kan tale frit ud med mig. Min mening er, at vi kun får liden glæde af

stamherren til Ballantrae?"

"Min gode mand," svarede obersten, "Ballantrae er en særdeles udmærket adelsmand, en mand med stor begavelse og yderst indtagende. Jeg nærer en dyb beundring for ham, ja, højagter selve den jord, han træder på!" Og her syntes jeg, obersten gjorde et lille forlegent ophold.

"Ikke desto mindre," sagde jeg, "vil vi er ikke få megen fornøjelse af ham, vel?"

"Det vil komme an på Dem selv, min gode mand!" siger obersten.

Imidlertid var vi kommet ned til den bugt, hvor båden lå og ventede på vor gæst.

"Farvel da," sagde han, "jeg må sige, jeg er Dem meget forbunden, fordi De har været så højst forekommende imod mig ... nu har jeg igen glemt Deres ærede navn! ... men lad mig sige Dem et ord til slutning, siden De lader til at være en fornuftig person og viser så megen interesse og sund sans. Jeg vil bare meddele Dem en lille kendsgerning, som min ven Ballantrae lader til at have forglemt. Han oppebærer en af de største pensioner fra "det skotske fond" af alle flygtningene i Paris, og dette er egentlig meget uforskammet og uretfærdigt, for jeg får ikke en rød skilling, selv om jeg også er fredløs for den gode sags skyld."

Han knejsede med hovedet og så fortørnet på min ringhed, som om han mente, at jeg havde skyld i denne partiskhed. Derefter blev han som før overdrevent høflig, trykkede min hånd og gik ned til båden med pengene under armen, mens han fløjtede en rørende melodi, en melodi, som jeg senere hen skulle høre med ord og det hele, som jeg senere vil fortælle, men

den lille stump, obersten foredrog, lød i mit øre længe efter, at smuglernes båd havde nået den lugger, som i den grå morgendæmring lå og ventede ude i søen.

Det greb, vi havde måttet gøre i vor kasse, satte os i svær forlegenhed, blandt andet blev jeg nødt til at tage til Edinburgh for at rejse et lån på alt andet end heldige vilkår, ellers havde vi ikke kunnet holde det blot nogenlunde gående; i den anledning var jeg omtrent tre uger borte fra Durrisdeer. Hvad der var sket i min fraværelse, kunne ingen sige mig, men jeg fandt den unge frue noget forandret. Der var ikke så mange fortrolige samtaler mellem hende og svigerfaderen; en vis sagtmodighed viste sig, når hun talte med sin mand, og en ting var tydelig: Hun beskæftigede sig meget med sin lille pige, som hun lod til at elske højt. Det skulle man jo tro, måtte være en glæde for Henry, men det var langt fra tilfældet. Tværtimod, enhver skygge af forandring var som et dolkestød for ham, i hver en mine læste han en tilståelse om hendes hængen ved hendes forrige trolovede. Den trofasthed, hun før var stolt af, da hun anså stamherren for død, måtte hun jo rødme over nu, da han var i live, og denne skamfuldhed var grunden til hendes forandrede væsen. Her skal sandheden frem: jeg synes, min unge herre på den tid viste sig fra sin mindst kønne side! Han beherskede sig nogenlunde, når der var folk til stede, men der var i hans opførsel en understrøm af dyb harme og slet dulgt ophidselse. Mod mig, som han generede sig mindst for, var han tit og mange gange overmåde uretfærdig, og han kunne endog give selv sin hustru et kort svar, måske mest, når hun havde stødt ham ved en usædvanlig blidhed; undertiden brød hans vrede løs uden nogen synlig årsag. Når han på denne måde (der så lidt

lignede hans rolige natur) glemte sig selv, fo'r der en rystelse gennem os alle samme, og vi plejede at se på hinanden med en slags smertelig overraskelse.

Og hele tiden, mens han således skadede sig selv ved denne heftighed, skadede han også hele sin stilling ved en tavshed, der efter min mening havde sin rod både i stolthed og ædelmodighed. Smuglerne kom atter og atter til Durrisdeer med budskab fra stamherren, og de gik aldrig bort med tomme hænder. Det nyttede ikke at gøre min herre forestillinger, han gav, hvad der forlangtes, med en art harmfuld gavmildhed. Han viste måske denne uklog letsindighed, netop fordi han vidste, at broderen betragtede ham som en gnier. Den falske stilling, han befandt sig i, ville måske også have drevet en anden til yderligheder. Men gård og gods kom i en sørgelig tilstand ved denne handlemåde, hver evige dag måtte de løbende udgifter indskrænkes, staldene tømtes, indtil vi kun havde fire køreheste, flere af folkene fik deres afsked, hvilket vakte stor forbitrelse på egnen og atter bragte dem til at tale ondt om min unge herre, og til sidst måtte det årlige besøg i Edinburgh opgives.

Dette skete i året 1750. Hele tiden havde denne blodsuger forlangt penge og atter penge. Broderen havde stadig føjet ham uden at mæle et ord om det til nogen; og det var ham let nok at skjule denne sag, for stamherren var snedig nok til altid at henvende sig til Henry om penge; han nævnede aldrig et ord om den sag til sin fader. Familien havde hidtil i tavshed undret sig over vor tiltagende sparsommelighed og over det kniberi, der nu hørte til dagens orden. Jeg er vis på, at de i deres stille sind var dybt bedrøvede over, at Henry Durie var blevet en sådan

gnier, noget, der altid er foragteligt, men hos så ung en mand ligefrem oprørende, og min unge herre var endnu ikke fyldt tredive år. Man han havde fra sin tidligste ungdom haft styret over godsets pengesager, så de bar deres savn i stolt, bitter tavshed, indtil bægeret endelig flød over, da der blev tale om at opgive besøget i Edinburgh.

Jeg tror, min unge herre og hans hustru nu kun sjældent sås mellem måltiderne. Straks efter oberst Burkes besøg havde fruen nærmet sig til sin mand, hun havde, om jeg så tør sige, ganske svagt gjort kur til ham og havde slet ikke haft sit gamle fornemme væsen overfor ham. Jeg har aldrig haft hjerte til at bebrejde min unge herre hans kulde mod fru Alison på den tid, heller ikke kan jeg undres over, at hun følte sig dybt såret over, at han stødte hende tilbage. Men heraf fulgte nu, at de opførte sig som mand og hustru, men som fremmede, og kun mødte eller talte sammen i spisesalen. Selv spørgsmålet om Edinburgh-rejsen blev behandlet ved bordet, og fru Alison var den dag tilfældigvis i dårligt lune, eller måske ikke rigtigt rask. Aldrig så snart havde hun forstået, hvad talen var om, før hun blev blodrød i ansigtet.

"Nej," udbrød hun, "nu går det for vidt! Himlen ved, jeg har ikke haft megen glæde her i livet, og nu skal denne eneste opmuntring nægtes mig. Dette skændige kniberi *skal* have en ende, vi er allerede til spot og spe for hele egnen. Denne nye galskab vil jeg ikke tåle!"

"Jeg har ikke råd til det!" svarede min unge herre.

"Råd?" udbrød hun med stigende heftighed. "Fy dog, – hvad er det for en snak. Jeg har da mine egne penge, ved jeg!"

"De er alle sammen *min* ejendom, min frue, dem har jeg ved mit giftermål fået rådighed over," snerrede han og gik ud af stuen.

Min gamle lord løftede hænderne op mod himlen, derpå gik han og svigerdatteren hen til kaminen efter at have givet mig et vink om at forlade spisesalen. Jeg fandt Henry i hans sædvanlige tilflugtssted ved enden af vort arbejdsbord, som han bearbejdede med sin pennekniv, mens han rynkede panden.

"De skader Dem selv med Deres hårdnakkede tavshed. Det er på tide, sandheden kommer for en dag."

"Å, – sandheden! Hvem bekymrer sig om den her i huset. De tror alle sammen på min skandaløse gerrighed. Jeg en nærig hund," her slog han kniven til hæftet i bordet. "Men jeg skal vise den knægt," råbte han og bandede, "hvem af os, der er mest nærig."

"Dette er ikke gavmildhed, det er kun stolthed."

"Tror De, jeg ingen samvittighed har?" spurgte han.

Jeg troede, han trængte til at hjælpes, og jeg besluttede at gøre det, enten det nu behagede ham eller ej, og aldrig så snart var fru Alison gået op på sit værelse, før jeg gik til hendes dør og bad om foretræde.

Hun viste sig meget forbavset over min adfærd.

"Hvad ønsker De af mig, hr. Mackellar?" sagde hun.

"Gud er mit vidne, frue, at jeg kun sjældent har besværet Dem med mit selskab, men dette piner mig *for* meget, og nu må jeg have luft. Hvor er det muligt, at to mennesker kan være så blinde som fruen og den gamle herre og leve dag ud og dag ind under samme tag som hr. Henry uden at få øjnene op for hans ædle karakter?"

"Hvad skal dette sige? Hvad mener De?" udbrød hun.

"Ved fruen virkelig ikke, hvor hans penge bliver af? Hans formue og Deres, – og de penge, vi skulle have købt vin for?" Jeg vedblev: "De bliver sendt til Paris, til denne mand! Otte tusinde pund har han på syv år fået fra Durrisdeer, og min unge herre er dum nok til at holde sådan noget hemmeligt for sin hustru og fader."

"Otte tusinde pund!" gentog hun. "Det er jo aldeles umuligt, hvor får han dem fra, hvordan kan godset børe en sådan byrde?"

"Gud i Himlen ved, hvor hårdt vi har stridt for at udrede de penge," svarede jeg. "Men summen er otte tusinde pund og nogle shillings. Og hvis De herefter kan anse min unge herre for en gnier, skal dette sikkert være sidste gang, jeg blander mig i den sag."

"De behøver ikke at sige mere, hr. Mackellar," sagde hun. "De har båret Dem aldeles rigtigt ad ved, som De så beskedent siger, at blande Dem i dette. Jeg har meget på min samvittighed. De må vist anse mig for en ligegyldig hustru" (her så hun på mig med et underligt smil) "men jeg skal nok bringe det alt sammen i orden. Stamherren har alle dage været letsindig, men hans hjerte er godt, han er gavmildheden i egen person. Jeg skal selv skrive til ham, – De kan slet ikke tænke Dem, hvor dette smerter mig!"

"Da havde jeg dog håbet, min meddelelse ville have glædet Dem," sagde jeg, for jeg var virkelig rasende over, at hun stadig tænkte på denne stamherre.

"Ja, ja, naturligvis har den glædet mig også."

Samme dag, – jeg skal ikke nægte, at jeg holdt øje, – havde jeg den tilfredsstillelse at se min unge herre komme ud fra sin

hustrus værelse med et ganske usædvanligt ansigt, han var forgrædt, og alligevel strålede hans øjne, som var han i den syvende himmel, så jeg var sikker på, at det var kommet til en forklaring mellem ham og hans hustru, og at hun nu havde gjort ham afbigt. "Nå," tænkte jeg, "der har du da endelig gjort en god gerning."

Om formiddagen, mens jeg sad ved mine bøger, kom Henry sagte bag på mig, greb mig om skuldrene og rystede mig spøgefuldt. "Så har De altså sladret af skole, Mackellar," siger han, og det var den eneste gang, han hentydede til den rolle, jeg i denne sag havde spillet, men hans stemmeklang var mig borgen for, at han var glad og lykkelig ved min indblanding. Og det var desuden ikke alt, hvad den havde udvirket, for da der kort tid efter atter kom bud fra stamherren med nye fordringer, fik han kun brev og ingen penge med tilbage til Paris. I den senere tid havde denne korrespondance påhvilet mig, min unge herre ville ikke sætte pen til papiret, og mine breve var så korte og forretningsmæssige som muligt. Men dette sidste brev blev mig slet ikke vist, forresten har det sagtens ikke været videre lysteligt at læse for stamherren, for denne gang havde Henry sin hustru i ryggen, og jeg lagde mærke til, at den dag, det blev afsendt, så han i høj grad veltilfreds ud.

Nu gik det lidt bedre i familien, skønt man dog ikke kunne kalde tilstanden helt god. Men det var dog forbi med den værste miskendelse, alle var nogenlunde venlige imod hinanden, og min herre og hans hustru kunne godt helt ud have forsonet sig, hvis han ikke havde været så pirrelig og stolt, og hun kunne have ladet være at tænke på en anden, for dette var den egentlige grund til ægtefællernes misstemning. Det er

mærkeligt, hvordan en hemmeligt båren tanke alligevel kan sive ud, og jeg kan ikke begribe, hvorledes det gik til, at vi alle sammen kunne gætte, i hvilken retning hendes følelser gik. Mon ikke enhver skulle have troet, at min meddelelse måtte have kastet hendes afgud i støvet? Jeg mener, der er en djævel i fruentimmerne; efter at hun i så mange år ikke havde set den mand for sine øjne, (og Gud ved, hun havde vist ikke mange blide minder fra den tid, de var sammen), var han hende lige kær; hun havde troet, han var død, og nu fik hun at vide, hvor hjerteløs og begærlig han var, alt det hjalp intet, hun *måtte* stadig gemme den bedste plads i sit hjerte til denne forbandede knægt; det var noget, der var ved at drive mig til raseri. Aldrig har jeg haft noget med kærligheden at skaffe, det er nu en gang en følelse, som ikke tiltaler mig, men denne ufornuft hos min unge herres hustru gjorde, at den indgød mig en formelig afsky. Jeg husker nok, at jeg en gang på den tid fo'r løs på en af pigerne, fordi hun sang en gammel kærlighedsvise, og min pirrelighed opbragte hvert et skørt i huset imod mig, hvilket ikke i mindste måde bekymrede mig, men i høj grad morede min unge herre, der drillede mig tidlig og silde mod den gunst, jeg nød hos det smukke køn. Det er mærkeligt, (for moder var virkelig jordens salt, og tante Dickson, der betalte mine studeringer, var en overlegen dame), men det er en kendsgerning, at jeg aldrig har følg mig tiltrukket af damernes selskab, måske forstod jeg ikke at sætte tilstrækkelig pris på dets behagelighed, måske har min tilbageholdenhed sin grund i, at jeg manglede mod og ikke rigtigt turde vise mig i min fulde glans. Forresten er det så langtfra, at jeg et øjeblik tænker med sorg på denne min ufuldkommenhed; jeg har tværtimod altid

set ulykker og sorger vælte ind over de mænd, der ikke som jeg har været kloge nok til at holde sig fra fruentimmer. Dette indskyder jeg her, fordi jeg nødig vil beskyldes for uretfærdighed imod fru Alison. Desuden kommer den bemærkning ganske på rette sted her ved læsningen af et brev, jeg til min store forundring fik gennem private hænder nogle uger eller så omtrent efter, at der sidste gang var blevet skrevet til stamherren til Ballantrae.

Brev fra oberst Burke til hr. Mackellar:

Troyes
i Champagne
12. juli 1756.

Gode hr. Mackellar!

Det vil upåtvivlelig overraske Dem at modtage et brev fra en Dem næsten ubekendt person, men den gang, jeg havde den fornøjelse at træffe Dem på Durrisdeer, slog det mig, at De trods Deres ungdom var en solid, alvorlig karakter, egenskaber, jeg næst efter ånd og tapperhed sætter højest. Desuden havde jeg stor interesse for den adelige slægt, som De har den ære at tjene, eller rettere, hvis ydmyge og agtede ven, De er; og en samtale, vi to i en tidlig morgentime havde om denne familie, står endnu i dag levende i min erindring.

Forleden var jeg taget til Paris fra den berømte gamle stad, hvor jeg for siden ligger i garnison; jeg greb lejligheden til at spørge min ven, stamherren til B., om Deres ærede navn, som jeg, med skam at

tale om, havde glemt, og da nu lejligheden byder sig til, vil jeg meddele Dem nyt ham angående.

Stamherren til B., om hvem vi hin årle morgen talte, oppebar den gang en meget rundelig pension fra det skotske fond, desuden havde han et kompagni, og snart efter fik han et regiment at kommandere. Min gode hr. Mackellar, denne omstændighed prøver jeg ikke engang på at forklare, lige så lidt som den kendsgerning, at jeg, der red ved prinsens højre side, skulle nøjes med en elendig fane og sendes her hen i en ravnekrog af en provinsby. Jeg, der selv har bevæget mig ved hove, ved fuldtvel, at en ligefrem, åbenhjertig soldat ikke er på sin plads i de omgivelser, jeg *kunne* ikke komme frem ad den vej, forudsat at jeg *ville* nedlade mig på til at prøve på det. Men vor ven har en mærkelig evne til at komme i gunst og opnå hædersbevisninger gennem damer, og hvis rygtet ikke lyver, har han nydt beskyttelse på allerhøjeste steder. Formodentlig har denne beskyttelse pludselig svigtet ham, for da jeg havde den ære at trykke hans hånd, var han netop kommet ud af Bastillen, og skønt han atter havde sin frihed, var både regiment og pension ham blevet frataget. Min bedste hr. Mackellar, De ser herved, at en skikkelig irlænder dog til slutning kommer længst med sin ærlighed, for det er jeg sikker på, at en mand med Deres tænkemåde mener. Nu er jo stamherren en mand, jeg yder den allerhøjeste

grad af beundring, desuden er han min ven, derfor mente jeg at burde sende Dem en lille meddelelse om de ovenstående omstændigheder, for efter min mening er stamherren til B. fortvivlelsen nær. Da jeg så ham, talte han om en tur til Ostindien, (hvorhen jeg selv har begrundet håb om at blive sendt sammen med min berømte landsmand Lally Tallendal) men dertil skulle han bruge en sum penge, han desværre ikke ejede; de kender måske det gamle ord, der siger: det er godt at bygge en guldbro til en flygtende fjende? Jeg håber, De vil forstå, hvad jeg mener, og undertegner mig her med min bedste og ærbødigste hilsen til lord Durrisdeer, hans søn, og den skønne fru Alison, som Deres

meget ærbødige og
forbundne

Francis Burke.

Dette brev bragte jeg straks til min unge herre, der var enig med mig i, at det var kommet en uge for sent. Jeg skrev i største hast til obersten, og bad ham sige til stamherren, at hans næste sendebud ikke skulle komme forgæves til Durrisdeer. Men hvor meget jeg end skyndte mig, var jeg dog ikke i stand til at afvende den overhængende fra. Pilen var fløjet fra strengen – den kunne ingen menneskelig hånd mere standse. Jeg er nær ved at tvivle på Forsynets magt (og endnu mere om en højere vilje), til at forhindre begivenhedernes gang, og det er underligt at tænke på, hvordan vi alle i så lang tid i blindhed havde

arbejdet på at bringe al den rædsel over vort hoved uden et øjeblik at ane, hvad vi gjorde.

Lige fra den dag, oberstens skrivelse kom mig i hænde, havde jeg en lommekikkert på mit værelse; jeg udspurgte så behændigt som muligt fæsterne omkring gården, og da smuglerne slet ikke var videre hemmelighedsfulde, og de var strenge herrer mod bønderne, kunne det ikke volde mig megen vanskelighed at få underretning om deres signaler, så jeg snart vidste, på hvad tid og til hvad time vi omtrent kunne vente bud fra stamherren. Jeg siger, jeg forespurgte mig hos vore fæstere, for med smuglerne, fortvivlede slyngler, der altid gik rundt bevæbnede til tænderne, kunne jeg ikke sætte mig i forbindelse. Her vil jeg tilføje, hvilket senere viste sig at være en uheldig omstændighed, at disse folk ikke kunne tåle mig, de havde ikke alene givet mig et øgenavn, men en aften, da de traf mig på en ensom sti, og de var i ualmindelig lystigt humør, havde de tvunget mig til at danse reel for at more dem. Den måde, de anvendte, var at kaste med deres knive efter mine bare fødder, mens de på samme tid skrålede og skreg: "Bredtå", hvilket var det øgenavn, de havde givet mig, og skønt jeg ikke egentlig blev lemlæste, var jeg dog i høj grad opskræmt, og måtte i flere dage bagefter holde sengen; det var jo en skændsel for Skotland, at sådan noget kunne gå ustraffet hen.

En eftermiddag, den 7. november i samme ulyksalige år, hændtes det, at jeg på en spadseretur opdagede en bavn på Muckleross. Det var egentlig på tide at vende hjem, men jeg havde den dag haft så mange mørke anelser, at jeg måtte trænge mig ud gennem buskadset til en skrænt, som hed Craig Head. Solen var allerede gået ned, men der lå et stærkt lys i vest,

og det viste mig smuglerne, der trampede deres bavn ned på Muckleross, mens luggeren lå ude i bugten med brasede sejl. Det var åbenbart, at hun netop var gået til ankers, men jollen var allerede sat i vandet og roede rask hen imod landingsstedet ved enden af det langstrakte buskads. Og så vidste jeg, at jollen måtte bringe bud til Durrisdeer.

Jeg samlede mit mod, klavrede ned ad skrænten, noget jeg aldrig før havde vovet, og stod skjult mellem buskene, mens jollen lagde til. Kaptajn Crail holdt selv roret, ved hans side sad en passager, og folkene havde dårlig plads, for de var belemret med et halvt dusin vadsække og håndkufferter, både store og små. Men landstigningen gik hurtigt fra hånden, bagagen blev kylet ind, båden roede ud til luggeren, og på strandbredden stod passageren, – en høj, slank, skøn skikkelse, klædt i sort, med en kårde spændt om den usædvanlig smalle midje og en spadserestok i hånden. Som han stod der og vinkede farvel med stokken til Crail, var der i hans bevægelser en ynde og et spotsk anstrøg, der prægede sig dybt i min erindring.

Aldrig så snart var båden borte med mine svorne fjender, før jeg kom lidt til mig selv igen, jeg vovede mig frem af tykningen, og stod igen stille, mit sind var delt mellem forsagthed og en mørk anelse om sandheden. Jeg kunne gerne have stået således den hele nat, hvis ikke den fremmede havde vendt sig om og opdaget mig trods tågen, der begyndte at lægge sig; derpå vinkede han og råbte, at jeg skulle komme nærmere. Det gjorde jeg, med blytungt hjerte.

"Hør, min gode mand," sagde han med engelsk accent, "her er nogle sager, der skal til Durrisdeer."

Nu var jeg nær nok til at tage ham rigtigt i øjesyn; han var meget smuk, mørk, slank, høj, mager, med hurtige, hvasse, sorte øjne, der havde et udtryk, som var manden vant til at give ordrer og parere stød; på den ene kind sad et uklædeligt modermærke, og en stor diamant glimrede på hans hånd; skønt hans hele dragt var ensfarvet sort, var den meget smuk og moderne i snittet, og hans manchetter, der hang ud over de smalle, fine hænder, var af prægtige kniplinger; det forbavsede mig at se ham så fin, når jeg huskede, han lige kom i land fra en smudsig smuglerlugger. Imidlertid undersøgte han også mig, så op og ned ad mig, og derpå smilede han.

"Jeg tør vædde på, gode ven, at jeg kan sige Dem både Deres efternavn og Deres øgenavn. Jeg har kunnet læse af Deres håndskrift, hvordan snittet på Deres klæder absolut måtte være, bedste hr. Mackellar!"

Ved disse ord begyndte jeg at ryste og bæve.

"Å, vær bare ikke bange for mig! Jeg bærer ikke nag til Dem for Deres grumme kedsommelige epistler, og jeg har den skumle plan at drage den størst mulige nytte af Dem. De kan kalde mig hr. Bally, det navn har jeg antaget, eller rettere sagt (her taler jeg jo til den personificerede nøjagtighed) således har jeg tilladt mig at afkorte mit navn. Nå, kom så her, tag det, og det" (her pegede han på to håndkufferter). "Mere kan De sagtens ikke tage på Dem, og resten kan det overmåde godt vente med. Nå, lad os nu ikke spilde tiden, gode Mackellar!"

Hans tonefald var så bydende, at jeg uvilkårligt *måtte* lystre ham, jeg var næsten fra vid og sans! Aldrig så snart havde jeg samlet kufferterne op, før han rask skred foran mig gennem buskettet, hvor nattens skygger allerede samlede sig. Jeg gik

bagefter ham, belæsset, så jeg næppe kunne gå, skønt jeg tilstår, jeg slet ikke tænkte på min byrde, så overvældet var jeg over denne rædselsfulde begivenhed, der bragte mine tanker til at fare om som en væverskyttel.

Pludselig satte jeg kufferterne fra mig.

Han vendte sig om og målte mig med sit hvasse blik.

"Nå?"

"Er De stamherren til Ballantrae?"

"De vil yde mig den retfærdighed, at jeg ikke har forsøgt noget som helst hemmelighedskræmmeri overfor den særdeles kløgtige hr. Mackellar."

"Og hvad i Guds velsignede navn bringer Dem hid? Gå, gå tilbage, hvorfra De kom, endnu er der tid!"

"Mange tak for det gode råd!" siger han. "Det er Deres herre, der har villet have mig herhjem, ikke jeg, men siden han selv har truffet dette valg, han og De, ærede samtidige, så må I bære følgerne! Men vær så venlig at tage fat på mine sager, som De har sat fra Dem på et meget smudsigt sted, og pas den dont, jeg har sat Dem til nu for tiden!"

Det var imidlertid forbi med min lydighed, og jeg gik helt hen til ham.

"Hvis intet kan bevæge Dem," sagde jeg, "skønt under alle omstændigheder ville en kristen og en adelsmand betænke sig på at tage et skridt videre ..."

"Tak for Deres smukke udtalelser," faldt han ind.

"Hvis intet kan afholde Dem fra at gå videre," vedblev jeg, "er der dog formen, som skal iagttages. Vent her ved Deres bagage, så går jeg i forvejen og taler med Deres familie. Deres fader er

en gammel mand, og – og," her stammede jeg, "og der er former, som må iagttages."

"Ganske vist," svarede han, "den gode Mackellar vinder min tro ved nærmere bekendtskab, men hør nu et ord som *ti stille*, De spilder Deres veltalenhed på mig, og *intet*, intet kan hindre mig i at gå den vej, jeg en gang er slået ind på."

"Nå, således! Det er godt! Så får jeg se, hvad her er at gøre."

Og med disse ord tog jeg benene på nakken ad Durrisdeer til. Han greb efter mig og kaldte vredt på mig; så forekom det mig, at jeg hørte ham briste i latter, og jeg er vis på, han løb et par skridt efter mig, derpå betænkte han sig. Et er sikkert, at jeg kun var et par minutter om at nå hjem til den store dør, næsten åndeløs, men ganske alene. Lige op ad trappen fo'r jeg og ind i spisesalen, hvor jeg endelig standsede for at få vejret, men de må have læst, hvad jeg havde at sige, for alle tre rejste sig fra deres sæde og stirrede på mig med vidt opspilede øjne.

"Han er her," brast det af mig.

"Han?" sagde min unge herre.

"Han selv!" gentog jeg.

"Min søn!" råbte den gamle herre. "Å den uforsigtige dreng! Hvorfor kunne han ikke blive der, hvor han var i sikkerhed!"

Ikke et ord kom over fru Alisons læber, heller ikke så jeg på hende, jeg ved ikke selv hvorfor.

"I Guds navn," sagde min unge herre og trak vejret dybt, "hvor er han?"

"I det langstrakte busket!"

"Før mig hen til ham!"

Derefter forlod vi sammen hallen, han og jeg, uden at veksle et eneste ord, og midt i grusgangen så vi stamherren komme

slentrende; han fløjtede en melodi og svingede med sin spadserestok, alt som han nærmede sig til os. Det var endnu lyst nok til at kende ansigtet, om end ikke til at se nøje, hvad udtryk det havde.

"Å, Jakob," siger stamherren, "her kommer Esau tilbage."

"James, James," råbte Henry, "i den almægtige Guds navn, så kald mig ved mit navn! Jeg kan ikke sige, jeg er glad ved at gense dig, men jeg vil dog gerne ønske dig velkommen i vort gamle fædrenehus!"

"I *mit*, eller i *dit* hus?" spørger stamherren. "Hvad er meningen? Nå, men lad os ikke røre ved disse gamle skader. Siden du ikke vil dele med mig i Paris, håber jeg, du ikke har i sinde at nægte din *ældre* broder en plads ved arnen her på Durrisdeer?"

"Dette er ørkesløs snak," svarer den anden. "Du kender fuldt vel din egen stilling og dens magt."

"Det har du aldeles ret i," lød svaret, ledsaget af en skadefro latter, og således mødtes de to brødre uden et håndtryk, uden et venligt ord; stamherren vendte sig om til mig og bad mig hente hans rejsetøj; men jeg så hen til min unge herre, jeg ville have bekræftelse på denne ordre.

"Så længe det behager stamherren at opholde sig her, må jeg bede Dem, Mackellar, betragte hans ønsker og anmodninger, som om De var mine," siger Henry. "Vi gør Dem megen ulejlighed; vil De være så god at give en af *tjenerne* de nødvendige befalinger." Han lagde eftertryk på ordet 'tjenerne'.

Hvis der lå nogen betydning i denne sætning, måtte det vel være en velfortjent tilrettevisning til den fremmede, men så

snedig var denne, at han lod, som om han forstod det ganske anderledes.

Jeg var ikke i stand til at mæle et eneste ord. Selv at kalde på en af folkene oversteg mine kræfter, jeg ville hellere selv udføre befalingen. Derfor gik jeg stille ned i buskettet, mens mit hjerte strømmede over af harme og fortvivlelse. Det var mørkt under træerne, så mørkt, at jeg gik lige frem uden at huske, hvad jeg gik efter, indtil jeg var ved at slå mit skinneben i stykker på kufferterne. Nu lagde jeg mærke til en sær kendsgerning, nemlig, at jeg før bar dem begge to uden stort besvær, mens jeg nu havde nok med den ene og måtte gå tilbage efter den anden, så at velkomsten var overstået, længe før jeg kom ind i spisesalen; familien sad ved aftensbordet og jeg blev dybt såret ved at bemærke, at der ikke var dækket til mig. Jeg havde allerede set stamherren fra én side, nu skulle jeg se ham fra en anden. Han var den første, som bemærkede min indtrædelse og den ærgerlige mine, jeg satte op. Han sprang øjeblikkelig op fra sin stol.

"Jeg tror min sandten, jeg har taget den gode Mackellars plads!" udbrød han. "John, en kuvert til hr. Bally, jeg vil ikke skubbe nogen til side, bordet er stort nok til os alle sammen!"

Jeg stod aldeles fortumlet ved at se ham tage mig ved skuldrene med den venligste mine og leende sætte mig ned på min vante plads, hans hele væsen lyste af spøgefuld velvilje. Og mens John Paul dækkede til ham, gik han hen og lænede sig over sin faders stol, mens han så på den gamle herre, der vendte sig om og mødte sønnens blik med et så kærligt udtryk, at jeg var ved at spørge mig selv, om jeg var ved mine fulde fem, eller om den mand, der nu betragtede sin fader med den ømmeste

sønlige hengivenhed, var den samme, som nys ikke havde haft andet end hån for sin eneste broder.

Og således var han hele tiden. Aldrig et sårende ord hørtes fra hans læber, ikke et hårdt blik sås i hans øjne. Endog den engelske accent var forsvundet, nu var det bredt, venligt skotsk med hjemlige vendinger, og skønt hans væsen var stateligere og finere, end vi var vant til her i Durrisdeer, så havde det stadig et hyggeligt præg, der uvilkårligt bedårede os alle. Mens vi sad ved bordet, drak han et glas med mig på den mest forekommende måde, vendte sig om med spøgende ord til John Paul, klappede sin fader på hånden, fortalte livlige småhistorier fra sine rejser, og mindedes fortiden med kærlighed; og alt, hvad han sagde og gjorde, klædte ham så godt, han var så smuk og fornem i hver bevægelse, at jeg fuldt vel forstod, hvorfor min gamle lord og fru Alison betragtede ham med strålende øjne, mens gamle Johns tårefyldte blikke hang ved ham med den ømmeste hengivenhed.

Straks efter aftensmåltidet trak den unge frue sig tilbage.

"Det plejede du ikke at gøre i gamle dage, Alison!" sagde han.

"Men nu går jeg tidligt til ro," lød hendes svar, der aldeles ikke var overensstemmende med sandheden, "og derfor vil jeg ønske dig godnat, James, og et velkommen hjem, – fra de døde," tilføjede han med lav stemme.

Min stakkels unge herre, der havde siddet tavs og stille ved bordet, blev mere og mere forlegen, han var glad over, at hans hustru gik, men dog kun halvvejs fornøjet, for han tænkte på årsagen til hendes handlemåde; og den inderlighed, der lå i hendes stemmeklang, bragte ham rent ud af sig selv.

Jeg mente, jeg var tilovers nu, og skulle til at liste mig ud, da stamherren opdagede min hensigt.

"Hør, bedste hr. Mackellar," siger han, "dette synes mig at ligne uvenlighed mod mig. De må ikke snige Dem bort, så behandler De den fortabte søn som en fremmed, hvilket må såre mig i mit gamle hjem. Kom nu herhen, sæt Dem ned, og drik nok et i glas med Bally!"

"Ja, vist så Mackellar!" siger den gamle herre, "I to må se at gøre bekendtskab! Jeg har lige nu siddet og fortalt min søn James," hans tone blev ganske glad ved de sidste ord, "hvor stor pris vi alle her sætter på Deres venskab!"

Altså blev jeg siddende indtil min sædvanlige sengetid og vidste næppe, hvad jeg skulle tro om manden, hvis han ikke en gang havde sagt noget, der viste, hvor snedig og ondskabsfuld han var. Dette faldt således, – jeg lader læseren selv dømme. Henry sad lidt tvær, skønt han gjorde sig al mulig umage for at forstille sig i faderens nærværelse. Så springer James op, går over på den anden side af bordet, slår broderen på skulderen.

"Nå, Henry, min egen dreng!" siger han med rigtig bred udtale – således som de vist havde talt, da de var børn – "nu skal du ikke være ked af, at din broder er vendt tilbage. Det er jo dit alt sammen – det er vist nok, – jeg skal intet misunde dig! Men så skal du også unde mig en plads her ved min faders arne."

"Der har James fuldkommen ret," faldt den gamle herre ind, mens han rynkede panden – hvilket var et særsyn. – "Du har været som den ældste søn i lignelsen, – i den gode betydning, – pas nu på, du ikke glemmer dig selv."

"Jeg kommer så let til at bære mig galt ad!" svarer Henry lidt stødt.

"Hvem synes det?" udbrød faderen; denne gang var der lidt harme i tonefaldet. "Du har gjort dig fortjent til både min og din broders taknemmelighed, lad det så være dig nok!"

"Ja, Henry; vi skylder dig stor taknemmelighed, det skal jeg mindst af alle nogensinde glemme," sagde stamherren, og det forekom mig, at min unge herre betragtede ham med et næsten forvildet blik, da han ytrede disse ord.

Den gang, og nu, så mange år efter at al den elendighed skete, måtte jeg ofte stille mig selv fire spørgsmål: Mon denne mand handlede således, tilskyndet af nogen særlig uvilje mod sin broder? Eller var det med tanke på sin egen fordel? Eller af blot og bar grusomhed, som når katten leger med musen? Eller af, hvad han måske selv kaldte kærlighed? Jeg tror, de tre førstnævnte motiver var til stede, men måske de alle udsprang af det sidste. Således kunne hans uvilje mod min unge herre forklare hans afskyelige opførsel, hver gang de var alene; følelsen af egen fordel forklarede hans aldeles forskellige væsen i faderens nærværelse, hans naturlige tilbøjelighed til galanteri bragte ham til at gøre sig umage for at stå sig godt med fru Alison; men jeg kan ikke få den tanke ud af mit hoved, at han havde en djævelsk glæde ved at pine og plage os, som han gjorde det i al den tid, han opholdt sig på Durrisdeer.

Dels fordi jeg åbenlyst stod på min unge herres parti, dels også fordi jeg flere gange, når jeg skrev til Paris, havde tilladt mig at gøre stamherren forestillinger, brugte han også mig til sin djævelske morskab. Når vi var under fire øjne, spottede og drillede han mig, mens han i familiens nærværelse var idel venlig og agtelsesfuld forekommenhed. Dette var ikke alene i og for sig pinefuldt og satte mig stadig i en falsk stilling, men det

rummede en usigelig hån. At han på den måde turde anse mig, som var mit vidnesbyrd aldeles intet værd, det opirrede mig mere, end jeg kan udtrykke. Men hvad var jeg i denne sag? Jeg taler kun om det i forbigående, og fordi det havde til følge, at jeg så meget desto hurtigere fik klarhed over min ulykkelige unge herres martyrdom.

For på ham lå hele byrden! Hvor kunne han svare på offentlig venlighed, når broderen aldrig lod nogen lejlighed ubenyttet til at håne og såre ham, så snart de var to minutter under fire øjne? Han var fordømt til at være mut og tvær.

Hvis han havde været mindre stolt, ville han have talt; skønt ingen havde velsagtens fæstet lid til hans udsagn. Bagtalelsen havde allerede gjort sin virkning, den gamle herre og fru Alison så hver dag, hvad der gik for sig, og de var rede til for domstolene at aflægge ed på stamherrens kærlige, overbærende langmodighed, og på, at Henry var misundelsen og utaknemmeligheden i egen person. Og disse to laster måtte jo især klæde ham ilde, for hvem kunne glemme, at stamherren stadig svævede i livsfare, og at han allerede havde mistet sin elskede, sin titel og sin fædrenearv?

"Henry, har du ikke lyst til at ride en tur med mig?" spurgte stamherren således en dag.

Og Henry, der hele formiddagen var blevet drillet og pint, udbryder: "Nej; jeg vil ikke!"

"Jeg kunne ønske, kære broder, at du var en smule venligere imod mig," lød nu den hyklerske stamherres vemodige svar.

Dette er kun et eksempel mellem hundrede; for sådanne optrin hørte til dagens orden, derfor var det vel intet under, om Henry miskendtes, mens jeg pintes, så jeg var ved at få

galdefeber, ja, så at den blotte erindring om disse dage fylder min sjæl med bitterhed.

Aldrig har noget menneske kunnet bære sig mere djævelsk ad end stamherren, hans plan var så snedig, men tillige så simpel og så sikker. Og dog *kan* jeg ikke lade være at tro, at fru Alison kunne og burde have gennemskuet den, hun var dog den, der skulle kende sin mand bedst, og efter så mange års samliv skulle hun have været i besiddelse af hans udelte fortrolighed. Og nu den gamle lord? Burde ikke en så klog mand, hvis iagttagelsesevne var så mærkelig i alle andre henseender, burde han ikke have set klart i dette tilfælde? Men man skulle tro, han var slået med blindhed. Vel er det sandt, at bedrageriet udførtes af en mester, og måtte føre en engel bag lyset! Desforuden har jeg undertiden set, og fru Alison er et sørgeligt eksempel på dette, at ingen kan stå hinanden så fjernt som netop ægtefolk, der ikke forstår hinanden til fulde, og som derfor er så fremmede, som talte de hver sit sprog. Hertil kom, at disse to mennesker, min unge herre og hans hustru, begge var forblindede af en gammel, rodfæstet, mægtig følelse; når man endelig hertil føjer, at vi alle sammen troede, stamherrens liv var i fare (*troede*, siger jeg, som man snart vil høre hvorfor), kunne det synes så meget mere hjerteløst at være uvenlig mod én, der i morgen den dag måske skulle rives bort fra dem, han holdt af.

Det var i denne periode, at det ret blev mig klart, hvilken magt der ligger i et fint væsen og formfulde manerer, og dette bragte mig til at sørge over min mangel på verden. Min unge herre havde en ædel, høj sjæl, når han kom i bevægelse; når et eller andet vigtigt forefaldt, viste han altid både værdighed og

klogskab, men i det daglige liv (det kan ikke nægtes), var hans væsen ikke altid indtagende. Derimod gjorde hans broder aldrig en bevægelse, som ikke var fuldendt yndefuld; så det så ud, det *måtte* se ud for alle, som om stamherrens udsøgte finhed var et udtryk for et ædelt sind, mens min stakkels Henrys tunge bevægelser var et bevis på, hvor materiel og hverdagsagtig han var i et og alt – og hvad som værre var, jo mere stamherren pinte og opirrede sin broder, jo stivere og mere tvær blev denne, og jo friere og mere munter og mere indtagende og smilende blev den djævel, der fandt sin fryd i Henrys lidelser, hvis årsag kun han kendte.

Stamherren havde for vane at benytte sig af den ængstelse, vi alle følte ved tanken om den fare, han som jakobitisk flygtning svævede i. Han talte om det til de to, der elskede ham, i en spøgende tone og med et vemodigt smil, der gjorde ham aldeles uimodståelig. Og under fire øjne brugte han denne (formodede) kendsgerning som et våben, der sjældent fejlede. Jeg mindes, at han en dag lagde fingeren på det firkantede hul i våbenskjoldet og sagde: "Her var det, den heldige guinea fløj ud, Jakob." Og da Henry kun svarede med et mørkt blik, vedblev spotteren: "Å, du behøver ikke at se så indædt arrigt på mig, min gode flue, du kan jo så nemt blive din edderkop kvit! Hvor længe vil det vare? Hvor længe vil jeg være om at få dig drevet så vidt, at du angriber mig, du kære, pligtopfyldende broder. Det er en af de ting, der morer mig her i dette kedsommelige hul. Eksperimenter har jeg altid holdt af!" Henry stirrede stadig på ham med et halvvejs fortvivlet udtryk, men han blev dødbleg, indtil stamherren til sidst brød ud i en munter latter, klappede ham på skuldrene og kaldte ham "en knarvorn hund". Da

broderen rørte ved ham, sprang han til side med en mine, der så farlig ud, og jeg tror, at stamherren havde samme indtryk, for det forekom mig, at der kom et forbavset glimt i de sorte hastige øjne, og jeg mindes ikke senere at have set ham lægge hånd på min unge herre. Men skønt han idelig spøgte med sin farlige stilling, var det mig påfaldende, hvor uforsigtigt han på samme tid bar sig ad, og jeg begyndte at tro regeringen, der havde sat en pris på hans hoved, måtte være faldet i søvn, hvilket gav mig stor lyst til at give rette vedkommende et lille hemmeligt vink, men to omstændigheder holdt mig tilbage: for det første, at stamherren så ville ende sit liv på en ærefuld måde som en martyr for en god sag, og at han da ville blive kanoniseret for tid og evighed både i sin faders og i fru Alisons tanker, dernæst var jeg bange for på nogen måde at kaste skyggen af en mistanke på min unge herre. Og imens gik vor fjende ud og ind på den mest ugenerte måde, så jeg anså det for rent umuligt, at hans ophold på Durrisdeer kunne forblive en hemmelighed. Af alle den mængde ligegyldige personer, der erfarede hans tilbagekomst, var der altså ikke en eneste, der var begærlig efter den udlovede pengesum, og denne menneskenes dyd ærgrede mig i dette tilfælde; stamherren red rundt i egnen, meget mere velkommen end Henry, og i gamle dage havde James ikke just været afholdt eller mere sikker for smuglerne end f.eks. jeg selv.

Forresten havde han dog haft en ubehagelighed, og det skal jeg nu berette om, da den havde de alvorligste følger. Læseren kan sagtens ikke have glemt Jessie Broun; hun havde meget samkvem med smuglerne, selv kaptajn Crail var en af hendes gode bekendte, og hun var blandt de første, der fik nys om hr.

Ballys hjemkomst. Jeg mener, hun for længe siden havde glemt de følelser, hun engang havde næret for stamherren, men hun havde nu engang vænnet sig til at knytte sit navn til hans, det var blevet hendes glansrolle, så da han kom hjem, mente hun vel, hun skyldte sig selv at postere sig alle vegne, hvor der var en mulighed for at træffe den fordums elskede. Stamherren kunne ingen steder gå, uden at hun lå i baghold efter ham, hun var en fæl person at se til nu, meget sjældent ædru, hun skreg og råbte efter "sin egen dreng" og "sin flinke knøs", citerede folkeviser, ja, rygtet gik, at hun endog havde prøvet på at "græde ved hans barm". Jeg må tilstå, jeg gned mine hænder, det fornøjede mig, at han, der pinte og plagede os andre også havde fundet sin plageånd; og han var aldeles ikke én, der tålte noget som helst. Der forefaldt nok løjerlige optrin i lystanlægget omkring Durrisdeer: det siges, at han en gang løftede sin stok mod Jessie, som greb til sit gamle våben, sten. Vist er det, at stamherren anmodede sin ven kaptajn Crail om at slå hjernekisten itu på det fruentimmer, og at kaptajnen med en vis heftighed afslog denne anmodning. Jessie gik til sidst af med sejren. Der blev skrabet en sum penge sammen, den stolte adelsmand tilstod hende et møde, hvor han måtte tåle, at hun græd og hulkede og kyssede "sin egen dreng", og så fik hun et beværtningssted ad Solwaykanten til – nu har jeg glemt hvor, – og det eneste jeg har hørt om hende og hendes forretning er, at den og hun aldeles ikke søges af noget godt selskab.

Men dette er at skride for hastigt frem i tiden.

Da Jessie i nogen tid havde listet om efter stamherrer, kommer denne en dag ind i mit kontor og med lidt mere

høflighed, end jeg var vant til, når vi var alene, sagde han til mig:

"Hør, Mackellar, der er en helvedes tøs som tidligt og silde render og støver om efter mig. Jeg kan dårligt personligt skride ind, derfor henvender jeg mig til Dem. Gør mig den tjeneste at få den kedsommelige sag ordnet. Folkene må have strenge ordrer til at jage hende fra gårdens enemærker, hver gang hun antræffes der."

"Hr. Bally," svarede jeg og rystede en smule, "De kan selv gå Deres smudsige ærinder!"

Ikke et ord svarede han, men gik ud af kontoret. Lidt efter kom min unge herre.

"Nu er det snart for galt," udbrød han, "det lader til, at selv De, Mackellar, skal være med til at øge min elendighed. Hr. Bally siger, De har været uforskammet imod ham."

"Med Deres tilladelse," sagde jeg, "så er det *ham*, der har været uforskammet mod mig, og oven i købet *meget* uforskammet. Men jeg har måske glemt Dem, da jeg lod mig henrive til at svare ham, som jeg gjorde, og hvis De vil, min kære unge herre, skal jeg prøve at gøre min uret god, i fald De da synes, jeg har uret. For jeg er rede til blindt hen at lystre Dem, selv om De befaler mig, hvad jeg selv måtte anse for synd! Gud forlade mig det!" Og så meddelte jeg ham, hvad der var forefaldet mellem mig og hr. Bally.

Henry smilede, aldrig har jeg set barskere smil i mine levedage.

"De har båret Dem ad, som De skulle og burde, Mackellar! Han 'skal få lov at drikke sin Jessie ud til bærmen!" I dette øjeblik så han broderen spadsere udenfor, han åbnede vinduet,

kaldte på "hr. Bally" og bad ham komme op på kontoret i forretningsanliggender.

"James," sagde han så, da vor plageånd havde fået døren lukket efter sig og nu så triumferende på mig i forventning om den tilrettevisning, jeg i hans nærværelse skulle have. "James, du har beklaget dig over hr. Mackellar. Nu har han forklaret mig sagens rette sammenhæng. Jeg behøver næppe at meddele dig, at jeg tror *ham* ubetinget, selv om hans udsagn går stik imod dit. Nu, vi er alene, er forstillelse overflødig, og jeg vil benytte mig af den talefrihed, du selv i så fuldt mål anvender. Mackellar er en mand, jeg i høj grad værdsætter, og du må, så længe du er her i huset, se til at undgå sammenstød med en hædersmand, som jeg under ingen omstændigheder vil skilles fra! Angående den anmodning, du nylig har rettet til ham, da må du selv redde dig ud af de ubehageligheder, som din grusomhed og din letsindighed har skaffet dig på halsen, og ingen af *mine* folk skal få lov at modtage befalinger, som dem, du har omtalt til hr. Mackellar!"

"Du mener vel ingen af 'min faders folk'," siger stamherren.

"Ja, vær så artig, henvend dig til fader om den sag, det står dig frit for!" svarer min unge herre. Hr. Bally bliver hvid som et lagen. Han pegede på mig:

"Jeg forlanger, at den mand afskediges!"

"Det har jeg allerede svaret på," siger Henry.

"Så skal du komme til at betale din ihærdighed dyrt!" bryder stamherren ud.

"Å," svarer Henry, "jeg har allerede betalt den ulykke at have en slet broder, så dyrt, at jeg er hævet over enhver frygt. Der er intet sted, hvor du nu kan ramme mig!"

"Jeg skal vise dig, at du der tager fejl!" Og med disse ord gik han ud af kontoret.

"Hvad mon han nu vil finde på, Mackellar?" råbte min ulykkelige, unge herre.

"Lad mig rejse!" sagde jeg, "min kære herre, lad mig rejse! Hvis jeg bliver, vil der begynde nye lidelser for Dem!"

"Kan De da nænne, at jeg skal være ganske alene?" svarede han.

Ikke længe lod stamherren os blive i uvished med hensyn til sine nye angrebsplaner. Indtil denne dag havde hr. Bally været meget forsigtig overfor fru Alison, han havde omhyggeligt undgået at være ene med hende; den gang mente jeg, det var af en vis følelse for det passende, men nu tror jeg, det var snedighed fra først til sidst. De havde så at sige kun set hinanden ved måltiderne, og da opførte han sig broderligt og kærligt. Indtil denne time må man indrømme, at han så godt som slet ikke havde stillet sig imellem broderen og hans hustru, undtagen, at han manøvrerede med stor kløgt for at sætte sig rigtig fast i fru Alisons gunst. Men nu fik piben en ganske anden lyd; var det alene for at hævne sig på min unge herre, eller kedede han sig på Durrisdeer og gjorde, hvad han kunne for at skaffe sig tidsfordriv, det kan kun Satan selv sige!

Et er sikkert, nu begyndte han at belejre den unge frue, og han var så snild, så behændig, at hun vist intet mærkede, og hendes mand ikke med grund kunne skride ind, men i tavshed måtte se til. Første gang, jeg så, hvad hr. Bally nu førte i sit skjold, var en dag, da tilfældet ledte samtalen over på de landflygtige i Frankrig, og derefter på de sange, som de plejede at synge.

"Der er én især," siger stamherren, "én, som altid har synes mig i høj grad rørende. I sig selv er det et rent primitivt digt, og dog har det, sagtens på grund af min særstilling, altid fundet vej lige til mit hjerte. Det er den landflygtige kæreste, som synger, og det er måske ikke så meget det, hun virkelig tænker, som det, den elendige ensomme stakkel håber, hun skal tænke, mens han er så langt borte fra alle dem, han elsker, der griber mig." Her sukkede hr. Bally: "Jeg kan forsikre for, at man må røres, når sådan en flok simple soldater istemmer den sang, og tårerne, der løber ned over de barkede kinder, vidner om, at den kommer fra et overstrømmende hjerte. Den lyder således, fader," siger han og henvender sig særligt til den gamle herre, naturligvis af snedighed, "og hvis jeg ikke synger den til ende, må du tro, at det er det almindelige blandt os landflygtige." Og nu istemmede han den melodi, oberst Burke hin morgen havde fløjtet. Men denne gang fik jeg ordene med, der ganske vist var simple og enfoldige, som en stakkels pige kan tale, når hun længes efter sin kæreste, men som i al deres landlighed var meget gribende; især således som stamherren sang dem. Han havde en meget smuk stemme, men hans foredrag var aldeles uovertræffeligt. Jeg har hørt store skuespillere i Edinburgh, store kunstnere, som spillede, så der ikke i hele teatret var et øje tørt, men noget så vidunderligt som den måde, han sang denne lille folkevise på, har jeg aldrig hørt. Man skulle tro, stemmen svigtede ham, så betvang han sin bevægelse og gik videre, det var, som ord og melodi ene og alene var et udtryk for følelser, der næsten overvældede ham, det var, som sang han om sit eget hjerte, om sin egen fortid, og som om han henvendte sig til fordums trolovede, fru Alison. Og hvad som mere var, det hele

skete så behændigt, med iagttagelse af alle mulige former, kom så naturligt, at ingen skulle kunne beskylde ham for at fremvise sine følelser, nej, tværtimod gjorde han alt muligt for at beherske dem, og stræbte næsten over evne efter at være rolig. Da han tarv, sad vi alle en stund stille – han havde med vilje valgt tusmørket til denne komedie, vi kunne ikke ret skelne hinandens ansigter, men vi vovede knap at trække vejret, kun den gamle herre rømmede sig en gang. Den første, der kom til sig selv, var sangeren, han rejste sig pludselig op og gav sig til at vandre op og ned i den fjerneste del af hallen, min unge herres sædvanlige plads. Vi skulle sagtens formode, at han således undertrykte resten af sin sindsbevægelse, for lidt efter kom han hen til os andre og udbredte sig over irlændernes natur, der ofte bliver så miskendt, og nu talte han med sin sædvanlige stemmeklang, så da lysene blev bragt ind, var vi alle rolige. Men selv da forekom det mig, at fru Alisons kinder var en afskygning blegere, end de plejede at være, og desuden gik hun straks efter op på sit værelse.

Den næste ting, der slog mig, var det venskab, som denne djævel sluttede med den uskyldige lille frøken Katharine, så de nu spadserede sammen hånd i hånd, eller hun sad på hans skød, og de legede som et par børn. Som alle hans djævelske manøvrer virkede også denne på flere måder. Det var det sidste stød for min unge herre at måtte være vidne til, hvorledes hans eget barns sind vendtes mod ham, dette gjorde ham hård og uretfærdig mod den uskyldige lille pige, bragte ham til at stå endnu et trin lavere i sin hustrus agtelse og dannede endelig et forbindelsesled mellem hende og stamherren, et bånd, der med hver dag smeltede den tidligere tilbageholdenhed. Nu

spadserede de sammen i det langstrakte busket, sad og talte sammen på udsigtsbænken og viste hinanden alle mulige andre velvilligheder. Jeg er overbevist om, at fru Alison var en hæderlig kvinde, at hendes samvittighed var, som den burde, men at hun måske ikke rigtig ville se til bunds i sit eget hjerte. For ellers måtte hun dog have opdaget, at hendes følelser for stamherren var ikke helt ud søsterlige, men af en lidt varmere natur. Hendes stemme fik en fuldere klang, og hendes øjne en blidere glans, hun var mildere og venligere mod os alle, selv mod sin mand, end hun nogensinde før havde været, mig syntes, hendes hele væsen åndede en sælsom vemodig lykke.

Og hvilken pine og kval var det ikke for min unge herre at gå og se på dette! Men dog skulle denne omstændighed bringe os befrielse, som nu skal berettes.

Hensigten med stamherrens ophold i Durrisdeer var ikke af en særlig ædel art, hvad han så end gjorde for at besmykke den; det var simpelthen for at presse penge ud af broderen, at han var kommet hjem, "til sine fædres arne", som han udtrykte sig i rørte øjeblikke. Han havde den plan at drage til fransk Ostindien, som obersten skrev i sit brev, og det var de nødvendige rejsepenge, han ville have. Denne sum var så stor, at det for resten af familien betød ruin at få den udredet, men den gamle herre var så fortryllet og så forblindet, at han gjorde sit yderste for at bringe sin yngre søn til at føje stamherren og give ham, hvad han fordrede. Familien var nu så lidet talrig, (der var kun faderen og de to sønner, som bar navnet Durie) at vi kunne ophæve fideikommiset og sælge en del af stamgodset. Og lidt efter lidt ved overtalelse og ved tvang fik de min unge herres samtykke til dette. Aldrig ville han have handlet således,

hvis han ikke havde været fortvivlelsen nær. Men han havde kun ét ønske, kun én tanke: at blive denne djævel kvit, og for at nå det mål, var han rede til at bryde slægtens traditioner og krænke sine egne helligste følelser. Og selv nu, selv midt i sin egen elendighed solgte han sit samtykke dyrt, talte rent ud til sin fader og viste ham, hvad det var for en skændig handling, man drev ham til.

"Vil du være så god at bemærke," sagde han, "at her begås uretfærdighed mod min søn – hvis jeg nogensinde får en arving til navnet."

"Ja, men det er der jo kun liden udsigt til," lød den gamle herres svar.

"Det ved Himlen!" udbrød Henry, "og i betragtning af den fortvivlede falske stilling, jeg er så ulykkelig at befinde mig i, i betragtning af den lydighed, jeg skylder dig, fader, vil jeg da underskrive dette papir. Men først vil jeg sige én ting: jeg er blevet drevet til dette på den mest hensynsløse måde, og når du atter føler dig fristet til at drage sammenligninger mellem dine to sønner, vil jeg bede dig mindes, hvorledes jeg har handlet, og hvad han har gjort. Vis mig din tro af dine gerninger!"

Min gamle herre var i høj grad forlegen, selv i hans rynkede kinder kom der en varmere farve.

"Jeg synes, du kunne vælge et heldigere øjeblik til at fremføre dine klager, Henry," sagde han endelig, "for på denne måde forringer du din egen fortjeneste og gør din gavmildhed mindre rosværdig."

"Å, fader, forstå mig dog; dette gør jeg ikke i mindste måde for *hans* skyld, men alene af lydighed mod dig."

"Når her er fremmede til stede ..." begyndte den gamle lord.

"Her er ingen andre end Mackellar," faldt Henry ind, "og han er min ven. Og da du, fader, ikke i hans nærværelse afholder dig fra at dadle min opførsel, så kan han også høre på, at jeg – hvad sjældent sker – tager til genmæle – og forsvarer mig."

Jeg tror, den gamle herre var på nippet til at lade hele sagen gå tilbage, men stamherren var på sin post.

"Å, min egen Henry!" brød han ud i en bevæget tone, "du er og bliver den bedste af os! Den hårde skal gemmer den søde kerne! Give til Gud, jeg blot lignede dig!"

Yndlingssønnens ædle ord gjorde udslaget hos faderen, han tøvede ikke mere, dokumentet blev underskrevet.

Så snart som muligt blev godset solgt fra Ochterland – naturligvis langt under den virkelige værdi; pengene blev udbetalt til vor blodsuger, der straks ekspederede dem afsted til Frankrig, nu havde han nået sit mål – hans lommer struttede af vort guld, og alligevel opfyldte han ikke den eneste betingelse, vi havde stillet, alligevel tøvede han med at befri os for sin nærværelse, alligevel nølede han med at forlade Durrisdeer. Enten det nu var, at tiden til hans indiske ekspedition endnu ikke var for hånden, eller han havde noget i sinde med fru Alison, eller han havde ordrer fra regeringen, det kan ingen sige. Men at han blev, det er vist nok, han blev i dage og uger.

Mærk vel, jeg siger: han havde måske ordrer fra regeringen. For det var omtrent ved denne tid, vi fik nys om mandens alt andet end noble hemmelighed.

Første gang hørte jeg det fra en af fæsterne, som gjorde bemærkninger over stamherrens lange ophold på gården og over den uantastede sikkerhed, han den nød; denne fæster var

selv tilhænger af Stuarterne; hans søn var faldet ved Culloden, det gjorde ham måske klartseende.

"En ting kan jeg ikke forstå eller begribe," sagde han, "og det er, hvordan stamherren kom til Cockermouth."

"Til Cockermouth!" gentog jeg, og med det samme mindedes jeg min egen forundring hin dag, da jeg første gang så stamherren stå på strandbredden, så fin og fiks trods den lange sørejse ombord på en smudsig smuglerlugger.

"Ja, vist så," vedblev manden, "der tog kaptajn Crail ham ombord. Troede De, han kom direkte fra Frankrig? Nå – det troede vi andre for den sags skyld også."

Denne ubetydelige omstændighed løb mig en smule om i hovedet; jeg meddelte den til min unge herre.

"Dette ser højst mærkeligt ud!" ytrede jeg.

"Å, hvad magt ligger der på, hvorledes han er kommet, når vi ikke kan blive fri for ham," jamrede Henry.

"Ja, men tænk dog nu lidt efter! Smager det ikke af lidt maskepi med regeringen? De ved jo selv, at vi mange gange har undret os over dens ubegribelige langmodighed overfor denne mand."

"Stop!" sagde Henry, "lad mig overveje det lidt."

Og mens han tænkte, kom der igen det samme grusomme smil på hans ansigt, det smil, som fik ham til at ligne stamherren lidt. "Lad mig få lidt papir." Og uden at sige et ord mere om denne sag satte han sig ned og skrev til en af sine bekendte; her nævner jeg ingen unødvendige navne, men det var en højtstående mand. Dette brev blev betroet til den eneste, vi kunne forlade os på, til Macconochie, og den gamle fyr red skrapt, for han kom tilbage med svaret, før jeg i min

utålmodighed havde vovet at vente ham. Da min unge herre havde læst det, krusede det grusomme smil atter på hans læber.

"Det er endnu den største tjeneste, De har gjort mig, Mackellar," siger han, "med dette kan jeg give ham et ordentligt stød. Læg mærke til os ved bordet i dag!"

Ved middagsbordet foreslog min unge herre sin broder en ridetur på en meget befaret vej, og – som Henry ventede – gjorde den gamle lord indvendinger og mente, at sønnen ikke unyttigt skulle udsætte sig for fare.

"Å," sagde Henry henkastet, "du behøver ikke at spille komedie med mig, fader; jeg kender hemmeligheden lige så vel som du."

"Hemmeligheden," siger faderen, "hvad er det, du mener, Henry? Jeg giver dig mit æresord på, at jeg ikke kender nogen hemmelighed, som du er uvidende om!"

Stamherren skiftede farve, denne gang havde vi truffet et ømt sted.

"Hvad for noget?" udbryder Henry og vender sig med den største forbavselse om mod broderen. "Du er min tro en mand, man kan stole på; du tjener dit herskab mere trofast, end jeg ville gøre; for jeg havde ikke skjult for min gamle fader, at jeg var uden fare her i landet!"

"Hvad er det, du står og væver om? Jeg tåler ikke, mine private sager bringes til offentlig diskussion! Ti straks stille!" råber nu stamherren heftigt, og efter min mening var det noget nær det dummeste, han kunne have gjort; her handlede han mere som et barn end som den snedige mand, han ellers var.

"Der ventes ikke et sådant overmål af diskretion på højere steder, det kan jeg da berolige dig med," vedblev Henry, "hør,

hvad en af mine formående bekendte her skriver: 'Naturligvis er det bedst, både for regeringen og for vedkommende, at han vedbliver at gå under sit fingerede navn – Bally, og at han er noget forsigtig i sin optræden; men ingen har selvfølgelig ment, at selve familien skulle forblive i den ængstelse og spænding, De med så megen følelse udmaler, og det er mig en stor glæde herved at kunne gøre ende på al frygt. Hr. Bally er i Storbritannien lige så sikker som De og jeg'."

"Er dette muligt!" udråber den gamle herre og ser på sin ældste søn med et både forbavset og mistænksomt blik.

"Min kære fader," lyder svaret, der nu gives i en temmelig behersket tone. "Jeg er overvældet af glæde ved at få min tunge løst. Mine egne instrukser, som jeg har fået direkte fra London, lød ganske anderledes, deri påbødes der mig tavshed overfor alle uden undtagelse, ja, der omtales endda, at *du* ikke engang må vide, jeg er benådet! Det kan jeg bevise med sort på hvidt, når du ønsker; med mindre jeg skulle have revet det brev i stykker. De har skiftet sind meget hurtigt, lader det til, for hele sagen er så nylig blevet ordnet, eller Henrys korrespondent har måske snarere misforstået denne side, som han har misforstået flere andre punkter. Når jeg skal være ærlig," vedblev han i en noget lettere tone, "har jeg betragtet denne uventede nåde mod en oprører som et resultat af din forbøn, kære fader, og anmodningen med hensyn til hemmelighedens bevarelse som et ønske fra dig om at holde din mellemkomst skjult. Derfor var jeg så meget ivrigere i at lystre ordre. Nu står det tilbage at gætte, hvorledes en så bekendt forbryder har fået tilgivelse, for jeg mener, din søn er hævet over den mistanke, som Henrys brevskriver antyder. Jeg har endnu aldrig hørt, at en Durie har

været vendekåbe eller har ladet sig bruge som spion!" lagde han til og kastede hovedet tilbage.

Således reddede han sig ud af vanskeligheden og flød atter ovenpå, men han havde dog begået et fejlgreb, og dette undslap ikke min unge herres opmærksomhed. Han begyndte også at blive snedig i kampen med denne snu djævel.

"Sagde du, den sag var *nylig* bragt i orden?" spurgte han.

"Det er den!" lød svaret meget bestemt, mens der i de sorte øjne kom et uroligt glimt.

"Så meget nylig?" gentager Henry, som om han ikke rigtigt forstod gangen i det hele; og med disse ord foldede han igen brevet ud og så i det.

I hele brevet fandtes ingen datoer, men det kunne stamherren jo ikke vide.

"Ja, for mig kom det jo ikke for tidligt," siger han med en sagte latter, og ved lyden af denne latter, der klang som en sprukken klokke, så den gamle herre over bordet på sin ældste søn, og jeg bemærkede, at hans læber bævede.

"Nej," svarede Henry, "det forstår jeg overmåde godt, men dine ord var mig påfaldende. Du sagde, det var sket for så kort tid siden."

Og her havde vi det allerbedste bevis på den sejr, vi havde vundet, og på den gamle herres utilgivelige overbærenhed mod yndlingssønnen, for nu måtte han lægge sig imellem for at redde ham ud at denne knibe.

"Min gode Henry," sagde han med en hastighed, der var mig yderst pinlig at høre på. "Lad os ikke strides om den slags ubetydeligheder. Vi er alle sammen glade over den nåde, der er

din broder bevist, og som taknemmelige undersåtter kan vi ikke undlade at drikke vor allernådigste konges skål!"

Således slap stamherren helskindet ud af denne historie, der kunne være blevet højst ubehagelig for ham, men han havde alligevel fået et ordentligt hib, og den dødsfare, der gjorde ham så interessant, var nu forsvundet for bestandig. Min gamle herre vidste nu, selv om han ikke ville tilstå det, at hans søn var spion for den engelske regering, og fru Alison (hvordan hun end ville forklare den historie) var blevet synligt kølig imod sin romanhelt. Således går det selv med det bedst anlagte bedrageri, der er altid et eller andet svagt sted; når man blot kan finde det, falder alt fra hinanden, og hvis vi ikke på denne måde havde væltet afguden ned af piedestalen, ved ingen, hvorledes det var gået fru Alison, da ulykken ramte os.

Og dog så det den gang ud, som om vi intet havde udrettet. En dags tid eller to efter havde han visket hele denne kedsommelige historie af og stod i så høj gunst som nogensinde før, i det mindste tilsyneladende. Den gamle herre var aldeles urimelig af ufornuftig kærlighed til den ældste søn; eller kunne det egentlig kaldes kærlighed, som jo dog er en aktiv følelse? Det var en art sløv, alt tilgivende svaghed, der flød fra hans hjerte som alderdomstårer. Med min unge frue var det helt anderledes, og kun Gud i Himlen ved, hvad han fandt på at sige hende til sin undskyldning, men noget må han have sagt, det skulle ikke undre mig, om han ikke netop i denne sag har udfundet en eller anden måde, der vendte det hele til hans egen forherligelse; for efter nogen tids kulde så det ud, som om venskabet mellem ham og fruen var blevet endnu varmere end nogensinde før. De var bestandig sammen. Jeg vil nødig kaste

en skygge over min ulykkelige unge frue, men højst ubetænksomt handlede hun, det må jeg sige; hun levede, om jeg kan udtrykke mig således, tæt på ilden, og ét er ganske vist og tilforladelig: min herre så det og var enig med mig i, at hun var uforsigtig. I hele dage sad han i sit værelse, den ulykkelige mand, sad som et sligt fortvivlelsens billede, at jeg ikke en gang vovede at henvende et ord til ham; dog tror jeg, det var ham en lille trøst at være i min nærhed, han kendte min medfølelse, vidste, at hos mig fandt han forståelse. Til andre tider samtalede vi, men det var en sælsom tale, vi førte, aldrig nævnede vi et navn eller hentydede til kendsgerninger eller begivenheder, men vi forstod hinanden, for vore tanker mødtes uafladeligt, drejede sig altid om det samme emne. En sælsom kunst er det, i timevis at tale om noget eller nogen, hvis navn aldrig udtales. Det faldt mig undertiden ind, at stamherren vist på samme måde gjorde kur til fruen den hele udslagne dag, (for det gjorde han, og temmelig åbenlyst!) uden nogensinde at skræmme hende ud af hendes tankeløshed eller lukke hendes øjne op.

For at vise, til hvilken yderlighed Henry var drevet, vil jeg anføre et par af hans udtalelser, der ytredes, – å Gud, den dato har jeg let ved at huske, – den 26. februar 1757, det var meget hårdt vejr, koldt som i den strengeste vintertid: stille frost, bidende kulde, alting oversået med rim og sne, lav grå himmel, sort sø, der lå stille, som var den af sten. Henry sad lige ved ilden og talte om, hvorvidt "et menneske" kunne "gøre det og det", om "man burde skride ind," og den slags vage sætninger, som vi begge vidste, hvor vi skulle henføre. Jeg stod netop og så ud af vinduet, da de gik forbi nede i anlægget, stamherren,

fruen og den lille frøken; han talte tæt ved hendes øre, det så ud, som var det en rigtig djævel, han hviskede hende i øret, mens barnet glad og muntert løb fra og til parret, og moderen tankefuldt slog øjnene ned, som lyttede hun med hele sin sjæl til fristerens lokkende tale. Nu brød jeg tavsheden.

"I Deres sted," siger jeg, "talte jeg rent ud af posen med den gamle herre."

"Mackellar, Mackellar," svarer han, "du ser ikke, hvad der aldeles magtstjæler mig. En sådan ussel lavhed *kan* jeg ikke forebringe min fader, min fader mindst af alle, han ville blive så vred, at han aldrig ville tilgive mig det! og desuden, jeg ved jo fuldt vel, hvor min svaghed er," vedblev han, "jeg ved jo, at jeg ikke er i stand til at vække kærlighed hos nogen. De er taknemmelige, mod mig, det siger de i det mindste, og det er en smuk rigdom, jeg der får! Men i ingens tanker og sind bor jeg, de tænker ikke på mig, de tænker ikke for mig, der er min ubodelige ulykke!" Han sprang op og trådte ilden ned.

"Men noget må der gøres her, Mackellar, noget må der findes på!" sagde han og vendte hovedet om mod mig. "Himlen ved, jeg er tålmodig, ja, ligefrem langmodig kan man vist sige; alt for tålmodig, måske! Jeg begynder at ringeagte mig selv. Men aldrig har et menneske været omspundet af sådanne vanskeligheder!"

Her satte han sig ned og faldt hen i mørke tanker.

"Nå, kære herre," sagde jeg, "tab ikke modet. Han løber nok linen ud en af de første dage."

"Nu er jeg kommet langt forbi al mulig harme!" siger han, og det syntes mig så lidet at passe til den øvrige samtale, at jeg tav stille og lod ham sidde.

5. Udførlig beretning om alt, hvad der hændte natten til den 27. februar 1757

Om aftenen den omtalte dag var stamherren redet ud og blev borte den største del af den næste dag, den skæbnesvangre 27. februar; men hvor han var henne, det bekymrede vi os først om næste dag. Hvis vi havde gjort det, kunne meget – ja alt måske, have været anderledes. Men da alle vore handlinger skete næsten i blinde eller i blind uvidenhed og skal dømmes således, vil jeg her berette disse begivenheder, som de den gang skete, og under det lys, vi da betragtede dem i; alt, hvad jeg siden kom under vejr med, vil jeg meddele på rette tid og sted. Nu kommer jeg nemlig til et af de mørkeste steder i min beretning og må bede mine læsere om at betragte min stakkels herre med overbærenhed.

Hele den 27. varede den klingrende frost ved, en kulde, der tog vejret fra en; folk travede om som rygende skorstene, den store kamin i hallen var propfuld af favnestykker, og nogle stakkels små fugle belejrede vinduerne eller trippede rent fortvivlede om på det frosne snetæppe. Hen imod middag kom solen lidt frem og skinnede på et skønt vinterlandskab med hvide høje og skove, mens Crails lugger lå derude på den sortegrå sø, og røgen steg lige lodret op af hver en hytte i omegnen. Med natten lagde der sig en dis over alt; det var en iskold, sælsom nat, svanger med mærkelige begivenheder. Fru Alison trak sig som sædvanlig meget tidligt tilbage. Vi var begyndt at fordrive de lange aftentimer med at spille kort, det var også et tegn på, at vor gæst kedede sig svært på sit

fædrenegods, og vi havde ikke ret længe siddet ved spillebordet, før min gamle lord stille listede ud; klokken var hen ad tolv, og tjenerne i seng for længe siden. En ting har jeg glemt at fortælle: at skønt stamherren kunne tåle utrolig meget vin, havde han dog den aften drukket tæt og var måske en smule mere munter end sædvanlig.

Hvorledes det nu var eller ikke, så udførte han den aften en af sine volter; aldrig så såre var faderen ude af stuen, før han uden skygge af forandring i tonefaldet skiftede om fra almindelig høflig tale til de groveste, mest sårende spotteord, der som en strøm flød fra hans læber.

"Kære Henry, vil du så spille," sagde han, mens døren lukkede sig efter den gamle herre, og nu fortsatte han: "Det er højst mærkeligt, at du, som i en sådan ubetydelighed som kortspil, skal vise din uforbederlige landlighed! Du spiller, min gode Jakob, som en gammel bondemand, eller som en matros på en knejpe! Samme træghed, samme ængstelighed for tab – *cette lenteur d'hébété, qui me fait rager* Note 5) – Gud ved, hvor jeg er kommet til slig en broder! Om det så er Bredtå, så kan der komme liv i ham, når han er bange for at tabe; men denne træghed overgår al beskrivelse."

Henry så stadig ned på sine kort, som om han grundede over spillet; men hans tanker var andetsteds.

"Du gode Gud – kan det få en ende med dig?" råbte stamherren. "*Quel lourdeau* Note 6), men hvor kan det falde mig ind at møde op med franske udtryk, der går aldeles tabt for en sådan uvidende personage! En "*lourdeau*", kære broder, er omtrent, hvad vi vil kalde bondeknold – klodshans, tørvetriller: en fyr, der er stedmoderligt behandlet af naturen, uden ynde,

lethed eller livlighed, som ikke ejer spor af gave til at behage; du kan få sådan en stakkel at se, når du bare vil ulejlige dig hen foran et spejl. Dette siger jeg dig for at belære dig, det må du være overbevist om, og desuden (her så han hen til mig med en undertrykt gaben), bedste Bredtå, er det min eneste glæde her på dette triste stod at stege Dem og Deres yndige unge herskab ved en langsom ild – som om I var to kastanjer. Hvad Bredtå angår, må jeg tilstå, at De er uhyre morsom; hver gang, jeg kommer med dette vittige øgenavn, ser jeg, at De formelig vrider Dem under snerten (og Gud ved, det er tarveligt nok, dette bredtå!). Men denne kære dreng, der nu lader til blidelig at være indslumret over sine kort – han volder mig mere besvær. Synes De ikke også, at "*lourdeau*" aldeles udtrykker min højtelskede broders hele natur og væsen? Lad mig udvikle ordets betydning lidt mere! Se nu blot: trods alle dine solide, gode egenskaber, dyder – om du vil – dyder, som jeg med glæde konstaterer hos dig, Jakob – har jeg aldrig hørt tale om nogen kvinde, der ikke foretrak mig – eller – jeg går videre," lagde han til med fløjlsblød stemmeklang, "der ikke *vedblev* at foretrække mig!"

Min unge herre havde lagt sine kort på bordet. Han rejste sig nu op, stille og rolig, så hele tiden ud, som var han fordybet i tanker.

"Feje hund!" sagde han blidt, som talte han til sig selv. Og så slog han stamherren på munden, bestandig ganske fattet og langsomt.

Hr. Bally fo'r op, han var aldeles forvandlet, aldrig har jeg set så fuldendt skøn en skikkelse!

"Du slår!" skreg han. "Jeg tålte ikke et slag af den almægtige Gud selv!"

"Tal lidt sagtere," lød det fra Henry, "vil du have, at fader atter skal lægge sig imellem for din skyld?"

"Mine herrer, mine herrer," udbrød jeg og prøvede at trænge mig ind mellem de to brødre.

Stamherren greb mig ved skulderen, holdt mig ud i en arms længde og talte atter til Henry.

"Ved du, hvad du har gjort?"

"Jeg har aldrig handlet med mere overlæg!" svarede min unge herre stille.

"Jeg må have blod! Blod skal jeg have for at afvaske en sådan fornærmelse!"

"Det skal med Guds hjælp blive dit eget, der skal aftvætte den skændsel!" siger Henry, og dermed gik han hen efter to lange kårder, som hang mellem en hel del våben; de var uden skede, og han rakte dem til stamherren med spidsen fremad. "Mackellar kan se, at alt går ordentlig til, i dette tilfælde kunne det være højst nødvendigt at have et pålideligt øjenvidne!"

"Spar dine hånsord, de er overflødige," sagde stamherren og greb på må og få den ene kårde, "hele mit liv igennem har jeg hadet dig!"

"Fader er lige gået til ro," svarede Henry, "vi må gå et eller andet sted hen, ud af huset, hvis vi ikke vil vække ham."

"I det langstrakte busket ved jeg en ypperlig plads!" siger stamherren.

"Mine herrer," prøvede jag atter på at sige, "De burde skamme Dem! Husk, De er sønner af den samme moder, vil De prøve på at berøve hinanden det liv, hun har givet Dem?"

"Ja akkurat, Mackellar!" siger min unge herre med samme fuldkommen fattede mine.

"Det skal jeg dog nok forhindre!" svarede jeg.

Og her kommer den sorte, uaftvættelige plet på mit liv! Ved disse mine sidste ord satte hr. Bally sin kårdespids mod mit bryst; jeg så lyset skinne på stålklingen, så løftede jeg armene op, og faldt på knæ for ham.

"Nej, nej!" skreg jeg som et lille barn.

"Nu holder han sig vel i skindet," siger stamherren. "Somme tider er det rart at have en kujon ved hånden."

"Vi må have lys," siger Henry, som om intet var sket.

"Denne tosse kan jo holde et par stager og lyse for os!" Til min skændsel må jeg bekende, at jeg var så blindet af den glimtende stålklinge, at jeg foreslog at hente en lygte.

"Vi behøver ingen ly-ly-lygte," vrængede hr. Bally efter mig. "Ikke en vind rører sig. Kom, se til De kan stå på benene, tag to lys, og gå så i forvejen. Jeg er lige i hælene på Dem med denne her," og så vinkede han med kården, mens han lo spottende.

Jeg lystrede og gik foran dem, kunne jeg gøre den gang ugjort, gav jeg min ene hånd! Men en kujon er nem at kue, og alt imens jeg gik, klaprede tænderne i munden på mig. Hr. Bally havde ret: ikke en vind rørte sig, en streng, stille frost glimrede over jorden, og mens vi bevægede os fremad ved skinnet af de to lys, lå nattens mørke som et tag over vort hoved. Ikke et ord kom over vore læber, ikke en lyd hørtes uden vore fodtrins tørre knagen i frostsneen. Kulden greb mig, som blev en spand isvand hældt mig ned ad ryggen, og dette bragte mig til at ryste og bæve endnu stærkere, mens mine to ledsagere, der som jeg

var barhovedede og kom lige ud fra den varme stue, ikke lod til at føle temperaturforandringen.

"Her er stedet," siger hr. Bally. "Sæt lysene på jorden!" – Igen adlød jeg, og lyset brændte, flammen stod lige i vejret som i en stue derude mellem de bladløse, rimdækkede træer, og jeg så de to brødre stille sig op.

"Lyset skinner mig lidt i øjnene!" bemærker hr. Bally.

"Du skal få enhver fordel!" svarer min unge herre og byttede plads, "for jeg har en anelse om, at Du snart skal dø." Hans tonefald lød mere sørgmodigt end harmfuldt, da han udtalte disse ord.

"Henry Durie," siger nu stamherren, "to ord, før jeg begynder: jeg ved nok, du kan fægte, forstår at holde på en fleuret, men til sådan en tung og kluntet kårde som denne her er du ikke vant, derfor ved jeg, at det er dig, som kommer til at bide i græsset. Men hør nu, hvor stærk min stilling er! Falder du, rejser jeg ganske roligt ud af landet, jeg har jo mine penge i Paris! Falder *jeg* derimod, hvordan vil det så gå dig? Fader, din kone, som er forelsket i mig, det ved du overmåde vel, dit barn, dit eget barn, der holder mest af mig, å, hvor vil de ikke alle sammen hævne min død! Havde du tænkt på alt dette, kære broder?" Her betragtede han min unge herre med sit djævelske smil, og så hilste han med kården, som om han stod i en fægtesal!

Ikke et ord svarede Henry, han hilste også, og så mødtes kårderne.

Jeg kan ikke dømme om tvekampen eller følge gangen i den, desuden var jeg næsten fra vid og sans af skræk og rædsel, men det forekommer mig, at min unge herre straks fra begyndelsen af fik overtaget, for han rykkede stedse den anden nærmere, og

stedse ivrigere blev hans lynsnare hug og parader; til sidst sprang hr. Bally tilbage med en kvalt ed, og jeg tror, denne bevægelse atter bragte ham lyset i øjnene. De tog igen fat, men jeg syntes, min unge herre gik på med fornyet kraft, mens stamherren derimod var noget usikker i sine bevægelser. Ganske bestemt mærkede han, at han var fortabt, og havde måske en fornemmelse, der kunne minde om dødsangst, ellers havde han vist ikke indladt sig på at bære sig ad, som han gjorde. Egentlig kan jeg ikke sige, jeg helt fulgte, hvorledes det gik til, mit uøvede øje var ikke i stand til at holde enkelthederne ud fra hinanden; men han greb nok med venstre hånd om Henrys kårdespids, noget, der betragtes som det allergroveste brud på fægtekunstens love. Henry undgik den sikre død ved et sidespring, hvilket bragte stamherren til at snuble, han faldt på det ene knæ, og før han kunne få gjort en bevægelse, fo'r Henrys kårde ham gennem brystet.

Jeg udstødte et kvalt skrig og løb til, men hr. Bally var allerede faldet om på jorden, hvor han et øjeblik vred sig som en orm og så lå ganske stille.

"Se på hans venstre hånd," siger Henry.

"Den er ganske blodig!" svarer jeg.

"På den indvendige side?" siger han.

"Der er et stort sår på den indvendige side!"

"Det tænkte jeg mig nok!" siger han, og vendte ryggen til.

Jeg knappede mandens frakke op; jeg lyttede, men kunne ikke høre hjertet slå, alt var ganske stille.

"Gud være os nådig!" udbrød jeg. "Han er død!"

"Død," gentog han åndsfraværende; så fortsatte han stigende: "Død, *død*?" og pludselig kastede han sin blodige kårde fra sig

med væmmelse.

"Hvad skal vi gøre?" spurgte jeg. "Kom til Dem selv, nu er det for sent, nu må De samle Dem, være en mand!"

Han vendte sig om mod mig med et forvildet blik.

"Å, Mackellar! Å, Gud i Himlen!" siger han og dækker ansigtet mod hænderne.

Jeg tog ham ved armen.

"For den almægtige Guds skyld, for Deres egen skyld, vær en mand, tænk på os alle sammen! Hvad skal her gøres?"

Han tog hænderne bort. Hans blik var lige åndsfraværende.

"Gøres!" gentog han. Og i det samme faldt hans blik på liget. "Å, Gud! å, Gud!" skriger han så og tager sig til hovedet, som om han rent havde glemt, hvad her var foregået; så vendte han mig ryggen og gik ad huset til med sælsomme ravende skridt.

Et øjeblik stod jeg som lamslået, så syntes jeg, det lå nærmest at yde de levende min bistand, jeg løb efter min ulykkelige unge herre og lod lysene stå og brænde under træerne i den stille, kolde nat. Men hvor meget jeg end hastede, var han dog hurtigere end jeg og var kommet ind i huset og op i hallen, hvor jeg fandt ham stående igen med hænderne for ansigtet, mens hele hans legeme dirrede som i feber.

"Herre," sagde jeg, "min unge, kære herre, nu er vi alle fortabte!"

"Hvad har jeg gjort!" udbryder han, og så ser han på mig med et blik, jeg til min sidste stund vil mindes. "Hvem skal sige det til den gamle mand?"

Disse ord gik mig gennem marv og ben; men her var ingen tid at spilde. Jeg gik hen og skænkede ham et glas brændevin. "Drik dette," sagde jeg, "drik det alt sammen!" Jeg tvang ham til

at tømme glasset, som om han var et barn, og da jeg var gennemisnet af nattens kulde, fulgte jeg hans eksempel.

"Det *må* siges, Mackellar! Det *må* siges," gentog han. Og med et faldt han ned på en stol, min gamle lords plads ved kaminen, han hulkede, som skulle hans hjerte briste, men ikke en tåre kom i hans øjne.

Fortvivlet så jeg på Henry, af ham kunne jeg ikke vente mig bistand.

"Ja, ja da," sagde jeg, "bliv så siddende der, se at komme til Dem selv, og overlad alt til mig."

Dermed tog jeg et lys og gik op i det stille, mørke hus, hvor alle sov. Ingen lyd hørtes, jeg måtte altså formode, at den rædsomme begivenhed ikke havde vækket nogen moders sjæl; og nu grundede jeg på, hvorledes man skulle gå til værks for at begrave denne grufulde hemmelighed. Her var ingen tid til skrupler, og jeg åbnede døren til min frues værelse uden så meget som at banke på.

"Her er sket en rædsom ulykke!" udbrød hun og satte sig lysvågen overende i sengen.

"Frue," sagde jeg, "jeg går igen ud på gangen og venter, til De så hurtigt som muligt har klædt Dem på. Her er meget at gøre!"

Hun stillede mig intet spørgsmål, heller ikke lod hun mig vente synderligt længe. Endnu førend jeg havde haft tid til at forberede mig på, hvad jeg skulle sige hende, stod hun på dørtærsklen og vinkede, at jeg skulle komme ind.

"Frue, hvis De ikke kan love mig at være *meget* modig, må jeg henvende mig andetsteds; for hvis jeg ikke i nat kan få bistand, er det forbi med huset Durrisdeer."

"Jeg har mod!" siger hun og ser på mig med noget, der nærmer sig til et smil, et pinefuldt smil, det skal Gud vide! – men modig så hun ud.

"De har duelleret!" siger jeg.

"Duelleret!" gentager hun. "En tvekamp! Henry og –"

"Og stamherren!" fortsætter jeg. "Nu kunne det ikke blive ved længere; der var sket så meget, som De ikke ved noget om, som De ikke engang ville tro, hvis jeg fortalte Dem det! Men nu i aften, da De og den gamle herre var gået til ro, nu, da han hånede Dem, frue –"

"Stands! Han? Hvem?"

"Å – frue, frue!" brød jeg ud i harme, "kan De få et sådant spørgsmål over Deres læber? Så er det bedst, jeg tier stille og beder en anden komme os til hjælp; for hos Dem er ingen bistand at findel"

"Hvad har jeg fornærmet Dem med, Mackellar?" sagde hun. "For Himlens skyld, tilgiv mig, og lad mig ikke stå her i denne rædselsfulde spænding og angst!"

Men jeg *turde* ikke sige hende sandheden; jeg var ikke sikker på hende, og midt i denne magtesløshed tiltalte jeg den ulykkelige kvinde med en stemme, der var lidt harmfuld.

"Frue," sagde jeg, "her står vi og taler om to mænd: den ene af dem har forhånet Dem. Og så spørger De mig hvem? Nu skal jeg hjælpe Dem til lidt klarhed. Med den ene af disse to mænd tilbragte De dagen – fra morgen til aften! Mon den anden bebrejdede Dem noget? Mod den ene har De altid været god og kærlig, mod den anden – så vist som Gud ser os og dømmer os – er det min mening, at De ikke altid har handlet, som De burde! Har hans kærlighed nogensinde svigtet Dem? I aften har

den ene, i min nærværelse, i en betalt tjeners nærværelse, sagt den anden, at De var forelsket i ham! Før jeg går videre, må De sige mig, hvem var fornærmeren? Ja – De må svare på et spørgsmål til: Hvis er skylden, at denne rædsel har ramt os alle?"

Hun så på mig, aldeles fortumlet.

"Gode Gud!" sagde hun en gang, som om hun skulle kvæles, og så hviskede hun hen for sig: "Gode Gud! Vær barmhjertig, Mackellar, sig mig, hvad der er sket? Jeg er rolig! Jeg kan høre alt!"

"De kan intet høre! Først *skal* De sige mig, hvis skyld det var?"

"Å," råbte hun nu og vred sine hænder, "denne mand gør mig gal. Kan De da ikke lade mig blive udenfor spørgsmålet?"

"Her er ikke tale om Dem, frue," udbrød nu jeg, "her tænker jeg aldeles ikke på Dem, men på min kære, ulykkelige, unge herre!"

"Å," råbte hun og tog sig til hjertet; "er Henry død?"

"Tal sagte!" sagde jeg. "Den anden er død!"

Jeg synes, hun ligesom vaklede, og jeg ved ikke, om det var fejhed eller fortvivlelse, men hendes blik undgik mit og fæstede sig på gulvet.

"Dette er en rædsom ulykke!" stammede jeg endelig; for jeg begyndte at blive bange for hendes lange tavshed, "og vi to må være tapre, hvis vi vil redde husets ære fra undergang." Endnu kom ikke et ord over hendes læber. "Desuden er der jo den lille frøken Katharine," tilføjede jeg, "hvis vi ikke får denne sag dysset ned, vil hun arve skam og skændsel." Jeg ved ikke, om det var barnets navn eller ordene "skam og skændsel", der vækkede min unge frue; men jeg havde næppe ytret dem, før hun gav en

lyd fra sig, som jeg aldrig skal glemme, det var, som havde hun ligget begravet under et bjerg og nu stred for at vælte byrden fra sit bryst. Et øjeblik efter havde hun genvundet mælet.

"Det var altså i tvekamp?" hviskede hun. "Det var ikke, ikke" – hun standsede, det ord var for rædsomt.

"I ærlig kamp, ærlig fra min kære unge herres side" svarede jeg, "hvad angår den anden, så blev han dræbt, netop som han brød alle ærens love og brugte venstre hånd ..."

"Ikke mere nu!" udbrød hun.

"Frue," sagde jeg, "had til denne mand flammer i mit bryst, selv nu, da han ligger død derude! Gud i Himlen er mit vidne, jeg prøvede på at hindre denne kamp, det vil evigt være min skam, at mit mod i det afgørende øjeblik svigtede mig. Men da jeg så ham falde, – å, havde jeg kunnet vende en tanke fra min ulykkelige, unge herre, havde jeg kunnet rumme andet end medfølelse for *hans* elendighed, da ville jeg have frydet mig over, at denne djævel var fejet bort fra verden!"

Jeg ved ikke, om hun hørte mine ord, men derefter sagde hun:

"Og min svigerfader?"

"Det skal være mit sørgelige hverv."

"Vil De tale til ham, som De nu har talt til mig?" spurgte hun.

"Frue, har De ingen, der står Dem nærmere end den gamle herre? Lad mig tale med ham!"

"Nogen, der står mig nærmere?" mumlede hun.

"Deres husbond!" siger jeg endelig. Hun så på mig. Hendes ansigt var mig en mørk tale. "Vil De nu vende ham ryggen?"

Atter hvilede hendes blik på mig, atter tog hun sig til hjertet. "Nej!" svarede han stille.

"Gud velsigne Dem for det!" siger jeg. "Gå så ned til ham nu straks, han sidder i hallen ved kaminen, tal til ham, det er det samme, hvad De siger, giv ham Deres hånd, sig: "Jeg ved det alt sammen!" og hvis Gud giver Dem kraft nok, så tilføj: "Tilgiv mig!"

"Gud styrke Dem, Mackellar, han være mig nådig!" sagde hun. "Nu går jeg ned til min husbond!"

"Lad mig lyse for Dem," sagde jeg og tog lyset.

"Jeg kan nok finde vej i mørke!" lød hendes svar, mens en gysen fo'r gennem hendes legeme. Jeg mener, det var mig, hun var bange for!

Således gik vi hver til sit! Hun ned ad trappen, hvor et eneste lys glimtede fra spisesalen, jeg langs gangen, som hørte til min gamle herres soveværelse. Det var sælsomt, men jeg *kunne* ikke sådan med ét sige den gamle mand den rædsomme sandhed, jeg kunne ikke overvælde ham, som jeg havde overvældet den unge frue, derfor bankede jeg, Himlen ved hvor modstræbende, på hans dør. Men den gamle mands søvn var let, eller måske sov han slet ikke, for han sagde straks: "Kom ind!"

Han sad også overende i sengen og så så gul og gammel ud, og skønt han påklædt var ganske statelig, forekom han mig nu så lille og indskrumpet, hans hoved var uden paryk ikke større end et lille barns. Jeg blev ganske forskrækket over hans, affældige udseende, den uro og ængstelse, hans blik udtrykte, skulle da heller ikke opmuntre mig til at tale. Og dog var hans stemme rolig, da han spurgte mig, hvad jeg ville. Jeg satte min lysestage fra mig på en stol og lænede mig på fodenden af hans seng, mens mine øjne hvilede på det blege, rynkede ansigt.

"Lord Durrisdeer!" sagde jeg, "det er en kendsgerning, at jeg nærer stor hengivenhed for Deres søn Henry; ikke sandt?"

"Ja, og det har jeg med glæde set, kære Mackellar! Men jeg håber, Deres hengivenhed udstrækker sig til *hele* familien?"

"Ak, kære herre, høflighedens og forekommenhedens time er forbi for længe siden, hvis vi skal redde stumperne, må vi se de nøgne kendsgerninger lige i øjnene. Strid og splid har her været, jeg har bestemt taget parti, og jeg kommer her i nat for at tale min unge herres sag! Hør mig; før jeg er færdig, vil De forstå, hvad jeg mener."

"Jeg er altid rede til at låne Dem øre, gode Mackellar," sagde han, "til enhver tid, det være sig dag eller nat. For jeg er overbevist om, at De kun vil tale for en god sag og ikke uden grund ulejlige mig. De har allerede én gang talt et alvorsord i rette tid, det mindes jeg fuldt vel."

"Her står jeg altså og skal tale min unge herres sag. Det er overflødigt at berøre, hvorledes hans handlemåde altid har været. De, hans fader, kender hans vanskelige stilling. De ved til fulde, hvilken ædelmodighed han har vist overfor Deres anden ... overfor alle Deres ønsker," rettede jeg mig selv, jeg kunne i dette øjeblik ikke få ordet "søn" over mine læber. "De ved, De *må* have set, hvad han har gennemgået, hvad han har lidt for sin hustrus skyld."

"*Hr. Mackellar!*" udbrød den gamle herre og rejste sig op i sengen som en tirret løve.

"De sagde, De ville låne mig øre," vedblev jeg, "hvad De ikke ved, hvad jeg her vil sige Dem, er den pine og den forfølgelse, han måtte tåle og bære i stilhed. De har aldrig så såre vendt ryggen til, før én, hvis navn jeg ikke tør nævne, falder over ham

med den koldeste, mest hjerteløse hån, pukker, – tilgiv mig min dristighed! pukker på den forkærlighed, De har for ham, kalder ham Jakob, kalder ham klods og bondeknold, forfølger ham med det skændigste drilleri, med spot, som ingen mand kan tåle. Og når De eller fruen viser Dem, da bliver han som ved et trylleslag den kærligste broder, og min unge herre må smile til den, der overdænger ham med fornærmelser af den groveste slags; jeg kan tale med, for jeg har også båret min del, og jeg siger Dem, det liv, Deres søn Henry i den senere tid har ført, er aldeles uudholdeligt. Og i måneder har han tiet! Denne tilværelse tog sin begyndelse i samme time, som "han" steg i land; han hilste ham med navnet "Jakob", da han så ham første gang!"

Den gamle herre gjorde en bevægelse, som ville han kaste tæpperne til side og stå op.

"Hvis der er spor af sandhed i dette," sagde han.

"Ser jeg ud som en løgner eller bagvasker i dette øjeblik?" faldt jeg ham i talen, idet jeg lagde hånden på hans arm.

"Så skulle De tidligere have underrettet mig om denne tilstand!"

"Ak, Gud bedre det, kære herre. Deri har De ret, og De kan med sandhed vende Deres ansigt bort fra en utro tjener!" råbte jeg i fortvivlelse.

"Men dette skal der snart blive bragt orden i! Straks – i denne time!" – Og atter ville han stå op. Atter standsede jeg ham.

"Jeg har mere at sige," vedblev jeg. "Give Gud den almægtige, at dette var alt! Alt dette har min kære, ulykkelige, unge herre lidt og stridt sig igennem uden trøst og uden bistand. Deres venligste ord var kun taknemmelighed. Å, Gud i Himlen, han

var jo også Deres barn. Han havde ingen anden fader. Han var afskyet af egnens beboere; og Gud ved med urette! Han havde ikke i sit ægteskab fundet kærlighed. Han stod alene, forladt, uden støtte, uden hjælp, hvorhen han så vendte sig; – min kære, ædle, usalige, højhjertede herre!"

"Deres tårer gør Dem ære og mig skam," sagde den gamle mand med bævende stemme. "Men yd mig dog nogen retfærdighed. Jeg har altid holdt meget af Henry – *meget* af Henry! James (det indrømmer jeg, Mackellar), James står mig måske nærmere; De har set James under ugunstige forhold; hans ulykke har ikke haft nogen heldig indflydelse på hans karakter, og vi må huske på, hvor ufortjente disse ulykker virkelig var. Og den dag i dag har han en kærligere natur end Henry. Men lad os nu ikke tale om ham. Alt det, De siger om Henry, er sandt, det undrer mig ikke, jeg ved jo, han er højsindet. De mener måske, jeg misbruger denne kendskab til min søns karakter? Det er muligt; somme dyder er farlige, der er jo dyder, som frister til overgreb, Mackellar. Jeg vil tale med min søn Henry – her må jeg skride ind, det føler jeg. Jeg har været svag, og hvad værre er, jeg har været forblindet!"

"Jeg kan ikke tåle at høre Dem rette bebrejdelser mod Dem selv, når jeg tænker på, hvad jeg endnu har at meddele Dem, kære herre," svarede jeg. "De har ikke været svag, men denne snedige djævel har forstået at lægge et bind over Deres øjne. De ser selv, hvilken komedie han spillede med den fare, der *ikke* truede ham, han har løjet for Dem fra først til sidst. Jeg ville ønske, jeg kunne rive ham ud af Deres hjerte, give Gud, jeg kunne få Dem til at huske på den anden søn, De har, ak! der har De en søn!"

"Nej, nej," sagde han, "tal ikke så ledes, to sønner! Jeg har to sønner!"

Jeg må have gjort en eller anden fortvivlet armbevægelse; for med ét så han vist på mig med et rædselsslagent udtryk i blikket. "Der ligger noget forfærdeligt bag ved Deres ord, Mackellar?" spurgte han med kvalt stemme.

"Ja, noget skrækkeligt er sket!" svarede jeg. "I nat har han sagt til min unge herre: 'Jeg har aldrig set nogen kvinde, der ikke foretrak mig – ja, der ikke *vedblev* at foretrække mig.'"

"Ikke et ord om min datter," afbrød han mig med en sådan heftighed, at jeg mærkede, han ikke havde været slet så sløv, som jeg formodede, og at han ikke uden en vis ængstelse havde set hr. Bally kurtisere fruen.

"Jeg tænker ikke på at sige noget om hende," udbrød jeg. "Det er er slet ikke det! Disse ord blev sagt til min unge herre i mit påhør, og synes De måske ikke, de er forståelige nok, så blev der lidt efter af samme person sagt: 'Din hustru, som er forelsket i mig!'"

"De har lagt hånd på hinanden?"

Jeg nikkede.

"Så må jeg straks på øjeblikket hen til dem," skreg han, og ville atter ud af sengen.

"Nej, nej," svarede jeg og holdt hænderne afværgende ud imod ham.

"Men indser De da ikke, hvor farlige sådanne ord er?"

"Kan da intet lukke Deres øjne op, ulykkelige fader?"

Hans ansigt antog et bønligt, spørgende udtryk.

Jeg kastede mig på knæ ved hans seng:

"Å, Gud, min stakkels herre! Tænk på ham, De har tilbage; tænk på den ulykkelige synder, som Deres hustru fødte Dem, på ham, som ingen har trøstet og styrket i nødens og fristelsens time. Tænk på ham, ikke på Dem, han har den tungeste byrde at bære, tænk på ham! Her er sorgens dør, Kristi dør, ak Gud, den står på vid gab! Tænk på ham, som hans første tanke var Dem. Hvem skal sige dette til den gamle mand? Det var hans ord. Derfor er jeg kommet, derfor ligger jeg på knæ og beder om tilgivelse for Deres søn Henry."

"Lad mig nu komme op!" råbte han og stødte mig bort. Hans stemme rystede som et sejl i vinden, og dog talte han temmelig højt. Hans ansigt var hvidt som et lagen, men hans øjne var klare og tørre.

"Her er allerede talt alt for meget," sagde han. "Hvor var det?"

"I buskettet!"

"Og Deres unge herre?" spurgte han. Og da jeg havde sagt ham det, stod han et øjeblik i dybe tanker.

"Og stamherren?"

"Jeg lod ham ligge dernede, med lysene ved siden af sig."

"Lys!" råbte han. Og med disse ord fo'r han til vinduet og spejdede ud i mørket. "De kan jo ses ude fra vejen."

"Hvor ingen færdes på denne tid af natten," indvendte jeg.

"Det gør intet til sagen! Man ved aldrig, hvad der kan hænde. Hør!" udbryder han med et: "Hvad er dette?"

Det var lyden af meget forsigtige åretag i bugten, og det sagde jeg den gamle herre.

"Smuglerne!" sagde han straks. "Skynd Dem, Mackellar, løb ud og sluk de usalige lys. Imens klæder jeg mig på, og når De kommer tilbage, må vi tales ved om, hvad her bør gøres."

Jeg følte mig for ned ad trappen og ud af døren. Straks kunne jeg se lyset derude i buskadset, i den stille mørke nat måtte det kunne ses i miles omkreds, o, jeg gjorde mig bitre bebrejdelser for min ubetænksomhed. Men det blev meget værre da jeg kom til stedet. Det ene lys lå slukket og væltet, mens det andet ganske roligt stod og brændte på den frosne jord. Indenfor lyskredsen så alting ved modsætning til det omgivende mørke endnu klarere ud, klarere end om det havde været højlys dag. Og der i midten var en stor blodplet, lidt længere henne lå Henrys kårde, hvis greb var af sølv – men af liget var ikke spor. Mit hjerte bankede, som skulle det slå mine ribben i stykker, hårene rejste sig på mit hoved, som jeg stod der og stirrede; stirrede mig blind på den tomme plads, mens rædslen isnede hver en dråbe blod i mit legeme. Jeg så til højre, jeg så til venstre; jorden var hård og frossen, den røbede intet. Jeg lyttede, til det sang for min øren, men omkring mig lå natten dødstille som en tom kirke, ikke en lyd hørtes fra stranden; man kunne have hørt en knappenål falde til jorden.

Jeg slukkede lyset, og mørket faldt blindende over mig, det susede og brusede om mig, som var jeg i en stimmel, og jeg gik hjem til gården, mens jeg ved hvert andet skridt fo'r sammen og vendte mig om, for jeg var ganske forvildet, vidste ikke hvad jeg skulle tro eller tænke. I døren mødte mig en skikkelse, og jeg var nær ved at skrige op af skræk før jeg så, det var fru Alison.

"Har De sagt ham det?"

"Ja, han sendte mig ud at slukke lysene," sagde jeg, "det er borte! Hvorfor står De her?"

"Det er borte," gentog hun. "Hvad er borte?"

"Liget!" svarede jeg. "Hvorfor bliver De ikke inde hos Deres mand?"

"Borte?" sagde hun, "De har ikke set ordentligt efter! Kom med derned igen!"

"Nu er der mørkt," svarede jeg. "Jeg tør ikke gå derned!"

"Jeg kan se i mørke. Jeg har stået her så længe, å, så længe!" siger hun. "Kom, giv mig Deres hånd."

Vi gik altså tilbage til buskettet hånd i hånd, tilbage til det frygtelige sted.

"Træd ikke i blodet," sagde jeg.

"Blod!" skreg hun og fo'r tilbage.

"Det må der vel være! Jeg kan ingen ting se, jeg er aldeles blind."

"Nej," sagde hun, "intet! – Mon De ikke har drømt?"

"Det var ikke så vel!" udbrød jeg.

Hun fik øje på kården, tog den op, og da hun opdagede, at den var blodig, slap hun den, som om hun havde brændt sig.

"Å Gud!" udbrød hun; derefter tog hun den atter, og nu stak hun den lige til fæstet ned i den snedækkede jord. "Jeg tager den tilbage og skal så rense den!" siger hun, og samtidig ser hun sig om. "Det er umuligt, han kan ikke have været død!"

"Hans hjerte var ganske stille," svarede jeg. Så huskede jeg på min unge herre og lagde til: "Men hvorfor er De gået fra Deres husbond?"

"Det nytter ikke, jeg er hos ham; han vil ikke tale til mig."

"Ikke tale til Dem?" gentog jeg. "Å, De har ikke taget det på den rette måde."

"Mackellar," sagde hun blidt, men værdigt. "De har ret til at tvivle på mit ord."

Og for første gang, siden ulykken skete, kom jeg til at tænke på, hvor meget hun måtte lide.

"Gud i Himlen er mit vidne," brød jeg ud, "at jeg ikke er så hård, som jeg synes! Men hvem kan veje sine ord, når slige ulykker styrter ind over én? En ting ved De, frue, at jeg er den hengiven, som er Henry Duries ven!"

"Så er det hårdt for mig, at De ikke ved, om hans hustru er Deres ven eller Deres fjende!"

Med et faldt der som skæl fra mine øjne, og jeg så, hvor ædelt hun havde båret al den græsselige elendighed, så, hvor blidt hun bebrejdede mig min hårdhed og min mistro.

"Vi må tilbage og meddele den gamle herre dette mærkelige tilfælde!" sagde jeg.

"Ham kan jeg ikke tåle at se!"

"Da er han dog den roligste, den mest fattede af os alle!" siger jeg.

"Og dog kan jeg ikke nu fremstille mig for ham!"

"Godt," siger jeg, "De gør måske bedst i at gå tilbage til min unge herre, jeg skal tale med Deres svigerfader."

Da vi gik tilbage, hun med kården, jeg med lysestagerne i hånden, fik hun en idé.

"Mon vi skulle sige dette til Henry?" spurgte hun.

"Lad hans fader afgøre det!"

Den gamle lord var næsten påklædt, da jeg kom tilbage i hans værelse. Han hørte på mig med rynket pande.

"Smuglerne!" sagde han. "Men har han været død eller levende, da de tog ham med sig?"

"Jeg troede, han var –" Jeg kunne ikke få ordet over mine læber.

"Det ved jeg, men De kan meget godt have taget fejl der. Hvorfor skulle de slæbe et lig ombord?" spurgte han. "Å, her må man håbe på det bedste. Vi må sige, han er rejst bort, som han kom, uden at give noget varsel. Vi må se at slippe for skandale og folkesnak, ikke sandt, Mackellar?"

Jeg så, at han, som vi andre, nu mest var bekymret for husets ære. Nu, da alle familiens overlevende medlemmer var nedsunkne i sorg og fortvivlelse, var det mærkeligt at se, hvor vi søgte at redde dette intet, der af verden kaldes "et godt navn", og det var ikke alene Durie'erne, jeg, den betalte tjener, var ikke et hår klogere i den retning end selve familien.

"Skal vi sige det til min unge herre?" spurgte jeg.

"Det ved jeg ikke rigtigt, jeg må først se ham, tale med ham, så går vi to sammen ned og gennemsøger buskettet og overlægger, hvad plan vi skal følge."

Altså gik jeg med min gamle lord ned i hallen. Henry sad ved bordet, med hovedet støttet på hånden, som om han var af sten. Hans hustru stod lidt bagved ham, med hånden under kinden, det var øjensynligt, at hun ingen magt havde over ham. Den gamle mand gik med faste skridt lige hen til sønnen, hans ansigt var roligt, mig syntes lidt køligt. Da han var kommet helt hen til min unge herre, holdt han begge hænder ud imod ham og sagde stille:

"Min søn!"

Med et kvalt skrig fo'r Henry op og faldt sin fader om halsen. Han græd og hulkede, aldrig har jeg nogensinde set et sørgeligere skue.

"Å, Gud! Å, fader," skreg han, "du ved jo, at jeg holdt af ham i begyndelsen; du ved, jeg kunne have givet mit liv for ham og for

dig! Å, fader, sig mig, at du tror, hvad jeg her siger, at du kan tilgive mig! Fader, fader, hvad har jeg gjort! Hvad har jeg gjort! Vi, der har leget sammen, da vi var små!" og han græd og hulkede og kælede for den gamle mand, klamrede sig, klyngede sig op til ham, som var han et stakkels forskræmt, lidenskabeligt barn.

Nu fik han øje på den unge frue, (det var, som havde han slet ikke set hende før) så, at hun stod der og græd over ham, og straks kastede han sig på knæ for hende.

"Og du, du, min egen pige! Du må også tilgive mig! Ikke din mand skal tilgive; jeg har jo ødelagt dit liv ved at ægte dig. Men husk på, da jeg var en ung svend; den gang var der intet ondt i Henry Durie; han ville da kun være dig en fuldtro ven. Det er ham, det er din gamle legekammerat, som ligger på knæ for dig her! Kan du nogensinde forlade ham hans svære skyld?"

Hele tiden stod min gamle herre der, så stiv og kold som sten; som en venlig tilskuer, der ikke lader sig rive med. Ved Henrys første skrig, der var så højlydt, at det godt kunne skræmme hele huset op, vendte han hovedet om til mig: "Luk den dør!" og så nikkede han stille hen for sig.

"Vi kan nu overlade ham til fru Alison" siger han. "Bring så et lys, Mackellar!"

Da jeg gik ud i haven med den gamle herre, lagde jeg mærke til noget underligt: det var aldeles bælgmørkt endnu, og dog var det, som om jeg, så at sige, kunne lugte, at morgenen nærmede sig. I det samme luftede det, kvistene på de stedsegrønne træer slog mod hinanden, så det lød som et sagte bølgeslag, og lyset viftede frem og tilbage. Vi skyndte os, så meget vi kunne, undersøgte skuepladsen for duellen, hvor min gamle herre med

urokkelig fatning betragtede blodpølen, derefter gik vi ned til landingsstedet, og der fik vi endelig en forestilling om, hvad der var sket. Først var der en frossen pyt midt på stien, og i den itubrudte is så vi spor, der tydeligt nok var frembragt af mænd, som bar en tung byrde, lidt længere henne var et lille træ knækket, og nede ved vandet, der, hvor smuglernes både plejede at ligge fortøjet, var der atter blodspor, der havde mændene lagt den sårede fra sig for at hvile.

Disse blodspor vaskede vi af med stor omhu, vi tog søvand i den gamle herres hat og skyllede over stedet, og mens vi således var beskæftiget, kom et vindstød susende over os, tågen fo'r hen over søen, og vi stod omtrent i mørke.

"Det vil snart begynde at sne," siger min gamle lord, "og det er det bedste, der kunne hænde os. Lad os nu kun gå tilbage, her i mørke kan vi intet udrette."

Vi styrede hjemad, og det var atter blevet ganske stille, vi hørte en raslende støj omkring os, og da vi kom udenfor træernes ly, så vi, det regnede temmelig stærkt.

Jeg var hele tiden aldeles forbavset over den gamle mands fatning, over hans sjæls– og legemsstyrke, der ikke et øjeblik svigtede ham, og som viste sig i sin fulde glans ved den rådslagning, der holdtes, så såre vi kom hjem.

Smuglerne havde bortført stamherren, det var der ingen tvivl om; skønt det jo var umuligt at sige, om han var død eller levende; længe før dag ville regnen udslette ethvert spor af nattens blodige hændelser og af stamherrens bortrejse – denne omstændighed måtte vi benytte os af. Hr. Bally var uventet kommet en aften i tusmørket, nu måtte vi foregive, at han pludselig var bortrejst før daggry, og derfor skulle jeg straks gå

op på stamherrens værelse for at pakke og skjule hans sager. Naturligvis var vi i smuglernes vold, på deres tavshed måtte vi stole, og det var her, faren for opdagelse lå.

Jeg lyttede, som sagt, med overraskelse til den gamle herres rolige tale, som jeg hurtigst muligt adlød. Fru Alison og hendes mand var gået ud af stuen; min gamle herre frøs, så han skyndte sig tilbage til sin seng, ingen af folkene rørte sig endnu, og da jeg gik ind i den døde mands kammer, lagde stilheden og ensomheden sig tungt på mit sind. Til min store forbavselse var alt i stamherrens værelse i orden; to af hans kufferter var allerede pakket og lukket, den tredje stod endnu åben, men var omtrent fuld. Det var tydeligt, at manden havde bestemt at tage afsted med Crail; han havde ventet på smugleren, som denne havde ventet på vind, tidligt på aftenen havde sømændene set vejrforandringen, båden var roet ind for at melde stamherren, at afrejsen var nært forestående, og besætningen var sagtens faldet over deres passager, som han lå og svømmede i sit blod nede i buskettet. Nu forstod jeg noget, der hidtil havde ligget i mørke. Denne afrejse, der allerede i flere dage havde været forberedt, kastede lys over mandens uforståelige fornærmelser aftenen forud, det var afskedssalutten: sit had havde han så længe måttet beherske for den gamle herres og den unge frues skyld. Desuden pegede fornærmelsens natur og min frues opførsel hen mod en anden formodning, en formodning, som først kan blive til vished, når vi samles for den almægtiges domstol, nemlig, at hr. Bally til sidst var gået for vidt i sine erklæringer, og at fru Alison havde vist ham vintervejen. Som sagt kan dette aldrig konstateres, men som jeg stod hin morgen

mellem denne djævels halvvejs pakkede bagage, var denne tanke mig en stor trøst.

Jeg kiggede lidt i den åbne vadsæk; før jeg lukkede den i. Det fineste linned, de kostbareste kniplinger, flere sæt af de ensfarvede, elegante klæder, som han holdt af at bære, lå der. Desuden et par bøger: Cæsars "*Kommentarer*", et bind af Hobbes, Voltaires "*Henriade*", en bog om Ostindien og matematiske lærebøger, der gik langt over min forstand. Disse ting betragtede jeg med blandede følelser. Men i den vadsæk var intet som helst papir, og dette gav mig meget at tænke på. Muligvis var manden død; men det var ikke meget sandsynligt, siden smuglerne havde slæbt ham med sig. Muligt var det også, at han døde af sit sår; men han kunne lige så godt komme sig. Og i så tilfælde var jeg aldeles bestemt på at skaffe os midler til selvforsvar.

Jeg bar nu alle tre kufferter op på et loftskammer, som jeg alene havde nøglen til, og der havde jeg så den tilfredsstillelse at finde, hvad jeg søgte. I en af kufferterne var der en aflukket grøn lædermappe til breve, den sprættede jeg op med min pennekniv, og således fik jeg hr. Bally aldeles i min magt. Der lå en masse kærlighedsbreve, især fra hans ophold i Paris, og hvad der for mig var meget vigtigere – her lå også kopier af hans egne svar til den engelske regering tilligemed originalbreve fra den engelske sekretær: en meget kompromitterende korrespondance, der ved at offentliggøres ville gøre stamherren æreløs, ja bringe hans liv i fare.

Jeg ligefrem godtede mig ved gennemlæsningen af disse højst interessante dokumenter, jeg gned mig i hænderne og sang ganske højt, så fornøjet blev jeg. Dagens frembrud fandt

mig midt i denne behagelige beskæftigelse, og jeg lod mig ikke afbryde: kun en gang gik jeg hen til vinduet og så ud, så, at tøvejret blev ved, så, at jorden ikke mere var hvid, så regnen og vinden drive over bugten, hvor Crails lugger ikke var at øjne mere; hr. Bally gyngede altså, død eller levende, midt ude i det irske hav.

Her er sagtens stedet til at nedskrive, hvad jeg lidt efter lidt fik at vide angående denne nats øvrige hændelser; jeg turde naturligvis ikke åbenlyst udspørge nogen, og med smuglerne stod jeg nu en gang på en temmelig spændt fod. Et halvt år var godt og vel hengået, før vi med sikkerhed fik underretning om, at stamherren var i live, og det var et par år efter denne rædselsnat, at en af Crails folk, der med sine slet erhvervede penge havde nedsat sig som kromand i omegnen, fortalte mig følgende, der just ikke lød som opspind. Smuglerne fandt nok hr. Bally liggende støttet på den ene albue, mens han skiftevis stirrede på lysene og sin blodige hånd; han så ud, som kunne han ikke fatte, hvad her var foregået. Ved synet af sine venner kom han helt til besindelsen og bad dem bringe sig ombord og holde mund; da Crail ville vide, hvordan han var kommet i slig en elendighed, brød han ud i en strøm af de mest rasende eder og skældsord, indtil vejret gik fra ham, og han besvimede. Nu holdt de råd ombord i luggeren, der lå og ventede på vind: Høj betaling havde de fået for at skaffe hr. Bally til Frankrig, så de ville afsted så snart som muligt. Desuden var han godt lidt mellem disse gudsforgående kroppe; de troede jo, han var landflygtig og fredløs, vidste ikke, hvorledes han var kommet til sit farlige sår, og syntes, det måtte være en god gerning at få ham praktiseret bort fra de farer, der truede ham. Altså lettede

Crail anker, så snart han kunne, hr. Bally kom sig på overrejsen, og han blev som rekonvalescent sat i land i Havre de Grace. En ting er vis: ikke et ord sagde han til nogen om duellen med broderen, og ingen af smuglerne havde den mindste anelse om, hvem der havde såret ham. Hos enhver anden ville jeg have anset denne diskretion som tegn på en vis sømmelighedsfølelse, hos ham var det hovmod. Det pinte ham at måtte indrømme, måske endog for sig selv, at han var blevet slået af en, som han så grusomt havde hånet, og som han så dybt foragtede.

6. Hvad der hændte under stamherrens anden fraværelse

Den svære sygdom, der straks næste morgen overvældede min unge herre, må jeg anse for den sidste vigtige ulykke, der ramte ham, indtil han lagdes i sin grav og fik fred, og måske var selv disse legemlige lidelser en nåde, når man tænker efter, for legemlige lidelser kan jo på ingen måde sammenlignes med sjælekvaler! Fru Alison og jeg vågede skiftevis ved hans sygeleje. Min gamle lord kom nu og da for at spørge til sønnen, men gik sjældent over dørtærsklen. En gang, husker jeg forresten, en gang, da vi havde opgivet Henry, trådte han helt hen til sengen og betragtede en stund sønnens ansigt, så fjernede han sig med opløftede hænder og en hovedrysten så sælsom tragisk, at den aldrig er gået mig af minde. Men for det meste havde fruen og jeg sygeværelset for os selv, vi skiftedes til at tage nattevagten og holdt hinanden med selskab om dagen, for det var en sørgelig tjeneste, vi havde påtaget os. Min unge herre lå med kolde omslag om det ragede hoved og kastede sig hid og did på puderne uden rast og uden hvile, mens han fægtede i luften med armene eller slog på sengekanten. Og hans tunge havde heller ikke hvile noget eneste øjeblik, ordene flød som en ustandselig strøm, så det pinte mig ind i sjælen at høre på ham. Det var sælsomt, både sælsomt og kvalfuldt at lytte til ham, for hele tiden var det usle små ubetydeligheder, der beskæftigede hans tanker: han snakkede om at gå ud i marken, komme hjem, om heste, der skulle sadles, han mente måske, stakkel! at han kunne ride fra sig selv og sin jammer, – havesager, laksenet og,

(hvad der mest af alt irriterede mig!) forretninger, penge, talstørrelser og stående skænderi med fæsterne om afgiften. Ikke et ord om faderen, om hustruen, om stamherren, undtagen en sjælden gang, når hans ånd vandrede langt tilbage til deres barndom, og han troede, han var en lille dreng, der legede med broderen. Hvad der gjorde dette så meget mere rørende var, at han indbildte sig, stamherren var i fare, for han skreg op: "Å, å, Jamie drukner, å, red Jamie!" og disse ord gentog han i en uendelighed af gange med den største heftighed.

Dette, siger jeg, var højst pinefuldt både for fru Alison og mig, men i almindelighed satte min stakkels herres fantasier ham just ikke i noget romantisk lys. Snarere så det ud, som om stamherren havde haft ret i at beskylde broderen for smålighed, nærighed og lyst til pengepugeri. Havde jeg været alene med min unge herre, ville jeg aldrig have brudt mig en snus om dette, men hele tiden måtte jeg tænke på, hvilken virkning det kunne gøre på hans hustru, og jeg mente, dette indblik i hans karakter umulig kunne bringe ham til at stige i hendes agtelse eller kærlighed. Jeg var jo det eneste menneske på hele jorden, som forstod ham helt, og det var mig meget om at gøre at vinde en forbundsfælle. Enten han nu døde, og hans gode egenskaber med ham blev skrinlagt, eller han kom igennem sygdommen og vågnede for at optage den sorgens byrde, der ventede ham, var det såre vigtigt for mig, at han i første tilfælde skulle blive savnet og sørget over og i andet modtaget mod glæde, trøstet og støttet af hende, han omfattede med en ømhed, hvis dybde kun jeg fattede.

Da jeg ikke kunne komme til at tale med min unge frue, fandt jeg på et andet middel, et middel, der efter mit skøn

måtte være virkningsfuldt, og nogle aftener, hvor jeg egentlig skulle have hvilet mig ud efter nattevagten, brugte jeg tiden til at opsætte, hvad jeg selv kaldte mit budget. Men det var ikke den vanskeligste del af mit hverv, den anden del, nemlig at overgive det i min frues egne hænder, var mange gange sværere end selve nedskrivningen af det, jeg ville have, hun skulle vide. I flere dage spadserede jeg om med mit manuskript under armen, mens jeg grundede på en eller anden passende indledning. Jeg skal ikke nægte, at jeg mere end en gang lod en gunstig lejlighed slippe mig ud af hænderne, men min tunge ville ikke ret lystre mig, og jeg er nær ved at tro, at min pakke endnu den dag i dag ville være i mit eje, hvis ikke en heldig omstændighed næsten havde tvunget mig til at rykke ud med sproget. Det var en aften, da jeg skulle til at gå ud af sygeværelset, rasende på mig selv for min utrolige modløshed og mangel på energi.

"Hvad er det dog for papirer, De går der og bærer ud og ind, gode Mackellar?" spørger så min frue, netop som jeg står på dørtrinnet, "nu har jeg set Dem med den samme pakke under armen i mere end en uge?"

Jeg vendte om; uden at mæle et ord lagde jeg mine dokumenter ned på bordet foran fru Alison, og derpå skyndte jeg mig op på mit eget kammer. Hvad hun følte ved læsningen, er det mig naturligvis umuligt at berette, men jeg kan jo her sætte en kopi af det brev fra mig, der tjente til fortale for budgettet, det kan også vise, hvor roligt jeg har båret mig ad ved hele denne sag, noget, som der senere er blevet ytret tvivl om fra forskellige sider. Her er mit brev:

Durrisdeer, 1757

Ærede frue!

Det er min overbevisning, at jeg ikke uden skellig grund overtræder de grænser, min stilling foreskriver mig, men jeg ser, hvor megen elendighed denne ædle slægt har måttet bære, fordi man ved mere end en lejlighed ikke har talt i rette tid og på rette sted; de dokumenter, jeg her vover at henlede Deres opmærksomhed på, er familiepapirer, og det er min formening, at De nødvendigvis bør gøre Dem bekendt med indholdet.

Hoslagt en fortegnelse over dokumenterne og nogle bemærkninger af mig tilføjede.

Med højagtelse

Deres Nådes lydige tjener

Ephraim Mackellar.

Fortegnelse over papirerne:

A. Ti breve fra ovennævnte Ephraim Mackellar til højvelbårne hr. James Durie, stamherren til Ballantrae, for tiden i Paris, dateret, *(her følger brevenes data)*. Nota: Læses sammen med B. og C.

B. Syv originale breve fra stamherren til Ballantrae, adresseret til Ephraim Mackellar, dateret, – *(her følger data)*.

C. Tre breve fra ovennævnte stamherre til Ballantrae, adresseret til Højvelb. Henry Durie, *(følger data)*. Nota: Disse breve har hr. Henry

overdraget mig at besvare; hoslagt kopier af mine svar. Hvad min unge herre selv må have skrevet til stamherren, kan jeg ikke sige, da intet egenhændigt brev findes, men indholdet kan man måske slutte sig til ved at læse den unaturlige broders skrivelser.

D. En original brevveksling, der strækker sig over et tidsrum af tre år, mellem stamherren og – – – understatssekretær, – syvogtyve breve i alt. Nota: Fundet mellem stamherrens papirer.

Træt, som jeg var af sorg og nattevågen, var det mig dog umuligt at falde i søvn. Hele den nat gik jeg frem og tilbage i mit værelse og tænkte på, hvad udfald denne min fremgangsmåde ville få; jeg var nær ved at angre, at jeg havde været dristig nok til at blande mig i sager af en så privat natur, og meget tidligt næste morgen stod jeg i sygeværelset. Fru Alison havde lukket skodderne og vinduerne op, for det var meget mildt i vejret. Hun stod og så lige ud i luften, så på morgendisen, der flagrede om mellem træerne. Da jeg gik mod døren, gjorde hun ikke en bevægelse, vendte sig ikke om, det tog jeg for et meget dårligt tegn.

"Frue," begyndte jeg, "frue", gentog jeg; men så kunne jeg heller ikke få mere sagt. Heller ikke gjorde hun det mindste for at hjælpe mig over min forlegenhed. Nu vidste jeg intet bedre end at give mig til at samle papirerne sammen, de lå spredt ud over bordet; og det faldt mig straks ind, at de ikke var fuldtallige mere. En gang, to gange talte jeg efter, men

brevvekslingen med understatssekretæren, mit bedste våben mod vor fjende, var intetsteds at finde. Jeg så hen til kaminen; mellem de glødende emmer flagrede sorte papirstumper op i skorstenen, og dette syn løste min tunge.

"Du gode Gud, frue," brød jeg ud i en tone, der var alt andet end passende i et sygeværelse. "Du gode Gud, frue, hvad har De gjort ved de papirer?"

"Dem har jeg brændt," svarer fru Alison og vender sig om imod mig. "Det er nok, mere end nok, at Deres øjne har set dem."

"Der har De ret besørget et net stykke arbejde!" råbte jeg. "Og det har De gjort for at redde éns ære, der tjente sit brød ved at angive sine kammerater, levede, om man så tør sige, af deres blod!"

"Ikke for hans æres skyld, men for at redde den families ære, hvis tjener De er, Mackellar," svarede hun, "og for hvis skyld De allerede har gjort så meget."

"Ja, nu vil jeg heller ikke gøre mere!" udbrød jeg med stigende harme, "for dette driver mig til fortvivlelse! De har røvet os vort eneste våben ud af hænderne, nu er vi aldeles værgeløse. Disse breve kunne have holdt ham i tømme, og nu, hvad har vi nu? Vi er i en så ubeskrivelig falsk stilling, at vi ikke kan vise denne karl døren, for da ville hele omegnen falde over os som én mand; her havde jeg en eneste klemme på ham, nu er den gået al kødets gang, han kan komme tilbage i morgen den dag, og vi må sætte os til bords med ham, spadsere tur med ham i anlægget, spille kort, gøre hvad som helst for at adsprede den kære gæst! Nej, frue! Gud tilgive Dem – han kan jo tilgive alt – men dette går over mine kræfter!"

"Det undrer mig, at De er så lidet klartseende, Mackellar," siger fru Alison. "Hvor tror De, *han* bryder sig om sit gode navn og rygte? Han ved derimod, hvad pris vi sætter på at bevare familiens ære uplettet, han ved, vi ville hellere dø end offentliggøre sådanne papirer, og bilder De Dem ind, han ikke ville benytte sig af dette kendskab til vore begreber om ære? Det, De kalder et våben, – det, der overfor en mand med den mindste rest af æresfølelse ville være et dræbende våben, er kun mundsvejr, når der er tale om ham. Han ville le os op i ansigtet, hvis vi truede *ham*. Han er netop stærk gennem sin utrolige nedværdigelse, og det er umuligt at holde stand mod den slags naturer!" Disse sidste ord brød over hendes læber med fortvivlelsens styrke, så fortsatte hun i en roligere, mere afdæmpet tone: "Nej, Mackellar, jeg har hele natten igennem siddet og tænkt på denne sag, her er ingen udvej! Papirer eller ingen papirer, dette hus' dør kan ikke lukkes for ham, han er sandelig den ældste søn – stamherren! Hvis vi ville kaste ham ud, ville al skyld væltes over på Henry, og jeg ville atter komme til at se, hvordan de på gaden kastede sten efter ham. Å, hvis Henry dør, vil meget forandres. De har selv opløst fideikommiset, nu arver min datter resten af stamgodset, og jeg skal ikke lade dem berøve hende en fodsbred af den jord, der med rette tilkommer hende. Men hvis Henry kommer sig, min stakkels husbond, og dette menneske atter viser sig her på Durrisdeer, da må vi lide og tåle: men der er én forskel – denne gang vil vi lide og holde sammen!"

Egentlig var jeg ganske veltilfreds med min unge frues anskuelser og sindsstemning, og heller ikke kunne jeg nægte, at hun havde ret i sine udtalelser angående papirerne.

"Lad os ikke tale mere om dette," sagde jeg nu, "jeg kan kun dadle mig selv, fordi jeg har været ufornuftig nok til at betro originalerne i en dames hænder, hvilket jo mildest talt var højst uforretningsmæssigt. Hvad mine ord om at forlade dette hus angår, da var det kun mundsvejr, så de behøver ikke at tænke mere på det. Jeg hører nu en gang til på Durrisdeer, hører til, som var jeg født og båren her."

Jeg må tilstå, at denne min erklæring syntes både at glæde og berolige hende, så denne dag, som så mange andre herefter, oprandt i fred og endrægtighed mellem min unge frue og mig.

Denne dag skulle på flere måder bringe os glæde, for vi så det første tegn på bedring hos min unge herre, og hen imod klokken tre om eftermiddagen kom han til sig selv og genkendte mig med de varmeste tegn på hengivenhed. Fru Alison var også i sygeværelset, hun stod ved fodenden af sengen, men det lod ikke til, han så hende. Og så svag var han efter feberen, at han sank tilbage i en døs og ikke den dag talte mere. Nu gik helbredelsen langsomt, men sikkert fremad, for hver dag blev madlysten større, for hver uge tiltog kræfterne, og før måneden var til ende, kunne han i en stol bæres ud på terrassen. Det var måske den tid, fru Alison og jeg var allermest ængstelige. Vi var ikke mere bange for hans liv, men en meget værre angst pinte os nu. For hver dag måtte vi jo nærme os regnskabets dag, og uge gik efter uge, uden at han forlangte nogen som helst forklaring. Han bedredes stadig, blev rask og stærk, talte om alt muligt med os; hans fader kom og sad hos ham, men ikke den mindste hentydning til den rædsomme begivenhed kom over min unge herres læber. Huskede han, hvad der var foregået, og ville han ikke tale om det? Eller var

fortiden udslettet af hans erindring? Dette spørgsmål stillede vi os mange gange om dagen i vore hjerters frygt og bæven; vi iagttog ham, udspejdede hver en mine og lå vågne om natten i pinefuld frygt for, hvad fremtiden kunne bringe os. Vi vidste ikke, hvad vi skulle tro eller tænke, vidste ikke, hvilket alternativ vi skulle ønske, begge pegede jo hen på en vis forstyrrelse i hjernen og på en art sindssyge. Da jeg en gang havde fået denne idé, vogtede jeg med stor opmærksomhed på min unge herres væsen, og jeg fandt ham en del forandret. Han var ligesom mere barnagtig end før, han viste en livligere interesse for småting og større stædighed med hensyn til ubetydeligheder, end jeg før havde bemærket hos ham; desuden var han munter og glad i sindet, noget der før just ikke var et særkende ved min kære, stille Henry. Da han var sorgfuld og nedbøjet, var *jeg* hans eneste fortrolige, ja, jeg kan sige med sandhed: hans eneste ven; sin hustru talte han den gang kun sjældent med, nu, da han kom sig, var alt forandret. Fortiden glemt; hans hustru var først og sidst i hans tanker, han så og hørte kun hende. Hvad der mødte ham af sorg eller glæde, meddelte han hende, til hende søgte han, som barnet søger til sin moder, hos hende var han vis på at finde forståelse, hende var det, han kaldte på med den lidt fordringsfulde tone, man kun bruger, hvor man er sikker på usvigelig hengivenhed, og det skal være sagt til fru Alisons ære, hun skuffede ham aldrig. For hende måtte jo dette forandrede væsen være yderst rørende! Jeg tror, hun i begyndelsen næsten tog det som en hemmelig bebrejdelse; for jeg har mere end en gang set hende liste sig ud af sygeværelset med øjnene fulde af tårer. Men jeg syntes, der var noget unaturligt i min unge

herres hele opførsel, og alt som tiden led, begyndte jeg at frygte, det ikke stod sig ganske rigtigt med hans forstand.

Denne tvivl pinte mig i mange år, ja den varede lige til min herres død og kastede en skygge over vort forhold til hinanden; derfor må jeg have lov til at tale lidt om den sag. Da han atter kunne begynde at tage sig af sine forretninger, havde jeg rig lejlighed til at prøve, hvordan det stod til med ham. Ganske vist forstod han meget godt, hvad han tog sig for, heller ikke manglede han myndighed, men jeg savnede den udholdenhed, der før udmærkede ham; han blev hurtigt træt, gabede og viste en, efter min mening, utilgivelig slaphed i pengesager. Naturligvis behøvede vi ikke mere at vende hver skilling, vi havde ikke stamherrens ublu fordringer at tilfredsstille. Heller ikke var der nogen egentlig ødselhed til stede i vor husførelse, ellers ville jeg sikkert have påtalt det. Men der var sket en forandring, en forandring, som var synlig, om end ikke meget iøjnefaldende, og skønt ingen kunne sige, at min herre var forstyrret i hovedet, var det dog uomtvisteligt, at han nu var en anden end fordum. Samme forvandling viste sig i hans væsen og fremtræden. Det forekom mig, som havde han stadig lidt feber tilbage i blodet, hans bevægelser var hastigere, hans tale ligeledes, men ellers meget fornuftig. Hans hele sjæl syntes nu at være åben for lykkelige indtryk og kun at være tilbøjelig til at modtage glæde af livet, hvorimod han nødig ville beskæftige sig med sorg eller besværligheder, som han med stor utålmodighed skubbede til side og slet ikke kunne tåle noget, der voldte ham en times ubehagelighed. Det var denne sindstilstand, der gjorde slutningen af hans liv så lykkelig, og dog var det netop på dette område, at jeg ville kalde ham sindssyg. En stor del af

tilværelsen hengår jo i betragtning af ting, man ikke kan ændre; men når der var en eller anden kedsommelighed, som min unge herre ikke kunne undgå, havde han kun en eneste tanke, den, at tilintetgøre grunden til denne kedsommelighed. Denne sære mangel på moralsk mod er skyld i alle de urimelige skridt og beslutninger, han senere hen tog. Den var grunden til, at han en dag i hidsighed pryglede staldkarlen, Mac Manus, noget, der så lidet lignede hans fordums fremgangsmåde overfor folkene, og noget, som vakte megen forundring over alt. En anden gang mistede vi blot, på grund af hans utålmodighed, over to hundrede pund, af hvilke jeg meget godt kunne have frelst mindst halvdelen, hvis han ikke havde været så stædig. Men han foretrak et hvilket som helst tab for sjælelig lidelse eller blot åndelig anstrengelse. Alt dette har draget mig bort fra de bekymringer, der stod for døren. Jeg var stadig i tvivl angående min herres mentale tilstand og vidste endnu ikke, om han mindedes, eller om han rent havde glemt, hvad der var foregået, og i første tilfælde, hvorledes han betragtede sin gerning. Sandheden kom pludselig for en dag, og jeg må sige, den overraskede mig i højeste grad. Han havde flere gange været ude, begyndte at gå lidt omkring, støttet på min arm, og en dag hændte det, at vi to var alene på terrassen. Med et sælsomt, halvt undertrykt smil så han på mig, og uden mindste indledning hviskede han til mig:

"Hvor var det, I begravede ham?"

Jeg var så forbavset, at jeg ikke kunne få et ord over mine læber.

"Hvor har I begravet ham?" gentog han. "Jeg ville gerne se graven."

Nu indså jeg, det bedste var at tage tyren ved hornene.

"Min kære, unge herre," sagde jeg, "jeg har noget at meddele Dem, noget, der vil glæde Dem meget. Efter al mulig sandsynlighed har De ikke Deres broders blod på Deres samvittighed. Dette støtter jeg på højst vægtige indicier, der næsten har overbevist os alle om, at Deres broder ikke kan være død, men i en dyb besvimelse af smuglerne er blevet bragt ombord i Crails lugger. Nu er han velsagtens aldeles helbredet for sit sår."

I dette øjeblik kunne jeg ikke gætte Henrys tanker, hans ansigt var mig en lukket bog.

"James?" spurgte han. "Er det om James, De taler?"

"Ja, om Deres broder! Naturligvis vil jeg nødig i Deres hjerte tænde en håbets stråle, der jo kunne vise sig at være blændværk, men det er min faste overbevisning, at stamherren er i live."

"Å Gud i Himlen!" sagde Henry og snappede efter vejret, så stod han op, og med hastigere bevægelser, end jeg siden sygdommen havde set hos ham, lagde han hånden på sit bryst og halvt skreg, halvt hviskede: "Mackellar!" således lød hans ord, "det er ikke muligt at få livet af det menneske! Han er udødelig. Han er lænket til mig i al evighed; til den yderste dag!" og hermed faldt han hen i en vedvarende tavshed.

Et par dage efter, da vi atter var under fire øjne, kom han med det samme underlige smil hen til mig, så sig forsigtigt om, som ville han være vis på, at ingen belurede os; derpå sagde han:

"Hør, Mackellar, når De får vished, så lad mig endelig få sandheden at vide hurtigst muligt. Vi må have et øje på hver finger, ellers kommer han bag på os, når vi mindst venter ham."

"Han vover ikke at vise sig her mere!"

"Å jo, såmænd gør han det," siger min unge herre. "Hvor jeg er, der kommer han også." Igen så han sig om.

"Det må De ikke gå og spekulere over!" siger jeg.

"Nej, det har De ret i, gode Mackellar, lad os bare ikke tænke på alle disse kedsommeligheder, før vi ikke kan undgå dem. Lad mig i hvert fald få alting at vide! Og fuldstændig vished om hans frelse har vi jo ikke, han kan jo være død ombord i luggeren!" føjede han til.

Disse ord, og endnu mere tonen, overbeviste mig om, hvad jeg næppe havde troet muligt, nemlig, at min unge herre aldeles ikke angrede eller fortrød sin gerning, men var ked af, at broderen var undsluppet med nogenlunde helt skind. Denne opdagelse holdt jeg forresten hos mig selv, jeg var bange for, den skulle gøre et ubehageligt indtryk på min unge frue; men denne ængstelse kunne jeg så godt have sparet mig, for hun havde selv gennemskuet sin mand, og fandt denne hans følelse aldeles naturlig.

Jeg må sige, at vi tre, herren, fruen og jeg, var aldeles enige, og vi ville alle være blevet hjerteligt glade ved efterretningen om stamherrens død.

En undtagelse var der, min gamle lord! Så såre hans yngste søn var udenfor livsfare, bemærkede jeg en forandring i hele hans væsen, der efter min mening snart ville medføre hans dødelige afgang.

Det gamle, smukke ansigt var blegt og opsvulmet; når han sad ved ilden med sin *Livius*, faldt han ofte i søvn og tabte bogen i asken, til andre tider svigtede benene ham, eller han kunne ikke finde ord. Han var endnu mere forekommende og venlig

end før, han undskyldte sig uafladeligt, bad om tilgivelse for den mindste ulejlighed, havde tanker for alle sine omgivelser, viste både sine børn og mig den mest udsøgte opmærksomhed. En dag, da han havde sendt bud efter sin sagfører og havde haft en lang hemmelig samtale med denne, mødte jeg ham på gangen, da han langsomt og besværligt gik tilbage til hallen. Han tog min hånd, klappede den venligt og sagde: "Min gode Mackellar, jeg har ved så mange forskellige lejligheder set, med hvilken urokkelig hengivenhed De omfatter vor familie, og i dag, da jeg har gjort et par nødvendige forandringer i mit testamente, har jeg taget mig den frihed at udnævne Dem til en af eksekutorerne. Jeg tænker, De vil gøre mit hus den store tjeneste, ikke sandt?" På dette tidspunkt tilbragte han forresten den største del af døgnet i en døs, af hvilken vi kun med vanskelighed kunne vække ham; det lod til, at han havde mistet ethvert begreb om tid, flere gange, når han vågnede, havde han kaldt på sin for længst afdøde hustru og på en gammel tjener, hvis gravsten på den tid allerede var overgroet med mos. Hvis nogen havde spurgt mig, ville jeg have erklæret ham for at være uegnet til at opsætte noget testamente, og aldrig har dog noget dokument været klarere affattet i enhver henseende eller vist et mere indgående kendskab til mennesker og forretninger end min gamle herres sidste vilje.

Skønt det egentlig gik hastigt ned ad bakke med ham, kom hans død dog ikke uventet over nogen af os – alle hans evner aftog gradvis, han kunne næppe røre sig, var meget døv, talte sagte og mumlende, og dog bevarede han lige til sin sidste time den gamle venlige, fine høflighed, han trykkede den hånd, der raktes ham til støtte, forærede mig et af sine latinske værker, i

hvilket han med stor møje havde skrevet mit navn, mindede os ved sin mildhed uafladeligt om, hvor stort et tab vi alle ved hans bortgang ville lide, ja som vi egentlig talt allerede havde lidt. Lige til det sidste kunne han en gang imellem genvinde talens brug, han var som et barn, der har glemt sin lektie og nu og da kommer i tanker om, hvad der skal siges. Den sidste aften, han levede, brød han pludselig tavsheden og citerede Virgil, aldeles klart og rigtigt:

"*Gnateque pratisque, alma, precar, miserere.*" Note 7) Vi sad omkring ham, og vi fo'r sammen ved lyden af hans stemme, men da vi vendte os om mod ham, var han atter faldet sammen, og det så ud, som om han sov. Lidt længere hen på aftenen fik vi ham med en del besvær bragt til sengs, og et par timer efter forlod hans sjæl stille og fredeligt sit jordiske hylster.

Mange år efter min gamle herres død kom jeg tilfældigvis til at tale om den med en læge, en mand, der er så bekendt, at jeg ikke vil nævne ham her. Af hvad jeg fortalte ham, sluttede han, at både fader og søn havde haft samme sygdom, der hos den første var foranlediget ved store sorger og hos den sidste ved overanstrengelse og nerveophidselse, hos begge måtte et eller andet blodkar i hjernen være sprunget, sagtens var der i den familie anlæg til den art sygdomme. Den gamle mand bukkede under, sønnen kom sig *tilsyneladende*, han så i alle måder rask og frisk ud, men jeg, der havde kendt ham så længe, havde altid en følelse af, at en af sjælens fine tråde var bristet, så at den undertiden ikke rigtig kunne udføre sin jordiske dont. Men når jeg ret tænker efter, gør det ikke noget til sagen, for det er min faste tro, at han, sjælekenderen, der skal dømme os alle, forstår at tilgive sin skabnings skrøbelighed.

Den gamle lords endeligt beredte os en ny overraskelse hos hans efterfølger. Hvis man skulle tale rent ud, så var det de to sønner, der havde taget livet af faderen; og den, der havde draget sværdet, kunne siges at have ramt ham med det samme stød, der gennemborede stamherren, men ikke et øjeblik nærmede denne tanke sig min unge herres sjæl. Han var naturligvis alvorlig, som det passede sig at være ved slig en lejlighed, egentlig sorgfuld kunne man ikke engang kalde ham, han var mild, talte om den afdøde i en rolig, næsten munter tone, mindedes gamle dage, viste i det hele en god samvittigheds fred med Gud, og ved begravelsen opførte han sig, som det sig en pligtopfyldende søn hør og bør. Desuden mærkede jeg så tydeligt, at han følte en stor tilfredsstillelse ved at arve navn og titel efter faderen og endelig virkelig være herre på Durrisdeer.

Og nu optrådte en ny person, en person, der kom til at spille en vigtig rolle i dette drama, jeg mener den nuværende lord, Alexander, hvis fødsel, (17. juli 1758) fyldte min kære herres lykkes bæger til randen. Nu ønskede han intet mere her i verden, heller ikke havde han tid til at begære andet i livet; for aldrig har jeg set en fader elske sit barn og således ofre sig for det. Når barnet var udenfor hans synsvidde, havde han ikke et roligt øjeblik. Var den lille dreng ude at spadsere, vogtede han på hver en sky, som drog over himlen. Om natten kunne han stå op af sin seng for at se, hvorledes hans søn sov. Han blev kedsommelig for fremmede, for alle hans tanker drejede sig om den lille dreng, og han kunne ikke tale om andet. I forretningsanliggender var hans øjne stadig rettet mod, hvad

der var fordelagtigt for "Alexander", og altid hed det: "Lad os straks tage fat, så kan skoven være stor, når Alexander bliver myndig," eller: "Det kan netop blive indbringende hen mod den tid, Alexander kan gifte sig." Med hver dag gik han mere op i sin søn, det var både rørende og ærgerligt at se. Snart kunne den lille trippe afsted ved faderens hånd, og disse spadsereture rundt i anlægget blev nu min herres vigtigste beskæftigelse og største glæde. Lyden af Deres stemmer (de talte meget højt begge to), hørtes snart hist og her, så lang som dagen var, og for mig var den lifligere end fuglenes sang. Det var smukt at se dem komme hjem sammen, med favnen fuld af vilde roser. Faderen var tit lige så forreven og tilsmudset som sønnen, for han var lige så ivrig i legen som barnet, han gravede i sandet, stemmede bække op og kunne stå lange tider og kigge gennem hegnet på kvæget med samme barnlige nysgerrighed som den lille dreng.

Ved at tale om disse strejfture kommer jeg til at mindes et optrin, som jeg overværede. En af disse spadseregange satte altid mit sind i bevægelse, og aldrig kom jeg den vej uden at rystes af sørgelige tanker; men stien var en genvej, så jeg fulgte den temmelig ofte mod min vilje, når jeg havde forretning hinsides Muckleross. En morgen, da Alexander var en syv–otte år gammel, gik jeg hjemad gennem det langstrakte busket; vejret var smukt og klart, det var forår, løvspringstid, hvidtjørnen stod i blomster, og fuglene sang rundt om mig. I buskettet var der mørkt og tilgroet, og jeg var en smule nedtrykt ved tanken om den gruelige begivenhed, dette sted havde været vidne til; derfor blev jeg pinligt berørt ved lige i nærheden at høre muntre stemmer, og snart fik jeg øje på

lorden og den lille Alexander, der hånd i hånd stod netop på den åbne plet, hvor de to brødre havde kæmpet; min herre talte nu med sønnen, hans tonefald lød med ét alvorligt, til sidst så han op, han hørte mine fodtrin, og jeg syntes, hans ansigt klarede op, da han opdagede mig.

"Å," siger han, "der har vi den gode Mackellar, jeg stod just og fortalte Sandie, hvad her er foregået, hvordan Djævelen her ville dræbe en mand, som på et hængende hår var ved at få bugt med Djævelen i stedet for."

Jeg fandt det mere end mærkeligt, at barnet skulle opvartes med sådant, ja jeg var oprørt over, at min herre førte sin søn hen på dette sted. Men det værste kom til sidst, for han vendte sig nu om mod drengen og lagde til:

"Du kan jo spørge Mackellar; han var til stede og så, hvorledes det gik til."

"Er det virkelig sandt, Mackellar?" spørger drengen naturligvis straks. "Og så du virkelig den djævel?"

"Jeg har aldrig hørt noget om den historie," svarede jeg lidt gnavent, "og jeg må skynde mig hjem."

På denne måde ville jeg undgå videre udbredelse over dette emne, for med et væltede mindet om hint rædsomme optrin ved de to lys ind over mit sind. Det faldt mig ind, at hvis min unge herres parade den nat havde været bare et halvt sekund langsommere, ville det barn, her stod, aldrig have set dagens lys, og den sindsbevægelse, jeg altid følte på dette skæbnesvangre sted i det mørke busket, gav sig luft i følgende ord:

"Men så meget er vist, at jeg har mødt Djævlen her i lunden og set ham bide i græsset. Lovet være Gud, at han beskærmede

os, lovet være han, at der endnu er sten på sten af Durrisdeers gamle hus! Og hør på mig, lille Alexander, når som helst du betræder dette sted, det være sig i den gladeste stemning eller med de fornemste gæster, så skal du gå lidt til side og bede en bøn til ham, der holdt sin hånd over os!"

Min herre bøjede alvorlig sit hoved.

"Å, ja, Mackellar har altid ret! Kom, min dreng, tag din hue af!"

Med disse ord blottede han selv sit hoved og udstrakte hånden.

"O Gud, du almægtige; jeg takker dig – min søn takker dig, at du har været os så nådig og miskundelig! Lad os leve i fred – bevar os for den onde mand! Slå ham, o herre, slå ham på hans løgnagtige mund!"

Disse sidste ord brød frem som et skrig, og hvad enten han nu kvaltes af vrede, eller han selv syntes, det var en sær bøn, så holdt han pludselig inde, og satte atter sin hat på hovedet.

"Jeg synes, De glemte noget, herre," sagde jeg, "De skulle have sagt: *Forlad os vor skyld, som vi forlader vore skyldnere! Thi dit er riget, magten og æren i evighed. Amen!*"

"Å, Mackellar, det er let nok at sige," lød lordens svar. "Det kan *De* måske sige, Mackellar. Men at tilgive, forlade! Jeg ville vist sætte et underligt ansigt op, hvis jeg sagde, der boede forladelse i *min* sjæl!"

"Barnet! Herre – tænk på barnet," sagde jeg strengt og formanende, for hans ord syntes mig ikke passende for så unge øren.

"Det er sandt! Ja, dette er noget, min lille dreng ikke forstår. Kom, Sandie, vi skal lede efter fuglereder."

Jeg mindes ikke ret, om det var samme dag, min herre atter talte om denne sag.

"Mackellar," siger han, "nu er jeg virkelig en lykkelig mand."

"Det mener jeg også. Og Deres lykke glæder mit hjerte."

"Synes De ikke, man skal være taknemmelig for en sådan tilværelse?" siger han tankefuldt.

"Jo, jeg synes, man skal altid søge at gøre så meget godt her i livet, som det står i ens magt – ellers var det bedre for én, om man lå tre alen under mulde."

"Men – men, hvis De nu var i mit sted – *ville* De så tilgive ham?"

Jeg var aldeles uforberedt på dette spørgsmål, så jeg nølede lidt; derpå svarede jeg:

"Det er en kristens pligt!"

"Snak!" siger han. "Det er mundsvejr og tomme ord! Har *De* måske tilgivet ham?"

"Nej, det indrømmer jeg. Gud tilgive mig – jeg kan heller ikke!"

"Mackellar, giv mig Deres hånd for de ord," udbryder min herre i en ligefrem munter tone.

"Det er en grumme styg ting at veksle håndtryk på," sagde jeg, "grumme stygt for to kristne mennesker. Jeg tror, jeg gemmer mit håndtryk til en mere passende lejlighed."

Jeg måtte trække lidt på smilebåndet, men herren lo ganske højt, da han gik ud af stuen.

Jeg kan ikke finde ord til at beskrive, hvorledes min herre gjorde sig til den lille Alexanders slave. Han tænkte kun på at forkæle barnet. Forretninger, venner, hustru – alt var glemt

eller mindedes kun som en kedsommelig ting og personer, han helst var fri for. Mærkeligt var det at se, hvor lidt han nu bekymrede sig om fru Alison. Lige siden jeg kom til Durrisdeer, havde hun været hans stadige tanke og hans øjesten, nu var det, som om hun ikke eksisterede for ham. Jeg har mere end en gang set ham komme ind i stuen, se sig om og ikke lægge mere mærke til fruen, end om hun havde været en hund, der lå foran ilden. Alexander var det, hans blik søgte tidligt og silde. Jeg har hørt ham tale så ligegyldigt, ja så hårdt til hende, at jeg næppe kunne lade være at sige min herre, hvad jeg mente om hans opførsel, og altid var grunden, at moderen på en eller anden måde havde sat sig op imod drengens vilje. Dette var som en slags straf for min frue, nu havde Forsynet ladet hende føle, hvad herren i sin tid havde lidt ved hendes kulde og ligegyldighed – hun, der i så mange år ikke havde haft et venligt blik til sin mand, hvor øm og kærlig han end var, hun blev nu på alle måder forsømt og tilsidesat; men så meget større ros fortjener hun, for ikke et øjeblik fjernede hun sig fra den rette vej.

Dette havde en mærkelighed til følge: der var atter to partier i huset som i gamle dage, og nu var jeg *imod* min herre, på fruens parti. Ikke at jeg nogensinde holdt mindre af ham; men for det første satte han slet ingen pris på mit selskab, for det andet kunne jeg ikke lade være at sammenligne frøken Katharines stilling med den lille Alexanders, og det harmede mig at se, hvilken forskel faderen gjorde, og hvor uretfærdig han var mod datteren. For det tredje syntes jeg heller ikke om den ligegyldighed, han viste fruen, den forekom mig at have stor lighed med troløshed imod hende, han dog havde elsket hele sit

liv. Desuden *måtte* jeg beundre den urokkelige trofasthed og ømhed, hun ved enhver given lejlighed lagde for dagen. Måske var den følelse, hun nærede for manden, først udsprunget af medlidenhed med hans elendighed, så at hun elskede ham, mere som en moder elsker et ulykkeligt barn, end egentlig som en hustru elsker sin mand, måske var hun – om jeg så tør sige – glad ved at se sine børn så fornøjede, så meget mere som det ene af dem havde båret hårde og uforskyldte lidelser. Men i hvert fald måtte hun tage til takke med den stakkels, tilsidesatte lille piges selskab; og jeg vænnede mig stadig mere til at tilbringe min fritid sammen med fru Alison og den lille frøken Katharine. Men trods denne deling var familielivet på Durrisdeer nok så fornøjeligt og hyggeligt, og jeg er vis på, at min kære herre ikke anede eller mærkede, at han ikke var, som han burde være mod sin hustru og sin datter, skønt vi andre led ved hans måde at være på. Vor største bekymring var for den lille dreng, der ved denne afsindige forkælelse let kunne lide ubodelig skade. Min herre var aldeles som sin egen fader overfor stamherren, og vi var alle bange for, at Alexander skulle blive en anden James. Tiden har bevist, at denne frygt var overdrevet. For der er ingen hæderligere mand i Skotland end den syvende lord Durrisdeer; men på dette tidspunkt var der al mulig grund til at ængstes for, at vi skulle få en ny udgave af stamherren til Ballantrae. Fruen havde prøvet at indføre en smule gavnlig disciplin, men hun havde snart opgivet det, og så nu til med hemmelig sorg, ja undertiden kom hun med temmelig forståelige hentydninger. Og når hun fik nys om en eller anden urimelig ting, som min herre havde givet Alexander lov til, kunne hun ved et udbrud eller en håndbevægelse

udtrykke sin bedrøvelse over denne tingenes tilstand. Med mig var det meget værre, dag og nat pintes jeg af denne tanke, ikke så meget for barnets skyld som for dets faders. Min herre var faldet i søvn, drømte en sød drøm, og enhver sørgelig opvågnen måtte blive døden for ham. Denne stadige bekymring ophidsede mig og drev mig en dag til at tale; om denne hændelse vil jeg berette følgende:

Herren og jeg sad en dag ved det samme bord og var beskæftiget med et omstændeligt og temmelig kedsommeligt arbejde; jeg har jo allerede sagt, at han havde mistet al mulig interesse for vore forretninger og godsets drift, nu så jeg tydeligt, at han var led og ked af det hele og kun havde en tanke: at komme bort. Han så træt og gnaven ud, det syntes mig med ét, han var blevet en hel del ældre, måske var det hans syge udseende, der fik mig til at tale rent ud.

"Lord Durrisdeer," siger jeg med bøjet hoved, mens jeg lod, som om jeg vedblev at skrive, "eller lad mig hellere nu kalde Dem som i fordums dage: Hr. Henry, for jeg er bange for, at de skal blive vred og vil derfor minde Dem om gamle tider – –"

"Min gode Mackellar," svarer han, og hans tonefald var så kærligt, at det sved i mit hjerte, og jeg var lige ved at opgive mit forsæt. Men så tænkte jeg på, at hvad jeg gjorde, var for hans eget bedste, derfor tog jeg atter fat.

"Tænker De aldrig på, hvad De er ved at gøre nu?" spurgte jeg.

"Hvad jeg er ved at gøre?" gentog han. "De ved jo, at jeg aldrig har været god til at gætte gåder!"

"Jeg mener, hvad De er ved at gøre mod Deres søn?"

"Nå," sagde han med smule bæven i stemmen. "Og hvad er det så, jeg gør ved ham?"

"Deres fader var en god mand, en hæderlig mand," sagde jeg og gik en omvej, "men mon han handlede som en klog fader mod sine sønner?"

Han betænkte sig et øjeblik, før han svarede:

"Jeg klager ikke over ham. Jeg kunne måske have grund til at klage, men jeg siger ingenting mod ham."

"Ja, der har vi det. De har grund nok i det mindste. Og dog var den gamle lord god, jeg har ikke kendt nogen, der var bedre eller klogere, undtagen i en henseende. Der, hvor han trådte fejl, er der jo al rimelighed for, at en anden kan bære sig galt ad. Han havde to sønner – –"

Her slog min herre pludselig i bordet med stor heftighed.

"Hvad mener De, Mackellar? Tal rent ud!"

"Ja, det skal jeg," min stemme kvaltes næsten af bevægelse, og hjertet sad i min hals, "hvis De vedbliver at forkæle den lille Alexander, følger De Deres faders eksempel. Tag Dem i agt, lord Durrisdeer, at han ikke, når han bliver stor, skal træde i stamherrens fodspor!"

Jeg ville have belagt mine ord bedre, mente ikke at sige tingen så ligefremt, men når man er rigtig bange, får man undertiden et sælsomt brutalt mod, der driver en videre, end man egentlig ville gå, og jeg brændte mine skibe med mine lidt voldsomme ord. Han blev mig svar skyldig, min stakkels herre. Da jeg løftede hovedet, så jeg, at han havde rejst sig, og i næste øjeblik faldt han om på gulvet uden at sige et eneste ord. Han kom snart til sig selv igen, så sig om med et forstyrret blik og tog sig til hovedet, endelig stammede han:

"Jeg har vist været syg," og så tilføjede han lidt efter: "Hjælp mig!"

Jeg fik ham da på benene; han kunne da holde sig oprejst, skønt han måtte støtte sig ved bordet.

"Jeg har været syg, Mackellar," gentog han. "Der er noget i stykker, Mackellar, eller noget, der var ved at gå i stykker, det løb rundt for mig. Jeg blev vist meget vred. Men det må De ikke bryde Dem om, gode Mackellar – det skal De ikke tænke mere på, gamle ven. De ved nok, jeg aldrig ville krumme et hår på Deres hoved. Alt for meget er der sket. Vi to har lidt alt for meget sammen! Men, Mackellar, jeg tror, jeg går hen til min hustru, ja det er bedst jeg kommer hen til min hustru," og med disse ord gik han temmelig støt ud af stuen, og overlod mig til anger og ruelse.

Et øjeblik efter fløj døren op, og fru Alison kom farende ind med lynende øjne.

"Hvad er dog dette?" udbrød hun. "Hvad har De sagt til min mand? Kan da intet lære Dem at holde Dem på Deres plads her i huset? Vil De evig og altid blande Dem i, hvad der ikke vedkommer Dem, og hvad De ikke mægter at ændre?"

"Ak, frue," svarede jeg, "hårde ord har jeg hørt nok af her i huset. En gang var det mit daglige brød, og jeg døjede dem med tålmodighed. I dag må De sige, hvad De vil, De kan aldrig finde strengere ord end dem, jeg selv siger mig, for hvad jeg her har gjort. Og dog var meningen god."

Jeg fortalte hende alt det, jeg her har skrevet, og da hun havde hørt mig til ende, stod hun et øjeblik ganske stille og tankefuld, men jeg så, at hun ikke mere var vred på mig.

"Ja," sagde hun til sidst, "Deres mening var god. Mangen en gang har jeg haft samme tanke, eller snarere, jeg har følt mig fristet til at handle som De; dette bringer mig til at bære over

med Dem nu. Men, du gode Gud i Himlen! Kan De da ikke indse, menneske, at han ikke *kan* tåle mere?" råbte hun med stor heftighed. "Buen er spændt, så den er bristefærdig! Hvad kommer fremtiden os ved – lad os nu være i fred og leve et par glade dage!"

"Amen! Jeg skal ikke mere blande mig i noget. Jeg er glad over, at De forstår, jeg mente det så godt"

"Ja vist gør jeg det; men da det kom til stykket, da De selv blev bange, da var Deres ord virkelig grusomme." Hun holdt inde, så på mig, så smilede hun svagt og sagde en underlig sætning. "Ved De, hvad De er, Mackellar? De er en gammel jomfru!"

Nu gik alt stille og fredsommeligt på Durrisdeer, indtil han atter kom hjem, denne ulykkesfugl, denne stamherre! Men her må jeg atter tage min tilflugt til oberst Burkes memoirer, der nu virkelig i sig selv er interessante og her meget oplysende. Det er vor eneste beretning fra hr. Ballys rejser i Ostindien, og det er første gang, Secundra Dass omtales på disse blade. En kendsgerning fremgår af oberstens fortælling, en kendsgerning, der kunne have sparet os megen elendighed, ja måske forandret begivenhedernes gang, hvis vi havde været vidende om det, den nemlig, at Secundra Dass forstod og talte engelsk.

7. Oberst Burke i Ostindien

(Uddrag af hans memoirer.)

... Altså stod jeg der midt i staden, hvis navn jeg ikke kan mindes, jeg kendte så lidt til den, at jeg ikke anede, i hvilken retning jeg skulle styre mine skridt, om jeg skulle gå mod syd eller mod nord, fjenden var kommet så pludseligt over os, at jeg hverken havde fået sko eller strømper på; i kampens hede var min hat bleven slået mig af hovedet; min oppakning var i hænderne på engelskmændene; jeg havde kun en indfødt soldat med mig, ikke andre våben end min kårde og ikke en rød skilling i lommen. Den indfødte var en brav fyr, der i mange år havde fulgt den franske fane, og som ville have ladet sig hugge i stykker for Bally Tallendals tapre landsmænd. Det er den samme fyr, (hans navn har jeg forresten glemt) om hvem jeg allerede har berettet, det var ham, der en dag fandt de Tessac og mig liggende aldeles drukne på volden og var så snild at dække os til med halm, mens kommandanten gik forbi. Derfor kunne jeg også stole på ham i alle måder. Her var jo gode råd dyre; men vi bestemte os endelig til at klatre over en mur ind i en have, hvor vi mente, vi kunne få lov at sove under træerne og måske få fingre i en turban og et par tøfler, som jeg højligt trængte til. I denne del af byen var der haver nok; men det gjaldt kun om at gøre et fornuftigt valg, og de smøger, der skilte dem ad, var på denne tid af døgnet øde og forladte. Jeg lånte min inder en skulder, og vi faldt snart begge to ned i en stor, parkagtig have. Alt drev af dug, der i dette land er meget usund, især for europæerne, og dog var jeg så træt, at jeg allerede var

ved at falde i søvn, da min ledsager vækkede mig. I den længst bortliggende del af haven skinnede med ét et stærkt lys frem og blev ved at brænde. Det var højst mærkeligt her på dette sted og på denne tid, og det bragte os til at gå frem med en del forsigtighed, for vor stilling var alt andet end farefri. Inderen gik nærmere for at undersøge terrænet, og kom tilbage med den besked, at vi havde været meget uheldige, for huset tilhørte en hvid, efter al sandsynlighed en englænder.

"Det er lige meget," sagde jeg, "hvis her er en europæer i nærheden, vil jeg min salighed kaste et blik på ham; for Himlen være lovet, der er da andre hvide mennesker end netop englændere her til lands!"

Altså listede vi os fremad og kom til et sted, hvor vi kunne se huset. Det var omgivet af en bred veranda, en meget godt passet lampe stod og brændte på gulvet, og på hver sin side af den sad en mand, med benene over kors efter østerlandsk skik. Begge to var pakket ind i musselin, som det bruges i Indien; men kun den ene var hvid, og han var godt kendt af mig, af min læser lige så, for det var ingen anden end stamherren til Ballantrae i egen person, den skotske adelsmand, om hvis forstand og tapperhed jeg her ofte har haft lejlighed til at tale. Jeg havde jo nok hørt, at han var kommet herover, men vi havde ikke truffet hinanden, og i det hele vidste jeg ikke, hvad han egentlig tog sig for. Aldrig så såre fik jeg øje på en så gammel ven og staldbroder, før jeg mente, at nu var alle mine sorger slukkede. Jeg gik rask ud i månelyset, der var meget stærkt, kaldte Ballantrae ved navn og fortalte ham med få ord i hvilken sørgelig stilling jeg var. Han fo'r sammen ved lyden af min stemme, vendte sig lidt om, så mig lige ind i ansigtet, mens jeg

talte, og da jeg var færdig, sagde han til den anden fyr nogle ord i det forfærdelige kaudervælsk, som de indfødte bruger, og som ingen satan kan forstå. Den anden Note 8) så grumme fin og lille ud, som han sad der i sin musselinssky, med et par ben som spadserestokke og fingre som pibestilke; han rejste sig.

"Sahib," siger han, "forstår ikke engelsk. Jeg forstår selv lidt, jeg ser, du tager en smule fejl, å ja, det kan jo let ske. Men sahib gerne ville vide, hvordan du komme her i have?"

"Ballantrae," råbte jeg nu, "du har da ikke den helvedes frækhed at fornægte mig her i mine åbne øjne!" Der rørte sig ikke en muskel i Ballantraes smukke ansigt, han sad som et gudebillede i en pagode.

"Sahib ikke forstå engelsk! – Sahib ikke forstå engelsk," gentog den indfødte spirrevip lige så slesk som før. "Han gerne vide, hvordan du kom ind her i have?"

"Gid Fanden havde ham!" udbrød jeg. "Han gerne vide, hvordan jeg kom her ind i have? Nå, så det ville han. Vil du så være så forekommende at formelde sahib min respekt og sige ham, at her er to soldater, en europæer og en inder, og at der vist er en have, hvor der vil blive spektakler, hvis disse to fyre ikke hver får et godt måltid mad, en turban, et par tøfler og sådan bare for anstændigheds skyld lidt lommepenge."

De vedblev at spille komedie, de to på verandaen, og snakkede sammen på hindustansk, og til sidste siger inderen i en noget træt tone, som om han var led og ked af den evige gentagelse:

"Sahib gerne vide, hvordan du kom ind i have?"

"Sådan kom jeg ind," siger jeg nu, og lægger hånden på mit kårdefæste, mens jeg bad min ledsager trække blank.

Ballantraes hindu smilede ganske svagt, trak en pistol frem fra sit bryst, og skønt Ballantrae selv stadig sad stiv og strunk, var jeg ikke i tvivl om, at han også var rede til at tage pænt imod os.

"Sahib tænke, du helst gå din vej!" siger hinduen.

Nå, skal jeg være ganske ærlig, så var det også min tanke, for et pistolskud var nok til at bringe os to stakler i galgen.

"Sig din sahib, at jeg ikke betragter ham som nogen adelsmand!" siger jeg, og så vendte jeg mig bort med et megetsigende skuldertræk.

Jeg havde ikke taget tre skridt, før hinduen kaldte på mig.

"Sahib gerne vide, om du var en skidt irlænder!" siger han, og ved disse ord bukkede og smilede Ballantrae.

"Hvad er det, du siger?"

"Sahib bede dig spørge ven Mackellar!" siger hinduen. "Sahib beder hilse, dem er kvit!"

"Sig sahib, han skal få sin skotske nederdrægtighed betalt med renter næste gang, vi træffes!"

Parret sad og smilede venligt, da jeg forlod dem.

Naturligvis kan der vel findes lejligheder, ved hvilke jeg ikke har opført mig aldeles dadelfrit, og når en mand – han være sig aldrig så tapper – overlader til efterverdenen at fælde dom over hans livsførelse, må han vente at finde bagvaskere. Men en ting skal aldrig kunne siges om Francis Burke, at han nogensinde har vendt ryggen til en ven i nød ...

(Her kommer et sted, som obersten øjensynlig har haft megen møje med at indrette for mine øjne, for der har vist forekommet klager over min mangel på diskretion, skønt jeg ikke mindes at have nogen sådan på min samvittighed. Måske

har min herre sagt et eller andet, troligt er det jo også, at hr. Bally på en eller anden måde har gjort sig bekendt med min brevveksling; han var jo en mand, som ikke generedes af skrupler; han har så benyttet sit kendskab til Burkes brev fra Troyes og givet obersten den ondskabsfulde hilsen til farvel, da han jog ham ud af haven. Stamherren var forresten, trods al sin slethed, et menneske, der ikke var ufølsom; jeg tror, han i begyndelsen virkelig har næret venskab for oberst Burke, men senere hen har han troet, denne var gået over til fjenden, og dette har udtørret det ikke just rige væld af venlige følelser, der strømmede ud fra hr. Ballys hjerte, og hans afskyelige karakter viste sig så i hele sin nøgenhed. *E. Mc K.*)

8. Fjenden i huset

Mærkeligt er det, at jeg skal have glemt en dato, oven i købet en dato, hvor en begivenhed indtraf, der kom til at forandre hele min tilværelse og sendte os alle sammen over i en anden verdensdel. Men sandheden er: jeg blev så gennemrystet, at min dagbog i den tid ikke blev nøjagtigt dateret; i et par uger eller så omtrent var jeg ved at gå fra forstanden af sorg og fortvivlelse. I hvert fald var det sidst i marts eller først i april 1764. Den dag havde jeg sovet tungt og vågnede med en forudfølelse af, at en ulykke hang os over hovedet. Denne ængstelse var så stærk, at jeg løb ned ad trapperne i skjorteærmer, og jeg mindes, hvorledes min hånd rystede på gelænderet. Det var en kold, klar morgen med solskin; solsortene fløjtede rundt om det gamle hus, og man kunne høre søens brusen i alle stuerne. Foran døren til spisesalen stod jeg stille og lyttede, det forekom mig, at jeg hørte stemmer. Jeg listede mig nærmere, jo, en menneskelig stemme var det ganske sikkert, en stemme her i min egen herres hus; en stemme, jeg ikke alene ikke kendte, men ord, hvis lyd aldrig før havde nået mit øre, ord, som jeg ikke forstod en stavelse af. Skønt jeg rystede som et espeløv, var min nysgerrighed dog større end min frygt, jeg åbnede døren og trådte ind.

Bordet stod endnu dækket fra den foregående aften, skodderne var ikke lukket op, skønt det allerede var morgen og lyset trængte ind gennem sprækkerne; den store hal var oplyst af en eneste prås og så af de hendøende emmer i kaminen. Lige ved ilden sad to mænd.

Den ene, der var indhyllet i en kappe og bar høje ridestøvler, – å Gud, ham var jeg ikke længe om at genkende! Nu var vor onde ånd, ulykkesfuglen, kommet tilbage til sit fædrenehus! Den anden krøb sammen ved kaminen, han lignede en lille mumie, ham havde mine øjne aldrig før hvilet på, men så meget så jeg straks, at han var udlænding og mørkere i huden end nogen europæer. Desuden var han usædvanlig spinkel, med en sær, høj pande og tavse øjne. Flere pakker og en lille vadsæk lå på gulvet, og ved at se på stamherrens lappede støvler fik jeg straks den overbevisning, at han just ikke kunne være på nogen grøn gren.

Han rejste sig, da jeg kom ind, vore øjne mødtes, og hvordan det nu var eller ikke, mit mod flagrede op som lærken en majmorgen.

"Ha!" sagde jeg, "er det virkelig Dem?" og jeg var ligefrem fornøjet ved at høre min egen stemme klinge så højt og ubekymret.

"Jeg kan sige det samme, værdige Mackellar!" lød stamherrens svar.

"Denne gang har De den sorte hund med i synlig skikkelse!" vedblev jeg.

"Mener De Secundra Dass? Men lad mig præsentere de to herrer for hinanden. Han er en indfødt hindu."

"Hm! – ja, jeg er nu en gang en smule forud indtaget mod Dem og Deres venner, hr. Bally! Nå, nu lukker vi lidt op her, jeg kunne nok lide at se en kende på Dem."

Og med disse ord åbnede jeg skodderne mod øst, så dagslyset strømmede ind. Nu så jeg, at han havde forandret sig en hel del. I forrige dage, da vi var sammen med ham, havde det

ofte undret mig, at tiden havde taget så blidt på ham, men denne gang var det helt anderledes.

"De begynder at blive en gammel mand, hr. Bally." Der fo'r en skygge over hans fine ansigt.

"Hvis De stod foran et spejl, gode Mackellar, ville De måske ikke så livligt behandle dette kildne emne!"

"Pyt," svarede jeg, "mig er den ting aldeles ligegyldig. Jeg tror, jeg er født gammel, og nu om stunder bliver jeg behandlet med den agtelse, alderdommen bør indgyde! Det falder ikke i enhvers lod, vel, hr. Bally? På Deres pande er der furer, som røber både sorg og modgang, skæbnen har været Dem ublid, og nu begynder Deres liv at ebbe bort! Døden kunne en skøn dag banke på Deres dør med en knokkelfinger, – og jeg indser slet ikke, hvilken hånd der vil række sig støttende og trøstende ud mod Dem!"

Her henvendte stamherren på hindustansk ordet til Secundra Dass, og skønt jeg ikke forstod en lyd, sagde dog tonefaldet ganske tydeligt, at mine bemærkninger just ikke oplivede vor gæst, – og det fornøjede mig ikke så lidt. Imidlertid plagedes min sjæl af en bekymring, enhver let vil fatte, selv mens jeg drillede vor fjende; – jeg tænkte over, hvorledes jeg hurtigt og i al hemmelighed kunne komme til at tale med lord Durrisdeer. I det pusterum, hr. Ballys samtale med hinduen gav mig, overlagde jeg, hvad jeg ville gøre, da jeg pludselig så min herre stå i døren, – tilsyneladende aldeles rolig og behersket. Stamherren havde hørt hans fodtrin og gik ham nogle skridt i møde, – på en god meters afstand standsede brødrene og så fast på hinanden; så smilede min herre, gjorde en let bøjning og vendte sig rask om.

"Mackellar," siger han, "vil De påse, at der kommer morgenmad til disse rejsende."

Det var tydeligt at stamherren var en smule forlegen, men han svarede alligevel i en usigelig flot tone:

"Jeg er skrupsulten. Lad os få noget godt, Henry!"

Atter smilede min herre, det var det sære barske smil, jeg før har omtalt.

"Lord Durrisdeer," sagde han.

"Å, aldrig i familien," svarede stamherren.

"Alle her i huset tiltaler mig med den titel, jeg bærer med ret!" siger min herre. "Hvis du vil være en undtagelse fra reglen, vil jeg kun bede dig betænke, at det let kunne se ud, som du nærede en afmægtig skinsyge imod mig."

Jeg kunne have klappet i hænderne, så glad blev jeg, så meget mere som stamherren ikke fik tid til at svare, for lorden gav mig et vink, og fulgt af mig gik han hastigt ud af hallen.

"Kom, skynd Dem, Mackellar," sagde han, "vi må rydde huset for utøj."

Og med disse ord ilede han gennem de lange gange så hastigt, at jeg kun med nød og næppe kunne holde skridt med ham; vi standsede først ved John Pauls dør, som lorden åbnede uden at kalde på den gamle mand. John lå tilsyneladende og sov de retfærdiges søvn, men min herre prøvede slet ikke på at vække ham.

"John Paul," sagde han i den roligste tone, "du har længe været i min faders brød, ellers havde jeg nu jaget dig på porten som en hund. Hvis du om en halv time er ude af huset, kan du hæve din løn som pension i Edinburgh. Hvis du derimod bliver i St. Bride, så skal jeg, skønt du er et gammelt tyende og en gammel

mand, finde på et aldeles overraskende middel til at straffe dig for din utroskab mod mig. Op af sengen og afsted! Du har at gå herfra gennem den dør, du lukkede op for dem. Min søn skal ikke se dit ansigt mere!"

"Det glæder mig, at De tager sagen så roligt, herre!" sagde jeg, da vi atter blev alene.

"Roligt!" gentog han og lagde så min hånd på sit hjerte, der bankede som den store hammer i en smedeesse.

Dette fyldte mig med uro og forundring. Intet menneske kunne tåle sådanne sindsbevægelser, han mindst af alle, han, der allerede havde lidt så frygteligt, og jeg bestemte straks, at der måtte gøres en ende på denne utålelige tilstand.

"Det er vist bedst, jeg kommer hen at tale med Hendes Nåde," siger jeg; det skulle han naturligvis selv have besørget, men jeg stolede på hans sælsomme ligegyldighed mod fruen.

"Ja vist så," sagde han, "jeg vil bede Dem haste med den morgenmad, vi må alle ned til bordet, selv Alexander, vi må lade, som om han ikke gør mindste virkning på os."

Jeg løb op til fruens værelser og fortalte hende så roligt som muligt, hvad der var sket.

"Jeg har for længe siden bestemt, hvad der i dette tilfælde skulle gøres," sagde hun. "Allerede den dag i dag må vi pakke vore sager sammen og rejse bort i al stilhed. Gud være evig lovet, at vi ejer et andet hus. Med det først afgående skib tager vi til New York."

"Og han?"

"Ham lader vi blive her," udbrød hun, "lad ham så gøre, hvad han lyster, med Durrisdeer."

"Nej, med Deres Nådes tilladelse, dette går ikke an," svarer jeg, "der skal nok blive sat en hund til at passe på, at den karl ikke alt for meget sparker til skaglerne. Føde og husly og måske en hest kan han få, hvis han da opfører sig skikkeligt, men nøglerne, frue, nøglerne skal, med Deres og lordens tilladelse, blive i en vis Mackellars værge. Der er de så sikre som nogetsteds, det kan jeg svare for."

"Mackellar," brød han ud. "Tusind tak for den tanke. Alt skal blive betroet i Deres hænder. Hvis vi nu skal drives ud af landet, så stoler jeg på, at De hævner os. Send Macconochie til St. Bride, han skal bestille postheste og tilkalde vor sagfører. Min mand må efterlade en fuldmagt."

I dette øjeblik kom min herre, og vi fortalte ham, hvad vi havde besluttet.

"Det vil jeg ikke høre tale om," råbte han, "han ville tro, vi var bange for ham. Jeg lader mig ikke jage ud af mit eget hus, så sandt hjælpe mig Gud, før jeg dør. Ingen har lov at drive mig til noget sådant. En gang for alle er jeg her, og jeg bliver her, trods alle Helvedes djævle."

Ingen kan gengive den heftighed, der lå i disse ord; både fruen og jeg stod aldeles forstenede, jeg især, der havde set, hvorledes han før kunne beherske sig.

Fruens blik søgte mit med en sådan fortvivlelse, at jeg kom til mig selv. Jeg gjorde tegn til hende, at hun skulle lade os være alene, og gik hen til herre, der fo'r op og ned ad gulvet som et vildt dyr; jeg lagde hånden fast på hans skulder.

"Lord Durrisdeer, min kære herre, nu må jeg igen tale rent ud; hvis det bliver sidste gang her i dette hus, er det så meget desto bedre, for jeg er ved at blive træt af den rolle."

"Det nytter ikke, I vil påvirke mig," svarer han, "Gud forbyde, at jeg skulle stoppe munden på Dem, Mackellar, men det nytter ikke at tale til mig."

Dette sagde han roligt og meget bestemt, al den forrige hidsighed var borte, hvilket et øjeblik beroligede mig og gav mig håb.

"Godt, herre!" sagde jeg, "men jeg vil alligevel tale, det gør ikke noget, jeg taler forgæves, jeg har talt så mange spildte ord her i huset."

Dermed pegede jeg på en stol, som han satte sig i med øjnene fæstede på mig.

"Jeg mindes en tid, hvor fruen ikke altid var så venlig mod Dem som nu," begyndte jeg.

"Det har jeg aldrig klaget over, så længe det stod på," svarede han og rødmede stærkt, "og nu er det ganske anderledes."

"Ved De selv af, hvor stor forandring der er sket?" sagde jeg; "ved De af, hvor stor forandringen er, lord Durrisdeer? *Alt* er forandret, alt! Der er vendt op og ned på alting! Nu er det fruen, der forgæves beder Dem om et ord, om et blik! Ved De, hvem hun må tilbringe hele den udslagne dag med, mens De driver om i anlægget? Ak, hun må tage til takke med en vis gammel knark af en forvalter ved navn Ephraim Mackellar, og hvad det vil sige, ved ingen bedre end De selv, for jeg skulle tage meget fejl, om De ikke selv en gang i fordums tid var henvist til samme persons oplivende selskab."

"Mackellar," udbryder min herre og rejser sig. – "Å, min Gud, Mackellar!"

"Det nytter ikke her at råbe hverken på Mackellar eller på Gud, det forandrer ikke, hvad nu en gang er sandhed," sagde

jeg, "og her taler jeg igen sandhed, hele sandheden skal frem! Skal De nu, De, som selv har båret uudholdelige lidelser, skal De nu pine en anden på samme måde, må jeg spørge, om det passer sig for en kristen? Men De er så optaget af Deres nye ven og kammerat, at De ikke mere har en tanke til overs for gamle venner; De mindes os knap. Og dog stod vi ved Deres side, da det så mørkest ud for Dem, fruen var ikke den, der ventede, til De kaldte på hende. Og mon De nu så meget som tænker på, hvad hun for Deres skyld har gennemgået hin rædselsnat? Eller hvilken hustru hun siden har været for Dem? Eller hvorledes hendes stilling nu vil blive? Nej, det tænker De ikke på, Deres stolthed byder Dem at holde stand her mod denne mand, og så må hun stå ved Deres side; for lord Durrisdeers stolthed, det er hovedsagen, Gud bevares! Og hun er dog kun en kvinde, mens De er en stor, svær mand! Det er den kvinde, De for alteret har lovet beskyttelse; og hvad mere er, det er denne Deres elskede søns moder!"

"Mackellar, Deres ord er beske som malurt!" siger min kære herre, "men, Gud tilgive mig, jeg er nær ved at tro, De er den rene sandhed. Jeg har ikke kunnet tåle min lykke, Mackellar. Bed min hustru komme herned til mig!"

Fruen stod i nærheden og ventede på udfaldet af denne vor samtale. Da jeg førte hende hen til min herre, tog han en af mine og en af hendes hænder og lagde dem begge på sit bryst.

"Jeg har haft to venner her i livet," sagde han, "al den glæde, jeg har haft, al den lykke, der er blevet mig beskåret, kommer fra dem. Når I to er enige, mener jeg, at jeg ville være en utaknemmelig hund!" Her kneb han tænderne sammen og så på os med tårefyldte øjne. "Gør, som I synes! Gør med mig, hvad I

vil," siger han, "men tro ikke," her brød han atter af, "tro ikke – tænk ikke – gør, hvad I finder rigtigt! Gud i Himlen ved, hvor højt jeg elsker og agter jer begge!"

Så slap han vore hænder, vendte os ryggen og gik hen til vinduet. Men min frue ilede efter ham, kaldte på ham og slyngede armene om hans hals, mens tårerne strømmede ned over hendes kinder.

Jeg gik ud og lukkede døren efter mig, så sendte jeg en varm takkebøn op til ham, der styrer alt!

Ved morgenbordet mødte vi alle, efter lordens bestemt udtalte ønske. Stamherren havde fået sine lappede støvler af og viste sig i en passende klædning. Secundra Dass var viklet ud af sine tørklæder og havde fået en anstændig sort dragt på, som klædte ham bemærkelsesværdig dårligt, og parret stod ved det store vindue og så ud, da familien trådte ind. De vendte sig om, og *den sorte mand* (som han allerede kaldtes i huset) bukkede, som om han skulle gå på næsen, mens stamherren hastigt ilede frem, som om han var en længe ventet, kær slægtning. Fruen standsede ham med en afværgende håndbevægelse, nejede stift uden at nærme sig og holdt begge børnene stående bagved sig. Lorden stod en kende foran de andre. Således mødtes de tre søskendebørn atter på Durrisdeer. Tidens tand havde gnavet på dem alle, det var mig, som kunne jeg i deres forandrede ansigter læse et *memento mori*, og det, der gjorde mig mest ondt, var, at dette slette menneske bar årene lettest. Fruen var blevet en matrone, en statelig kone, der passede godt til at præsidere ved bordenden, omringet af en talrig børneflok. Lorden havde mistet sin spændstighed, hans ryg var kroget; han havde fået en

sær trippende gang, som om han havde lært at gå af sin lille dreng; hans ansigt var furet og medtaget, det var blevet en smule længere end fordum, og undertiden svævede der om munden et sælsomt ubestemt smil, et smil, der i mine øjne var både bittert og rørende. Stamherren derimod havde bevaret sin slanke midje og sin ranke holdning, måske var den en afskygning stivere end i gamle dage, men midt i panden stod to dybe rynker på tværs, og munden var blevet hård og sammenkneben. Over hans udtryk var en mørk alvor og en storslået skønhed, der fik en til at tænke på Satan i Miltons "*Tabte Paradis*". Jeg *måtte* se på ham med beundring, mens det på samme tid undrede mig, at jeg slet ikke mere betragtede ham med frygt.

Og senere hen, da vi sad ved bordet, syntes det også, som om al hans myndighed var svundet, hans gifttænder var trukket ud. Vi havde jo set ham træde op og herske i kraft af sin ånd, sin skønhed og sin uimodståelige elskværdighed; her sad en pæn herre og talte om ganske almindelige ting aldeles som andre mennesker. Men nu var den gamle lord jo også gået til sine fædre; ægtefolkene var heltud forsonet, så intet øre var mere åbent for stamherren og hans bagvaskelser. Og med ét faldt det som skæl fra mine øjne, jeg så, i hvor høj grad jeg havde overvurderet denne mands snedighed. Naturligvis var han en snu kammerat; han var stadig falsk som skum på vand; man nu var alt forandret, han var gennemskuet, hvorhen han vendte sig; han var magtesløs. To ting slog mig desuden, som vi sad der i den gamle hal: for det første, at hr. Bally var ærgerlig, ærgerlig over, at vi tog hans ankomst så roligt, og dernæst, at lorden måske havde ret, og at det var dumhed at lade sig jage

fra hus og hjem af vor afvæbnede fjende. Men så mindedes jeg min herres stakkels hamrende hjerte, og jeg mindedes, at det var for at redde ham, vi spillede kujoner.

Da måltidet var til ende, gik hr. Bally med mig op på mit værelse, tog en stol – som jeg glemte at byde ham – og spurgte mig, hvad vi havde i sinde at gøre med ham.

"Å, hr. Bally," svarede jeg, "her er vel nok for en tid plads til Dem på Durrisdeer."

"For en tid?" siger han. "Jeg ved ikke, om jeg forstår Dem ret?"

"Det er da ellers temmelig rene ord for pengene. Vi må for vort eget rygtes skyld give Dem tag over hovedet, men så såre De på en eller anden måde prostituerer Dem, så såre De offentligt gør en eller anden skurkestreg, sætter vi Dem uopholdelig på portes igen."

"De er blevet en meget uforskammet karl!" sagde stamherren og rynkede panden på en foruroligende måde, mens de sorte øjne skød lyn.

"Ja, jeg har gået i en udmærket, en fortrinlig skole!" svarede jeg. "De vil selv have bemærket, min gode hr. Bally, at den gamle lords død helt har taget brodden fra Dem. Nu er jeg ikke mere bange for Dem. Jeg synes – Gud forlade mig min slemme synd! – at jeg ligefrem finder fornøjelse ved at være sammen med Dem."

Her brast han ud i en noget påtaget latter.

"Jeg er kommet hjem med tomme lommer!" sagde han efter et ophold.

"Da tror jeg ikke, her er meget at inkassere for Dem denne gang; den fugl må De lade flyve."

"Her kan jeg måske endnu få et ord med i laget!"

"Så? Da er jeg virkelig meget nysgerrig efter at høre det ord!"

"Lad nu ikke så sikker, bedste Mackellar! Jeg har en stærk stilling alligevel; Deres herskab er grumme bange for skandale, og det er min glæde."

"Jeg beder meget om forladelse, hr. Bally!" siger jeg. "Vi er aldeles ikke bange for de skandaler, De kan sætte i scene."

Han lo igen.

"Jeg bemærker med udelt glæde det fremskridt, De har gjort i retning af ripost," sagde han, "men tomme vogne rumler mest. Jeg vil i al fortrolighed advare Dem. Jeg skal spy gift og galde over hele huset! De skulle hellere for gode ord og *betaling* se at blive mig kvit."

Med disse ord gik han ud af stuen. Lidt efter kom lorden med sin sagfører, hr. Carlyle. En flaske gammel vin blev trukket op, og vi tre fik os et glas, før vi tog fat på forretningerne. De nødvendige papirer og dokumenter blev sat op og underskrevet, og familiens ejendomme i Skotland blev ved dem betroet til hr. Carlyle og mig.

"Endnu er der én ting," sagde lorden, da dette var bragt i orden, "som jeg må konferere med Dem om. Vor pludselige bortrejse, der træffer sammen med min broders hjemkomst, vil sikkert give folk en del at tale om. Vil De gøre mig den tjeneste, så meget det står i Deres magt, at bringe sladderen til tavshed?"

"Det skal være mig en fornøjelse, lord Durrisdeer!" svarede sagføreren. "Stam... hr. Bally rejser altså ikke med familien?"

"Dette må jeg tale nærmere om. Hr. Bally forbliver på Durrisdeer under Mackellars opsigt, og han må på ingen måde vide, hvor vi rejser hen."

"Men – men – folk?" begyndte hr. Carlyle.

"Ser De, Carlyle," faldt lorden ind, "vor rejses mål og vor fremtidige adresse må og skal være en hemmelighed os imellem, en hemmelighed, kun De og Mackellar må kende."

"Og hr. Bally bliver her i landet – nå således!" sagde Carlyle. "Den fuldmagt, De efterlader –" her standsede han. "Hr. Mackellar, vi har her påtaget os et vanskeligt hverv!"

"Det er vist!" svarede jeg.

"Ja, ganske vist. Altså har hr. Bally ikke noget at sige?"

"Nej, slet intet," svarede lorden, "og hvad mere er, hr. Bally må ingen indflydelse have. Han er en slet rådgiver."

"Nu forstår jeg. Apropos, har hr. Bally formue?"

"Jeg tror at have forstået det modsatte," svarede lorden; "jeg byder ham gæstfrihed i mit hus."

"Og skal der ikke tilstås ham en pension? Hvis ansvaret skal hvile på mine skuldre, vil Deres Højvelbårenhed forstå, at jeg må have klarhed over Deres hensigter. Skal der ikke udbetales ham en pension?"

"Nej, ingen pension. Det er mit ønske, at hr. Bally skal leve meget stille her på Durrisdeer. Vi har al grund til at beklage os over hans tidligere opførsel."

"Og i pengesager," lagde jeg til, "har hr. Bally vist sig i allerhøjeste grad upålidelig og ødsel. Vær så god at kaste et blik på denne seddel, hvor jeg har opført de summer, denne herre til forskellige tider har modtaget herfra i de sidste 15 til 20 år. Summen er ganske klækkelig."

Sagføreren spidsede munden.

"Det havde jeg ingen anelse om!" sagde han. "Undskyld, lord Durrisdeer, at jeg trænger ind på Dem, men det er ønskeligt, at jeg får fuld klarhed over den forhåndenværende situation. Hr.

Mackellar kunne jo dø, så at jeg kom til at stå alene med hele ansvaret, mon – mon – hm – mon det ikke var allerbedst, om hr. Bally forlod landet?"

Lorden så på hr. Carlyle.

"Hvorfor spørger De mig om det?"

"Jeg mener, at hr. Bally egentlig ikke er nogen behagelig slægtning!" siger sagføreren med et smil.

Min herres ansigt blev med ét mørkt, han kneb læberne sammen.

"Gid han var i hede Helvede!" udbrød han, så skænkede han sig et glas vin, men hans hånd rystede så stærkt, at han spildte det halve ned ad sig. Det var anden gang den dag, at han, mens han syntes allermest rolig og fornuftig, lod sit had til broderen komme til udbrud. Hr. Carlyle så ganske forskrækket på lorden og tilkastede ham senere flere forskende øjekast, og jeg blev igen overbevist om, at vi handlede ganske rigtigt, når vi ville frelse min herres forstand og helbred.

"Måske er det rigtigst, at jeg her meddeler Deres Højvelbårenhed, at dette ikke i nogen høj grad overrasker mig. Der taltes om noget sådant, den gang hr. Bally sidst var her på egnen," sagde hr. Carlyle, idet han tog sin overfrakke på. "Folk snakkede om et fruentimmer i St. Bride, som De behandlede med stor ædelmodighed. Hr. Bally var alt andet end hensynsfuld. Desuden undrede man sig over, at der blev solgt af stamgodset. Kort sagt, der taltes både for og imod, og egnens kloge hoveder tog parti. Jeg vidste ikke rigtig, hvad jeg skulle tro; folk i min stilling vil jo helst være på det rene med en sag, før man udtaler sig; men hr. Mackellars lille seddel har

tilstrækkeligt opbygget mig. Jeg mener, vi to, hr. Mackellar og jeg, er tilbøjelige til at køre hr. Bally i temmelig stramme tøjler."

Resten af denne vigtige dag forløb ganske heldigt. Vi måtte holde øje med vor fjende, og jeg passede på ham, da min tur kom. Jeg tror, han fik lidt mod ved at se os alle så opmærksomme, og jeg ved, jeg blev lidt svækket, alt som dagen gik. Hvad der især ængstede mig, var dette menneskes vidunderlige evne til at finde vore svage sider. Han kom med så underfundige sætninger, spurgte så snedigt, at han hvert øjeblik traf et ømt sted, og de hvasse sorte øjne var på færde både hist og her. Jeg syntes næppe, jeg svarede ham, og så vidste han både det ene og det andet. Før jeg rigtigt forstod, hvor han ville hen, sad han og ytrede sin beklagelse over den ligegyldighed, min herre viste sin hustru og mig, og den vanvittige forkælelse, sønnen var genstand for. Dette emne så jeg ham med rædsel atter og atter behandle. Drengen havde været meget lidt indladende overfor farbroderen, og jeg forstod, at min herre havde været uklog nok til at advare barnet, og når jeg sad og så på stamherren, der endnu var så smuk og indtagende, havde så glat en tunge og kunne fortælle så mange ting på den mest fængslende måde, slog det mig, at han, mere end nogen anden, måtte kunne få magt over en barnlig, ubefæstet sjæl John Paul var først i morges rejst; det var rimeligt, at den gamle mand til lille Alexander havde talt om sin yndling; drengens nysgerrighed måtte allerede være vakt, så det ville være en let sag for et menneske som stamherren at vinde ham ved fortællinger om slag, skibbrud, flugt, urskovene, Amerikas vilde og nu endelig beretningen om sine oplevelser i Indien og dens ældgamle stæder. Jeg så klart den fordel, vor

fjende her havde, og mit blod blev til is ved den blotte tanke om at se barnet blive lokket fra faderen. Intet kunne holde stamherren fra den lille, hvis de boede under samme tag; det er kun legeværk at forlokke en lille fyr, der først nylig er sluppet ud af skørterne. Jeg mindes en gammel gudsforgående sømand, der boede i et lille hus udenfor Figgate (jeg tror, han kaldte sin hytte Portebello); jeg husker, hvordan drengene hver lørdag i flok traskede ud af Lith for at høre på hans utrolige historier, de kom sværmende som ravne om et ådsel; jeg ved, jeg ofte undrede mig over, hvad de så i den gamle, fordrukne fyr, der svor og bandede ved hvert tiende ord. Jeg er overbevist om, at mange af børnene løb derud stik mod forældrenes vidende og forbud, for den gamle fyr var bestemt ikke afholdt; mangen gang har jeg set drengene flygte for ham, når han havde fået en tår over tørsten, og til andre tider, når han var helt drukken, kastede de sten på ham og drillede ham på alle mulige måder. Og alligevel kom de ufravigeligt hver lørdag eftermiddag for at høre historier. Hvor meget lettere kunne vor lille dreng ikke fængsles af denne mands smukke, fine, ædle ydre, og det var hævet over enhver tvivl, at stamherren ville gøre alt for at vinde barnet og måske ødelægge ham for os.

Jeg tror ikke, hr. Bally tre gange havde nævnt Alexanders navn, før jeg havde gennemskuet hans hensigter; jeg fik en fornemmelse, som om en bundløs afgrund pludselig havde åbnet sig lige ved mine fødder. Alexander! Der var vort ømme sted, vor akilleshæl, dér var Eva i Paradisets have, og her havde vi straks slangen hvislende ved træets fod!

Jeg forsikrer, at jeg tog fat på forberedelserne til afrejsen med iver og kraft. Nu var min sidste tvivl som vejret hen, enhver

opsættelse kunne blive farlig for os alle sammen. Det står for mig, som har jeg fra dette øjeblik ikke undt mig selv rast eller ro. Så var jeg på post hos stamherren og hans Secundra Dass, så var jeg på loftskammeret og pakkede en kuffert, som Macconochie ad en hemmelig sti bar hen på mødestedet uden at passere forbi hallens vinduer, så gjorde jeg i hast en aftale med fruen om et eller andet. Dette var et indblik i kulisserne, men udadtil lod alt til at være i den største orden, som om familien i fred og ro beboede sit gamle herresæde, og den smule uro, der måske kom til syne, måtte stamherren tilskrive sin uventede ankomst eg den angst, han troede, vi nærede for ham. Aftensmåltidet gik ganske fredsommeligt af; kolde hilsener udveksledes, og selskabet travede af til de respektive soveværelser. Jeg var hos stamherren til sidste øjeblik. Vi havde lagt ham ved siden af hinduen i den nordre fløj, fordi den lå længst fra familiens beboelseslejlighed og kunne aflukkes fra resten af huset. Jeg bemærkede, at hr. Bally var en god ven – eller en mild herre – mod Secundra Dass; han sørgede stadig for, at denne fik alt, hvad han trængte til, kom brænde i kaminen, for hinduen klagede over kulde, spurgte om risen, der omtrent udgjorde den sælsomme fremmedes eneste næringsmiddel, talte fornøjeligt med ham på hans modersmål, mens jeg stod og holdt lyset og lod, som om jeg var ved at segne af søvnighed. Til sidst lagde stamherren mærke til mine fortvivlede anstrengelser for at holde mig vågen.

"Jeg ser nok," sagde han, "at De er den gamle. Oppe med hønsene og i seng med hønsene. Gå i seng, værdige MacKellar!"

Da jeg var kommet op på mit kammer, ventede jeg en times tid, så tændte jeg atter lys, trak mine listesko på – dem jeg

brugte, da jeg var lordens sygeplejer –, og så gik jeg sagte ud for at vække dem, der skulle bort.

Alle var påklædte og ventede. Herren, fruen, den lille frøken og Alexander, tilligemed fruens kammerjomfru Christie, og jeg så, hvilket indtryk denne hemmelighedsfuldhed gjorde selv på forholdsvis uvedkommende; for de var alle sammen blege som lig.

Gennem en sidedør listede vi ud i nattens mørke; der var næppe en stjerne på himlen, så at vi i førstningen ravede og snublede rundt mellem buskene. Et par hundrede skridt længere borte stod Macconochie og ventede på os med en stor lygte, så resten af vejen gik så nogenlunde let for os, men ingen af os turde mæle et ord.

Lidt nedenfor klosterruinen mundede stien ud i hovedlandevejen, og en halv fjerdingvej eller så, ved et sted, der kaldes "Ørnene", lidt fra moserne, så vi lygterne på de to postvogne, vi havde bestilt. Vi havde næppe vekslet to ord, siden vi forlod huset, og de angik forretninger – nu gav jeg dem et tavst håndtryk, vendte ansigtet bort, og så var det overstået.

Hestene satte i trav, lygterne hoppede som lygtemænd over det triste hedeland, vognen rullede ned ad bakken, og der stod Macconochie og jeg alene tilbage med vor lygte.

Vi ventede endnu kun på én ting, at se vognene for sidste gang, når de passerede Cortmore.

Det var tydeligt, at de holdt stille på toppen af bakken og dér har set, at vi endnu ikke var vendt hjem, for en af lygterne blev løftet af og tre gange svinget i den mørke nat og så var de virkelig borte, de havde for sidste gang set Durrisdeers gæstfrie tag; nu gik det fremad mod ukendte, vildsomme veje! Aldrig

som den nat har jeg fornemmet, hvor umådelig højt himlen kan hvælve sig over to gamle tjenere, der for første gang står ene og forladte. Aldrig før end i denne nattetime havde jeg følt, hvor fast mit hjerte hang ved mit kære herskab! Ensomheden formelig brændte mig ind i sjælen. Det syntes mig, at vi, der blev tilbage, netop var landflygtige, og at Durrisdeer og Solwayside og alt, hvad der gjorde mig egnen hyggelig, dens luft sund og god, sproget hjemligt – alt det var nu draget bort over bølgen med min herre og hans familie.

Resten af natten vandrede jeg frem og tilbage på den slagne landevej, mens jeg anstillede betragtninger over fortiden og fremtiden. Mine tanker dvælede med kærlighed ved de bortdragende, men jeg mandede mig op og besluttede at udføre det mig påhvilende hverv med al den viljekraft, jeg ejede.

Dagen brød frem over bjergenes toppe, hanerne galede, og røgen begyndte at stige op af skorstenene mod den grå himmel, førend jeg vendte næsen hjem og drejede ind på den sti, der førte til Durrisdeer, hvis tag skinnede i morgensolen.

På sædvanlig tid lod jeg stamherren vække og ventede roligt på hans indtræden i spisesalen.

Han så sig om, forundret over at se mig der i ensom majestæt og over, at der kun var dækket til tre personer.

"Det er et lille selskab," sagde han så. "Hvoraf kommer det?"

"Det er det selskab, som De herefterdags må nøjes med, hr. Bally!"

Han tilkastede mig et af sine hvasse blikke.

"Hvad skal dette nu sige?"

"Det skal sige, at De og Deres ven Dass nu er hele herskabet her på gården," svarede jeg. "Lorden, Hendes Nåde og børnene er rejst bort!"

"Nå, det må jeg sige!" udbrød han. "Er dette muligt? Har jeg virkelig jaget hele familien på flugt? Dog ser jeg deri ingen grund til at lade vor morgenmad blive kold. Sid ned, Mackellar – lad, som De var hjemme" – med disse ord satte han sig for enden af bordet, hvor jeg ville have siddet –, "mens vi spiser, kan De berette mig, hvorledes dette er gået til."

Jeg så nok, at han var mere bevæget, end man af hans flotte tale skulle formode, men jeg besluttede at lade lige så uforstyrret som han selv.

"Jeg skulle lige til at anvise Dem lordens plads," sagde jeg, "for endskønt det nu er mig, der er vært her i huset, tilkommer den dog Dem som medlem af familien."

I nogen tid konverserede han mig og især Secundra Dass, som om intet mærkeligt var forefaldet, gav ordrer til Macconochie, som meget mukkent udførte dem. Til sidst spurgte han let henkastet:

"Og tør man spørge, hvor den kære familie har opslået sit paulun?"

"Ja, gode hr. Bally, *dette* er en anden historie," sagde jeg, "for jeg har fået befaling til ikke at give nogen som helst oplysninger i den retning."

"Ikke engang til mig?"

"Nej, der blev ingen undtagelse gjort med Dem!"

"Dette er nettere!" sagde stamherren, "*c'est de bon ton!* Min broder bliver virkelig mindre kluntet, alt som tiden går. Og hvad skal der så blive af mig, kære Mackellar?"

"De skal have kost og logi her, hr. Bally," sagde jeg; "desuden skal De have fri adgang til vinkælderen, der er temmelig godt forsynet. Se blot at komme nogenlunde overens med mig – og det er ikke så vanskeligt –, så skal De hverken komme til at savne et godt glas vin eller en ridehest."

Han bad nu om undskyldning, fordi han sendte Macconochie ud af stuen.

"Og penge," vedblev han, "skal jeg også holde mig gode venner med Dem, kære Mackellar, for at få lidt lommepenge? – Dette minder mig på en rørende måde om mine længst forsvundne skoledage."

"Penge har der ikke været tale om," lød mit svar, "men dem påtager jeg mig det ansvar at give Dem – til en vis grænse naturligvis!"

"Til en vis grænse," gentog han. "Og De påtager Dem ansvaret!"

Han knejsede med det skønne, fine hoved, de sorte øjne fløj rundt i salen over de mørke familieportrætter.

"I mine forfædres navn, modtag vor tak, værdige hushovmester!"

Derpå slog han atter over i den spottende tone:

"Men Secundra Dass? Ham kan I da ikke have glemt?"

"Jeg skal tage mig denne bemærkning *ad notam* og underrette min herre om det."

Nu bøjede han sig med et fremad og støttede albuen på bordet:

"Mon disse forholdsregler egentlig er kloge?"

"Jeg adlyder kun ordrer, hr. Bally."

"Usigelig beskeden, som sædvanlig" svarede stamherren, "måske mindre opfindsom end beskeden! I går sagde De mig, at min faders død havde berøvet mig min brod! Hvor kan det da være, at familiens overhoved i mulm og mørke flyr fra hus og hjem, fra det sted, hvor hans fædre har levet gennem slægtled; hvor kan det være, at han skjuler sit opholdssted, som dog må være så vigtigt for vor nådige majestæt og det ganske rige? Og således overlader hele styret til den uvurderlige Mackellars faderlige omsorg? Det smager formelig af noget, der kunne kaldes frygt."

Jeg prøvede at afbryde ham med en ikke videre kraftig nægtelse, men han påbød mig tavshed og gik videre:

"Jeg siger, det *smager* af frygt – men lad dette nu ligge –, for jeg mener, denne frygt er ikke helt ugrundet. Jeg kom ikke med glæde tilbage til mit hjem. Den måde, jeg havde forladt det på, bragte mig til at tøve, og kun den yderste nødvendighed har drevet mig til Durrisdeer! Penge *må* jeg imidlertid have. De vil ikke med det gode opfylde mit forlangende – nå, så må jeg bruge de midler, jeg er i besiddelse af, for at tvinge Dem til eftergivenhed. Inden en uge skal jeg, uden at forlade egnen, få opspurgt, hvor disse tåber er draget hen. Jeg følger efter dem, og når jeg har fanget vildtet skal jeg drive en sådan kile ind i denne familie, at den på én gang skal splintres i tusinde stumper! Så skal vi nok se, om lord Durrisdeer" (dette udtaltes med ubeskrivelig hån) "vil være så nedladende at købe mig til at rejse bort, og da skal jeg bestemme, om jeg vil hævne mig eller lade mig nøje med penge!"

Det forbavsede mig at høre ham tale så åbenhjertigt. Men sandheden var, at familiens afrejse opbragte ham, så han

glemte al selvbeherskelse; han var blevet narret og nu vejede han ikke sine ord.

"Mon dette nu er ganske klogt af Dem, hr. Bally?" sagde jeg og gentog hans ord.

"I de sidste tyve år har jeg slået mig igennem alene med min gode forstand," svarede han med et smil, der næsten var dumt, så indbildsk var det.

"Ja, men egentlig har De da ikke høstet hverken guld eller hæder! De er kommet hjem som en tigger, om tigger ellers er det rette ord!"

"Mackellar!" udbrød han nu med en heftighed, jeg mod min vilje måtte beundre. "De vil bemærke, at jeg holder mig indenfor den strengeste høfligheds grænser – det samme fordrer jeg af Dem, hvis vi skal komme ud af det med hinanden."

Hele tiden, mens vi talte sammen, havde Secundra Dass med opmærksomhed betragtet os. Ingen af os rørte maden eller gjorde mine til at spise noget; vi så hinanden ind i øjnene – nej, lige ind i sjælen, og hinduens ansigt generede mig ikke så lidt, hans blik fulgte os, og det forekom mig flere gange, som om jeg læste forståelse i dets skiftende udtryk. Denne tanke stødte jeg bort, han forstod jo ikke et ord engelsk, men vore stemmers klang måtte sagtens sige ham, at vi behandlede vigtige emner.

I hele tre uger levede vi sammen på Durrisdeer, og her kommer det allermærkeligste afsnit af mit liv: nemlig hvad jeg måske kan kalde min fortrolighed med stamherren. Først var han lidt lunefuld i sit væsen – den ene dag høflig, den næste dag drilagtig og spottende som i gamle dage, og som han råbte i

skoven, så fik han svar. Takket være Forsynet, behøvede jeg nu ikke at tage på ham med silkehandsker, og jeg var ikke så bange for hvasse øjne som for dragne klinger. Jeg fandt en art fornøjelse i hans uartigheder, og uden at rose mig selv, svarede jeg ham ganske godt mere end én gang. Til sidst, en aften, vi sad til bords sammen, kom jeg med en ytring, som helt vandt ham. Han lo, så han rystede, og udbrød gentagne gange:

"Hvem i alverden skulle dog have troet, at sådan en gammel kælling kunne være så morsom?"

"Jeg er ikke morsom," svarede jeg, "det er simpelthen tørt skotsk lune, og det noget af det allertørreste." Og jeg har virkelig heller aldrig bildt mig ind, at jeg var vittig.

Fra denne time at regne var han aldrig mere grov mod mig, men alt gik med spøg og munterhed os imellem. Vi morede os især, når han ville bede mig om en ridetur, en flaske vin eller penge. Så kom han luskende ind som en skoledreng; jeg spillede den værdige fader, og der var ingen ende på vor spøgefuldhed og vittighed. Jeg kunne nok mærke, at jeg var steget i hans agtelse, og det smigrede min elendige forfængelighed en del. Lidt efter lidt blev han ikke alene fortrolig, men endog venlig imod mig, og det var så meget mærkeligere hos én, der i så mange år havde afskyet mig. Han gik kun sjældent ud, afslog for det meste indbydelser.

"Nej," sagde han, "jeg gider ikke kede mig med disse dumme, kluntede landjunkere. Jeg bliver meget hellere hjemme, så drikker vi to en flaske god vin og får os en lun passiar – hvad, Mackellar?"

Og jeg kan forsikre, at samtalerne ved bordet var højst interessante; han lod alt sit vid spille og sparede ikke på

fængslende beretninger fra sit eventyrlige liv. Han talte ofte med forbavselse om den ringeagt, han i gamle dage havde følt for mit selskab.

"Men, ser De, Mackellar, den gang stod vi hver på sit parti. Nå, det gør vi for den sags skyld også den dag i dag. Og jeg ville sætte meget mindre pris på Dem, hvis De var mindre trofast mod Deres herskab."

Nu må man huske på, at jeg betragtede ham som uskadelig, og det smigrer én altid, at éns fjender, om end i den ellevte time, yder én retfærdighed. Forresten har jeg ikke i sinde at undskylde mig. Jeg fortjener dadel; jeg lod ham sleske for mig, og jeg må tilstå, at lænkehunden for en tid tog sig en grundig søvn, men den blev også grundigt vækket.

Hinduen travede bestandig om i huset; aldrig mælede han et ord undtagen på sit eget sprog til stamherren. Han listede afsted som en kat, let og lydløst, og viste sig altid, når og hvor man mindst ventede ham, han stod og faldt i staver i hver en krog, fo'r sammen, når man kom til, og gav sig så øjeblikkelig i færd med sine utålelige krybende skrabud og buk. Men han syntes så harmløs og stille, så optaget af sine egne os uvedkommende tanker, at jeg endte med slet ikke at lægge mærke til hans nærværelse, ja, jeg ynkede den sølle fyr, der var så langt fra sit fædreland. Og dog er jeg nu vis på, at den sorte karl gik og lurede, det var sikkert ham, der benyttede sig af min mangel på forsigtighed, opsnusede vor hemmelighed og meddelte den til stamherren.

Det var en meget stormfuld aften efter bordet, en aften, vi havde været mere end almindeligt muntre, at slaget ramte mig.

"Ja, det kan nu alt sammen være så meget godt," sagde stamherren med ét, "men vi får nu se, vi pakker vor kuffert og gør os i stand til afmarch."

"Hvorfor det?" udbrød jeg. "Skal De rejse?"

"Vi rejser alle sammen i morgen tidlig! Først til Glasgow havn, og derfra til New York."

Jeg tror, jeg stønnede højt, så fortvivlet blev jeg.

"Ja," vedblev han, "jeg pralede; jeg sagde, jeg på en uge kunne komme under vejr med jeres hemmelighed, og det har taget mig nærmere tre. Men det gør mindre til sagen, vi skal nu skynde os så meget des mere."

"Har De penge til den rejse?" spurgte jeg.

"Ja, du kære, underfundige gamle væsen, vist har jeg penge. Ellers tak for den omsorgsfulde forespørgsel!" sagde han. "De kan gerne skænde på mig for min træskhed, men mens jeg har pint og presset søde papa for en lille lommeskilling, havde jeg en smule tilbedste til at stå imod med i påkommende tilfælde. De skal få lov at betale Deres egen overrejse, hvis De føler trang til at følge med os over vilden vove; selv kan jag sørge for mig og for Secundra Dass, men heller ikke mere – nok til at være farlig, for lidt til at spille den gavmilde. Der er forresten en plads udenpå postvognen, den skal De få på moderate vilkår, så hele menageriet kan tage afsted sammen: lænkehunden, aben og – tigeren!"

"Jeg rejser med!" sagde jeg.

"Det tænkte jeg mig da også," sagde stamherren, "De har været med til at snigløbe mig, nu mener jag, De skal se, hvordan jeg hævner mig. For den pris udsætter jeg min egen Mackellar for at blive gennemblødt i dette Herrens vejr."

"Å, De ved godt, De ikke kan ryste mig af Dem!"

"Nej, det ville ganske vist ikke blive en let sag. De er virkelig meget skarpsindig, træffer vidunderlig godt hovedet på sømmet, værdige Mackellar! Jeg slår sjældent min næse mod en sten!" svarede stamherren.

"Det er velsagtens aldeles ørkesløst at bede Dem betænke, hvad De gør?" spurgte jeg.

"Det beder jeg Dem at være overbevist om."

"Men hvis De kun vil give mig lidt tid, så kunne jeg skrive til lord Durrisdeer ..."

"Og hvad mon Hans Herlighed ville svare?"

"Det er netop knuden!"

"Nej, det er meget bedre, jeg selv kommer afsted, så får vi den sag klaret i en fart!" siger han. "Her er al snakken frem og tilbage overflødig. Klokken syv i morgen tidlig holder vognen for døren, for jeg tager bort herfra fra slotsgården, Mackellar; jeg lusker ikke af som en våd hund og stiger til vogns på vejen, f.eks. ved "Ørnene"."

Jeg havde snart taget mit parti. "Kan jeg få lov at besørge et par ærinder i St. Bride i morgen?" sagde jeg. "Jeg skal tale med hr. Carlyle."

"En times tid venter jeg gerne på Dem, kære ven. Jeg nægter ikke, at pengene for Deres plads spiller en vis rolle for mig, og De *kunne* godt få forspring, hvis De tog et par af hestene i stalden."

"Herregud," sagde jeg, "aldrig har jeg tænkt, jeg skulle forlade gamle Skotland."

"Jeg skal nok sætte liv i kludene for Dem!" siger han.

"Denne rejse vil ikke bringe Dem lykke, det kan De stole på, hr. Bally. Det har jeg en forudfølelse af, dette bliver en ulykkesvanger rejse."

"Hør nu, lad mig nu også spå en smule!"

Et heftigt vindstød rystede vinduet, så ruderne klirrede, og regnen plaskede mod dem.

"Kender du det varsel, gamle heksemester?" Her talte han med et bredt skotsk. "Det er sikkert tegn på, at en vis Mackellar vil vende sine lommer i en ualmindelig høj grad om ikke mange timer."

Da jeg var kommet op på mit værelse, satte jeg mig ned i sørgelige betragtninger, mens jeg lyttede til stormens susen og bølgernes brølen. Enten det nu var min nedtrykte sindsstemning eller stormen, der hvinede imellem de gamle tårne, så hele huset dirrede i sin grundvold, vist er det, at søvnen flyede mine øjne. Jeg sad ved mit lys, med blikket fæstet på de sorte ruder, hvor trækvinden susende fo'r ind. I nattens mørke så jeg tydeligt følgerne af denne fortvivlede rejse; de bragte hårene til at rejse sig på mit hoved. Jeg så barnet forlokket og ødelagt, hjemmet opløst, min kære herre død eller værre end død, min frue nedsunket i fortvivlelse, alt dette så jeg i tanken, og vindens hvin syntes at spotte mig, fordi jeg sad der med hænderne i skødet.

9. Mackellars rejse med stamherren til Ballantrae

Postvognen holdt for døren i en tæt, gennemtrængende tåge. Vi steg i tavshed op; Durrisdeer stod der med dryppende tagrender og lukkede vinduer, et sandt sørgmodighedens billede. Jeg lagde mærke til, at stamherren stak hovedet ud af vinduet og så efter det gamle hus, indtil dets skinnende tag og drivvåde mure opslugtes af tågen, og jeg formoder, hans sjæl overvældedes af sørgmodighed – eller blev han måske grebet af en anelse om, hvad der ventede ham hinsides havet?

Da vi til sidste langsomt kørte op ad den lange banke, mens vi gik ved siden af vognen for at lette hestene arbejdet, begyndte han først at fløjte og så at synge den sørgmodigste af alle folkesange, den, man plejer at sidde og græde over på kroen: "*Wandering Willie*". De ord, han sang, har jeg aldrig hørt hverken før eller siden, men nogle af dem fæstede sig i min erindring, de passede så sørgelig godt ind i situationen. Om disse vers var gode eller slette – det kan jeg ikke bedømme, men de var et aldeles nøjagtigt udtryk for vor stemning, og de blev sunget eller rettere sagt henåndet af én, der mesterligt forstod at bruge sin smukke stemme og lade den yndige melodi komme til sin ret. Han så mig ind i ansigtet, da han var færdig – mine øjne var fulde af tårer.

"Å, Mackellar," siger han, "tror De aldrig jeg har følt savn eller længsel?"

"Jeg tror, De ikke kunne være så slet, som De er, hvis De ikke havde alle forudsætninger for at blive et godt og dygtigt

menneske."

"Ikke *alle* forudsætninger – dér overvurderer De mig!"

Men det forekom mig, at han sukkede, da han atter steg til vogns.

Hele dagen igennem varede det dårlige vejr, den grå himmel hang våd og blytung over vort hoved, og skyerne græd over os. Vejen gik gennem hede – og mosestrækninger, hvor de vilde fugle engang imellem opløftede deres sørgelige skrig.

Undertiden døsede jeg hen og fo'r så atter op i rædsel ved en eller anden fæl drøm, der næsten tog vejret fra mig. Undertiden, når det gik op ad bakke, og hjulene langsomt drejede sig, kunne jeg høre stemmerne inde fra vognen tale – dette sælsomme sprog, der lød for mig som de vilde fugles pippen.

Til andre tider steg stamherren ud og gik da for det meste i tavshed ved siden af vognen. Og altid – enten jeg sov eller vågede – så jeg udbredt for mit blik al den jammer og elendighed, der ville komme over os alle sammen, altid det samme sorgens billede, der nu tegnede sig på de høje, som begrænsede vor tågede synskreds. Jeg så min herre siddende ved et bord i et lille kammer med hænderne for ansigtet. Langsomt løftede han sit hoved og vendte sit blik imod mig – og i disse øjne var håbets stråle udslukt. Dette ansigt havde jeg først set på Durrisdeers mørke heder hin nat, da stamherren havde meddelt mig sin beslutning, nu pinte og plagede det mig på hele vor rejse – og det var ikke et foster af en vanvittig indbildningskraft, for min forstand gik uskadt gennem al denne elendighed, heller ikke var det, hvad jeg *da* troede, et varsel ovenfra, for alle ulykker skete; men *dette* drømmesyn blev

aldrig til virkelighed, jeg så aldrig nogensinde dette udtryk i min kære ulykkelige herres ansigt.

Det var bestemmelsen, at vi skulle rejse hele natten og – mærkeligt nok, alt som tusmørket faldt på, blev jeg mindre mismodig. Lygterne, der lyste så klart, de dampende heste og postkarlen var en smule livligere end det triste, tågede, grå dagslys; muligt er det jo også, at min sjæl var træt af sørgmodige tanker. I hvert fald tilbragte jeg nogle timer i vågen tilstand, fordybet i betragtninger, der ikke var helt nedtrykkende, skønt jeg var mør og træt nok af den lange kørsel – til sidst faldt jeg da i en rolig søvn uden drømme.

Endelig kom vi da til Glasgow, hvor vi sammen spiste frokost i et gæstgiveri, og hvor vi (hvor havde Fanden ej at bestille!) straks fandt et skib, som lige skulle afgå til Amerika.

Vi bestilte plads ombord, og to dage efter blev vore sager indskibet. Skibet hed "*Nonesuch*", en meget gammel skude, der ret svarede til sit navn. Dette skulle være dets sidste rejse, folk rystede betænkeligt på hovedet, og flere gange blev jeg af fremmede på gaden advaret mod at tage afsted, for "*Nonesuch*" var så mør som en gammel ost, desuden alt for svært lastet, og måtte upåtvivlelig gå nedenom og hjem, hvis vi fik en smule hårdt vejr. Derfor var vi også de eneste passagerer.

Kaptajnen – McMurtie – var en tavs, indesluttet person med stærk gallisk accent, styrmændene var uvidende, rå sømænd, der havde tjent sig op fra simple matroser, så stamherren og jeg var henvist til vort eget selskab.

Med frisk vind stod vi ud af Clydes munding, og omtrent en uges tid havde vi godt vejr og kom ret hurtigt fremad. Til min store overraskelse viste det sig, at jeg var en født sømand; det vil

sige, jeg var ikke det mindste søsyg, skønt jeg dog ikke kan sige, jeg følte mig helt veltilpas ombord. Men enten det nu var skibets bevægelser eller al den saltmad, vi fik, eller mangel på motion – vist er det, at jeg var i en usædvanlig mørk sindsstemning og hele tiden plagedes af sørgelige tanker.

Naturligvis var denne min rejse alt andet end lystelig; dog tror jeg, min sygdom – eller hvad det nu var – skrev sig fra mine omgivelser, og hvis det ikke var skibets skyld, så var det stamherrens! Had og frygt er dårlige sovekammerater, men (dette være sagt til min skam!) dem har jeg så mangen gang andetsteds lagt mig med – og stået op med og spist og drukket med, men aldrig – hverken før eller siden – har de således forgiftet mig hver en time, både dag og nat, både sjæl og legeme, som der ombord på dette fortvivlede skib. Jeg indrømmer villigt, at min fjende gav mig et eksempel til efterfølgelse; selv når vi havde det værst, udviste han den urokkeligste ligevægt og den mest uforanderlige livlighed; han talte med mig, så længe jeg kunne tåle det, og lagde sig til at læse på dækket, når jeg ikke længere gad svare ham.

Den bog, han havde med, var Richardsons berømte "*Clarissa*". Han plejede at læse højt for mig i den, og ingen kunne med større kunst foredrage de rørende, sjælfulde brudstykker. Jeg plejede at servere ham et par skriftsteder – Bibelen var mit rejsebibliotek – og det var ukendt læsning, for min religiøse lærdom har indtil dato været temmelig forsømt – dette være atter sagt til min egen skam! Han udtalte sig som en kender om bogens fortjenester, kunne undertiden tage den fra mig, blade i den, som om det var et område, hvor han ikke var aldeles ubevandret, og så kom han med skriftsteder, der passede ind i

meningen og godt kunne både besvare og endog gendrive mine. Dog faldt det ham aldrig et minut ind at gribe i sin egen barm. Denne højeste visdom gik forbi ham, højt oppe over hans hoved, som en harmløs tordensky: Lovelace og Clarissa, kong Davids ædelmodighed, hans bodssalmer, de højtidsfulde spørgsmål: Jobs bog, Esajas rørende forudsigelser, alt var for ham kun tidsfordriv, intet af de alvorlige ord traf nogensinde hans hjerte.

Denne ydre følsomhed sammen med en sjælens hårdhudethed – om jeg så kan udtrykke mig – ophidsede mig mod ham; jeg syntes, det var råhed og mangel på følelse med et smukt lag fernis over, ret en kalket grav; jeg formelig væmmedes ved ham, som var han vanskabt, og til andre tider overvældedes jeg af en underlig ængstelse, som var han en slags spøgelse. Undertiden kunne jeg tænke mig, at han var en dukke, og jeg følte mig fristet til at slå ham midt i det smukke ansigt for at se, om han ikke ville gå itu og åbenbare al sin indre hulhed.

Denne afsky, der ikke alene var et foster af min indbildningskraft, øgede mægtigt mit ildebefindende på samme tid, som han blev mig mere og mere utålelig; det gøs i mig, når han kom i min nærhed, jeg havde lyst til at skrige højt, og der var dage, hvor jeg måtte bruge al min selvbeherskelse for ikke at slå ham.

Denne følelse blev upåtvivlelig stærkere ved tanken om, at jeg i den sidste tid på Durrisdeer havde ladet ham indsleske sig hos mig, og havde nogen da sagt mig, at han atter kunne vinde mig, ville jeg have lét ham lige op i ansigtet. Muligt er det, at han selv ikke mærkede min sindstilstand, men jeg tror, han var for klog

til at overse den; men i hans lange, unyttige tilværelse var selskab blevet ham en nødvendighed, så han endog tålte uskrømtet uvilje for ikke at være overladt til sig selv. Vist er det, at han gerne hørte sin egen stemme, han var i det hele taget overmåde tilfreds med sig selv – så tilfreds, at hans indbildskhed grænsede meget nær til dumhed. Når jeg ikke gad give mig af med ham, har jeg mere end én gang set ham indlade sig i ivrig diskussion med skipperen, på trods af, at denne kedsommelige fyr på den tydeligste måde lagde for dagen, at den fine herres nedladenhed var ham i høj grad til byrde, ja, alt det svar, stamherrens ordstrøm aflokkede ham, var afværgende håndbevægelser og et grynt nu og da.

Efter den første uges ro fik vi hårdt vejr med svær sø. "*Nonesuch*" var en gammel skude; den var dårligt lastet og rullede i en græsselig grad, så skipperen rystede for sine master og jeg for mit arme liv. Vi kom ikke af stedet. Alle mand ombord var i slet humør. Besætning, officerer og kaptajn stiklede på hinanden, så lang som dagen var. Næsvisheder og lussinger hørte til dagens orden. Undertiden nægtede alle folkene at lystre, og to gange måtte vi passagerer gribe til våben – det var første gang, sligt hændte mig – af frygt for mytteri. Midt i al denne ubehagelighed blæste det med et op til en ordentlig storm, så at vi alle troede, vor sidste dag var for hånden. Jeg var indelukket i kahytten fra middag til solnedgang næste dag, stamherren var surret fast et eller andet sted på dækket. Secundra Dass havde taget et eller andet; han lå aldeles stille og bevidstløs, så jeg kan siges at have tilbragt disse timer uden at lukke min mund op til nogen levende sjæl. I førstningen var jeg forfærdelig angst, næsten fra sans og samling; men alt som

tiden gik, listede trøstende tanker sig ind i min sjæl. Hvis "*Nonesuch*" gik under, ville den drage denne forhadte skabning ned med sig i havets umålelige dybder; så ville der ikke mere eksistere nogen stamherre til Ballantrae, alle hans planer blev til intet, hans uskyldige slægt fik endelig fred for ham. Først kom denne tanke som en håbets stråle, men lidt efter lidt var det, som om solen skinnede ned i den sorte kahyt til mig elendige stakkel. Tanken om denne mands endeligt, om hans forsvinden fra de levendes tal, fyldte mit sind med fred og glæde. Jeg ligefrem frydede mig ved det. Jeg tænkte mig, hvorledes skibet ville gå til bunds, hvorledes vandet ville styrte ind over dækket, der gik op i alle sammenføjningerne ved det mægtige tryk. Jeg tænkte mig, hvorledes kahytten ville fyldes, mens jeg ensomt kæmpede min sidste korte strid. Jeg er nær ved at sige, at jeg med glæde imødeså de kommende rædsler, jeg følte, jeg var i stand til at udholde dem og mere, hvis skibet samtidig rev denne djævel med sig i døden og reddede min stakkels kære herre fra hans ondskab. Hen imod middag næste dag lagde vinden sig, skibet rullede ikke slet så frygteligt, og det forekom mig, at vi havde redet det værste af. Og det var så langtfra, at denne udsigt glædede mig. I mit vilde had glemte jeg helt vore uskyldige ulykkesfæller, tænkte kun på mig selv og vor dødsfjende. Jeg var allerede gammel, har sagtens aldrig været ung, var ikke skabt til at nyde verdens goder, brød mig kun om få mennesker, så det var aldeles ligegyldigt, enten jeg druknede her i Atlanterhavet eller levede nogle få år videre og så til sidst døde af en eller anden pinefuld sygdom. Ned faldt jeg så på mine knæ, klamrende mig til kistebænken for ikke at rulle rundt i den mørke kahyt, og så opløftede jeg min stemme

midt i vindens susen og bølgernes brølen; jeg bad om død og undergang for os og skibet, vi befandt os på.

"O Gud, de almægtige!" råbte jeg. "Det var bedre, om jeg kunne stå op og slå denne skabning ned, så han aldrig mere rejste sig, men du har gjort mig fej fra moders liv, og jeg tør ikke give mig i kast med ham! O, herre! Du har skabt mig således, du kender også min svaghed, du ved, at jeg skælver, når jeg ser døden ansigt til ansigt, men i denne time er jeg rede, din tjener er beredt til at gå ind i evigheden, al svaghed er kastet til side! Tag nu mit liv, men lad *ham* følge mig i døden, tag os begge to, o almægtige Gud, og vær barmhjertig mod de skyldfri!"

Omtrent således, eller i endnu mere bitre ord, vedblev jeg at udgyde mig. Men Gud hørte mig ikke, min bøn var ham ikke velbehagelig, og jeg lå endnu hensunken i min fortvivlede påkaldelse, da én trak presenningen fra, så den nedgående sol kastede sine blodrøde stråler ned til mig i kahytten.

Jeg sprang skamfuld op og mærkede nu med forandring, at mine ben næppe kunne bære mig, og at jeg var mør, som om jeg havde ligget på pinebænken. Secundra Dass, der du var vågnet op af sin døs, stod og så på mig med forvildede blikke. Fra det åbne skylight lød kaptajnens stemme ned til mig således:

"Tak, hr. Mackellar, tak for Deres bønner – de har frelst mit skib. Ingen menneskelig magt kunne have reddet os i sådan en storm, og vel kan vi sige: Kun Herren kan holde staden, vægteren våger forgæves!"

Jeg var flov over kaptajnens fejltagelse, flov og tillige ængstelig ved den forbavselse, jeg læste i Secundras ansigt, og den modbydelige bukken og skraben, han overdængede mig

med. Nu ved jeg, at han har forstået hvert eneste ord af mine bønner. Det er lige så sikkert, at han øjeblikkelig har rapporteret alting til stamherren, og nu fatter jeg, hvad der dengang forekom mig uforståeligt, det sælsomme bifaldssmil, hr. Bally beærede mig med. Ligeledes begriber jeg en sætning, der samme aften forekom i en samtale mellem os. "Å, Mackellar," sagde han og løftede smilende hånden, "ikke enhver er så stor en kujon eller så god en kristen, som han selv og andre tror."

Han anede ikke, hvor sandt han talte. For vist er det, at de tanker, stormen havde født i min sjæl, vedblev at hjemsøge mig, og de ord, der i denne rædsomme stund strømmede fra mine læber, rungede stadig i mine øren; hvad følger de havde, skal jeg nu til at berette, hvor svært det end er at bekende mine synder, – men skal jeg fortælle andres onde gerninger er det ret og skel, at jeg ikke stikker mine egne under stolen.

Vinden lagde sig, som jeg har sagt, men søen var svær, og høje bølger væltede og brusede om den arme skude, der rullede forskrækkeligt; – således blev det ved to dage i træk. Det var næsten umuligt at gå over kahytsgulvet, gamle sømænd faldt omkuld på dækket, hver planke og hver blok gav sig og knagede gudsjammerligt, og den store skibsklokke mellem beddingerne ringede uophørligt på det sørgeligste. En af disse dage sad stamherren og jeg alene.

Jeg har glemt at sige, at "*Nonesuch*" havde en højt overbygget agterstavn, og rundt om denne løb et svært gelænder, der generede skibets bevægelser, men på forsiden fortsatte ned mod dækket i en smukt udskåret, gammeldags krusedulle, før det forenede sig med rælingen nede på dækket.

Denne indretning, der snarere var til prydelse end egentlig til nytte, gjorde at gelænderet på et sted var helt borte, og det netop på det sted, hvor det mest tiltrængtes, når skibet gjorde voldsomme bevægelser. Her sad vi altså med fødderne hængende ned, – stamherren mellem mig og skibets side, og jeg holdende mig fast med begge hænder på røstværket over skylightet, for det slog mig, at vi sad på et temmelig farligt sted, så meget mere som jeg hele tiden for at have en klar forestilling om den måde, skibet bevægede sig på, kun behøvede at holde øje med stamherren, hvis skikkelse tegnede sig mod solen, netop på det sted, hvor gelænderet manglede. I det ene øjeblik var hans hoved i zenith, og hans skygge strakte sig langt ud på den anden side af "*Nonesuch*", i det næste gyngede han langt nede under mine fødder, og bølgerne i horisonten hoppede højt op over hans hoved som loftet i et værelse. Jeg sad og så på ham, – kunne ikke vende øjnene fra ham, – var fortryllet, som man siger fuglene kan fortrylles og lamslås af slangers blikke. På samme tid hørte jeg mange underlige lyde, for nu da alle klude var sat til, i det forgæves håb at bringe det op i vinden, dirrede hele skibet som en fabrik. Vi talte først om mytteriet, som nær var brudt ud, og dette ledte os hen på mord og forbrydelser, hvilket bragte stamherren i en fristelse, han ikke kunne modstå. Han *måtte* fortælle mig en historie, der på samme tid kunne vise mig, hvor kløgtig og hvor ond han var. Det var noget, han plejede at gøre med megen salvelse, og han frembragte som oftest megen virkning. Men denne historie, der måtte fortælles meget højt for at overdøve søens brusen og af én, der i det ene øjeblik svævede i skyerne og i det næste så op på mig helt nede under mine fødder, – denne ene historie, siger

jeg, gjorde et indtryk på mig, som jeg til min sidste time vil mindes.

"Min ven, greven," således begyndte stamherren, "havde en uven, en tysk baron, der var fremmed i Rom. Her er det aldeles ligegyldigt, hvorfor de var blevet uvenner, – men da greven for enhver pris ville have hævn og ikke ville udsætte sig selv, sagde han ikke til baronen, at han hadede ham. Dette er jo også det første skridt i retning af hævn; – den, der kender sin fjende, kan bedre vare sig, og svækker hadets virkning. Greven var en sælsom forskende natur; han var et stykke af en kunstner, og når han udførte et eller andet, var det altid til fuldkommenhed, ikke alene med hensyn til udfaldet, men også med hensyn til midlerne, ellers betragtede han det hele som mislykket. Det hændte sig, at han en dag red ud i forstæderne, hvor han kom til en gammel bivej, som førte ud i Campagnen, der omgiver Rom. På den ene hånd havde han et gammelt romersk gravsted, på den anden en have med stedsegrønne træer. Derefter gik vejen mellem en hel del ruiner, midt imellem hvilke han bemærkede en åben dør og ikke langt derfra en enlig, forknyt pinje, ikke meget højere end en ribsbusk. Stedet var øde og trist, og i hans bryst lød med ét en stemme, der sagde, at det for ham kunne blive betydningsfuldt. Han bandt sin hest til pinjen, tog sit fyrstål i hånden og åbnede så døren, som førte ind i en gang, en gammel muret romersk gang, der snart delte sig. Greven valgte at dreje til højre, famlede sig frem i mørket, indtil han nåede en art tremmeværk, der i højde med hans albue strakte sig tværs over gangen. Nu følte han sig for med foden, fandt kanten af en flise og derpå et tomt rum. Dette pirrede hans nysgerrighed, – han fik fat i lidt trøsket træ og slog ild. Lige foran ham lå en dyb

brønd, – den var sikkert blevet benyttet af en eller anden bonde, og denne havde så sat tremmeværket op. Længe stod greven lænet over stakittet og så ned i brønden, der som alt, hvad romerne har udført, var bygget for evigheden. Siderne var aldeles stejle og glatte, den, som faldt ned der, var uden redning fortabt. "Nu," tænkte greven, "en sælsom magt har draget mig til dette sted. Hvorfor? I hvilket øjemed? Hvorfor skulle jeg herhen og kigge ned i denne brønd?" – Da gav træværket pludselig efter for hans vægt, og han var lige ved at styrte på hovedet ned i dybet!

Da han fo'r tilbage for at frelse sit liv, kom han til at træde i ilden, der gik ud, så det blev bælgmørkt omkring ham, mens en kvælende røg steg op fra de halvudslukte emmer. "Var det døden, der lokkede mig herind?" sagde han og skælvede fra hoved til fod. Men med ét fo'r en tanke ham gennem sjælen. På alle fire krøb han frem mod brønden og følte sig for, – tremmeværket var fæstet til to pæle, – det var kun gået løst fra den ene, men hang endnu fast ved den anden. Famlende satte greven det atter nogenlunde i lave, så at den første, der nu lænede sig til det, ufejlbarligt måtte miste livet ved at falde ned i brønden, og derefter gik han ud af gangen, – svimmel og ravende.

Næste dag, da han og baronen red en tur sammen på Corsoen, satte han med forsæt et meget bekymret ansigt op, – den anden spurgte om grunden (det var det, greven ville have), og efter nogle omsvøb tilstod min ven, at hans sind var i oprør som følge af en mærkelig drøm, hvilken ytring måtte vække baronens opmærksomhed, såsom han var en yderst overtroisk person. Nu taltes lidt frem og tilbage, indtil greven til sidst,

ligesom uvilkårligt, bad baronen tage sig i agt, for drømmen handlede om ham. De, min fortræffelige Mackellar, kender jo nok så meget til den menneskelige natur, – De fatter, baronen ikke helmede, før han havde fået greven til at fortælle sin drøm; – men han måtte længe plage og udfritte denne, der kun tilsyneladende modstræbende samtykkede i at opfylde hans ønske. "Det siger jeg Dem på forhånd, – der vil ske en ulykke," sagde han, "det har jeg en fast overbevisning om. Men siden jeg ikke får fred for Dem, så må følgerne komme over Deres hoved. Altså drømte jeg, at jeg så Dem ride, – jeg ved ikke hvor, – dog tror jeg, at det må have været i omegnen af Rom, for på den ene side havde De et gammelt gravsted og på den anden en have med stedsegrønne træer. Jeg syntes, jeg råbte og skreg i rædsel, at De skulle vende om, – om De hørte min stemme eller ej, – det kan jeg ikke sige, – imidlertid red De trodsigt videre. Vejen førte Dem til en øde egn med mange ruiner, og midt imellem disse levninger af murværk så jeg pludselig en dør tæt ved en vantreven pinje. Her steg De af hesten (jeg vedblev at råbe og tigge Dem om at være forsigtig); De bandt hesten ved træet og gik rask ind ad døren. Indenfor var der ganske mørkt, men i min drøm kunne jeg stadig se Dem, og jeg bad Dem på det indstændigste at lytte til min advarende røst. De følte Dem for langs væggen til højre og kom ind i et lille rum med en brønd omgivet af et tremmeværk. Nu steg min angst for Dem til det yderste, jeg syntes, jeg blev ganske hæs af at råbe efter Dem, at endnu var det tid at vende om, endnu var frelse mulig, hvis De øjeblikkelig kom ud fra denne gang. Disse ord brugte jeg i drømme, og da forekom de mig yderst forståelige, – hvorimod jeg tilstår, at de nu i dette øjeblik er mig en mørk tale. De brød

Dem ikke det fjerneste om min skrigen og råben, De stod og støttede Dem på stakitværket, mens De så ned i brønden med stor opmærksomhed. Og da blev der meddelt Dem noget, – hvad dette var, forstod jeg ikke, men jeg ved, jeg blev så overfaldet af angst, at jeg vågnede op, skælvende som et espeløv og dryppende af sved. – Og nu," tilføjede greven, "nu takker jeg Dem af ganske hjerte, fordi De trængte ind på mig. Denne drøm var som et mareridt, nu, da jeg her i solens klare lys har fortalt Dem den, synes den mig aldeles betydningsløs."

"Det vil jeg dog ikke sige," svarede baronen. – "En meddelelse, sagde De? Å – den drøm er ganske mærkelig. Jeg skal dog more mine venner med at fortælle den!"

"Det synes jeg ikke, De skulle," siger greven. "Jeg kan ikke rigtig lide at tale om den. Lad os meget hellere se at glemme den."

"For mig gerne," lød baronens svar. Og siden blev den virkelig ikke berørt.

Et par dage efter foreslog greven en ridetur i omegnen, og baronen, der for hver dag blev mere fortrolig med ham, sagde straks Ja. På tilbageturen til Rom slog greven som rent tilfældigt ind på den omtalte bivej, – med et trak han heftigt i tømmerne, holdt hånden for øjnene og udstødte et ængsteligt skrig. Derpå tog han hånden fra ansigtet, der nu var dødblegt (han var en fuldstændig skuespiller), og stirrede på sin ledsager. "Hvad fejler Dem," spurgte denne, "er De syg?" – "Det er intet, – slet intet," svarer greven, "men jeg blev med ét så underlig, – kom, – lad os hurtigt komme hjem!" Men imidlertid havde baronen set sig om: på venstre side så han et gammelt gravsted og på højre hånd en have med stedsegrønne træer. "Ja," svarer han så i en

åndsfraværende tone. "Lad os skynde os tilbage til Rom. Jeg er bange for, De er syg!" – "Å – ja, – for Himlens skyld, – lad os komme hjem, så hurtigt vore heste kan bære os, – lad mig komme hjem og i seng!"

De talte næsten slet ikke på tilbageturen, og greven, der var inviteret til selskab, gik til sengs og sagde, han havde feber. Næste dag fandtes baronens hest fastbundet til den vantrevne pinje, men fra den time har ingen nogensinde hørt tale om ham. – Nå, – sig mig så, om dette var et mord?" spurgte stamherren og brød af.

"Er De ganske vis på, den mand var greve?" spurgte jeg.

"Titlen er jeg ikke aldeles sikker på," sagde han, "men det var en adelsmand, og Himlen bevare Dem, min værdige Mackellar, for en så snedig uven."

Disse sidste ord sagde han smilende, mens han svævede højt oppe i luften, et øjeblik efter var han dybt nede under mine fødder. Jeg vedblev at følge hans svingninger med barnagtig hårdnakkethed; de gjorde mig ganske svimmel, og jeg talte som i drømme.

"Den greve nærede et dødeligt had til baronen?"

"Det vendte sig i ham, når denne mand kom ham nær."

"Den følelse kender jeg af erfaring."

"Nej, virkelig," udbryder stamherren, "nu har jeg aldrig kendt magen! Det falder mig ind, eller er jeg måske indbildsk, at jeg skulle kende den person, der gjorde en så mægtig virkning på Dem?"

Han var skuespiller nok til at tænke på at være yndefuld i sine bevægelser, selv når han ingen anden tilskuer havde end mig, og især, når han kunne trodse en eller anden fare med samtidig

med, at han tog sig ud. Nu sad han med benene overkors, armene foldede over brystet og fulgte alle skibets bevægelser med den beundringsværdigste ynde, men mig forekom det, at man med en finger måtte kunne bringe ham til at tabe ligevægten. Lige med ét syntes jeg, jeg så min herre siddende ved bordet med ansigtet begravet i hænderne; nu løftede han hovedet, hans blik fæstede sig bebrejdende på mig. Ordene i min egen bøn, "det var bedre, om jeg kunne slå den mand ned, så han aldrig mere stod op", skød på samme tid som en pil gennem mit hoved. Jeg samlede al den viljekraft, jeg besad, og – nu rullede skibet ned med min fjende, og jeg sparkede efter ham med min fod! Det stod skrevet, at min morderiske hensigt ingen frugt skulle bære. Enten jeg nu var for klodset eller han for behændig, så undgik han stødet, sprang op og greb fat i gelænderet.

Jeg har ingen klar forestilling om, hvor længe jeg blev liggende som en klud på dækket, overvældet af skræk, skam og anger, mens han stod støttet op mod gelænderet og betragtede mig med et underligt udtryk i de sorte øjne. Til sidst talte han:

"Mackellar! Jeg gør Dem ingen bebrejdelser, foreslår Dem kun en venskabelig overenskomst. Jeg mener, *De* ikke kan være videre ivrig efter at få denne lille "hændelse" bekendtgjort her ombord, *jeg* tilstår, at det er mig ubehageligt at leve i stadig frygt for at blive snigmyrdet af en mand, jeg hver dag sidder til bords med. Lov mig – nej," (her brød han af) "lov intet i dette øjeblik, hvor De ikke er i besiddelse af Deres sindsligevægt; De kunne sige, jeg har benyttet mig af min fordel, og her vil jeg gå aldeles hæderligt til værks. Lov altså intet, tænk Dem om!"

Med disse ord gik han let og sikkert som et egern hen over det gyngende dæk og forsvandt i kahytten. Omtrent en halv time senere kom han tilbage til mig, der stadig lå på samme sted.

"Nå," sagde han, "vil De nu give mig Deres ord, som det sømmer sig en kristen og min broders fuldtro tjener? Vil De love mig, at De ikke mere vil forsøge på at tage mig af dage?"

"Ja, det giver jeg Dem mit ord på."

"Jeg vil bede Dem give mig hånden på det!" sagde han videre.

"De har ret til at stille betingelser," svarede jeg. Og så udvekslede vi håndtryk. Han tog igen plads i den gamle farlige stilling.

"Lad være!" udbrød jeg, og lagde hånden over øjnene. "Jeg kan ikke holde ud at se Dem sidde der. Den mindste uregelmæssighed i skibets bevægelse kan jo bringe Dem ud af ligevægt og styrte Dem på hovedet i søen."

"De er grumme inkonsekvent!" lød hans svar, mens han smilende føjede mig og skiftede plads. "Men hvorom alting er, Mackellar, så vil jeg bare sige Dem, at De er steget umådeligt i min agtelse. Mener De ikke, jeg kan sætte pris på troskab? Hvorfor tror De, jeg slæber denne Secundra Dass om med mig over hele verden? Fordi jeg er overbevist om, at han ville gå i ilden for mig, myrde hvem som helst i morgen den dag for min skyld, og derfor er han mig kær. Nå, det kan måske synes mærkeligt, men jeg han lide Dem for det stykke arbejde, De har besørget eller ville besørge i eftermiddag. Jeg troede, De umuligt kunne synde mod de ti bud, men Guds død, se om den gamle jomfru ikke også har blod i årerne, når alt kommer til alt! Hvilket forresten ikke ændrer den kendsgerning, at jeg er glad,

fordi De kar lovet mig fred for videre attentater, for jeg har en forudfølelse af, at De ikke egentlig er skabt for dette håndværk."

"Jeg formoder," sagde jeg, "at jeg burde bede Dem og Vorherre om forladelse for, hvad jeg har forsøgt at gøre? Nu har jeg i alt fald givet Dem mit ord, og det vil jeg troligt holde. Men når jeg tænker på de uskyldige mennesker, De forfølger –" her brød jeg af.

"Ja, livet er en underlig ting," siger han, "og mennesket et sært væsen. De tror, De elsker min broder? Jeg kan forsikre Dem, det er en ren vanesag, og at De i begyndelsen af Deres ophold på Durrisdeer fandt, at han var en kedsommelig, kluntet, ganske almindelig yngling. Han er ikke med årene blevet en smule morsommere, det er vist! Hvis vi to havde mødt hinanden et par år før, ville De have holdt meget mere af mig end af ham."

"Det kunne aldrig falde mig ind at kalde Dem ubetydelig eller almindelig, hr. Bally, men her er De ikke så skarpsindig som De plejer. Lige nu har De vist mig, at De stolede på mit ord. Lad mig nu sige Dem, at det er min bedre overbevisning, min samvittighed, der gyser tilbage fra Dem, det skræmmes eller blændes, som øjet ved en alt for stærk ild."

"Nej, her forstår *De* mig ikke. Jeg mener, vi to skulle have kendt hinanden, da jeg endnu var ung. Husk dog på, jeg har ikke altid været den, jeg er nu, heller aldrig var jeg blevet den mand, jeg er, hvis jeg havde haft en ven som Mackellar ved min side."

"Å snak, hr. Bally," siger jeg, "De ville bare have drillet mig, gjort nar af mig, ville aldrig have ødet ti høflige ord på Bredtå."

Men han blev ved med at hæve mig til skyerne, så jeg ofte blev træt af ham på den sidste del af vor overrejse. Jeg er nær ved at

tro, at han før havde sværtet sig og for at skræmme os gjort sig slettere, end han virkelig var, men han var da forresten logisk nok til ikke at gå fra en tøddel af sine tidligere udtalelser og bekendelser. "Men nu, nu da De alligevel ved, jeg er et menneske," plejede han at sige, "nu har jeg lyst til at give Dem forklaring over meget. For jeg kan forsikre Dem, at jeg ejer et menneskeligt hjerte, ja, at jeg endog er i besiddelse af dyder som andre." Jeg siger, jeg blev træt af ham, for jeg havde naturligvis kun ét svar på hans svada: "Vend om med mig til Durrisdeer, lad Deres broder og hans familie være i fred, så skal jeg tro Dem."

Dertil rystede han altid på hovedet. "Å, Mackellar, jeg ser så grant, at om De end blev fem tusinde år gammel, ville min karakter forblive en lukket bog for Dem ... Nå, slaget er begyndt, er betænkningens time et tilbagelagt stadium, terningen er kastet, men nådens stund er end ikke oprunden. Striden tog sin begyndelse i det øjeblik, hvor vi på Durrisdeer spillede plat eller krone om, hvem af os der skulle drage med prins Charles; nu er det 20 år siden; det har gået op og ned for os, men ingen af os har nogensinde tænkt på at give efter. Hvad mig angår, da er handsken kastet, spillet skal og må spilles til ende – liv og ære er indsatsen!"

"Jeg blæser ad Deres ære!" plejede jeg da at svare. "Og med Deres tilladelse finder jeg Deres udtryk en smule højtravende i denne sag. De vil have fingre i nogle lumpne penge, det er sandheden, og hvad kan De så egentlig gøre? De kan forstyrre en families fred og lykke, pine mennesker, der i grunden aldrig har gjort Dem noget ondt, De kan prøve på at fordærve Deres egen brodersøn og knuse Deres broders hjerte. En stratenrøver,

der knuser pandeskallen på en gammel kælling for at få hendes skillinger og et kræmmerhus snus, har akkurat lige så megen ret som De til at snakke op om "terninger" og "nådens stund" og "ære", – lad os bare være mennesker, bedste hr. Bally!"

Når jeg således angreb ham, smilede han og sukkede, som om jeg miskendte ham. Engang mindes jeg forresten, at han tog til genmæle og kom med nogle ganske mærkelige sofisterier, der nok er værd at berette, da de kaster lys over denne sælsomme karakter.

"Det kan ikke nytte at tale med sådan en indgroet civilist om trommer og faner og krigens væsen. Krig – det sagde man i oldtiden – krig er *ultima ratio*. Når vi ubønhørligt benytter den fordel, skæbnen giver os, da fører vi jo krig. Å, Mackellar, De er en pokkers dygtig soldat, når De sidder på Deres kontorstol på Durrisdeer og muntrer fæsterne og modtager deres afgift – eller også er De en miskendt mand."

"Hvad kommer nu krigens væsen egentlig mig ved," svarede jeg, "derpå tænker jeg min tro grumme sjældent! Men det trætter og keder mig, at De vil tiltvinge Dem min agtelse. Deres broder er en hædersmand, og De er et slet menneske – hverken mere eller mindre."

"Hvis jeg havde været i Alexanders sted ..."

"Ja, den snak har vi nok af – sådan putter man sig selv blår i øjnene," brød jeg ham af. "Hvis *jeg* havde været i Paulus' sted, ville det aldeles ikke have forandret sagen; jeg ville have rodet mig ind i akkurat det samme, som jeg nu har at strides med!"

"Nej, Mackellar, jeg siger Dem," udbrød han heftigt, "havde jeg været den mindste høvding, den usleste konge over nøgne negre – mine undersåtter ville have tilbedt mig, det er jeg

overbevist om! Er jeg virkelig et slet menneske? – å, Mackellar, jeg er skolet til at være en god tyran! Spørg Secundra Dass; han vil sige Dem, at jeg behandler ham, som var han mit eget barn. Bind Deres skæbne til min i morgen den dag – og De skal ikke mere se den mørke side, jeg i harme vender ud mod den usle verden! Jeg må have alt eller intet. Men den, der giver sig hen til mig – ham slipper jeg aldrig! Jeg har en herskernatur, det er min ulykke!"

"Nå, i dette tilfælde har det nok snarere været *de andres* ulykke," bemærkede jeg, "og det passer ikke ganske ind i denne kongelige tale."

"Snik-snak!" råbte han. "Selv nu – det siger jeg Dem – selv i dette øjeblik ville jeg skåne den familie, som De i så høj grad bærer omsorg for – ja, *nu* ville jeg lade dem sejle deres egen sø og forsvinde i den sværm af røvere og idioter, man kalder verden. Det ville jeg gøre i morgen den dag – men – men –"

"Men hvad?"

"Men de måtte bønfalde mig – bede mig om nåde på deres knæ. Ja – i vidners overværelse endog," tilføjede han med et smil, "og, Mackellar, jeg er bange for, at den store hal på Durrisdeer ville blive for lille til at rumme de vidner, der måtte være til stede ved denne handling."

"Forfængelighed – forfængelighed!" sagde jeg i en moraliserende tone. "At tænke sig, at den lidenskab, der kan gøre så meget ondt, er den samme, som får et pigebarn til at stille sig foran spejlet."

"Å, kært barn har mange navne; ord kan pynte, og ord kan rive ned; med mig får De dog ikke det sidste ord," sagde han. "De sagde forleden dag, at jeg stolede på Dem og Deres

samvittighedsfuldhed; her kunne jeg vel have svaret, at det var Deres 'forfængelighed' jeg byggede på. Det er nu én gang *Deres* stolthed at være "*un homme de parole*" – min er det, aldrig at erkende mig overvundet. Kald det forfængelighed, kald det dyd, kald det sjælsstorhed – hvad gør det i grunden til sagen. Men indrøm, at ét har vi begge tilfælles: vi lever for en idé."

Af denne samtale vil enhver kunne slutte, at vi nu kom rigtig godt ud af det med hinanden, og det var virkelig også tilfældet, vi levede sammen på en bedre fod end den gang, vi på Durrisdeer spøgte med hinanden og spillede skoledreng og gammel lærer. Bortset fra små skærmydsler som ovenstående, var der i vort væsen ikke alene fordragelighed, men endog venlighed.

Da jeg blev syg – kort efter den svære storm – sad han ved min køje og underholdt mig – gav mig udmærkede lægemidler, som jeg uden spor af frygt tog. Denne omstændighed slog ham.

"Ser De nu selv," sagde han, "nu begynder De at se på mig med andre øjne. For meget kort tid siden her på dette ensomme skib, hvor ingen uden jeg har nogen forestilling om lægekunst, ville De ikke have turdet tage mod medicin af min hånd. Og læg nu mærke til, at dette omslag er sket, netop da De prøvede på at sende mig over i den anden verden. De må dog indrømme, at således bærer man sig kun ad mod et menneske, som man tror i besiddelse af en vis sjælsstorhed."

Dette kunne jeg intet svare på. Med hensyn til mig, troede jeg ikke, han nærede onde hensigter; her er jeg måske et offer for hans hykleri, men jeg mener – og mener det den dag i dag –, at han virkelig nærede en vis hengivenhed for mig. En mærkelig og bedrøvelig kendsgerning. Så snart han blev god og venlig i

sit væsen, dæmpedes mine hadefulde følelser, og de plagsomme syner, der viste mig min kære herre i sorg og kvide, udeblev. Så at der måske var en del sandhed i denne mands sidste ord til mig, da vi den 2. juli endelig havde overstået vor besværlige rejse og lå i havnen ved New York gispende af hede, der med ét afløstes af en skyllende regn. Jeg stod agter ude og så på de smilende grønne kyster, der lå os så nær, og hvor vi i det fjerne så røgen stige op fra den lille by, vi agtede os til. Jeg stod netop og tænkte på, hvorledes jeg skulle få forspring fra vor stamherre, så jeg blev en smule flov, da han kom hen til mig med udstrakt hånd.

"Så siger jeg Dem farvel," sagde han, "og farvel for bestandig. For nu går De over til fjenden, der vil bringe alle de gamle fordomme op mod mig. Jeg har aldrig forgæves gjort mig umage for at indtage et menneskes hjerte – selv De, min kære ven – lad mig endnu én gang kalde Dem således, – selv De vil mindes mig som en anden end den, De før kendte – og De vil ikke så let kunne glemme mig. Denne rejse har varet for kort, ellers skulle jeg nok helt ud have erobret Dem. Men nu er alt det forbi – krigen er på ny erklæret imellem os. Nu ved De selv, hvor farlig jeg kan være. Sig disse tåber," – her pegede han i retning af den lille by, hvor broderen boede –, "at de betænker sig både to og tre gange, før de driver mig til det yderste!"

10. Hvad der hændte i New York

Som jeg før omtalte, var det min faste beslutning at få et forspring for vor fjende, og da kaptajn McMurtie gav mig en håndsrækning, var det ikke så besværligt; en båd blev delvis lastet på den ene side af skibet, ned i den steg stamherren, mens jeg i en fart blev roet i land i den tomme jolle. Heller ikke kostede det mig vanskeligheder at finde min herres bolig, hvorhen jeg styrede, så rask mine ben kunne bære mig. Den lå i byens udkant og var et stort, smukt, herskabeligt hus midt i en dejlig have, havde store lader, ko- og hestestalde. Her traf jeg min herre vandrende rundt. Senere hen fik jeg at vide, det var hans yndlingssted i han havde fået en levende interesse for landvæsen og tænkte ikke på andet. Jeg fo'r åndeløs hen til ham, og sagde ham, hvorledes sagerne stod, hvilket ikke egentlig kom ham uventet, da flere skibe var sejlet forbi *Nonesuch*.

"Vi har i længere tid ventet Dem," sagde min herre. "Nu var vi begyndt at tro, De slet ikke ville nå New York. Det glæder mig at se Dem igen, kære Mackellar. Jeg var bange for, De lå på havsens bund."

"Det give til Gud, jeg gjorde!" udbrød jeg, "det ville være det bedste for os alle sammen."

"Nej, slet ikke," siger han vredt, "jeg er meget glad for, at det er gået således. Jeg har en svær regning at gøre op. Nu kan vi få begyndt på det stykke arbejde."

Jeg undrede mig over den sikkerhed, han talte med.

"Å," svarer han, "her er vi ikke mere på Durrisdeer, og her har jeg taget mine forholdsregler; min broders rygte er kommet

herover før han selv, og jeg er beredt på at give ham en varm velkomst. Jeg har nu også haft held med mig, for jeg har her truffet en købmand fra Albany, der har mødt ham, da han forrige gang var i Amerika. Han er stærkt mistænkt for at have myrdet en vis Chew – eller sådan noget – en fyr fra Albany. Ingen her i provinserne vil forbavses over, at jeg lukker min dør for ham, han skal ikke have lov at sige et ord til mine børn eller at hilse på min hustru; hvad mig selv angår, da er det en anden sag – han er alligevel min broder, og jeg vil nok tale med ham; ellers fik jeg jo heller ingen glæde af ham." Her gned han sine hænder.

Nu sendte han folk ud for at sammenkalde provinsens mægtigste mænd. Jeg husker ikke, hvilket påskud han brugte, men i alt fald lykkedes det, og da vor gamle fjende viste sig, traf han lord Durrisdeer gående frem og tilbage foran sit hus med guvernøren på den ene side og flere højere embedsmænd på den anden. Fruen, som sad på verandaen, rejste sig med et stift og fornemt ansigt og førte sine børn ind i huset.

Stamherren, der var meget elegant klædt og bar en smuk kårde, bukkede for selskabet og nikkede fortroligt til sin broder, som ikke besvarede hans hilsen, men så fast på sin fjende med rynkede bryn.

"Nå, hr. Bally," sagde han endelig, "hvilken ulykkens vind har blæst Dem netop herhen, hvor De er kendt, til skam og skændsel for vor familie?"

"Vil lord Durrisdeer have den godhed at være høflig!" udbrød stamherren og fo'r tilbage.

"Jeg vil have den godhed at tale rent ud!" svarede min herre, "fordi De må og skal forstå Deres stilling. Hjemme, hvor ingen

vidste, hvem De var, kunne man endda nogenlunde bevare skinnet, hvilket er aldeles umuligt her, og jeg vil blot sige Dem, at jeg slet ikke vil have noget som helst med Dem at skaffe. De har allerede næsten ødelagt mig, som De ødelagde vor fader – hvis hjerte De har knust. Deres forbrydelser kan ikke straffes af lovens arm, men min ven, guvernøren, har lovet mig og min familie beskyttelse. Tag Dem i agt," – her rystede min herre sin stok ad stamherren, "og vov ikke på at sætte Dem i forbindelse med nogen af dem, der hører mig til, for De skal komme til at fortryde det blodigt!"

"Nå således," siger stamherren ganske langsomt. "Dette er fordelen ved at være i et fremmed land! Jeg ser nok, disse herrer er ikke inde i vor historie. De ved ikke, at *jeg* er lord Durrisdeer, de ved ikke, at De er min yngre broder, der har taget min plads i kraft af et familiekomplot; de ved ikke (ellers ville de vel ikke pleje omgang med Dem!), at hver en fodsbred land er min for Gud den almægtiges åsyn, at hver en skilling af de penge, De forholder mig, og af hvilke De lever, er mine med rette – at De er en tyv, en meneder, en troløs broder!"

"General Clinton!" udbrød nu jeg, "hør ikke på hans løgne! Jeg er godsforvalter på Durrisdeer, og der er ikke et ord sandhed i det alt sammen. Denne mand er en slagen oprører, som derefter er blevet spion – dette er med få ord hans historie!"

Således lod jeg i et øjebliks hidsighed hans skændsel blive åbenbar.

"Hør, kammerat," sagde guvernøren og så med strenghed på stamherren. "Jeg ved mere om Dem, end De aner. Her i provinsen verserer forskellige historier om Dem – historier, som De vist nødig vil have bragt for dagens lys. For eksempel er

Jacob Chews forsvinden ikke rigtig heldig, især da alle hans varer samtidig blev borte; desuden er det heller ikke klart, hvor De kom fra, da De blev samlet op af en koffardikaptajn på vejen fra Bermudaøerne til Albany – der siges nemlig, at De da var i besiddelse af en stor masse penge og kostbarheder. Tro De mig – hvis jeg lader disse sager ligge hen, da er det ene og alene af hensyn til Deres families gode havn, og fordi jeg nærer den dybeste agtelse for min højtskattede ven, lord Durrisdeer."

En bifaldsmumlen lød fra embedsmændene.

"Ja, jeg burde jo have vidst, hvad virkning en titel måtte have i sligt et elendigt hul," siger stamherren, der far blevet dødbleg, "selv om denne titel er lånte fjer. Så har jeg jo ikke andet at gøre end at lægge mig til at dø på Hans Herligheds dørtærskel, hvor mit lig vil kunne danne en smuk prydelse!"

"Lad os være fri for slige højtravende ytringer!" udbryder min herre. "De ved så godt, at dette slet ikke er meningen; jeg vil kun værne om min familie og forsvare mig mod Deres giftige tunge. Her kan De nu vælge mellem to ting: enten vil jeg betale Deres overrejse med det første skib, der går til Europa, hvor De sagtens kan genoptage Deres smukke virksomhed, skønt Gud ved, jeg hellere så Dem tigge på landevejen, – eller, hvis dette ikke behager Dem, så bliv her i landet; jeg har forhørt mig, hvor meget der behøves for at leve i al mulig tarvelighed her i New York; den sum skal jeg give Dem; den skal ugentlig udbetales Dem, og hvis De ikke ved Deres hænders gerning er i stand til at gøre Dem livet lidt behageligere, så er det på høje tid, De lærer det – men dette sidste indlader jeg mig kun på, hvis De lover ikke at henvende ordet til nogen af min familie, med undtagelse af mig selv."

Jeg tror aldrig, jeg har set et menneske være så bleg som stamherren; men han stod rank og ikke en muskel dirrede i hans fine ansigt.

"Her er jeg blevet behandlet med en hån, jeg sikkert ikke har fortjent, og jeg agter ikke at lade mig jage på flugt af de herrers fornærmelser," siger han. "Jeg modtager uden at rødme den almisse, lord Durrisdeer byder, – alt, hvad han ejer, er jo dog mit lige til skjorten, han har på sin krop, og det er min hensigt at blive her, for at disse herrer kan lære mig at kende: de må dog allerede mærke, at her er ugler i mosen, siden Hans Herlighed trods al sin tilsyneladende omhu for sin slægts gode navn, skænder den i min person."

"Dette kan jo lyde ganske sandsynligt," siger min herre, "men på os, som ved, hvilket menneske De er, gør Deres ord ingen virkning, det må De være overbevist om. De ser sagen fra den side, der er fordelagtigst for Dem, og det er jo rimeligt nok. Men lyd mit råd: ti stille, for det vil dog i længden bekomme Dem bedre, end denne strøm af utaknemmelighed."

"Å, taknemmelighed, lord Durrisdeer," udbrød stamherren med stigende heftighed, mens han løftede hånden, "den skal De nok få at føle! Nu har jeg intet andet at gøre, end at tage afsked med disse ærede herrer, som vi allerede for længe har trættet med vore familieanliggender."

Og dermed bukkede han pynteligt for hver især af de fremmede, hvorefter han fjernede sig, mens vi andre stod højst forbavsede over hans opførsel og ord.

Nu begyndte en ny episode af familietvisten. Stamherren var slet ikke så trængende, som min herre formodede, for han

havde jo Secundra Dass, der var en udmærket guldsmed. Den sum, lorden ugentligt udbetalte de to, var slet ikke så ubetydelig, de kunne meget godt leve af den, og alt, hvad Secundra tjente ved sine hænders gerning, kunne de altså lægge til side, og at de gjorde det, nærer jeg ingen tvivl om. Det var sagtens hr. Ballys mening at samle så meget, at han kunne drage ud at søge efter den skat, han for mange år siden havde begravet derude i bjergene, og det var da også det klogeste, han kunne gøre. Men uheldigvis både for sig selv og os andre ledte hans harme ham på vildspor. Den skændsel, der var overgået ham ved hans ankomst – og at han var i stand til at overleve den, har altid undret mig – var gået ham således til hjerte, at han vist var fortvivlelsen nær, og da vreden er en dårlig rådgiver, tog han det parti at gøre skandale, i det håb, at noget af skammen skulle falde på os andre.

I stadens tarveligste kvarter valgte han et fattigt, ensomt beliggende lille hus, omringet af nogle akacietræer. På forsiden var en slags åben svale, noget lig et hundehus, men så langt fra jorden som et bord er højt; det var af den forrige ejer blevet benyttet til at udstille forskellige varer i, og det var netop denne udbygning, der indtog stamherren og sagtens gav ham den idé, han siden udførte. Det lader til, at han ombord på sørøverskibet har erhvervet sig en vis færdighed i at bruge nål og tråd, nok i alt fald til at kunne udgive sig for skrædder, og det var alt, hvad der krævedes til hans hævn. Ovenover den lille åbne svale hængte han et skilt, på hvilket følgende var skrevet:

James Durie,
eks-stamherre til Ballantrae.

Udfører alle slags reparationer i skrædderfaget.

Secundra Dass,
ruineret herre fra Indien.
Påtager sig smukt guldsmedarbejde.

Og under skiltet sad min stamherre med benene overkors, når han havde noget at bestille, og syede nok så net. Jeg siger, når han fik et stykke arbejde, men de fleste kunder kom til Secundra Dass, og stamherrens syning lignede lidt Penelopes broderi. Han kunne såmænd ikke have tjent smør til brødet ved det håndværk, men det var heller ikke det, han ville, hans mål var kun at nedværdige Durie'ernes gamle navn ved at sætte det på et skilt, hævne sig over sin broders lavhed ved at vise alle mennesker den stolte arving siddende med benene overkors på et skrædderbord.

Og det lykkedes ham forsåvidt, som man rundt om i byen talte meget om denne mærkelige kendsgerning; der dannedes endog et parti, som var fjendtligt sindet mod lord Durrisdeer. Dennes venskab med guvernøren gjorde, at han ikke brød sig meget om folkesnak, men fruen – som aldrig havde været meget afholdt i kolonien – blev flere gange dybt såret; når hun var sammen med andre damer, turde hun næppe tale om håndarbejde, og jeg mindes, at hun engang kom hjem i meget ophidset til stand med den erklæring, at hun for fremtiden ikke mere gik til selskab.

Imidlertid blev min herre red at bebo sit store, smukke hus og beskæftigede sig stadig med landvæsen, afholdt af dem, der kendte ham, og uden at bryde sig en smule om uvedkommende. Han blev fed, havde et fornøjet ansigt og travle lader; selv varmen syntes at være ham gavnlig, og trods sine daglige ærgrelser velsignede min frue ofte sin afdøde fader, fordi han havde efterladt hende dette jordiske paradis. Hun havde fra vinduet været vidne til stamherrens ydmygelse, og fra den time var der kommet fred i hendes sind. Selv var jeg ikke slet så rolig som hun; alt som tiden skred frem, forekom det mig, at jeg bemærkede noget underligt i min herres væsen. At han var lykkelig, var hævet over al tvivl, men årsagen til denne stille, dybe glæde var mig ikke rigtig klar, selv i sin families skød kunne han falde hen i tanker, og jeg fik da den idé – Himlen ved, hvor ugrundet min mistanke var! – at han havde en elskerinde etsteds ude i byen. Dog gik han kun lidt ud, hele hans dag var optaget, der var kun et øjeblik – tidligt om formiddagen, når jeg læste lektier med Alexander – hvor lorden havde tiden for sig selv. Nu må man huske på, at jeg altid nærede frygt for lord Durrisdeers forstand, og med vor uven så nær kan ingen undres over, at jeg var på min post, og at jeg måske ikke var kræsen med de midler, jeg valgte. Under et eller andet påskud fik jeg vor læsetid forandret, og begyndte at udspionere min herre.

Hver morgen, enten det var godt eller dårligt vejr, tog han sin stok med guldknappen, satte hatten lidt bag ad nakken – min mening var, dette var tegn på, at hans pande var hed – og derefter gik han altid samme tur. Først styrede han sine skridt gennem en smuk lille lund langs kirkegården; når vejret var

smukt, sad han gerne en stund og hvilede sig på en bænk under træerne, så drejede stien ned til vandet og førte langs havnen lige forbi stamherrens lille bod. Lord Durrisdeer sagtnede altid sin gang, når han nærmede sig dette sted; han gik, som om han ret nød naturen og udsigten, og lige ud for boden plejede han at stå stille, støttende sig på sin stok. På den tid af dagen sad hr. Bally på bordet i svalen og syede; de to brødre stirrede en stund på hinanden med stive, hårde ansigter og uforsonlige blikke, derefter gik min herre atter hjemad, smilende hen for sig.

Kun to gange spillede jeg denne uværdige spionrolle, så var jeg fuldstændig opbygget angående min herres hemmelige vandringer og grunden til hans stille indadvendte fryd. Det var ikke kærlighed, men had, der gjorde ham glad og sund, og denne opdagelse bedrøvede mig dybt. Jeg fandt det ikke alene sørgeligt, at to brødre kunne stå i et sådant forhold til hinanden, men jeg indså, at en sådan tilstand kunne forårsage uoprettelige ulykker, og jeg anså det for min pligt, hver dag på den bestemte tid ad en genvej at ile til stedet, for uset at holde øje med disse to mænd, der hadede hinanden så frygteligt. En dag kom jeg et par minutter senere end sædvanlig, og da så jeg til min forbavselse, at min herre havde taget plads på en lilla bænk tæt ved stamherrens dør, en bænk, hvor hans kunder undertiden tog plads for at slå en passiar af med ham. Her sad altså lord Durrisdeer med hagen på sin stok, mens hans blik med et fornøjet og lidt åndsfraværende udtryk svævede ud over bugten. Ikke tre fod fra ham syede stamherren flittigt på en gammel frakke. Ingen af dem talte et ord, heller ikke så min herre mere på broderen. Han glædede sig kun over at vide sig i

hans nærhed, det tror jeg da, og med al den fryd, had kan give et menneske.

Aldrig så snart stod han op for at gå hjemad, før jeg kom hen til ham.

"Herre! Herre!" sagde jeg. "Er dette en passende opførsel?"

"Det gør mig rask og frisk!" og ikke alene ordene, men især udtrykket og tonefaldet forskrækkede mig mere, end jeg kan sige.

"Jeg må advare Dem mod på denne måde at hengive Dem til Deres slette følelser," sagde jeg derpå; "jeg ved ikke, om det er mest ødelæggende for Deres sjæl eller Deres forstand; men bliver De ved på den måde, vil det snart tage en ende med forfærdelse!"

"Det kan De umuligt fatte, Mackellar," svarede han; "der har aldrig ligget slige bjerge af nag og bitterhed på Deres hjerte."

"Og hvis der ikke sker andet, vil De uden tvivl drive denne mand til en eller anden yderlighed ved Deres drilleri."

"Tværtimod, jeg er ved at tage modet fra ham," svarer min herre.

Hver evige morgen i omtrent en uge satte min herre sig på bænken ved broderens bod. Det var et smukt sted med en vid udsigt over bugten – fra svalen så man skibe og både bevæge sig derude, og søfolkenes lystige sang nåede brødrenes øren.

Her sad disse to uden at gøre en bevægelse, uden at mæle et eneste ord; kun stamherrens nål fløj rask frem og tilbage i stoffet og hver dag måtte jeg med for at passe på dem, mens jeg hverken kunne forstå mig selv eller de to mennesker.

Når nogen af lord Durrisdeers bekendte gik forbi, kaldte han nok så muntert på dem og råbte, at han sad her og moraliserede

for sin broder, der virkelig til hans store glæde var blevet en rigtig flittig person. Og selv denne hån stak stamherren i lommen uden at fortrække en mine; hvad han sad og tænkte på, det kendte kun Gud – eller måske snarere Satan!

Pludselig en smuk sildig efterårsdag, da solen skinnede klart og varmt, lagde Stamherren sit arbejde sammen og brast ud i en høj latter.

Han må vist længe bare siddet og forberedt sig på denne komedie, for hans latter klang temmelig naturligt, men den lød sælsomt her på dette sted og i dette selskab.

"Henry," siger han så, "én gang i mit liv har jeg båret mig dumt ad, og du har været klog nok til at benytte dig af det. Skrædderkomedien er nu til ende, og jeg vil tilstå – jeg tillader mig herved at komplimentere dig – at du er gået som sejrherre ud af spillet! Du forstår min sandten at gøre dig ubehagelig og det tilgavns."

Ikke et ord kom over min herres læber; det var, som havde stamherren slet ikke brudt tavsheden.

"Nå, Henry," vedblev stamherren, "vær nu ikke muggen, det passer ikke til den fine holdning, du har indtaget. Nu kan du godt overkomme at være lidt behagelig, tro du mig! for jeg har mere end mit nederlag at tåle. Det var min mening at spille skrædder, til jeg havde samlet penge i et vist øjemed. Men jeg må tilstå, at dette overstiger mine kræfter. Du ønsker, som rimeligt er, at se mig forlade byen, jeg er ad en anden vej nået til at være enig med dig. Og her har jeg et forslag til dig – eller, hvis Hans Herlighed foretrækker det, en gunst at udbede mig."

"Tal!" svarede min herre.

"Det er måske kommet dig for øre, at jeg engang for mange år siden var i besiddelse af en skat – hvordan jeg havde fået den, kommer ikke nogen ved. Den begravede jeg her i landet på et sted, jeg kan finde, når det skal være. Nu er hele min tragten – og det *er* beskedenhed – at få den fat igen, og da den ene og alene tilhører mig, vil ingen kunne rejse nogen indvending mod dette mit ønske."

"Så gå og hent din skat," svarede lorden; "jeg kan ikke have noget imod det."

"Ja, men – jeg skal have både folk og befordring til en sådan ekspedition. Vejen er lang og besværlig, landet vrimler af indianere. Forstræk mig med de nødvendige penge, enten som forskud på min pension eller som lån, og så lover jeg dig, at du aldrig mere skal se mig for dine øjne."

Min herre så ham stift i øjnene, det sære barske smil lå om hans mund; han tav.

"Henry," siger stamherren med frygtelig ro, mens han gjorde et skridt tilbage, "jeg tillod mig at henvende ordet til dig!"

"Lad os så gå hjem!" siger min herre nu til mig, der stod og trak ham i ærmet, og med disse ord stod han op, strakte sig, satte sin hat bag ad nakken og uden en stavelse til svar gik han roligt og langsomt langs kysten hjemad.

Jeg tøvede et øjeblik mellem de to brødre; jeg syntes, det nu måtte briste eller bære. Men stamherren havde atter taget fat på nål og tråd; han sad med bøjet hoved, mens hånden behændigt fo'r frem og tilbage, og så bestemte jeg mig til at indhente min herre.

"Er De vanvittig?" spurgte jeg, "siden De ikke med begge hænder griber denne lejlighed?"

"Hvor er det muligt, at De et øjeblik kan fæste lid til hans ord?" lød lordens svar i en harmfuld tone.

"Jeg ønsker, han var ude af byen, – jeg ønsker kun ét, at han var ethvert andet sted og i en hvilken som helst anden stilling, end hvor han nu er."

"Ja, jeg har sagt mit sidste ord i denne sag," svarede min herre, "nu har De også udtalt Dem, så får vi lade den hvile."

Men jeg havde nu kun én tanke, – at få stamherren bort. At se ham roligt tage fat på sit arbejde, det var mere, end jeg nogensinde havde kunnet drømme om. Aldrig kunne noget menneske, han mindre end nogen anden, døje en sådan række af forhånelser. Jeg syntes, selve luften lugtede af blod. Og jeg svor højt og helligt intet at forsømme af, hvad der lå indenfor mulighedens grænser for at afvende en forbrydelse. Derfor gik jeg samme dag til min herre i hans kontor, hvor han sad over en regnskabsbog.

"Herre," siger jeg, "jeg har fundet en forretning, jeg ønsker at anbringe min smule skillinger i. De er nu desværre hjemme i Skotland, det vil tage tid at få dem herover, og jeg skulle gerne have dem lige straks. Kunne De ikke mod bevis forstrække mig med beløbet?"

Han så helt igennem mig med sine klare øjne.

"Jeg har aldrig blandet mig i Deres sager, Mackellar," siger han, "ved jo slet ikke, om Deres underskrift gælder noget."

"Jeg har været i Deres tjeneste i en lang årrække," siger jeg, "og aldrig før har jeg løjet for Dem eller bedt Dem gøre mig en tjeneste!"

"Gøre *stamherren* en tjeneste, mener De," svarede han roligt, "De tror også, jeg er dummere, end jeg virkelig er! Forstå dog en

gang, at jeg vil behandle dette vilde dyr, som han fortjener det. Hverken med det gode eller det onde skal han rokke min vilje, og den, der skal narre mig, skal stå tidligere op end De, min gode gennemsigtige Mackellar! Jeg fordrer, at De er mig helt ud tro, og har ikke i sinde at give Dem mine egne penge for at De bag min ryg hjælper min argeste fjende at nå sit mål!"

"Herre, herre! Tænk på, hvad De her siger til en gammel, prøvet ven!"

"Tænk selv, Mackellar," svarede han, "og De vil bestemt give mig ret. Nægt, om De kan, at disse penge var bestemt for hr. Bally, så er jeg rede til at bede Dem om forladelse, og det lige på stedet!"

"Hvis De tror, jeg tænker på noget andet end Deres egen frelse – –" begyndte jeg.

"Å, gamle, kære ven!" faldt han mig i talen. "De kender så godt alle mine tanker! Her er min hånd, De ved, hvor meget jeg holder af Dem, – men ikke en rød skilling får De af mig."

Her var jeg altså slået af marken, derfor gik jeg op på mit værelse, skrev i hast nogle linjer, ilede ned til havnen, hvor et skib lå klar til at lette, og lidt før tusmørket stod jeg ved stamherrens dør, som jeg gik ind ad uden at banke. Han sad med sin hindu ved et tarveligt måltid, bestående af majsgrød med mælk til. Stuen var net og ren, men fattig, – på en hylde lå et par bøger og henne i en krog stod Secundras arbejdsbord.

"Hr. Bally," sagde jeg, "jeg har henved 500 pund hjemme i Skotland, – det er alt, hvad jeg i et langt arbejdsomt liv har sparet sammen. I dag er der gået bud efter disse penge! Har De så megen tålmodighed, at De vil rente, indtil skibet kommer

tilbage, så skal De få summen på samme betingelse som den, De i morges stillede lord Durrisdeer."

Han steg ned af bordet, kom hen til mig, så mig smilende ind i ansigtet, mens han lagde begge hænder på mine skuldre:

"Og det er en kendsgerning, at De holder af mammon!" siger han, "De holder mest af penge her på jorden, men De holder dog endnu mere af min broder!"

"Naturligvis er jeg bange for at lide nød på mine gamle dage," siger jeg, "det er da ikke noget at forundre sig over!"

"Lad os ikke kives om ordlyd! Kald det, hvad De vil!" svarede han. "Å, Mackellar, Mackellar, – hvis dette var gjort af kærlighed til mig – hvor hjertens gerne tog jeg ikke imod Deres tilbud!"

"Ja," sagde jeg ivrigt, "det være sagt til min skam, – men jeg kan ikke udholde at se Dem i denne usle hytte! Vel er det ikke min eneste, heller ikke min første bevæggrund, – men – men jeg gør dette, *også* for Deres skyld! Jeg ville så gerne se Dem befriet fra denne uudholdelige stilling! Jeg *kan* ikke sige, jeg holder af Dem, – nej, – det er mig ikke muligt, men så sandt Gud se i nåde til os alle sammen, – i mit hjerte rummes ikke had til Dem, – og Herren ved, – det forbavser mig!"

"Å, – Mackellar," – her rystede han mig sagte, "De holder mere af mig, end De aner; – og det forbavser mig," gentog han, – jeg syntes, han efterlignede mit tonefald, – "De er en hædersmand, Dem vil jeg skåne!"

"Skåne mig?" skreg jeg op.

"Skåne, – ja Dem vil jeg skåne!" gentog han, slap mig og vendte sig om. Så så han atter på mig. "De ved kun lidt, hvad jeg ville bruge de penge til! Mon De virkelig har kunnet tro, jeg i stilhed ville tåle al den hån? Hør på mig, mit hele liv har været

en række ufortjente ulykker. Prins Charles, – den tåbe, – ødelagde en udmærket god sag. – Det var mit første nederlag. I Paris var jeg atter højt oppe på lykkens stige, den gang var det et tilfælde, der kastede mig ned, et brev, som gik fejl, – så jeg atter stod på gaden. Tredje gang, – i Indien – skaffede jeg mig med uendelig tålmodighed en stilling, – Clive kom, – min rajah blev dræbt, – jeg selv undslap med nød og næppe, som en anden Æneas, – med Secundra Dass på ryggen. Tre gange har jeg været ved at nå lykkens tinde, – og endnu er jeg ikke 43! Verden kender jeg som kun få, – hof og valplads, – østen og vesten, – Amerika og Europa, – jeg ved nok, hvorhen jeg skal gå, – tusinde veje ligger åbne for mig. Her står jeg, – sund og frisk på legeme og på sjæl, – fuld af kraft og ærgerrighed! Alt, alt opgiver jeg, – bryder mig ikke om at lade mit liv, – bryder mig om intet her på jorden, når jeg kun når et eneste mål, – og det *skal* jeg nå! Pas på, – se Dem for, Mackellar, – ellers kunne De selv let blive knust, når taget ramler ned."

Jeg gik ud af hytten, – min mægling havde været til ingen nytte. I havnen så jeg stærkt røre, et stort skib var netop gået til ankers. Det er sælsomt, at jeg så roligt kunne stå og se på det, for det bragte brødrene Durrisdeer døden! Efter at så megen elendighed og rædsel var overstået, efter duellen i buskettet, hån, fornærmelser, kiv og strid på alle kanter, var det forbeholdt en elendig skriverkarl i Grub Street, – en ussel fyr, der kradsede papiret fuldt for sin middagsmad, – ham var det forbeholdt at kaste sin rune over 1000 mile salten sø, og jage begge de to brødre ud i vinter og vildnis, hvor døden ventede dem. Men den tanke nærmede sig ikke mit sind, mens jeg banede mig vej

gennem trængslen og styrede mine skridt hjemad, opfyldt som jeg var af, hvad der var blevet sagt mellem stamherren og mig.

Samme aften bragtes os fra skibet en lille pakke flyveskrifter. Næste dag var min herre indbudt til et selskab hos guvernøren; han skulle netop afsted, og jeg forlod ham et øjeblik, beskæftiget med at gennemblade flyveskrifterne; da jeg atter kom ind til ham lå hans hoved på bordet, armene var udstrakte mellem de forkrøllede papirer.

"Herre, herre!" råbte jeg, og løb hen til han, jeg troede jo, han havde fået et slagtilfælde.

Han fo'r op, hans ansigt var fortrukket af raseri, så at jeg næppe kendte ham. Han løftede den ene hånd højt i vejret, som ville han slå mig ned, mens han aldeles ude af sig selv råbte:

"Lad mig være alene!"

Jeg flygtede og løb til fruen, så hastigt mine ben kunne bære mig, men da hun kom, havde han låset døren indvendig og bød os i en brøsig tone at gå vor vej og lade ham være i fred. Vi så på hinanden; vi mente begge to, at nu var ulykken brudt ned over os.

"Jeg vil skrive et par ord til guvernøren," siger hun, "og undskylde min mands udebliven. Vi må se at holde på vore mægtige venner."

Men da hun ville tage pennen, faldt den hende ud af hånden.

"Jeg kan ikke skrive", sagde hun, "kan De?"

"Jeg kan da i det mindste prøve."

Hun læste over min skulder.

"Det er godt. Gud være lovet, at jeg har Dem, Mackellar, De er min eneste støtte. Hvad kan det nu være, hvad i Himlens navn kan det nu være?"

I mit hjerte søgte jeg ingen forklaring over det skete, jeg troede simpelthen, at det vanvid, der i mange år som en vulkan havde ulmet under asken, nu endelig var brudt ud i lyse luer, men til min stakkels frue vovede jeg ikke at meddele dette.

"Lad os hellere tænke over, hvad vi selv skal tage os for," siger jeg. "Mon vi tør lade ham være alene?"

"Jeg vil ikke forstyrre ham," lød hendes svar. "Naturen må råde her, måske føler han nu i dette øjeblik trang til ensomhed. Vi tør ikke skride ind her!"

"Så vil jeg besørge dette brev, Deres Nåde, og hvis De så synes, blive hos Dem."

"Å ja, vær så god, Mackellar, kom hurtigt tilbage til mig."

Hele den eftermiddag forlod jeg hende ikke et minut; vi sad uden at udveksle mange ord udenfor min herres dør. Jeg var meget optaget af, hvad her var foregået, og hvor sælsomt det mindede om mit syn. Jeg må nærmere gå ind på dette, for historien er blevet udspredt med mange tilsætninger og overdrivelser, den er endog blevet trykt, og mit eget navn flere gange nævnt. Her sad min herre altså i sit værelse, med hovedet hvilende på bordpladen, og da han så op, mødte han mit blik med et udtryk, der gik mig lige til sjælen og bedrøvede mig dybt. Men værelset var helt anderledes, og i mit syn så min herre aldeles sønderknust og fortvivlet ud, slet ikke rasende harmfuld, som nu var tilfældet. Dette er hele sandheden, og selv om der er nogen forskel mellem virkeligheden og synet, var der dog lighed nok til at vække folks interesse og til at fylde mit sind med ængstelse og sorg. Hele eftermiddagen sad jeg altså og grundede på dette, men talte ikke om det til min frue, der allerede havde nok at tænke på, uden at jeg behøvede at pine

hende med mine drømmerier. Da vi i nogen tid havde siddet på vagt, fik hun det snilde indfald at sende bud efter lille Alexander og lade ham banke på døren.

Min herre sendte drengen bort, men i hans stemme var der ikke spor af heftighed eller ophidselse, så vi begyndte at håbe, anfaldet denne gang var drevet over.

Til sidst, som natten faldt på, og jeg var i færd med at tænde en lampe, gik døren op, og lorden kom ud. Lyset var så dæmpet, at jeg ikke ret kunne læse i hans ansigt; da han talte, forekom hans mæle mig en smule forandret, men ordene faldt stille og roligt.

"Mackellar, bring denne billet afsted, giv den egenhændigt til den person, hvis adresse står udenpå. Det er aldeles hemmeligt, ingen må vide dette."

"Henry," siger fruen, "du er da vel ikke syg?"

"Nej, vist er jeg ej!" svarer han gnavent. "Jeg har travlt ... nej, slet ikke, jeg har virkelig kun travlt. Det er noget kedsommeligt noget, at man skal beskyldes for at være syg, så såre man har et eller andet at tage vare på. Send aftensmad herop i kontoret tillige med et par flasker vin; jeg venter en bekendt, der har forretninger at afgøre med mig. Og så vil jeg ikke forstyrres mere i dag."

Med disse ord lukkede han sig igen inde.

Brevet, jeg skulle besørge, var til en vis kaptajn Harris, som boede i en gæstgivergård nede ved havnen. Jeg kendte Harris af omtale, vidste, at han var en farlig eventyrer, der var i høj grad mistænkt for at have drevet sørøveri i fordums dage, og nu beskæftigede sig med smughandel i indianerterritoriet. Hvad der kunne være mellem lord Durrisdeer og ham, det gik langt

over min forstand; heller ikke begreb jeg, hvorfra min herre kendte denne karls navn og bopæl, med mindre det skulle være fra en ubehagelig retssag, hvori Harris var blevet en del kompromitteret for nylig. I det hele taget må jeg sige, at dette ærinde aldeles ikke var efter mit hoved, og den smule, jeg så af kaptajnen, var just ikke skikket til at berolige mig; han sad i et smudsigt, beklumret værelse ved et osende tællelys og en tom flaske; han havde en rank, soldatermæssig holdning, som om Han virkelig havde været militær; måske var den påtaget, for ellers gjorde han et meget simpelt indtryk.

"Formeld Hans Nåde min respekt, jeg skal have den ære at gøre ham min opvartning om en halv times tid!" siger han, da han har læst billetten, og så var han lav nok til at lade sig mærke med, at han ikke var utilbøjelig til at drikke et glas med mig, hvis jeg ville spendere en flaske på ham.

Skønt jeg kom temmelig hurtigt afsted, var denne modbydelige person dog lige i hælene på mig, og han blev hos min herre til langt ud på natten. Hanerne galede for anden gang, da jeg fra mit vindue så lorden lyse ham ud af porten; det så ud, som havde de begge drukket en del, og i samtalens iver måtte de støtte sig på hinanden for at holde ligevægten. Dog var det endnu tidligt på morgenstunden, at min herre gik ud med 100 pund sterling i lommen. Jeg er vis på, han ikke kom hjem igen med disse penge, og i stamherrens lommer gik de heller ikke, for jeg drev om i nærheden af skrædderboden hele morgenen. Dette var sidste gang, lord Durrisdeer gik udenfor sin egen gård, før vi tog fra New York, sidste gang, han sad og talte med sin familie, som han plejede, ud i byen gik han heller

ikke, ligesom besøgene hos stamherren var aldeles glemt. Harris så jeg ikke mere noget til før lige til sidst.

Jeg gik i en uafladelig angst; jeg mærkede så godt, at min kære herre spillede under dække med mig, havde noget for, som jeg ikke måtte vide. Det var så øjensynligt, at han gik med alvorlige tanker, men i hvad retning, de gik, og hvorfra de kom, det kunne jeg ikke finde ud af. Ét var klart: Flyveskrifterne havde noget at gøre med det; jeg læste dem, jeg kunne få fat på, men de var grumme ubetydelige, selv en ivrig politiker kunne ikke blive fornærmet over deres ganske almindelige ordskvalder, og lord Durrisdeer havde aldrig brudt sig om politik, havde altid været temmelig ligegyldig med hensyn til offentlige anliggender. Sandheden var imidlertid, at det flyveskrift, der havde forårsaget ulykken, hele tiden lå på min stakkels herres bryst. Det var der, jeg til sidst fandt det, efter hans død. Midt ude i vildnisset, på dette sørgelige, øde sted, under de ulykkeligste omstændigheder var det, jeg første gang skulle kaste mine øjne på disse ørkesløse, løgnagtige ord, hvori en eller anden dum whig udøste sin harme over den tolerance, regeringen viste mod de jakobitiske flygtninge: "En anden meget bekendt oprører, St–n af B–t–e, skal efter forlydende genindsættes i sin forskertsede virksomhed" – således lød denne artikel – "denne sag har allerede i længere tid været for, siden han gav regeringen nogle alt andet end hæderlige oplysninger. Broderen L–d D–r er nok ikke et hår bedre, og den unge arving, som nu skal tilsidesættes, er opdraget med de forargeligste eksempler for øje. Som det gamle ord siger: Der er 6 af en slags og et halvt dusin af den anden. Men en sådan

ubeføjet æresoprejsning kan umuligt forbigås i tavshed, den er for oprørende."

Et menneske med sund fornuft ville ikke have brudt sig en døjt om sådant opspind; at regeringen et øjeblik skulle nære sådanne ideer var umuligt, og min herre var en forstandig mand, om han end ikke just var glimrende begavet som broderen. At han fæstede lid til dette skryderi og bar dette skrift på sit bryst og ordene i sit hjerte, var mig et uomstødeligt bevis på mandens sindsforvirring. Naturligvis var alene det, at Alexander omtales i det, nok for hans rystede hjerne; han har ikke kunnet bære tanken om, at barnets arveberettigelse kunne drages i tvivl. Eller måske har min stakkels herre allerede længe været sindssyg, og vi så vant til hans noget underlige væsen, at vi slet ikke har lagt mærke til, hvor mærkelig han var.

Omtrent en uge efter flyveskrifternes ankomst vandrede jeg nede ved havnen henad aften og gik hen forbi hr. Ballys bod. Døren gik netop op, en lysstråle faldt ud over vejen, og jeg så en mand sige farvel til stamherren under venskabelig bukken. Jeg kan ikke beskrive, hvor underlig jeg blev til mode ved at genkende kaptajn Harris; det slog mig straks, at lord Durrisdeer her måtte have en finger med i spillet, og jeg vandrede om i dybe tanker, så jeg først ud på aftenen kom hjem, hvor jeg traf min herre ivrigt beskæftiget med at pakke sin kuffert.

"Hvorfor kommer De hjem så silde?" råbte han mig i møde. "I morgen tager vi til Albany, De og jeg, og det er på høje tid, De får Dem lavet i stand."

"Til Albany? Hvad i alverden skal vi nu der?"

"Luftforandring!" lød det korte svar.

Og fruen, der så ganske forgrædt ud, kom nu til og gav mig ved et vink til kende, at jeg ikke skulle sige ham imod, men lystre uden indvendinger. Hun fortalte mig lidt efter, da vi kunne udveksle et par ord, at han pludselig havde meddelt hende denne sin bestemmelse umiddelbart efter et besøg af kaptajn Harris; hverken bønner eller overtalelser havde kunnet rokke ham, ja han havde end ikke villet sige hende hverken målet for rejsen eller dennes øjemed.

11. Rejsen i vildnisset

Rejsen op ad den skønne Hudsonflod gik godt. Vejret var smukt og mildt, og højderne tog sig dejligt ud i den rige høstdragt.

I Albany tog vi ind på et gæstgiversted, hvor det ikke lykkedes min kære herre at skjule for mig, at han passede på hvert skridt, jeg tog, som var jeg en fange. Det arbejde, han satte mig til, for at jeg ikke skulle slippe fra ham, var ikke vigtigere, end at det meget godt kunne opsættes, og heller ikke var det nødvendigt at sætte et og samme dokument op en tre-fire gange.

Jeg lod i førstningen, som om jeg ikke gennemskuede hans hensigt, føjede ham i alting, men tog i hemmelighed mine forholdsregler, og forhørte mig lumskelig hos værten, så jeg var overmåde vel underrettet angående alt, hvad der foregik ude i byen. Således fik jeg da endelig en efterretning, der ikke i mindste måde overraskede mig: Kaptajn Harris (fortalte værten) tilligemed en hr. Mountain, som var handelsmand, var i en båd gået op ad floden.

Jeg var bange for, at min hjemmelsmand skulle mærke, hvilket indtryk hans ord gjorde på mig. Så jeg ytrede i den ligegyldigste tone, at jeg havde noget kendskab til samme kaptajn, hvorimod det var første gang, jeg hørte hr. Mountains navn – og derpå spurgte jeg, hvem der ellers var i følge med de ovennævnte herrer, hvilket værten ikke vidste. Hr. M. var gået i land for at gøre nogle indkøb, havde været flere steder i byen, snakket og drukket – det lod til, han ventede stort udbytte af sin rejse, for han havde pralet svært og talt om alle de ting, han ville gøre, når han kom hjem igen.

Mere vidste man ikke, for ellers var ingen gået fra borde, da selskabet nok havde hastværk for at nå et bestemt sted før der faldt sne.

Næste dag fik vi et par sneflokke i Albany, men det blev ikke til noget og kom kun som et varsel om, hvad der ventede os senere hen. Den gang tænkte jeg ikke på det – jeg kendte jo slet ikke landets klima – og nu, da al den elendighed er overstået, kan jeg ikke frigøre mig for den tanke, at en del af vore lidelser skrev sig fra den mørke himmel, det fæle vejr og den store kulde, vi måtte kæmpe med.

Da floden var sejlet, mente jeg også vi skulle afsted – men deri tog jeg fejl. Min herre blev i Albany, hvor han tilsyneladende intet havde at tage sig for, og hvor han desuden beholdt mig hos sig, idet han lod, som om jeg havde meget travlt med ingenting. Jeg havde jo så mine egne tanker. Jeg kunne umuligt se stamherren og Harris lægge råd op sammen uden at tro, lorden havde en finger med i spillet. Harris havde et overmåde slet rygte, og ved nøjere efterspørgsel fik jeg at vide, at hr. Mountain og kaptajnen var to alen af et stykke. Den kendsgerning. At de drog ud efter den ved rov og mord erhvervede skat, var i og for sig langtfra beroligende og den egn, de drog igennem, var så ilde berygtet, at alle mulige forbrydelser dér ustraffet kunne begås.

Alle disse betragtninger anstillede jeg, alle disse ængstelser plagede mit sind, jeg tænkte på, hvad der kunne tilstøde stamherren; men man må alligevel huske, jeg var den samme, som hin aften ombord på "*Nonesuch*" sparkede efter hr. Bally, den samme, der af mit fulde hjerte bød Gud mit liv for hans – Himlen forlade mig, at jeg et øjeblik kunne betragte den

almægtige som en lejet stimand. Ganske vist indrømmer jeg, at jeg siden var blevet påvirket af denne sælsomme mands uimodståelige elskværdighed, men dette betragtede jeg for det meste som en svaghed, som en forbryderisk sløvhed, og mit hjerte hang bestandig ved min kære ulykkelige herre.

Noget andet var det jo også selv at tage hele syndeskylden på mig end at stå magtesløs og se min elskede lord Durrisdeer sætte sit liv på spil og desuden begå lavheder, der slet ikke passede sig for ham. Men jeg turde ikke skride ind. For hvis jeg blandede mig i sagen, *kunne* mit forsøg på at redde stamherren meget godt mislykkes – men hvad der end hændte, ville jeg bringe min herre i folkemunde.

Derfor holdt jeg mig rolig, og de samme grunde retfærdiggør min hele opførsel under denne jammerlige ekspedition.

Vi levede altså sammen i denne fremmede by – og dog indskrænkede vi os til at udveksle daglige nødvendige hilsner. Lorden havde mange anbefalingsbreve til de fornemste folk i byen, så han fik og modtog indbydelser til højre og venstre; jeg må sige, han var en smule for selskabelig på dette tidspunkt.

Når han om aftenen kom hjem, lå jeg som oftest i min seng – men sove gjorde jeg ikke – og aldrig var han ædru, når han vendte tilbage fra disse fine selskaber! Hver morgen gav han mig en masse unyttigt skriveri at besørge; var virkelig snedig i sine opfindelser. Nu var det mig, der sad ved Penelopes væv. Men jeg føjede ham i alting, sagde aldrig nej, for det var jeg jo betalt for, men jeg lod ham mærke, at han var gennemskuet, og flere gange smilede jeg ganske åbenlyst ad ham. Så betragtede han mig med et lynende blik, han kneb munden sammen, men sagde ingenting.

"Nå, herre," sagde jeg, "De råder jo over mig og min tid. Jeg skal såmænd gerne kopiere dette her for fjerde gang; men var det så ikke muligt, De kunne få en anden idé til i morgen, for ellers bliver det, min tro – en smule kedsommeligt i længden."

"De ved slet ikke, hvad De taler om," svarede min herre, tog hatten på og vendte mig ryggen, "jeg kan ikke begribe, hvad glæde De har af at drille og ærgre mig. En ven ... men det kommer ikke den sag ved. Det er så sælsomt, det hele. Altid har jeg haft modgang, lige fra jeg kom til verden. Og endnu den dag i dag ser jeg genvordigheder, hvorhen jeg vender mig. Altid opdager jeg skumle planer" – her brød han ud i heftighed, "jeg tror min salighed alle mennesker har sammensvoret sig imod mig, arme mand."

"Jeg ville ikke i Deres sted stå og sige sådan noget vrøvl," svarede jeg, "men jeg ved nok, hvad jeg ville gøre – og det på stående fod, jeg ville hælde en kande koldt vand over mit hoved, for i går aftes var De ikke videre ædru, da De kom hjem."

"Så, det mener De, kære Mackellar," svarede min herre i en meget ivrig tone, "De mener, det ville bekomme mig vel? Jeg må sige, jeg har aldrig prøvet det!"

"Jeg mindes den tid, hvor De ikke trængte til at prøve den slags midler – og jeg ønsker den gode tid tilbage, det ved Himlen! Men hør nu sandheden: hvis De bliver ved med dette forargelige liv, vil De ødelægge Dem i bund og grund!"

"Jeg har selv mærket, at jeg i den sidste tid ingenting tåler – alt stiger mig til hovedet! Jeg er ikke den, jeg var i fordums dage," svarer han mig; "men jeg skal passe på mig selv, kære Mackellar!"

"Det var netop det, jeg ville bede Dem om," sagde jeg. "De skal huske på, De er Alexanders fader, lad ikke barnet komme til at rødme ved sin faders minde!"

"Nå, nå," siger han, "De er en meget fornuftig mand. De har været mig en trofast tjener, men – jeg mener, at hvis De ikke har mere at sige mig – så ville jeg gå min vej. Har De mere, De ville have sagt?" tilføjede han med den underlige, barnagtige ivrighed, jeg i den sidste tid havde lagt mærke til.

"Nej, Deres Højvelbårenhed," svarede jeg noget kort, "jeg har sagt, hvad jeg ville!"

"Ja, så går jeg," svarer han, men han blev ved at stå der og pille ved hatten, som han igen havde fået af. "De har ingenting, jeg kunne besørge for Dem, vel? Nej? – Ja, nu skal jeg træffe sir William Johnson – men jeg skal passe lidt på!"

Han tav et øjeblik, så smilede han og sagde:

"Mackellar, husker De et sted, derovre i gamle Skotland, nær ved "Ørnen", dér, hvor bækken løber dybt nede gennem en fyrreskov? Der sad jeg som dreng – jeg fiskede – å Gud, det kommer over mig som en gammel, længst forglemt melodi! Jeg var så glad og let i sindet den gang! Mackellar – *kan* De begribe, hvorfor jeg aldrig, aldrig mere er glad og lykkelig?"

"Å, kære herre, hvis De bare ville lade være med at drikke så meget, ville alting se lysere ud for Dem. Der er et gammelt ord, som siger, at flasken er en dårlig trøster."

"Ganske vist," siger han, "De har som altid ret! Nå ja, så går jeg da."

"Farvel!" sagde jeg.

"Farvel. Farvel – gode Mackellar!" Og med disse ord kom han da langt om længe afsted.

Denne samtale anfører jeg for at vise, hvordan lord Durrisdeer i den tid var til mode, og jeg må kun have givet et dårligt billede af ham, hvis min læser ikke kan se, at det var gået svært ned ad bakke med ham. At se ham i denne tilstand – at vide, han af andre kunne betragtes som en stakkels halvfjollet sviregast, der egentlig kun tåltes, fordi han var lord Durrisdeer, og så mindes, hvor ædelt og standhaftigt han havde båret de hårde slag, der havde ramt ham den ene gang efter den anden, kunne man ikke både harmes og skamme sig over sådant?

Han blev stadig værre til at drikke. Jeg vil her kun omtale et optrin, der fandt sted lige mod slutningen, et optrin, som gjorde et forfærdeligt indtryk på mig, og som jeg vil have ondt ved at glemme.

Jeg lå i min seng – lysvågen, da jeg hørte ham komme ravende op ad trappen, syngende af fuld hals. Min herre havde hverken stemme eller øre, det var broderen, der havde fået alle mulige talenter, så, når jeg siger, han den aften sang, må man vel forstå, at det var en art skrålen uden spor af melodi eller takt. Han gjorde sig umage for at få døren sagte lukket op, men gjorde derved endnu mere støj – så kiggede han ind, idet han skyggede med hånden for lyset, troede jeg sov, kom ind, satte sit lys på bordet og tog sin hat af. Jeg så ham ganske tydeligt, som han stod der, rød og ophidset og smilede og smiskede til lyset. Så løftede han hånden, knipsede ud i luften og gav sig til at klæde sig af. Alt mens han var således beskæftiget, glemte han min nærværelse og begyndte igen på sin græsselige sang, og nu kunne jeg høre ordene, det var fra en gammel folkevise, hvis omkvæd han i det uendelige gentog:

"Og hans ben skal bleges i storm og vind,

som blæser derover dag ud, dag ind!"

Jeg har allerede sagt, at han var aldeles umusikalsk, hans sang var øresønderrivende, meningsløs, men på mig gjorde både tonefald og ord et rædsomt indtryk ved det indblik, jeg fik i hans tanker. I begyndelsen gik sangen rigtig lystigt, men længere hen dæmpedes denne uhyggelige munterhed; han begyndte at sagtne, og endte med en underlig bedrøvelig mumlen, der var til at græde over. På samme tid som rytmen blev hans bevægelser langsommere, og da han havde taget sine benklæder af, satte han sig på sengekanten og klynkede som et lille, sorgfuldt barn. Jeg ved intet, der indgyder mindre respekt end en drukkenbolts tårer, og jeg vendte utålmodigt ryggen til dette sørgelige syn.

Men nu gled han ned ad skråplanet, blev mere og mere medlidende med sig selv; tårerne strømmede ned over hans ansigt, mens han sad der mere end halvnøgen i det kolde værelse. Jeg beskyldte mig selv skiftevis for hårdhed og dum følsomhed, var det ene øjeblik halvvejs ude af sengen, og det næste tvang jeg mig til at lade, som om jeg sov, indtil "*quantum mutatus ab illo*" Note 9) med ét som lynet slog ned i min sjæl; samtidig mindedes jeg hans klogskab, hans bestandighed og hans tålmodighed i gamle dage, og jeg overvældedes af en aldeles lidenskabelig medlidenhed, ikke alene mod min herre, men med den ganske menneskehed.

Altså sprang jeg ud af sengen, gik over til ham og lagde hånden på hans nøgne skulder, der var så kold som is. Han tog hænderne bort og viste mig et ansigt så ophovnet og forgrædt som et barns, og dette syn var lige ved at bringe min tålmodighed til at briste igen.

"Vær nu dog en smule fornuftig," sagde jeg, "dette er jo at opføre sig som et umyndigt barn. Jeg ville vel selv have siddet og flæbet som De, hvis jeg havde drukket således hver evige aften. Men jeg gik ædru i min seng. Så, se nu, De kommer til ro, og lad os være fri for denne urimelige opførsel."

"Å, å, Mackellar, mit hjerte bløder!"

"Det bløder?" udbrød jeg. "Det er min tro ikke så sært! Hvad var det for stygge ord, De gik og trallede, da De kom hjem? Vær ordentlig mod andre, så kan De selv stille fordringer. Men se at vælge, hvad vej De vil slå ind på. Hvis De vil slå fra Dem, så brug næverne, og hvis De er et får, så bræg med Deres lige!"

"Græde?" bryder han ud næsten skrigende. "Nej, slå, slå, det er, hvad her må gøres! Menneske, dette har jeg alt for længe tålt – alt for længe! Men hvis de nu rører barnet, når dette barn er i fare!" Her brød han af, hans kræfter svigtede ham. "Mit barn, min søn, min Alexander!" og så flød tårerne ham igen ned over ansigtet.

Jeg tog ham om skuldrene og rystede ham. "Alexander? Ja, lad nu, som om De havde tanker for ham! Jo vist så! Se sandheden i øjnene uden at blinke! Vær en mand og gå ikke rundt og lyv for Dem selv! Hustru, ven, barn – alt er jo glemt, opslugt i egenkærlighed og fylderi!"

"Mackellar," svarer han, og som ved et trylleslag blev han den gamle, værdige, tillidvækkende Henry, "meget kan siges om mig, men aldrig, at jeg var egenkærlig."

"Jeg vil nu tale rent ud med Dem, Gud den almægtige ved, det er ikke første gang!" sagde jeg. "Hvor længe har vi nu været i dette forbistrede hul? Og hvor ofte har De skrevet til Deres familie? Det forekommer mig, at De aldrig før har været skilt

fra kone og børn; har De en eneste gang ulejliget Dem med at sætte pen til papiret? Ved De, om Deres familie er død eller levende i denne time?" Dette kunne han ikke modstå, hans bedre natur vågnede. Nu var det forbi med gråden; han takkede mig meget bodfærdigt, kom i seng og sov et øjeblik efter. Det første, han næste morgen gjorde, var at skrive til fruen, et kærligt brev – der aldrig blev sendt afsted! Al korrespondance med New York gik gennem mig, og enhver vil kunne indse, at det var et utaknemmeligt arbejde; jeg vidste aldrig, hvad jeg skulle fortælle min frue og hvad jeg skulle fortie. Enten måtte jeg være falsk eller grusom, og denne tanke har mangen nat holdt mine øjne åbne til den lyse morgen.

Al den tid, vi var her, tænker jeg min herre gik om i spænding og længsel efter bud fra sine medskyldige. Harris havde vist lovet hastig besørgelse af, hvad der var ham pålagt; den tid var for længst hengået, da man efter hans mening kunne få noget at vide om sendelsens udfald, og det er meget usundt for en mand med en vaklende forstand at gå i stadig uvished og ængstelse. Min stakkels herres tanker dvælede sagtens dag og nat i vildnisset, fulgte den ekspedition, hvis gøren og laden lå ham så tungt på sinde. Han så i ånden, hvordan de drog frem, hvor de slog lejren op, så landet og omgivelserne, så den samme rædsomme gerning forøvet gang på gang, og bestandig stamherrens ben spredt for alle vinde. Jeg så disse forbryderiske tanker titte frem af mandens tale, som kaniner af en høj, og intet under var det, at disse syner drog ham hen til det sted, hvor hans ånd og tanker færdedes uden ophør.

Hvad påskud han greb, er jo en bekendt sag. Sir William Johnson fik en diplomatisk sendelse ad den kant, og af

nysgerrighed – således sagdes der – fulgte lord Durrisdeer med ham. Sir William havde mange folk med, og der blev sørget godt for os alle. Jægere bragte os vildt fisk fangedes dagligt i bækkene, og brændevin flød som vand. Vi rejste om dagen og hvilede om natten i telte; vor lejr var ganske soldatermæssigt indrettet med skildvagter, der løstes af; hver mand havde sin daglige dont at passe, og sir William forstod at holde os i ånde. Meget af dette kunne under andre omstændigheder have været ret underholdende for mig, men til al ulykke var vejret ualmindelig barsk, om dagen kunne det endda gå an, men nætterne var bitterligt kolde lige fra begyndelsen af. En skarp vind gennemisnede os, så at vi sad i båden med blå, valne fingre, og om natten sad vi så nær ved ilden, at den sved huden af vore ansigter, mens vi frøs således på ryggen, som om vore klæder var af papir. En rædsom, uhyggelig mennesketom egn drog vi igennem; landet var aldeles øde, ikke røgen af en wigwam mødte vort øje, og kun en eneste købmandsbåd mødte vi på floden anden dag efter, ri var rejst fra Albany. Rigtignok var årstiden temmelig fremrykket, men selv sir William blev uhyggelig til mode ved at drage gennem slig en ødemark, og mere end engang hørte jeg ham udtrykke sin ængstelse.

"Jeg er bange for, jeg er kommet for sent afsted; de har vist allerede gravet øksen op!" Og fremtiden viste, at hans frygt var grundet.

Det er mig aldeles umuligt at beskrive den nedtrykte stemning, jeg under hele rejsen befandt mig i. Jeg holder nu engang ikke af eventyr og mærkelige tildragelser, og denne strenge vinter, der kom listende over os så langt fra hjem og arne var mig som et mareridt, ja jeg syntes, vi ligesom trodsede

Vorherres magt, og denne forestilling, der vel sagtens passede rigtig godt for en kujon, øgedes ved mit hemmelige kendskab til det ærinde, vi skulle besørge. Desuden var jeg forpint af sir William, som jeg måtte more og underholde, for min stakkels herre var henfaldet i en sær tilstand; han sad og betragtede skovene med henrykte blikke, sov næsten aldrig og lukkede meget sjældent munden op for at tale. Hvad han sagde, var endnu nogenlunde fornuftigt og sammenhængende, men hans tale drejede sig uafladelig om det rejsefølge, han hele tiden ventede at møde, med aldeles afsindig længsel og spænding. Han plejede således flere gange om dagen som en nyhed at meddele sir William, at "han havde en broder etsteds derinde i skoven", bad også undertiden om, at en mand måtte blive sendt ud for "at spørge efter ham" – "De kan jo forstå, jeg længes efter at høre fra min broder," sagde han så igen. Til andre tider bildte han sig ind, at han i det fjerne så en kano på floden eller en lejr ved bredden, og så blev han urolig og umedgørlig. At sir William ikke skulle lægge mærke til hans sære væsen, det var utænkeligt. En dag tog han mig da også til side og ytrede noget i den retning. Jeg lagde en finger på panden og rystede bedrøvet på hovedet og var egentlig glad over således at forberede sir William i det tilfælde, et eller andet usædvanligt skulle hænde.

"Men hvis han er sindssyg," sagde ekspeditionens chef, "er det da fornuftigt at lade ham gå løs, lade ham rejse?"

"De, der kender hans tilstand bedst, er alle enige om, at adspredelse og luftforandring er gavnlig for ham!" sagde jeg.

"Nå, ja ja da! Dette kommer jo egentlig ikke mig ved. Kun må jeg sige, at jeg aldrig ville have haft ham med, hvis jeg havde vidst noget om dette."

Omtrent i en uge drog vi uden hindringer frem i ødemarken, da vi en nat slog lejr op på et sted, hvor floden løb gennem en smal dal, som begrænsedes af skovklædte bjerge. Bålene tændtes nær ved floden; vi spiste vor aftensmad og gik til ro som vi plejede. Tilfældigvis blev den nat forfærdelig kold, frosten sved mig gennem mine tæpper, så jeg ikke kunne falde i søvn, og før daggry måtte jeg op; jeg satte mig lige hen til ilden eller travede frem og tilbage foran bålet for at bringe liv i mine halvfrosne lemmer.

Til sidst begyndte det at lysne over skov og bjerg, over de sovende skikkelser og over floden, der rullede afsted med store isflager. Jeg stod og så mig om, indsvøbt i min pelsfrakke, mens min ånde stod som en røgsky ud af mine svidende næsebor, da jeg med et hørte et højt, vildt råb lyde ud fra skovbrynet. Vagterne svarede straks, og alle de andre kom i en håndevending på benene; én pegede ud i luften, resten fulgte retningen af hans arm, og der, mellem to træer, stod en mand og rakte hænderne frem for sig som i henrykkelse. Et øjeblik efter kom han løbende hen til os, faldt på knæ og brast ud i gråd. Dette var John Mountain, købmanden, der var sluppet gennem de græsseligste farer, og hans første ord var, om vi havde set noget til Secundra Dass.

"Set hvad?" spurgte sir William.

"Nej," svarede jeg, "ham har vi ikke øjnet. Hvorfor?"

"Ikke øjnet Secundra!" gentog Mountain. "Så havde jeg altså dog ret!" Med disse ord slog han sig for panden. "Men hvorfor går han da tilbage? Hvad vil han bestille mellem ligene?" udbrød han. "Der er noget forbandet ubegribeligt, en sælsom hemmelighed, som jeg ikke fatter."

Naturligvis vakte disse ord i højeste grad min nysgerrighed, men jeg gør vist bedst i her at nedskrive den beretning, som jeg har uddraget af tre forskellige kilder: *For det første:* en skreven erklæring fra Mountain, i hvilken alt forbryderisk omhyggeligt er borteskamoteret, *for det andet:* to samtaler med Secundra Dass, og *for det tredje:* mange samtaler med Mountain, i hvilke han var aldeles oprigtig, for egentlig betragtede han mig som en medvider, som han ikke behøvede at genere sig det mindste for.

12. Mountains beretning

Den besætning, der under kommando af kaptajn Harris og stamherren til Ballantrae drog op ad floden, bestod af ni personer, af hvilke alle, med undtagelse af Secundra Dass, var gudsforgående kroppe, der fortjente at hænges. Fra Harris og nedefter var de kendte i hele kolonien; alle vidste, at de var fortvivlede skælme, sørøvere, skrydere, drukkenbolte, forfaldne personer – med ét ord, modige, blodtørstige slyngler, der ret passede sammen og ikke havde spor af skrupler ved at tage del i et sådant komplot. Af disciplin eller orden var der kun lidt, men Harris og fire andre – Mountain selv, to skotter, Pinkerton og Hastie og en fordrukken skomager ved navn Hicks – stak hovederne sammen og blev enige om at påtage sig togtets ledelse. De var ganske vel forsynet med det fornødne til rejsen; stamherren havde selv et telt, han kunne trække sig i tilbage til og være i fred og ro, hvilket aldeles ikke gjorde ham populær mellem stimændene, der omgav ham. Hans stilling var på alle måder så falsk og ulykkelig, ja endog latterlig, at hans herskervæsen og indtagende manerer her var unyttige.

I disse røveres øjne var han en nar, en mærket mand, et offer, der ubevidst gik døden i møde. Og han indbildte sig, det var ham, der styrede ekspeditionen, og hver gang han kom med sine fornemme miner og ordrer til dem, han anså for sine undergivne, lo røverne i smug af ham, de hele tiden holdt for nar. Jeg, der vidste, hvilken stilling han var født til, vidste, han var vant til at befale, jeg både harmedes og skammede mig ved at tænke på dette. Hvor længe det varede, inden sandheden helt

gik op for ham, det skal jeg ikke nøjagtigt kunne sige, men da han så, hvorledes sagerne virkelig forholdt sig, var de allerede så langt ude i ødemarken med ham, så fjernt fra andre mennesker, at hjælp var utænkelig.

Det gik således til. Harris og et par andre var gået lidt ud i skoven for at rådslå, da de fo'r op ved at høre det rasle i buskene. De kendte alle sammen indianernes krigsførelse, og Mountain havde ikke alene jaget og handlet med de vilde, men også ganske tappert og dygtigt kæmpet imod dem. Han kunne uden støj liste sig frem, følge et spor som en hund, og ved denne lejlighed blev han af de andre sendt ind i tykningen for at opdage, hvorfra den foruroligende lyd kunne komme. Han fik snart den overbevisning, at der måtte være et menneske i nærheden, for han hørte nogen liste sig forsigtigt afsted mellem buskene, og lidt efter så han Secundra Dass kravle bort, mens han vendte hovedet for at se, om han blev forfulgt eller ej. Ved dette syn vidste han ikke, om han skulle le eller græde, og hans kammerater, som han meddelte sagen, tog den på samme måde. Indianere var det altså ikke, men på den anden side var det højst sandsynligt, at Secundra Dass forstod engelsk, for hvorfor skulle han ellers agere spion og lytte? Og i så tilfælde ville han upåtvivlelig meddele stamherren, hvad man havde for. En mærkelighed var der ved denne sag. Hvis Secundra virkelig kunne engelsk og skjulte denne kundskab, så var Harris, der havde rejst meget i Indien, kyndig i flere sprog derovre fra, og *han* havde lige så lidt som hinduen talt om denne sin færdighed, på den måde kunne begge parter gensidigt passe på hinanden.

Så snart rådslagningen var til ende, vendte man tilbage til lejren, og da Harris hørte, at Secundra som sædvanlig var

lukket inde med sin herre, krøb han forsigtigt hen til dennes telt, mens de øvrige tog plads omkring bålet og med utålmodighed ventede på hans tilbagekomst. Efter nogen tids forløb kom han hen til dem med en grumme mørk mine. Han havde hørt nok, hans værste formodninger var bekræftet. Secundra var overmåde dygtig til engelsk; allerede i flere dage havde han listet om og luret, så stamherren var fuldstændig opbygget med hensyn til bandens planer mod ham; han og hinduen ville derfor i morgen den dag undløbe og flygte ind i skoven; de ville hellere trodse sult, kulde og vilde dyr end rejse videre, omringet af en flok lejede stimænd og forrædere.

Hvad var nu her at gøre? Nogle mente, man med det samme burde undlive stamherren, men Harris påstod, at det ville være både et dumt og unyttigt mord, siden de ingen anelse havde om, hvor hans skat var nedgravet. Andre ville hellere opgive det hele og vende næsen hjem, men tanken om skatten var jo tillokkende, og da man nu var kommet så langt frem, var det ærgerligt at vende om med uforrettet sag.

Det var for størstedelen simple folk. Harris havde nogen dannelse, Mountain var ingen tosse, Hastie ikke heller, men de havde alle helt eller delvis lidt skibbrud i livet, og resten var ligefrem bærmen af samfundet i New York. Den beslutning, de endelig tog, var mere et resultat af begærlighed end egentlig af forstand og overvejelse. Man ville se tiden an, være forsigtig og holde vågent øje med hr. Bally og hans hindu; forresten skulle man ikke tale om noget som helst for ikke at øge hans mistanke, og desuden satte de deres lid til, at deres offer var lige så grisk og ufornuftig som de selv og til syvende og sidst

ville forråde sin hemmelighed, så at de med nogen fordel kunne tage livet af ham og denne snedige Secundra.

Den næste dag gjorde stamherren og Secundra to mislykkede forsøg på at slippe bort. Sidste gang, de blev indhentet, blev hr. Bally en smule bleg, men undskyldte sig, fordi han havde været dum nok til at gå vild, og takkede dem, der indfangede ham, som om de havde bevist ham en stor tjeneste, og derpå drog han videre med røverbanden, uden at hans fornemme, muntre væsen undergik skygge af forandring.

Men det var sikkert, at han havde lugtet lunten, for fra den stund hviskede han og Secundra til hinanden, når de var alene, og det var spildt ulejlighed, at Harris sad og rystede af kulde udenfor deres telt.

Den nat skulle man forlade bådene og gå videre til fods, en omstændighed, der i høj grad vanskeliggjorde flugt, for den gjorde ende på den forvirring, der altid kom opstod, når bagagen skulle bæres i land. Og nu begyndte en tavs, hårdnakket kamp mellem de to partier – den ene part stred for livet, den anden for at få fingre i kostbarhederne. De nærmede sig nu den del af ødemarken, hvor stamherrens skjulested befandt sig, så at han måtte være fører, og denne omstændighed brugte Harris som påskud til at sidde oppe med ham om natten, mens han anstrengte sig for at fritte ham ud. Hvis hr. Bally lod hemmeligheden undslippe, vidste han, det var dødsdommen, han udtalte over sig selv, og på den anden side turde han ikke helt afslå at svare på de spørgsmål, der blev rettet til ham, men måtte tværtimod lade, som om han på alle måder var rede til at give oplysninger; ellers viste han jo banden, hvor stor mistro han nærede til dem alle. Og dog

forsikrede Mountain, at man end ikke så en sky på hans pande, han bevarede urokkelig sin ligevægt. Han sad mellem disse sjakaler og vidste, at hans liv hang i en tråd, som en munter, klog og vittig husfader ved sin hjemlige arne, et svar havde han rede til alle – oftest et spøgende svar –, han undgik trusler, undveg fornærmelser, talte, lo og hørte til med den frimodigste mine af verden, opførte sig med ét ord således, at han måtte afvæbne selv den mistænksomste, og var også nær ved at vinde sejr, for Mountain meddelte mig, at han begyndte at tvivle om sandheden af Harris' udsagn og ville have troet, deres offer ingen anelse havde om, hvad der ventede ham, hvis han ikke stadig så behændigt havde undgået dem, når deres spørgsmål blev for nærgående, og hvis han ikke havde forsøgt at undslippe. Det sidste forsøg, som bragte bægeret til at løbe over, skal jeg nu berette.

Først må jeg meddele, at det på dette tidspunkt kun stod dårligt til med bandens humør; høflighed kendtes ikke engang af navn; en kendsgerning, der vel er værd at bemærke var, at de under et eller andet påskud havde taget våbnene fra stamherren og hinduen, alligevel havde disse to endnu ikke afkastet venskabets maske, Secundra bukkede og skrabede stadig væk, og stamherren smilede fornemt, ja den sidste aften havde han endda nedladt sig til at foredrage en sang til selskabets underholdning. Desuden havde han spist meget – og kigget dybt i glasset, med forsæt naturligvis.

Endelig – henved klokken tre om morgenen – kom han ud af sit telt, klagede sig og bar sig ad, som om han var syg, fordi han ikke havde spist og drukket med sædvanligt mådehold. Secundra gik rundt og plejede sin herre, der efter nogen tids

forløb blev bedre og endelig faldt i søvn under åben himmel bagved teltet, som Secundra krøb ind i straks efter. Lidt efter blev vagten løst af, han viste den nye skildvagt, hvor stamherren lå indsvøbt i sin skindpels, og manden påstod siden, at han hele tiden holdt øje med den sovendes skikkelse.

Hen på morgenstunden blæste et vindpust en flig af kappen til side, og samtidig rullede stamherrens hat hen an den frosne jord. Vagten syntes, det var mærkeligt, at stamherren ikke vågnede, gik hen til ham – og nu underrettede han med høje råb sine kammerater om, at fangen var undsluppet. Han var gået fra Secundra, der i den første overraskelse og harme nær havde måttet betale sin herres flugt med livet. Banden mishandlede ham på det skammeligste, men trods hug og slag blev hinduen ved sit: "han kendte ikke sin herres planer," hvilket måske var sandhed, og "han havde ikke hjulpet ham med at flygte" – hvilket var åbenbar løgn.

Nu måtte de sammensvorne forlade sig på Mountains sporsans og fine næse. Natten havde været bitterlig kold, jorden var hård og frossen, og aldrig så snart var solen stået op, før det slog om til stærk tø, altså var sporet meget vanskeligt at finde, og Mountain erklærede, at selv en indianer ville have betænkt sig på at forsøge et så vanskeligt arbejde. Altså fik stamherren et antageligt forspring, før ham forfølgere kom ham på sporet, og han må være gået med en hurtighed, der var forbavsende, især for en så uøvet fodgænger, for det var først ved middagstid, at Mountain fik øje på ham.

I det øjeblik var købmanden alene – efter hans ønske fulgte hans kammerater ham i en afstand af nogle hundrede meter. Da han var ophidset af jagten og så nær ved den værgeløse, fik

han lyst til ganske alene at fange stamherren, der så ud, som var han segnefærdig.

Et par skridt fremad bragte ham til randen af en åben plet i skoven; på den anden side, lænet op til et træ, med armene foldede over brystet, sad hr. Bally. Sandsynligvis har Mountain gjort støj; vist er det, at stamherren må have hørt ham, for han løftede hovedet og så netop i den retning, hvor Mountain nu dukkede ned bag en busk.

"Naturligvis var jeg ikke *aldeles* vis på, at han havde opdaget mig, men hans øjne lynede på en sådan måde, at mit mod svandt som dug for solen."

Og da stamherren atter bøjede hovedet, som om han overvejede et eller andet – luskede Mountain slukøret tilbage og hentede banden.

Og nu ventede der dem nye overraskelser, for netop som røverne gjorde sig rede til at fare løs på stamherren, kom denne ganske roligt slentrende hen imod dem med hænderne på ryggen og den uforstyrreligste mine.

"Å, folkens!" sagde han, "det var da ret et heldigt træf! Lad os i en fart komme tilbage til lejren."

Mountain havde ikke omtalt hverken sin egen svaghed eller stamherrens lynende øjne, så de andre troede virkelig flygtningen havde betænkt sig og af egen fri vilje vendte tilbage; men alligevel svingedes der med knyttede næver, der udstødtes både trusler og eder – og mere end ét bøsseløb pegede på stamherren.

"Lad os komme tilbage til lejren," gentog han i en myndig tone, "jeg har en forklaring at afgive og vil afgive den til jer alle, og så ville jeg i jeres sted ikke gå og fægte med de bøsser, en af

dem kunne let gå af og skyde jeres håb om rigdom sønder og sammen i en håndevending. I skal ikke slagte hønen med guldæggene!" lagde han smilende til.

Atter sejrede hans uimodståelige overlegenhed, og de vilde fyre traskede tilbage til lejren. På hjemvejen fandt han lejlighed til ubemærket at udveksle et par ord med Mountain.

"De er en snild fyr og en modig fyr," siger han, "men mon De egentlig her bærer Dem klogt ad? Betænk, om det ikke ville være både klogere og sikrere at slutte Dem til mig end være dreng for sådan en simpel slyngel som Harris. Tænk over det," sagde han, idet han slog Mountain på skulderen, "og forhast Dem ikke. Enten jeg er død eller levende, er jeg ikke god at komme i kast med."

Da de kom tilbage til lejren, hvor Harris og Pinkerton passede på Secundra, fo'r disse to som gale mennesker frem imod stamherren og blev yderst forbavsede, da deres kammerater bad dem "holde sig i skindet og høre på, hvad herren havde at sige."

Denne lod sig ikke forstyrre, heller ikke lod det til at røre ham, at han havde fået dem til at lytte til, hvad han ville sige.

"Lad os ikke forhaste os," sagde han. "Mad først, senere hen rådslagning og forklaring."

Derpå skyndte de sig at spise, og så tog stamherren til orde. Han talte længe til dem alle – undtagen til Harris –, og fandt et smigrende ord til hver især. Han kaldte dem "modige, ærlige knøse", erklærede, at han aldrig havde været sammen med fornøjeligere kammerater, aldrig havde set dygtigere folk overfor strabadser og genvordigheder.

"Nå – når så er, spørger I vel sagtens, hvorfor satan render han fra os? Men det er måske overflødigt at svare herpå, for I kender så temmelig grunden! Dog har jeg lyst til at forklare jer sagen til bunds; vi har en forræder her i vor midte: en dobbelt forræder – hans navn skal I få at vide, før jeg slutter –, og lad det være nok for øjeblikket. Her er andre, der spørger mig: "Hvorfor satan kom han tilbage?" Nå – men før jeg svarer på dette, må jeg selv få lov at fremsætte et spørgsmål. Det er den slubbert, denne Harris, der forstår hindustansk, ikke sandt?" udbryder han med ét og rejser sig halvt op (han lå støttet på den ene albue) og peger lige på mandens ansigt med en ubeskrivelig truende bevægelse, og da de andre svarede bekræftende, siger han: "Å, så havde jeg jo ret i al min mistanke, og jeg havde ret i at komme tilbage. Nå – hør nu for første gang hele sandheden, folkens!"

Og her diskede han op med en lang historie, der var overmåde kløgtigt lavet – hvordan han lige fra først af havde næret mistro til Harris, hvordan denne stadig var blevet ham mere og mere mistænkelig, hvordan Harris enten med eller mod sin vilje havde misforstået det, han havde hørt, den gang han belurede dem i teltet. Her gjorde han et dristigt udfald, der ikke forfejlede sin virkning.

"Jeg formoder, I tror, I skulle dele lige med Harris! Jeg formoder, I mener, I selv kan passe på, at alting går ordentligt til? I tænker, at sådan en simpel slubbert kan ikke putte jer blår i øjnene? Men se jer vel for! Den slags folk er snedige, og I ved måske ikke, at denne Harris allerede har fået betaling – han vil have både i pose og sæk, den karl! Ja, skatten er for ham kun tilgift. I får ikke andet end det, I selv finder, mens han allerede

har modtaget en klækkelig sum af min broder for at skaffe mig af vejen; se på ham, hvis I tvivler om sandheden, se, hvor han sidder der, flov og flad, som en tyv, man tager på fersk gerning!"

Da han så, han vandt terræn, forklarede han dem, hvorledes han var flygtet, men havde betænkt sig og til sidst besluttet at vende tilbage igen, fortælle sine rejsefæller hele sandheden og atter prøve sin lykke i følge med dem; han var nu overbevist om, at de øjeblikkelig ville vælge en anden fører end Harris.

"Nu ved I, hvad I har at rette jer efter, nu kender I ham til bunds; jeg lægger min skæbne i jeres hænder," sagde han, "på én betingelse," her pegede han på Harris, "nemlig at denne mand skaffes af vejen! Hvorledes det sker er mig ganske ligegyldigt – giv mig våben og lad mig komme til at stå ansigt til ansigt med ham, og om I så kun lagde en kæp i min hånd, skulle jeg på fem minutter rense jorden for en topmålt slyngel!"

Det var mørk nat, da han således sluttede; de havde i fuldstændig tavshed lyttet til hans ord, men ilden fra bålet var for svagt et lys til, at man ret kunne se, hvad indtryk hans tale havde gjort på dem. Stamherren sad selv på det mest oplyste sted – utvivlsomt med forsæt – han ville have, de alle skulle kunne se hans ansigt.

Efter en stunds tavshed begyndte et ivrigt skænderi, under hvilket stamherren lagde sig tilbage, med armene under hovedet, som om denne sag ikke angik ham. Her tror jeg, han var *for* flot, for efter nogen vaklen frem og tilbage vendte banden sig *imod* ham. Det er muligt, han mente at bære sig ad, som da han ombord på sørøveren tog kommandoen fra Teach og selv på hårde betingelser ledede foretagendet, og så vidt blev

sagen drevet, at Mountain fremkom med et forslag i den retning. Men Hastie bragte dette til at strande.

Denne mand var ikke afholdt; han var dorsk og langsom, muggen og lumsk, men havde i nogen tid studeret til præst ved universitetet i Edinburgh, indtil han på grund af slet vandel blev kasseret, og nu mindedes han, hvad han havde lært. Han havde ikke talt ret længe, før stamherren vendte sig om på siden, hvilket efter Mountains mening skete, for at da andre ikke skulle se, at han var ved at tabe modet. Hastie sagde, at hele stamherrens forklaring var ørkesløs og overflødig tale, den havde intet at bestille med skatten, og det var det eneste, de var gået ud efter. Alt, hvad der blev bebrejdet Harris, kunne være meget muligt, det kunne man senere hen undersøge. Sandheden var, at hr. Durie var satans bange, og at han to gange var stakket af. Nu var han kommet igen, enten det var sket med det gode eller det onde, det var Hastie så rasende ligegyldigt, det gjaldt kun om at få ende på alt vrøvlet. Hvad det angik at vælge en anfører og så videre – så mente han, de var frie mænd alle til hobe og kunne passe deres sager uden at modtage ordrer af nogen som helst. Det var bare at putte dem blår i øjnene, og det samme var den snak om at slås med Harris.

"Han skal ikke slås med nogen af os her, det kan jeg bare fortælle Dem," siger Hastie, "vi havde vrøvl nok med at få hans våben fra ham, og vi ville da være nogle gode tosser, hvis vi gav ham dem igen. Men hvis herren trænger til adspredelse, er her nok at tage fat på, for jeg har ikke i sinde at tilbringe resten af mine dage her mellem disse bjerge, og jeg foreslår, at han nu straks siger os, hvor skatten er skjult – i modsat fald får han sig

en kugle gennem hovedet og her" – han trak en pistol frem – "her er én, der nok skal træffe ham!"

"Det må jeg sige, det er at tale som en mand," siger stamherren, "og siden I endelig vil have rede på dette, så er sandheden den, at vi kun er en lille spadseretur fra skjulestedet. I morgen skal jeg vise jer det!"

Med disse ord vandrede han hen til sit telt, som om alting var afgjort – og afgjort til hans fuldkomne tilfredshed. Secundra Dass var allerede gået i forvejen.

Jeg kan ikke uden beundring tænke på, hvor stolt min gamle fjende teede sig midt i alle disse genvordigheder, og jeg synes næsten ikke, man tør ynke en mand med en så ukuelig energi og en så urokkelig standhaftighed i ulykken. Selv i denne time, da han måtte indse, at han var fortabt, da han så, at han havde fjender, hvorhen han end vendte sig, da han kun havde besejret Harris for at stå overfor Hastie, selv nu viste han ikke spor af modløshed, men skred ind i sit telt med den beslutning at spille sit sidste kort ud – at gribe det sidste middel, uden et øjeblik at glemme sin stolte holdning eller sit fornemme væsen, gik bort, som forlod han teatret for at sætte sig til et aftensbord mellem åndrige mænd.

Men havde man kunnet læse i hans sjæl, ville man sikkert have set, at han langt fra var rolig.

Nogle timer senere forlød det i lejren, at han var syg, og tidligt næste morgen lod han sende bud efter Hastie, som han med stor ængstelse spurgte, om han var i besiddelse af nogen lægekundskab.

Her var han atter snedig – det smigrede naturligvis den forhenværende teolog, at den fine herre troede, han var en

kundskabsrig person.

Hastie undersøgte ham, og da han var både forfængelig, uvidende og i høj grad mistænksom, kunne han naturligvis ikke vide, om stamherren var syg eller spillede komedie. Ikke desto mindre gik han tilbage til kammeraterne og meldte med stor vigtighed, at hr. Durie var døden nær.

"Men enten han nu kreperer eller kommer sig," tilføjede han, "så skal han nu i formiddag vise os sin skat."

Dog var der flere af folkene (deriblandt Mountain), som oprørtes af en sådan umenneskelighed. De kunne godt se ham blive skudt, ja måske selv skyde ham ned uden at blinke, men det lod virkelig til, at han havde imponeret dem ved sin modige optræden den foregående aften; måske var de også allerede nu begyndt at nære mistillid til den nye anfører: hvorom alting er, så erklærede de nu, at hvis manden var syg, skulle han have fred en dags tid, hvad så end Hastie mente.

Næste morgen var han dårligere, og om det så var Hastie, så var han medlidende med ham; en så mildnende indflydelse har det at spille læge. Tredje dag kaldte stamherren Mountain og Hastie til sig, sagde, at han følte, døden nærmede sig, og forklarede dem meget nøjagtigt, hvor pengene lå gemt, bad dem øjeblikkelig gå ud at finde stedet, for at de kunne se, han ikke narrede dem, og for at han kunne bringe dem på det rette spor, hvis de mødte vanskeligheder.

Men her kom nye forviklinger. Disse slyngler nærede gensidig mistillid til hinanden, de ville alle med ud at søge. Og skønt stamherren syntes meget syg, skønt han hviskede og for det meste lå aldeles stille, kunne det hele jo godt være en fingeret sygdom, og hvis de gik ud på skattegravning, var det

slet ikke utænkeligt, at de efter en forgæves jagt kom tilbage og fandt fuglen fløjet og buret tomt. Derfor besluttede de at drive rundt i nærheden af teltet, idet de foregav medfølelse for den syge, og – så sælsom er den menneskelige natur – flere af de vilde karle var virkelig bedrøvede over at se den mand ligge syg, som de selv havde til hensigt at myrde.

Om eftermiddagen blev Hastie atter hentet – denne gang for at sige en bøn – og (så utroligt det end lyder) dette besørgede han med megen salvelse. Klokken henved otte meldte Secundras jammer og klage, at alt var forbi og før ti stod hinduen og gravede hans grav ved skinnet af en fakkel. Ved solopgang næste dag stededes stamherren til jorden, indsvøbt i sin skindpels med ansigtet utildækket. Han var voksbleg, og efter indisk skik var hans næsebor tilstoppet. Aldrig så snart var graven kastet til, før Secundra Dass fyldte luften med sine klageskrig, og det lader til, at denne røverbande atter rørtes, for de gjorde, hvad der stod i deres magt, for at trøste den stakkels fortvivlede hindu.

Men selv om den menneskelige natur til sine tider er fuld af medfølelse, er den dog endnu mere begærlig end medlidende, og det varede ikke meget længe, inden de vendte sig fra den sørgende Secundra for at passe deres egne sager. Da gemmestedet var et sted i omegnen, besluttede man at lade teltet blive stående og holde rast på dette sted, og hele den dag hengik med at gennemsøge skoven, mens hinduen stadig lå næsegrus på sin herres grav. Den nat blev der ikke sat vagt ud; de lå rundt om bålet og sov på sædvanlig måde, med hovedet ind til ilden og benene udefter. Om morgenen lå de der i samme orden, kun var Pinkerton, hvis plads var mellem Hastie og

Mountain, i mørkets timer blevet dræbt; han lå indsvøbt i sin kappe, men ud af den stak hans skalperede, blodige hoved. Hele banden gik rundt så blege som en flok genfærd; de kendte kun alt for vel indianerne og deres krigsførelse eller rettere den måde, de gik frem på, når de myrdede. Denne gang tænkte de dog, fejlen lå i, at der ingen vagt var sat ud, og ophidsede ved tanken om skattens nærhed bestemte de, at de ville forblive, hvor de var. Pinkerton blev begravet ved siden af stamherren. De overlevende ledte og søgte atter den hele dag og kom tilbage til lejren i en sindsstemning, der var en blanding af håb og ængstelse, for de var næsten sikre på at være nær ved at finde gemmestedet, mens de på den anden side nu ved mørkets frembrud rystede ved tanken om indianerne.

Mountain tog den første vagt; han erklærede, at han hverken sov eller satte sig ned et øjeblik, men stadig passede på med den mest spændte opmærksomhed, og han var ganske ubekymret, da han ved at se på stjernerne bemærkede, at hans vagt var forbi, og nærmede sig bålet for at vække sin afløser. Det var Hicks, skomageren; han lå på læsiden af ilden, lidt længere borte end de andre og på et sted, hvor røgen skyggede. Mountain bøjede sig over ham og tog ham i skulderen, – hans hånd blev med det samme våd af en klæbrig væske, og da ilden netop i dette øjeblik blussede op, så han, at Hicks ligesom Pinkerton var dræbt og skalperet. Det var aldeles klart, at de var faldet i hænderne på nogle af disse uforlignelige røvere, der undertiden i dage og uger forfølger et rejseselskab og trods dettes hurtighed og den største årvågenhed stjæler en skalp, hver gang der holdes rast. Ved denne opdagelse faldt skattesøgerne, der nu kun var seks i tallet, hen i en sørgelig

tilstand; de samlede de nødvendigste sager sammen og flygtede lige ind i skoven, idet de lod deres ild brænde og deres døde kammerats lig ligge der, hvor han var blevet myrdet. Den hele dag gik det afsted, så hastigt deres ben kunne bære dem; de standsede ikke for at holde måltid, men spiste, som det kunne falde sig, uden at sagtne marchen, og da det gjaldt om at få forspring, og de ikke turde sove, blev de ved at gå længe efter nattens frembrud, gå lige ud på må og få. Men der er en grænse for, hvad mennesker kan tåle, og den grænse er snart nået; da de endelig holdt hvil, faldt de derfor i en dyb søvn, og ved deres opvågnen så de, at fjenden endnu var i hælene på dem, at drab og lemlæstelse atter havde mindsket deres tal.

Nu mistede de besindelsen. De var fuldstændig faret vild, og deres proviant var snart opbrugt. Det er overflødigt, at jeg nærmere går ind på at fortælle om alle de rædsler, der væltede ind over banden; lad mig nøjes med at sige, at da endelig en nat hengik uden mord og skalpering, var Mountain og Secundra de eneste, der var i live. Købmanden var vis på, at den indianske kriger var en af hans bekendte, og at han skånede ham for gammelt venskabs skyld. At Secundra Dass også fik lov at leve, forklarer han derved, at hinduen betragtedes som sindsforvirret, dels fordi han, midt i al den rædsel og elendighed, mens de andre kastede både våben og bagage fra sig, vedblev at stavre frem med en hakke over skulderen, og dels fordi han i de sidste dage stadig talte højt og ivrigt med sig selv på sit uforståelige kaudervælsk. Men han var meget fornuftig, når der blev talt engelsk med ham.

"Du tro, ham nu borte?" spurgte han den morgen, da de vågnede uden at finde et blodigt lig ved deres side.

"Det beder og bønfalder jeg den almægtige om!" havde Mountain svaret, som talte han i vildelse; han var også efter eget sigende vanviddet nær af angst og rædsel.

Og han kom ikke rigtig til sig selv de første dage, vi var sammen, troede undertiden, det hele var en rædsom drøm, vidste ikke, om Secundra virkelig var vendt om og havde fulgt deres spor tilbage i det græsselige vildnis, hvor ligene lå langs sporet som milepæle.

13. Rejsen i vildnisset (fortsat)

Mountains beretning kom sir William Johnson og lord Durrisdeer for øre i forkortet skikkelse, og om ekspeditionen sagdes kun, at der intet mærkeligt var hændt, førend stamherren blev syg. Den sidste del var derimod fortalt temmelig vidtløftigt, og man mærkede, at Mountain var gennemrystet af sindsbevægelse ved erindringen om, hvad de alle havde lidt.

Den gjorde naturligvis også et stærkt indtryk på os; vi stod jo ved grænsen af det territorium, hvor den forfærdelige kriger hærgede. Mountains beretning forandrede ikke alene hele lord Durrisdeers tilværelse, den indvirkede også på sir Williams planer.

Nu er det på tide, at jeg omtaler disse. I Albany havde man fået efterretninger, som ikke var ganske lette at tyde. Rygtet gik, at man kunne vente fjendtligheder fra indianernes side, og derfor havde man besluttet, trods den fremrykkede årstid, at sende sir William ud som fredsmægler, for om muligt at standse urolighederne, før de rigtigt brød ud. Her, på grænsen af det fjendtlige territorium, fik han at vide, at han alligevel var kommet for sent, og det var slet ikke så let for en mand, der både var modig og forsigtig, at tage sit parti. Hvis han nu vendte om, ville landet have været prisgivet de forfærdelige rædsler, en krig med indianerne ufravigelig hidfører, – brand, mord, rov og den modbydelige høst af skalpe. Gik han derimod videre, vovede han sig med et lille følge ind i vildnisset med fredsbud til disse krigerske stammer, var dette et foretagende,

der mildest talt var dumdristigt, og måske aldeles unyttigt, da indianerne sagtens allerede var i fuld gang på krigsstien.

"Jeg er kommet for sent!" sagde han mere end én gang, og da plejede han at falde i dybe tanker med hovedet støttet på hånden, mens foden utålmodigt bankede mod den frosne jord.

Endelig så han op og betragtede os, det vil sige min herre, Mountain og mig, der alle sad tæt ved bålet, som var tændt for os i et hjørne af lejren.

"Lord Durrisdeer, når jeg skal være ærlig, befinder jeg mig i forlegenhed overfor Dem," sagde sir William. "Jeg mener nemlig, at jeg bør drage videre, mens det er i høj grad urimeligt, at De rejser med mig, hvor stor glæde jeg ellers kunne have af Deres selskab. Vi er endnu ved flodbredden, og jeg tror ikke, der kan være stor fare ved at gå mod syd. Vil De og hr. Mackellar med den ene båds besætning drage hjem til Albany?"

Lord Durrisdeer havde med pinefuld spænding fulgt Mountains beretning, og efter at den var sluttet, havde han siddet, som om han drømte. I hans blik var et ganske mærkeligt udtryk, noget, der ikke var rigtig menneskeligt, syntes jeg, ansigtet så mod ét så magert, spidst og gammelt ud; munden smilede på en sær, pinefuld måde, og øjnene var vidt åbne og stirrende. Jeg kunne ikke se på ham uden at blive overvældet af en sælsom pinefuld, skal jeg sige harme? der vist alt for ofte griber én, når man ser dem, man holder af, være hjemsøgt af sygdom. De andre – det så jeg så godt – kunne slet ikke tåle at være hans nærhed; sir William satte sig så langt fra ham, som muligt, Mountain undgik hans blik og standsede i sin historie,

når han tilfældigt mødte det. Da sir William nu direkte henvendte sig til min herre, lod det dog til, at han vågnede.

"Tilbage til Albany?" gentog han med ganske rolig stemme.

"Ja, i det mindste kunne mine folk da ledsage Dem, indtil De var i nærheden af byen," svarede sir William, "før er egnen ikke sikker."

"Jeg vil meget nødigt vende om," svarer min herre, "jeg er ikke bange ... for indianerne!" tilføjede han efter et lille ophold.

"Gid jeg kunne sige det samme!" svarede sir William smilende. "Skønt, hvis nogen ellers tør give sig i kast med de karle, må det vist være mig. Men De må tænke på, hvad ansvar jeg påtager mig ved at slæbe Dem med på en ekspedition, der mod al forventning viser sig at være *meget* farlig. Især nu, da De, efter at De her har modtaget det sørgelige budskab om Deres broders død, aldeles intet har at gøre herude i fjendens land, er det min mening, at det ville være uforsvarligt, om jeg udsatte Dem for unødige farer og besværligheder."

Min herre rendte sig om mod Mountain. "Hvad var det, han fejlede? Hvad døde han af?"

"Jeg forstår vist ikke rigtig, hvad Deres Højvelbårenhed mener!" svarede manden og så aldeles opskræmt ud.

Min herre sad lidt forbløffet og tænkte sig om, så gentog han i en hidsig tone: "Jeg spørger Dem, hvad han døde af? Det er da ellers ikke til at misforstå!"

"Å, det ved jeg ikke," sagde Mountain; "Hastie vidste heller ingen ting. Han blev efterhånden mattere og svagere, og til sidst slukkedes han ud – som et lys, tænker jeg."

"Ja, det er netop det!" siger min herre og vender sig om mod sir William.

"Nu er Deres Højvelbårenheds ord mørk tale også for mig," svarede sir William.

"Jo," siger min herre, "det er sagen, arvesagen! Der kan måske rejses tvivl om min søns arveberettigelse, hvis ingen kan gøre rede for, hvad sygdom den mand havde, hvad der har forårsaget hans død. Det kunne jo vække mistanke, ser De vel."

"Men Guds død og pine!" udbryder sir William; "manden er jo begravet."

"Det tror jeg nu ikke – nej, det *kan* jeg aldrig tro!" svarer min herre med bedrøvelig skælvende stemme; "nej, *det* kan jeg ikke tro!" gentog han og sprang op. "Så han ud, som om han var død?" spurgte han Mountain.

"Om han så ud, som om han var død?" gentog købmanden. "Han var ganske hvid i ansigtet. Jeg har jo sagt, at jeg selv lagde græstørv over ham."

Nu greb min herre sir William krampagtigt om armen. "Denne mand kaldtes min broder, bar vort navn!" siger han. "Men De kan vel forstå, at det ikke var rigtig fat med ham."

"Rigtig fat? Hvad skal det sige?"

"Jo, han var ikke et rigtigt menneske, ikke kød og blod, det er hverken han eller den sorte djævel, der varter ham op. Jeg har jo stukket min kårde tværs igennem ham," skreg han. "Jeg har følt, hvordan fæstet klang mod hans brystben, mens det varme blod sprøjtede mig ind i ansigtet, gang på gang, gang på gang!" gentog han med et ubeskriveligt tonefald, idet han slog ud med hånden, "men alligevel var han slet ikke død!" sukkede han sørgmodigt. "Hvorfor skulle jeg da tro, han nu var det? Nej, nej, jeg tror det ikke, før jeg med egne øjne ser hans forrådnede lig!"

Sir William så over på mig med et spørgende blik. Mountain så med opspilede øjne på min stakkels herre.

"Lord Durrisdeer," siger så jeg, "det var godt, om De kunne tage Dem lidt sammen."

Men jeg var så tør i halsen, var selv så forstyrret i hovedet, at jeg ikke kunne få et ord mere tvunget over mine læber.

"Nej," siger min herre igen, "det er jo så rimeligt, at De ikke forstår mig, sir William. Det gør derimod Mackellar, han kender det alt sammen – han har engang før begravet ham. Han er mig en trofast tjener, denne Mackellar, han gravede ham ned med sine egne hænder, – han og min fader – ved skinnet af to lys i sølvstager. Den anden mand er en husdjævel, som han havde med fra Coromandel-kysten. Dette har jeg længe villet meddele Dem, men jeg betænkte mig, for man taler ikke gerne ondt om sin egen familie."

Den sidste bemærkning gjordes i en sælsom fattet, bedrøvet tone, og det så ud, som om min stakkels herre nu blev rolig og fornuftig igen. "De kan jo selv spørge Dem for, så får De nok at vide, hvad det skal sige alt sammen," vedblev han; "min broder bliver syg, dør, de begraver ham – det siger de i det mindste, og for så vidt er sagen temmelig klar. Men hvor er husdjævlen, hvorfor gik han tilbage? De må da selv kunne indse, at dette punkt trænger til at forklares?"

"Om et øjeblik skal jeg være til Deres tjeneste, lord Durrisdeer!" sagde sir William og rejste sig. "Hr. Mackellar, må jeg tale et par ord med Dem!" Derpå gik vi udenfor lejren. Frostsneen knirkede under vore fødder, og de rimklædte træer stod tæt omkring os, akkurat som hin rædselsnat i buskettet på Durrisdeer.

"Dette er jo det rene, skære vanvid!" udbryder sir William, så såre vi var udenfor hørevidde.

"Ja, det kan ikke nægtes," indrømmede jeg; "manden er sindssyg, det er mig ganske klart."

"Skal jeg gribe ham, lade ham binde?" spurgte sir William. "Jeg vil gøre det, hvis De giver mig bemyndigelse. Hvis dette alt sammen er fostre af en syg indbildningskraft, er det vistnok det eneste rigtige."

Jeg slog øjnene ned, så tilbage på lejren med de klare bål og folkene, der holdt øje med os, jeg så op i luften på skoven og på bjergene – kun én ting undgik jeg med omhu, nemlig sir Williams forskende blik.

"Sir William," sagde jeg endelig, "min mening er, at lord Durrisdeer er syg, forvirret. Den overbevisning har jeg længe haft, men der er grader af afsindighed, og om han skal i spændetrøje, det ser jeg mig ikke i stand til at afgøre."

"Så skal jeg afgøre det. Jeg vil have kendsgerninger. Er der i alt, hvad han snakkede om, et eneste sandt ord? ... De tøver med at svare!" sagde han. "Skal jeg virkelig forstå, at De engang har begravet den omtalte person?"

"Nej, begravet ham har jeg ikke," siger jeg, og så tager jeg endelig mod til mig: "Sir William, hvis jeg rigtig skal klare sagen for Dem, er jeg nødt til at åbenbare hemmeligheder, der ikke er mine, ting, som angår en fornem familie og slet ikke min egen ringhed. Hvis De ønsker det, så taler jeg, ansvaret må De påtage Dem. I alt fald vil jeg da sige, at min herre ikke er så gal, som De tror. Dette er en sælsom historie, hvis slutning De desværre er blevet indviklet i."

"Jeg skøtter ikke om nogens hemmeligheder," svarede sir William, "men jeg vil, med fare for at blive uhøflig, tale rent ud af posen og tilstå, at jeg er overmåde ked af Deres og Deres herres selskab."

"Jeg skal visselig være den sidste, der gør Dem bebrejdelser i den anledning," svarede jeg.

"Jeg bejler ikke til Deres ros og bryder mig kun lidt om Deres dadel," svarer sir William, "jeg ønsker simpelthen at blive Dem kvit, og i den hensigt stiller jeg en båd og mandskab til Deres disposition."

"Det er et godt tilbud," sagde jeg efter et øjebliks betænkning. "Men De må tillade mig at sige et ord. De kan selv forstå, hvor stor interesse vi har i at få fuld klarhed over denne sag; det er jo gådefuldt, at hinduen er gået tilbage mellem de døde."

"Jeg er aldeles af Deres mening," faldt sir William mig i talen, "og jeg lover (jeg drager jo netop den vej), at jeg skal undersøge det på det grundigste. Enten denne mand er vendt tilbage for at dø på sin herres grav som en hund, eller han har haft andre hensigter – så svæver hans liv i stor fare, og jeg skal gøre, hvad der er muligt, for at frelse ham. Han er en skikkelig mand – ikke sandt?"

"Ja – jeg ved intet ondt om ham."

"Og den anden?" spurgte han. "Jeg har ganske vist hørt lord Durrisdeers mening om ham – men at dømme efter hans tjeners hengivenhed, må han vist dog være i besiddelse af nogle gode egenskaber."

"Spørg mig ikke om dette?" udbrød jeg. "Helvede har måske ædle flammer! Jeg har kendt ham en snes år – og i den tid har jeg altid næret had, beundring og slavisk frygt for ham!"

"Nu ser det igen ud, som om jeg ville trænge ind i Deres hemmeligheder," sagde sir William, "tro mig, det er ikke min hensigt. Men jeg vil se graven og om muligt redde hinduen. Kan De på disse betingelser få Deres herre til at tage til Albany?"

"Sir William," sagde jeg, "nu skal jeg sige Dem, hvordan sagen står. De har her set min herre i et meget ufordelagtigt lys! Måske undrer De Dem over min hengivenhed for ham, men jeg elsker ham højt – og det er jeg ikke ene om. Hvis han nu rejser til Albany, må han tvinges, og det vil være det samme som at gøre ham aldeles gal, ja måske vil det dræbe ham; dette er min faste overbevisning, men De kan råde over os. Jeg er rede til at lystre, hvis De vil påtage Dem ansvaret for følgerne af en sådan ordre!"

"Jeg vil intet som helst ansvar påtage mig; det er min hensigt på det bestemteste at holde mig neutral i denne sag," udbrød sir William. "De *vil* følge med ekspeditionen – godt, så skal De have Deres vilje, men jeg vasker mine hænder."

Med disse ord vendte han mig ryggen og gav ordre til opbrud, mens min herre, der havde listet om i ror nærhed, hastigt kom hen til mig.

"Hvad bliver det så til?" spurgte han ivrigt.

"De får Deres vilje," svarede jeg. "De skal få hans grav at se."

Det var ikke vanskeligt for Mountain at beskrive det sted, hvor stamherren lå begravet, for mænd, der kendte egnen; den befandt sig nemlig lige ved en række bjerge, som ved deres form og beliggenhed dannede et slags landemærke i vildnisset, og fra hvilke mange kilder strømmede ned i Champlainsøen.

Derfor kunne vi styre lige derhen, i stedet for at følge den blodplettede sti, hvor Harris og hans folk havde måttet lade deres ben ligge, og på seksten-sytten timer tilbagelægge en afstand, banden i sin planløse vandring havde været mere end tres timer om.

Vi lod vore både blive liggende under bevogtning, vi ville efter al sandsynlighed finde dem fastfrosne ved vor tilbagekomst, og den lille ekspedition var godt forsynet ikke alene med pelsværk, men også med ski for at muliggøre rejsen gennem sne og kulde. Det var ikke uden ængstelse, at vi brød op – marchen gik for sig med militærisk præcision; om natten blev der med stor omhu udstillet vagter ved lejren, og stedet, hvor vi holdt rast, blev nøje undersøgt.

Foran os lå den høje bjergkæde, som vi hele dagen havde styret vor gang efter. Fra den tidlige morgenstund havde dens sølvhvide toppe været målet for vor dagsrejse gennem en skovbevokset egn, der var furet af stride strømme og oversået med mægtige klippeblokke; toppene var, som jeg sagde, sølvhvide, for sneen faldt allerede på højderne, men endnu var lavlandet frit for driver, jorden var kun hård og frossen. Hele dagen havde luften været tyk og diset, solen kunne ikke sprede de tunge skyer og skinnede som en rød kugle gennem frosttågen, hele dagen blæste vinden bidende og kold på vor venstre side; men hen imod aftenstid lagde den sig, skyerne drev bort, solen gik ned i kold vinterpragt, og bjergtoppene luede i dens sidste stråler.

Det var mørk nat, da vi satte os til vort aftensmåltid, der foregik temmelig stille, og næppe var min herre færdig med at spise, før han listede bort fra bålet og hen mod udkanten af

lejren, hvor jeg hastigt fulgte ham. Lejren lå temmelig højt, med udsigt over en tillagt indsø, vel et par kilometer lang; rundt om den og om os dækkede skoven det bølgende terræn, eg over træerne hævede sig de snedækkede spidser af bjergkæden mod den klare, kolde nattehimmel. Ikke en vind rørte sig, ikke en lyd hørtes, selv støjen fra vor lejr opslugtes i nattens højtidsfulde stilhed. Nu, da både sol og vind var gået til ro, var det næsten lunt her mellem træerne, ja lunt som en sommernat: en sælsom forestilling her, hvor både jord og luft og vand var stivnet i den hårde frost.

Min herre – eller det væsen, jeg endnu kaldte min herre, ham jeg ikke kunne rive ud af mit hjerte – stod med albuen støttet på den ene hånd, mens hagen hvilede i den anden, og stirrede frem for sig, stirrede lige ind i skoven. Mine øjne fulgte retningen af hans blik, og jeg så omridset af fyrretræerne, der i bølgelinjer tegnede sig lig månebeskinnede høje eller sank ned i skyggefulde dale. Lige her i nærheden – sagde jeg til mig selv – lå nu vor uven og sov sin bedste søvn; han var nu hengået til det sted, hvor den ondes magt hører op, og jorden lå nu for bestandig og tyngede på hans fordums så livskraftige lemmer. Når jeg tænkte på ham, måtte jeg næsten misunde ham den fred og ro, han nød, måtte misunde ham, at han nu var fri for alle mulige bekymringer, at han var svømmet over alle timelige sorgers stride strøm og hverken kunne rammes af skam eller ulykke mere. Jeg *måtte* tænke på, hvor godt det er at stå ved enden af livets besværlige rejse, og jeg ledtes ved disse betragtninger hen på mine bekymringer for min kære herre. For var han ikke så godt som død? Var han ikke en invalid, en såret kriger, der forgæves ventede på en afløser, der ikke mere

kunne fylde sin plads i de kæmpendes rækker? Jeg mindedes, hvor god han var, mindedes ham som en klog, værdig person, som en måske alt for lydig søn, en kærlig, opofrende ægtemand, en husbond, der i stilhed kunne bære sine lidelser, en ven, hvis hånd jeg holdt af at trykke i modgangens stund. Pludselig overvældedes jeg af ynk med ham, jeg kunne have grædt højt ved tanken om, hvad han havde været, og hvad han nu var, og mens vi stod der side om side i den lyse, fulde månes skin, bad jeg inderligt til Gud for ham, bad enten om forløsning for min elskede Henry, eller om, at min kærlighed til ham ikke måtte svækkes.

"Å Gud," sagde jeg, "han var jo så god, jeg elskede ham højere end alt andet, og nu gyser jeg tilbage fra ham. Han har intet ondt gjort eller gjorde intet, før sorgen forvirrede hans tanker; skal man da have afsky for de sår, et menneske får i livets kamp, i hæderlig kamp? O Gud, dæk dem, tag ham bort herfra, inden vi kommer til at hade ham!"

Således stod jeg og talte med min Gud, da en lyd med ét brød nattens stilhed. Den var ikke stærk, heller ikke meget nær ved lejren, og dog fo'r alle op, som var det alarmtrommen, der gik. Før jeg havde samlet mig, stod sir William ved min side, og alle de andre trængte sig lyttende sammen om os. Det forekom mig, da jeg så mig om, at det ikke alene var månens lys, der gjorde dem så blege, men i dens underlige skær fik øjet en sær glans, der lagde sig i dybe, skarpe skygger over kind og pande, hele flokken frembød et mærkeligt syn, som vi stod således i ængstelse og spænding. Min herre stod allerforrest; han løftede hånden for at påbyde tavshed, stod som en stenstøtte. Og hele

tiden kom lyden igen, taktfast og hastig gennem den stille, klare nats tavshed.

Nu talte Mountain; hans hviskende stemme kom som en forløsning.

"Jeg har det!" udbrød han – her vendte vi alle som én ansigterne mod ham – "jeg har det! Hinduen vidste naturligvis, hvor skatten lå. Det er ham – ham, der nu er ved at grave den op!"

"Ja, naturligvis!" råbte sir William. "Hvor det var dumt, at vi ikke før nu har tænkt på dette!"

"Kun en ting undrer mig," vedblev Mountain, "lyden kommer netop fra vor sidste lejrplads. Og jeg kan ikke forstå, hvordan han allerede har kunnet nå så langt; for flyve *kan* han da ikke!"

"Begærlighed og frygt låner foden vinger!" bemærkede sir William. "Men den slubbert har skræmt os op, og jeg har lyst at betale ham, fordi han har forstyrret vor nattero. Hvad mener De, mine herrer, om en lille jagt i måneskin?" Dette forslag gik vi allesammen ind på, og vi bestemte at overraske og omringe Secundra midt i hans natlige beskæftigelse. Nogle af sir Williams indianere ilede i forvejen, en stærk vagt blev efterladt i hovedkvarteret, og vi begav os på vej ind over den ujævne skovbund, ned gennem en smal dal, hvor lyden af Secundras hakke næppe var hørlig; den modsatte skråning var kun sparsomt bevokset med fyrretræer, hist og her kastede vældige klippestykker sorte skygger over den månebeskinnede jord. Her hørte vi atter lyden; vi hørte stålet klinge mod den frosne jord, hørte, at hinduen arbejdede, som om det gjaldt liv og død. Da vi nærmede os stedet, fløj et par sorte fugle op og svævede

langsomt bort, et øjeblik efter standsede vi og så mellem træstammerne et sælsomt syn.

Baggrunden dannedes af de snedækkede bjerge, derpå kom et skovbælte, som omgav en lille åben plet, over hvilken månen kastede et skarpt, hvidt lys. Rundt om på jorden lå spredt bagage og værktøj, og omtrent i midten stod et telt, der skinnede af rim. Døren var åben, og ikke langt fra teltet lå noget, der utvivlsomt måtte være et halvfortæret lig. Her stod vi altså ved Harris' sidste lejrplads, der lå gods og tøj, som de i skræk og rædsel havde kastet fra sig, der stod teltet, hvor stamherren havde udåndet, og det stivfrosne lig måtte være skomageren.

Det er altid gribende at stå på skuepladsen for en rædselsfuld begivenhed; men at komme til dette sted så mange dage efter og finde alt så at sige uforandret, det måtte ryste selv den koldsindigste af os. Og dog var det ikke dette, der lamslog os alle. Det var synet af Secundra – som vi dog havde ventet – Secundra, der stod i sin afdøde herres grav. Skønt han havde taget de fleste af sine klæder af, kunne man i måneskinnet se sveden hagle ned ad hans spinkle arme og skuldre, hans ansigt udtrykte den højeste grad af spænding og angst; hans hakke faldt regelmæssigt og taktfast, og bagved ham bevægede hans skygge sig som et sælsomt begsort spøgelse hen ad den rimdækkede jord. Nogle natfugle blev ved vor ankomst skræmt op og satte sig atter til ro, men Secundra var så optaget af sit arbejde, at han hverken så eller hørte, hvad der foregik om ham.

Jeg hørte Mountain hviske til sir William:

"Gud stå os bi! Det er graven! Han graver ham op!"

Det var det, vi alle troede, men det overvældede os næsten at høre det udtalt. Sir William fo'r heftigt sammen.

"Din fordømte gravrøver!" råbte han så højt, han kunne; "hvad er det, du der har for?"

Secundra sprang højt op i luften, et lille kvalt skrig trængte sig over hans læber, hans hakke fløj ham ud af hånden, og han stod stum af overraskelse og stirrede på os. I næste øjeblik fo'r han som en pil afsted henimod skoven, men straks efter løftede han armene mod himlen, som om han tog en eller anden fortvivlet beslutning – og så kom han med faste skridt hen til os.

"Nå ja, I hjælpe mig – I kommer her – I hjælpe!" sagde han.

Men nu trådte min herre hen ved siden af sir William, månens lys faldt klart på hans ansigt, og næppe var ordene ude af hinduens mund, før han genkendte lord Durrisdeer.

"Han!" skreg han, slog hænderne sammen og veg tilbage.

"Nå, nå – vær nu rolig!" sagde sir William. "Ingen her vil gøre dig fortræd, hvis du er uskyldig – og hvis du her noget på samvittigheden, er alt håb om flugt forbi. Du er omringet! Tal, sig hvad du tager dig for her mellem lig og grave!"

"Du altså ingen morder?" spurgte Secundra, "du ærlig mand? Du passer på mig?"

"Ja, hvis du ikke har gjort noget ondt, vil jeg passe på dig," svarede sir William. "Det har jeg allerede sagt, og jeg ved ikke, hvorfor jeg skulle gå fra mit ord!"

"De andre alle sammen røvere, mordere!" råbte Secundra; "derfor var det! Han dræbe – han morder," her pegede han på Mountain, "dem to betale mordere," her pegede han på min herre og mig, "alle, alle mordere – skal hænges! Å, jeg se jer alle

dingle i galgen! Sahib," vedblev han og pegede på graven, "sahib ikke død! Ham begravet – ham ikke være død!"

Min herre mumlede noget uforståeligt og gjorde et skridt hen imod graven, som han betragtede med et stift blik.

"Begravet – og ikke død!" udbrød nu sir William, "hvad er nu dette igen for galmandssnak."

"Se, sahib," vedblev Secundra, "sahib og mig være ene mellem mordere, vi gerne løbe bort – ikke kunne komme fra dem. Så mig prøve dette: god måde i Indien, der varmt og der sol, god måde – her i fordømt, koldt land ingen ved, om den måde god eller dårlig, jeg skynde mig – skynde os, du hjælpe, du tænde ild – du gnide sahib!"

"Hvad er det, denne skabning står og væver om? Det svimler for mig!" sagde sir William.

"Jeg sige – jeg begrave ham levende!" svarede Secundra. "Jeg lære ham sluge tunge! Nu du i en fart grave ham op, og han være rask igen! Du tænde ild!"

Sir William vendte sig om mod folkene:

"Tænd et bål!" befalede han. "Det er nok min skæbne at være omringet af dårekistelemmer!"

"Du god mand!" svarede Secundra. "Nu mig grave sahib op!"

Med disse ord gik han tilbage til graven og arbejdede videre.

Min herre stod som naglet til pletten, og jeg turde ikke vige et skridt fra hans side; min hele sjæl var opfyldt af frygt for, hvad der nu ville ske.

Jorden var ikke meget frossen. Nu kastede hinduen sit værktøj og gav sig til med begge hænder at skovle grus op af graven. Så tog han fat i hjørnet af en skindpels, derefter så jeg

hans hænder famle mellem mørkt hår, og et sekund efter fik jeg øje på noget, der skinnede hvidt i månelyset.

Imidlertid havde Secundra lagt sig på knæ, han skrabede med stor forsigtighed jorden til side og pustede ned i graven – og da han rejste sig, så jeg, at stamherrens ansigt var helt blottet. Han var dødbleg, og hans øjne var lukkede, øren og næse var tilstoppet, kinderne hule, næsen stod skarpt frem som på et lig, men skønt han så mange dage havde ligget i jorden, var der ikke spor af forrådnelse at opdage, og (hvad der slog os alle med forbavselse) hans overlæbe og hage var dækket af mørkt skæg.

"Du almægtige Gud!" råbte Mountain, "han var så glatraget som et nyfødt barn, da vi begravede ham!"

"Man siger, at skæg og negle kan vokse på de døde!" bemærkede sir William med næppe hørlig stemme.

Secundra brød sig ikke om vore bemærkninger; han gravede som en rottehund i den bløde, løse jord. For hvert øjeblik så vi tydeligere stamherrens skikkelse, indsvøbt i skindpelsen, ligge nede i hullet; månen skinnede klart, og de omståendes skygger faldt henover dem, alt som de bevægede sig frem og tilbage for at se på den begravede mand.

Vi var alle grebet af rædsel. Jeg vovede ikke at kaste et blik på min herre, men jeg hørte ham end ikke drage ånde; han stod aldeles ubevægelig, som var han blevet til sten.

"Nu," sagde Secundra, "nu I hjælpe mig at løfte ham ud af graven."

Min forestilling om tiden er aldeles uklar; måske varede det tre timer, måske fem –, hinduen blev ved at gnide og rulle og arbejde med sin herre for at bringe ham til live. En ting ved jeg

bestemt, nemlig, at det endnu var nat, og at månen endnu skinnede, skønt den stod lavt på himlen, og træerne kastede lange skygger, da Secundra gav et lille fornøjet skrig fra sig. Jeg bøjede mig forover og det forekom mig, at der var sket en forandring med stamherrens ansigt. I næste øjeblik dirrede hans øjenlåg, de bevægede sig, og det ugegamle lig så mig ind i øjnene!

Så meget liv kan jeg for min part sværge på, at jeg så. Jeg har fra andre hørt, at han anstrengte sig for at tale, at de så hans tænder i skægget og at hans pande og ansigt forvred sig i forfærdelig pine. Og dette er alt sammen meget muligt, jeg ved det ikke – jeg havde andet at se efter dengang; for netop, som den døde åbnede sine øjne, faldt lord Durrisdeer om, og da jeg forsøgte at hjælpe ham op, var han et lig.

Dagen brød frem – og alligevel ville Secundra ikke holde op med sine forgæves oplivningsforsøg. Sir William lod nogle af sine folk blive hos mig og brød derpå op for at røgte sit ærinde, men stadig gned hinduen ligets lemmer, stadig pustede han luft ind mellem de dødblege læber.

Man skulle tro, sådanne anstrengelser måtte kunne bringe en sten til live, men – med undtagelse af dette ene øjeblik – var stamherrens sorte sjæl ubønhørligt flygtet fra sit jordiske hylster, og hen imod middag var endog den trofaste tjener overbevist om sin herres dødelige afgang. Han tog det imidlertid med uforstyrrelig ro.

"Alt for koldt!" sagde han, "god måde i Indien – dårlig måde i dette land!"

Derpå bad han om mad, som han på det grådigste slugte i sig, hvorefter han lagde sig hen ved siden af mig, nær ved ilden. Et øjeblik efter svøbte han sin kappe om sig og faldt i en rolig slummer, som jeg et par timer efter måtte vække ham af, for at han kunne være med til at begrave begge brødrene. Han var stadig rolig og stille, det syntes, som om han på én gang havde glemt både sin sorg over "sahib" og sin rædsel for Mountain og mig.

En af de mænd, der var blevet tilbage under min kommando, kunne hugge i sten, og før sir William på tilbagerejsen kom og tog os med til Albany, fik jeg i en af klippeblokkene indhugget følgende inskription, der passende kan stå som slutning på denne min fortælling:

J. D.
Arving til en skotsk titel.
En mester i kunst, af uforlignelig elskværdighed,
Beundret i Europa, Asien, Amerika,
I krig og fred,
I de vildes telt, som i kongens højsal,
Efter så mange oplevelser
og så
mange genvordigheder
ligger her
forglemt.

H. D.

Hans broder.

Efter et liv fuldt af ufortjent elendighed
Båret med standhaftighed,
Døde han næsten i samme time
Og sover i samme grav
som sin broder og uforsonlige fjende.

*En hustru og en gammel tjener
rejste denne mindesten
over dem begge.*

Om "Stamherren til Ballantrae"

Forfatter: Robert Louis Stevenson (1850-1894)
Org.udgave: *The Master of Ballantrae: A Winter's Tale.* Føljeton i *Scribner's Magazine* (november 1888 – oktober 1889), efterfølgende bogudgave på forlaget Cassell & Company, Ltd, London, 1889.
Denne udgave efter: *Stamherren til Ballantrae.* Af Robert Louis Stevenson. Trykt i Politikens Trykkeri, København 1889. (Føljeton i Politiken 06.12.1889–18.02.1890).
Oversætter: Ikke oplyst i bogforlæg
Redigeret af: Kim N. Jensen
Forside: Efter illustration af Walter Paget (1863-1935).

ISBN 978-87-7628-468-8
3. udgave, første udgave ISBN 978-87-7979-650-8 (Ølstykke 2019).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Præsidenten: Kongens repræsentant i Nordengland. *Red.*

Note 2:

Non vi sed saepe cadendo: ~ (Vanddråben udhuler stenen) "Ikke ved magt, men ved langsomt at dryppe". *Red.anm.*

Note 3:

Allan Black Stewart: Mon dette ikke skulle være Allan Breck Stewart, der senere hen blev kendt som Morderen fra Appin. Obersten har en meget dårlig hukommelse med hensyn til navne. *Anm. af Mackellar*

Note 4:

Forsynets hånd er alt for tydeligt at skue i denne tilfældighed: Her tog obersten helt fejl, for på den tid var der ingen tale om noget parti mellem frøken Alison og Henry Durie, som man kan se af mine øvrige optegnelser. *Mackellars anm.*

Note 5:

Cette lenteur d'hébété, qui me fait rager: Den idiotiske langsomhed gør mig rasende.

Note 6:

Quel lourdeau: Hvilken klods!

Note 7:

Gnateque pratisque, alma, precar, miserere: Egtl. *Nateque, pratisque, alma, precor, miserere*, fra Virgil: *Æneiden*, 6. sang, omkring vers 117: *Hav nåde, du høje! både med fader og søn* (Søren Meisling: *Æneiden*, Fr. Brummer, Slagelse 1824.

Note 8:

Den anden: Dette var sikkert Secundra Dass. *Mackellars anm.*

Note 9:

Quantum mutatus ab illo: ~ "Hvor forandret han er".